

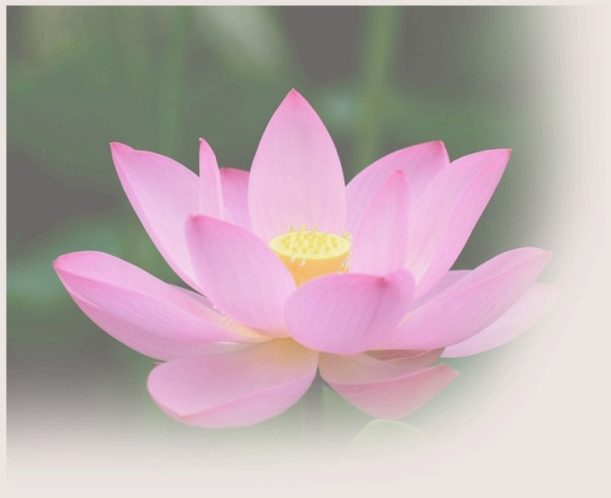

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

VOLUME 6 NO.1
January - April 2021

JMBR

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1
มกราคม - เมษายน 2564

E-ISSN : 2630-0524

Approved by TCI during 2020 - 2024

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2564)

Vol. 6 No. 1 (January – April 2021)

P-ISSN : 2465-5503 , E-ISSN : 2630-0524

● วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เปิดรับผลงานในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านรัฐศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม) วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์บทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะหรือความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

The Journal of MCU Buddhapanya Review is an academic journal published twice a year (1st issue January - April, 2nd issue May – August, 3rd issue September - December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All submitted manuscripts must be Reviewed by at least two experts via the doubleblinded review system. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Buddhapanya Review, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should

carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Buddhapanya Review including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Buddhapanya Review are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

- **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- **Owner**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 73210
โทร/โทรสาร 034-326-912 <http://www.rk.mcu.ac.th> ,
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>
Email : journalbudpan@gmail.com

- **Officer**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University 51 M.2, Raikhing, Samphran,
Nakhon Pathom, Thailand, 73210
Tel/Fax : + 66 34 326 912 <http://www.rk.mcu.ac.th>
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>
Email : journalbudpan@gmail.com

- **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี	Rector
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	Vice-Rector for Administration
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	Vice-Rector for Academic Affairs
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	Vice-Rector for General Affairs
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	Dean, Graduate School
คณบดีคณะพุทธศาสตร์	Dean, Faculty of Buddhism
คณบดีคณะสังคมศาสตร์	Dean, Faculty of Social Sciences
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	Director, Buddhist Research Institute
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา	Director, Buddhapanyasridvaravadi

ศรืทวารวดี

Buddhist College

- **บรรณาธิการ (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ven. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)**

นางสาวปิยวรรณ หอมจันทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Miss Piyawan Homchan
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **กองบรรณาธิการ (Editorial Board)**

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit,
รศ.ดร.มานพ นักการเรือน,
Assoc. Prof. Dr. Manop Nakkanrian,
รศ.ดร.สิริกิร กาญจนสุนทร,
Assoc. Prof. Dr. Sirikorn
พระมหามขวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.,
Ven. Assistant Professor Dr. Phramaha
Maghavin Purisuttamo,
ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว,
Asst. Prof. Dr. Pramote Yotkaew,
ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศีลาคม,
Asst. Prof. Dr. Krairoek Silakom,
ผศ.ดร. อำนาจ ยอดทอง,
Asst. Prof. Dr. Amnat Yodthong,
ผศ.วรญา ทองอุ่น,
Asst. Prof. Woraya Thong-oon,
Dr.Chai Ching Ton,

มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kanchanasoonthorn, Kasetsart University
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat University
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University
Mae Fah Luang University

- **ผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewers)**

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.
พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
คณะครุศาสตร์
วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท, ดร.
 พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.
 พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป, ดร.
 พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.
 ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง
 รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
 รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 ผศ.ดร.ไพรัตน์ นิมาหา
 ผศ.ดร.พิชิต ปุริมาต
 ผศ.ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา
 ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ
 ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรรณกุล
 ดร.ลำพอง กลมกุล
 ดร.พัชรพลชัย ศุภมะ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิจารย์, รศ. ดร.
 พระมหาหมื่นจันทร์ ปรีสุตตโม, ผศ.ดร.
 รศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง
 รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ
 รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์
 รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
 รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา
 รศ.สิทธิพันธ์ พุทธนุ
 ผศ.ดร.มาเรียม นิลพันธ์
 ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
 ผศ.ดร.กัณวดี คัชณิมา
 ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน
 ผศ.ดร.กฤติยา รุจิโชค
 ผศ.ดร.ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์คชศร

 ดร.ประกอบ ไชยบุญทัน
 ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง
 ดร.ญาณกร ไทประยูร
 Prof.Dr.Pankaj Srivastava Motal Nehru
 Ven. Dr.Budi Utomo
 Dr.Chai Ching Ton

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์
 วิทยาเขตเชียงใหม่
 วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
 วิทยาเขตนครราชสีมา
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 คณะครุศาสตร์
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สามพราน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
 ทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
 สถาบันปัญญาวิวัฒน์
 สถาบันรัชต์ภาคย์
 National Institute of Technology, India
 Samaratungga Buddhist College, Indonesia
 Mae Fah Luang University

- ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ (Coordination of Foreign)

ผศ.ดร. โยตะ ชัยวรรณกุล

- ฝ่ายนิติกร (Legal officer)

ผศ.ดร. ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ดร.พัชราวลัย ศุภภา

- ศิลปกรรม (Designed) และ พิสูจน์อักษร (Proofing)

วีรพงศ์ พิชัยเสนาณรงค์

ศิริดา เก่งสาคร,

- ฝ่ายสมาชิกและบัญชี

ขวัญใจ มีถาวร

กมลพร คัมแหน

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

การเผยแพร่วารสารฉบับนี้ เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2564) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์เผยแพร่ ทั้งที่เป็นบทความวิชาการและบทความวิจัย รวมจำนวน 20 เรื่อง แบ่งเป็นผลงานประเภทบทความวิจัย จำนวน 13 เรื่อง บทความวิชาการ 7 เรื่อง โดยเป็นผลงานจากหน่วยงานภายในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 6 เรื่อง และผลงานจากหน่วยงานภายนอก จำนวน 14 เรื่อง ดังนี้

1) เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ และ เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

2) เรื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL plus มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ก่อนเรียนและหลังเรียน และเปรียบเทียบหลังเรียนตามเกณฑ์ร้อยละ 75 และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

3) เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล และ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

4) เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

5) เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก และ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก

6) เรื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัย เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม

ร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัย และ เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงาน
แปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

7) เรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่วอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงาน
อุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่ว
อุตสาหกรรม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า
ว่าลั่วอุตสาหกรรม และ เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่วอุตสาหกรรมของพนักงาน
ฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

7) เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอมือง
จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวัง
ดัง และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การ
บริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี

9) เรื่อง การสร้างแบบฝึกทักษะการตีช้องวงใหญ่ กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทย
บ้านอรรถกฤษณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีช้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนัก
ดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะการตีช้องวงใหญ่
สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

10) เรื่อง แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างผลการ
ดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด กับความคาดหวังของธุรกิจก่อสร้าง มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด เพื่อศึกษาความ
คาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผล
การดำเนินงานกับความคาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง และเพื่อ
นำเสนอแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

11) เรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยจังหวัดสุพรรณบุรี
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย และ
ศึกษากลยุทธ์การตลาดด้านบริการที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย
ให้มีมาตรฐานคุณภาพ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดด้านบริการกับการพัฒนา
มาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี

12) เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์
วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการ
ส่งเสริมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงาน
ประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์ในการ
ส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวกับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัด
สุพรรณบุรี

13) เรื่อง พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย
ของนักการเมืองท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น และเพื่อนำเสนอรูปแบบพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรม
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น

14) เรื่อง การบูรณาการหลักสูตรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมือง เพื่อศึกษาหลักสูตรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมือง และเพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักสูตรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

15) เรื่อง การพัฒนามาตรการทางกฎหมายการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขัง เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์หับปัญหาปฏิบัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิ และการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง และการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง และ เพื่อค้นหาและเสนอแนะแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง

16) เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี

17) เรื่อง การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพู่เด็กหญิงบ้านกกกอก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยับยั้งชั่งใจและนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถบูรณาการกับการยับยั้งชั่งใจ

18) เรื่อง แนวทางการประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา

19) เรื่อง พุทธวิธีในการจัดการทุนมนุษย์ในพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการจัดการทุนมนุษย์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

20) เรื่อง การจัดการสังคมในยุค New Normal มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาการปรับตัวต่อสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมและแนวทางการพัฒนาสังคมบนฐานการมีส่วนร่วมของสังคมยุค New Normal ปัจจุบัน

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าผลงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขออภัยไว้ด้วยความยินดี

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(9)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม โดย สิริรัช กุญแจทอง และ สนิทมนต์ แสงนิ่ม	1-12
2. เรื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL plus โดย นิภาพร พรหมทา	13-24
3. เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล โดย กฤติยา รุจิโชค	25-34
4. เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดย สุภารัตน์ รัตนพงษ์, หนึ่งฤทัย ศรีสุกใส, กฤติมา อินทะกุล, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และ นันทพันธ์ คดคง	35-46
5. เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก โดย ณัฐพร สายกฤษณะ และ อธิมาส มากจ้อย	47-57
6. เรื่อง การสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ โดย ณัฐพล เลิศวิริยะปิติ และ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์	58-69
7. เรื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง โดย บวรนนท์ สมุทธานุกุล และ ธวิษ สุดสาคร	70-82
8. เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดย แสงเดือน แซ่ลื้อ, ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร และรวีวงศ์ ศรีทองรุ่ง	83-94
9. เรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยจังหวัดสุพรรณบุรี โดย พระครูโสภณวิธานวัตร พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย และเอกมงคล เพ็ชรวงษ์	95-106
10. เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดย พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ, พระครูโสภณวิธานวัตร พระมหาจตุพล ญาณธีโร และพงษ์ศักดิ์ ทองละมุล	107-119

11. เรื่อง พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบ
ประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น โดย ไพวรรณ บุรีมาตร 120-130
12. เรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ
นักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา โดย พรเศรษฐี วุฒิปัญญาธิสกุล 131-140
13. เรื่อง การพัฒนามาตรการทางกฎหมายการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขัง
โดย เอกพงษ์ สารน้อย 141-152
14. เรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงาน
อุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดย ประทีนร์ ชันทอง 153-163
15. เรื่อง แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างผลการ
ดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด กับความคาดหวังของธุรกิจ
ก่อสร้าง โดย ศิตชัย จิระธัญญาสกุล 164-175
16. เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี โดย พระศรีรัชชมงคลบัณฑิต 176-188
17. เรื่อง การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: การใช้ความ
รุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพู่เด็กหญิงบ้านกกกอก โดย พระครูสิทธิวิชิตโสภิต 189-197
18. เรื่อง แนวทางการประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับ
มัธยมศึกษา โดย กิตติพงษ์ แบล้ว 198-210
19. เรื่อง พุทธวิธีในการจัดการทุนมนุษย์ในพุทธศาสนา โดย วิภาวดี สีตนไชย และกัมปนาท
วงศ์วัฒนพงษ์ 211-220
20. เรื่อง การจัดการสังคมในยุค New Normal โดย อำนาจ ทาปิน, พระครูโกวิทบุญเขต
และ พิมพ์พร แสนคำหล้า 221-229

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ
ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม
The study of learning achievement in culture of Piphat Mon by using
the cooperative contemplative education theory of grade 10 students
at Thammasatklongluang Witthayakom School

สิริรักษ์ ฟู่เฟื่อง¹, และ สิทธินันต์เศก ย่านเดิม

Siriruk Fufeuang¹, and Sitsake Yanderam

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

¹Email: siriruk.fuf@g.swu.ac.th

Received 2 February 2021; Revised 14 February 2021 ; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม จักรวรรดิ 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะพื้นฐาน 1 เรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์มอญอันเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นฐานของวิถีคิดและจุดรวมของจิตสำนึกในทุกๆระดับได้

คำสำคัญ: กระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, วัฒนธรรมปืพาทย์มอญ

Abstract

The purpose of this research were 1) to study of the Learning achievement in culture of Piphat Mon by using The Cooperative Contemplative Education Theory of Grade 10 students at Thammasatklongluang Witthayakom School and 2) to study of satisfaction towards the teaching through by using The Cooperative Contemplative Education Theory of grade 10 students at Thammasatklongluang Witthayakom School. The samples of this research were 39 of Grade 10 student, in the first semester of the 2020 at Thammasatklongluangwitthayakom School.

The results of this study were as follows: 1) the students had achievement after using The Cooperative Contemplative Education Theory higher than before was significant at .01 level. 2) the students satisfied on teaching process followed The Cooperative Contemplative Education Theory the learning package was 4.50 that was the highest level.

Keywords: The Contemplative Education Theory, The Cooperative Learning, The culture of Piphat Mon

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการพัฒนาตามแบบสังคมโลก โดยยึดแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาโดยองค์รวมที่มุ่งพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมที่เน้นเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ซึ่งเป็นไปตามที่ ชลลดา ทองทวี (2551) ได้กล่าวว่า การศึกษาที่มุ่งเน้นด้านวิชาการจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งไม่สามารถนำพาสังคมไปสู่ความสงบ เหตุผลส่วนหนึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการจัดการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบันที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภายนอกที่ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุ มากกว่าการเรียนรู้ภายในที่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้เรียนจึงไม่ได้เกิดการเรียนรู้ที่มาจากการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงส่งผลให้วัฒนธรรมอันดีงามถูกละเลย ในสถานะที่สังคมไทยเป็นเช่นนี้

การศึกษาที่มุ่งพัฒนาทางด้านจิตใจ มองเห็นคุณภาพภายในของตัวมนุษย์ ไม่แยกส่วนของความจริง ความดี และความงาม จะเน้นการเรียนรู้จากภายใน คิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติ และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล ซึ่ง สิริธร ยิ้มประเสริฐ (2563) ได้กล่าวอีกว่า การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน นักเรียนต้องได้เรียนรู้จากรูปแบบการสอนที่เริ่มจากการสังเกตและทำตามตัวแบบจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ จึงจะทำให้การตระหนักถึงจิตสาธารณะเกิดเป็นคุณลักษณะที่คงทนถาวร ด้วยเหตุนี้จิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในตน การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากประสบการณ์จริงที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Slavin Robert E (1987) ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม มีเป้าหมายให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ ซึ่งวิธีการเรียนรู้วิธีนี้ จะทำให้บทบาทของ

ครูผู้สอนเปลี่ยนไปจากเดิม คือไม่ต้องยึดถือว่าครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและวิธีการดำเนินการที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนรู้สึกว่าจะสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้จากการร่วมมือกันเรียนรู้ อันเกิดจากการกระทำของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน การที่ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมดุลและมีความสุข ดังนั้นหากได้เข้าไปสัมผัสกับกระบวนการเรียนรู้ทั้งจิตปัญญาศึกษาและเรียนแบบร่วมมือ จะทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงของมิติภายในจิตใจชัดเจนมากขึ้นและสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้คงทนได้อีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวจึงได้นำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวคิดของ เจริญขวัญ นำพา (2554) ที่ได้นำกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาโดยใช้หลักจิตตปัญญา 7C's มาผสมผสานกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ขั้นตอน เนื่องมาจากโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับเขตโรงงานอุตสาหกรรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ทำให้นักเรียนห่างไกลจากแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาวมอญ ที่เป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดปทุมธานี ดังนั้น ความสำคัญในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน องค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งกับการเรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรม รู้ถึงคุณค่าความงาม ความดี สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะให้คงอยู่ อีกทั้งยังเป็นกลไกตัวสำคัญในการฟื้นฟูและสืบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปปูล่ามอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปปูล่ามอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

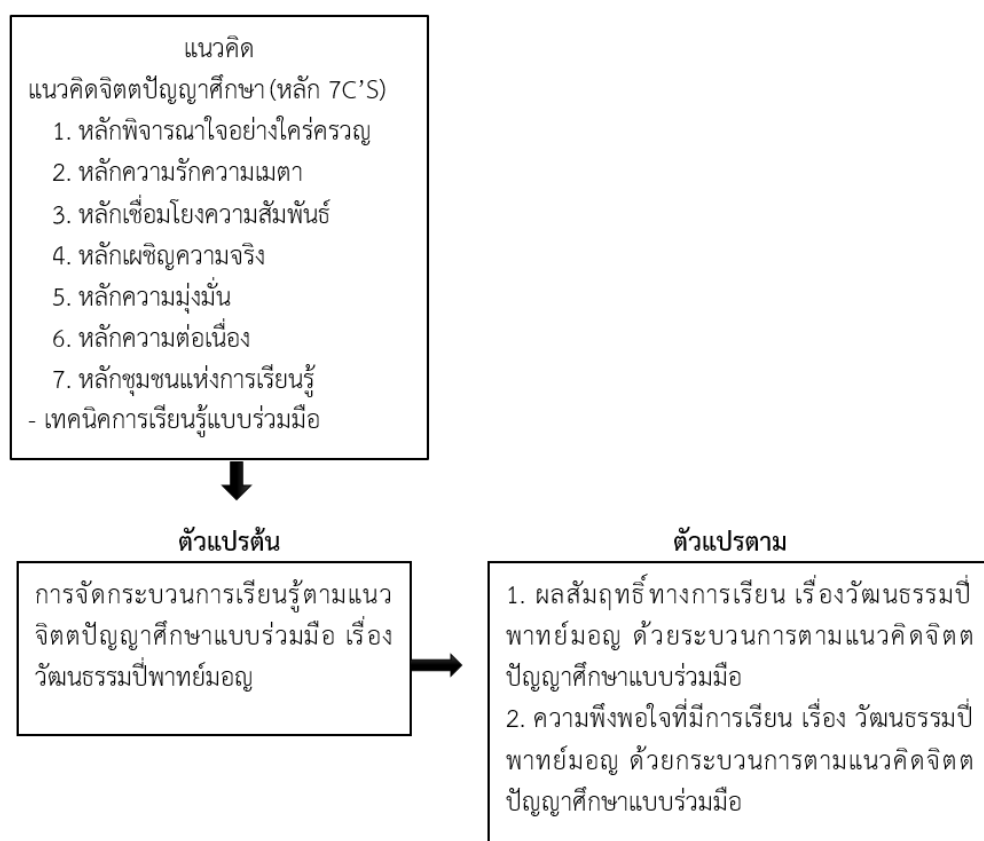
ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปปูล่ามอญที่ประกอบไปด้วยหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การเรียนการสอนดนตรี หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษา คุณค่าของดนตรีศึกษา ลักษณะของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมป๊อปปูล่ามอญ มาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่

ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้น ซึ่งพบว่า การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาดนตรีที่มีอยู่แล้วหรือสร้างขึ้นใหม่ โดยมีกรอบแนวคิดที่ประกอบไปด้วย แนวคิดและหลักการพื้นฐาน มีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งจากการไปศึกษาข้อมูลกระบวนการจัดตั้งปัญญาศึกษาของชลดา ทองทวี (2551) ประกอบไปด้วย 1) ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา 2) หลักการพื้นฐานของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการคือ 1) หลักพิจารณาอย่างใคร่ครวญคือ การเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการรับรู้ในการเรียนการสอน 2) ความรักความเมตตา คือ การวางพื้นฐานของความเชื่อมั่นในความรัก ความสามารถของความเป็นมนุษย์และความจริงใจซึ่งความจริงใจนั้นสามารถสื่อสารออกมาโดยการสัมผัสได้ด้วยใจทำให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงบวก 3) การเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นการเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตการพูดคุยระหว่างครูกับนักเรียน การเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน 4) การเผชิญความจริง คือ การยอมรับในเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้อยู่กับปัจจุบัน 5) ความต่อเนื่อง คือ ขั้นตอนในการเข้าสู่กระบวนการหลัก และการสรุปการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งความต่อเนื่องจะต้องสอดรับกันทุกขั้นตอน 6) ความมุ่งมั่น การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ 7) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน อีกทั้งยังนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Slavin Robert E (1987) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้อีกกระบวนการหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกันภายในกลุ่ม รู้จักรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้ ประกอบไปด้วย 1) เทคนิคคู่คิดสี่สหาย 2) เทคนิคเล่าเรื่องราวรอบ 3) เทคนิคต่อเรื่องราวจิ๊กซอว์ 4) เทคนิครูปแบบ TGT 5) เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน

จากการศึกษาแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการเรียนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะการที่นักเรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมดุลและมีความสุข ทำให้เห็นชัดถึงความเชื่อมโยงการเรียนรู้และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ นอกจากนั้นนักวิชาการยังได้ให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองหรือจากประสบการณ์จริงที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด ทฤษฎี และบทความที่กล่าวมาข้างต้นมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อประกอบกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนในงานวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนเรื่อง วัฒนธรรมป๊อปด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ซึ่งสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 848 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random

Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน จากห้องเรียนทั้งหมด 21 ห้อง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญ

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม 2) ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมปีพาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะพื้นฐาน 1 เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม โดยกำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง และเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมปีพาทย์มอญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยึดผลการวิเคราะห์ หลักสูตร นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และการวัดผล จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) ความเหมาะสมของภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาระหว่าง .20-.80

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมปีพาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญ 4 ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ให้ครอบคลุมด้านเนื้อหาดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้ 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน 5) ด้านการประเมินผล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 18 ข้อ จากนั้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่น ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

1. ปฐมนิเทศ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจกับนักเรียน ถึงบทบาทของผู้เรียน บทบาทผู้สอน และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีประเมินผลการเรียนรู้และแนวทางการประเมินความพึงพอใจ

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรม ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม โดย ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ทำแบบทดสอบหลังเรียน หลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

4. ดำเนินการประเมินความพึงพอใจ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม

5. นำคะแนนที่ได้จากการทดลอง จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจมาวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรมด้วย กระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์ คลองหลวงวิทยาคม โดยเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้คือ ทดสอบค่า t-test แบบ dependent sample

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรมด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคมหลังได้รับการจัด กระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.01 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรมด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบร่วมมือ โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคมก่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD = 3.78 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจัดกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD = 2.58 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 7.24 ซึ่งแสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรมด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคมหลังได้รับการจัดกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบ ร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.01

2. นักเรียนที่เรียนเรื่องวัฒนธรรมป๊อปพหุวัฒนธรรมด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบ ร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีความพึงพอใจอยู่ใน

ระดับมากที่สุด พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจเรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ทุกด้านอยู่ในระดับดีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $SD = 0.10$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้ การกำหนดหลักสูตรและจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่มีสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสอดคล้องแนวคิดของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การสอดคล้องแนวคิดของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.53 รองลงมาคือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และมีการกำหนดหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 สรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ข้อ และระดับมากจำนวน 2 ข้อ 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอภิปรายระหว่างครูกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.64 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ถัดไปคือ เนื้อหาที่เรียนมีการเชื่อมโยงให้เห็นถึงสภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ในส่วนของเนื้อหาที่เรียนมีความต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และเนื้อหาแต่ละเรื่องมีการแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 3) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสุขสนุกสนานในการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.58 รองลงมาคือ ความหลากหลายของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ถัดไปคือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน ค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ คิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 มีการฝึกให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ทั้งนี้มีการสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม และให้แรงเสริมด้วยการยกย่องชมเชย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และจัดกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการกลุ่มและการระดมพลังสมอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 4) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความเหมาะสมของสื่อการสอนและเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.51 รองลงมาคือ ความชัดเจนของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหา มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.46 5) ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความหลากหลายของการวัดผลการเรียนรู้เน้นการวัดผลตามสภาพจริง และจากชิ้นงานที่มอบหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.61 รองลงมาคือ เกณฑ์การประเมิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ถัดมาคือ ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 และการประเมินที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาและตรงกับตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ เท่ากับ 4.48

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัฒนธรรมปีพาทย์มอญ ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม หลังได้รับการจัด

กระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ได้มีการนำหลักการ 7C's ซึ่งได้แก่ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ความรักความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมโดยผ่านกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนมีสติอยู่กับตัวหรือมีสภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพาสนา จุลรัตน์ (2553) ได้กล่าวว่า กิจกรรมจิตตศิลป์เป็นการบูรณาการกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลป์แขนงต่าง ๆ อาทิ ทัศนศิลป์ ดนตรี ฯลฯ เข้ากับกระบวนการพินิจใคร่ครวญภายในอย่างลึกซึ้ง จากความเชื่อศิลปะคือกระจกส่องสะท้อนและเป็นสะพานเชื่อมโยงภาวะภายใน (หรือภาวะจิตไร้สำนึก) สู่การรับรู้ในระดับจิตสำนึกของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเข้าใจในตนเองและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมตามมา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมและสมดุล สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างตนเองกับผู้อื่นและระหว่างตนเองกับสังคมและโลกธรรมชาติ

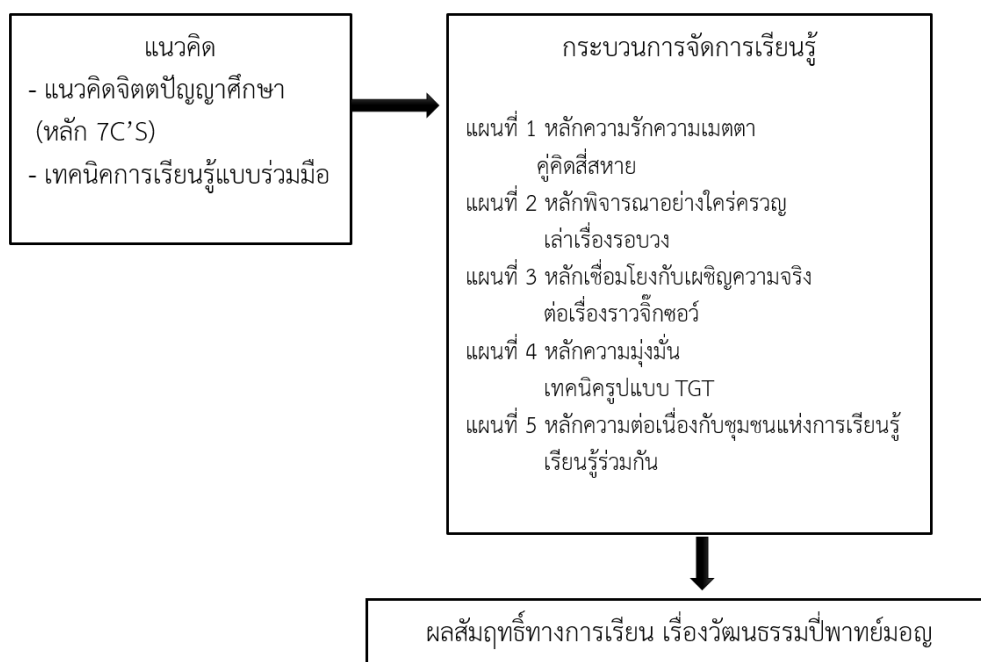
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่องวัฒนธรรมปีพาทย์มอญด้วยกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคมผู้วิจัยได้แบ่งความพึงพอใจเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และระดับมากที่สุด 2 ด้าน โดยความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในระดับดีมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดแล้ว พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการสอดแทรกแนวคิดของครุภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในหลักสูตร เป็นเพราะนักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ท้องถิ่นและสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ เพราะภูมิปัญญาจัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญยิ่งของมนุษย์สิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ประสบการณ์ผนวกด้วยความเฉียบคมในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก เพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของชุมชน ท้องถิ่น และสังคมของตน สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2537) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เป็นรากฐานของสังคมแต่ละสังคม สามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจเนื้อหาที่เรียนมีเน้นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีสรุปอภิปรายระหว่างครูกับนักเรียนหลังจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกครั้ง โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียนเสมอ 3) ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว นักเรียนพึงพอใจในการมีความสุขสนุกสนานในการเรียนเป็นเพราะว่านักเรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้จำเป็นต้องผ่านกระบวนการความจริงจัง ความสัมพันธ์ทางสังคมก็มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสุขภายในชีวิต รวมทั้งส่งผลต่อสุขภาพและความยืนยาวของชีวิต เพราะความสัมพันธ์เชื่อมโยงโดยตรงกับอารมณ์ ทำให้เราได้รับความสุข ความพอใจ และความสงบ การที่ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน ต้องการที่จะเรียนรู้

ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียน มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน เมื่อผู้เรียนมีความสุขก็จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับเจริญขวัญ นาพา (2554) พบว่าเมื่อผู้เรียนมีความสุขแล้วจะทำให้ผู้เรียนตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของสื่อการสอนและเนื้อหาเป็นเพราะว่าผู้วิจัยใช้สื่อการสอนที่มีลักษณะเฉพาะตัว สอดคล้องกับจุดประสงค์แต่ละแผนการเรียนรู้ และนักเรียนเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงต่อการรับรู้สื่อการสอน ในการเลือกสื่อการสอนต้องพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น อายุ เพศ ความถนัด ความสนใจ ระดับสติปัญญา วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิม ดังนั้นการเลือกสื่อการสอนที่ให้เนื้อหาสาระครอบคลุมตามเนื้อหาที่จะสอน มีการให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง และมีรายละเอียดมากเพียงพอที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 5) ด้านการประเมินผลพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในความหลากหลายของการวัดผลการเรียนรู้ เน้นการวัดผลตามสภาพจริง และจากชิ้นงานที่มอบหมาย เป็นเพราะการประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความสำเร็จให้กับนักเรียน และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ การวัดและประเมินผลจึงต้องปรับเปลี่ยนไป ให้มีลักษณะเป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลตามสภาพจริงยังเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้ได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและรอบด้าน

สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ นั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่หลากหลายภายใต้หลัก 7C's ของจิตตปัญญาศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แท้จริงนั้นคือการนำคตินิยม ความเชื่อ หลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดกันมาแต่บรรพกาลหรือขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะ และจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงดงาม และความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจึงทำให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงทำให้นักเรียนมีสติ คิดใคร่ครวญ และกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศแห่งความรักความเมตตาทำให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ครูกับนักเรียน ได้รู้จักเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทของโรงเรียนที่จะจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับท้องถิ่นและเชื่อมโยงสู่ความรู้ที่เป็นสากลในท้องถิ่นมีสิ่งดี ๆ มากมายที่ถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่องสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ นอกจากความรู้ที่ได้รับแล้วการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนย่อมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย ยิ่งหากให้นักเรียนได้นำความรู้มาใช้เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่นด้วยแล้วย่อมจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ต้องที่เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อกระบวนการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้แบบร่วมมือ วัฒนธรรมป๊อปทฤษฎีมอดูและได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังแผนภาพที่ 2

กระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เรื่องวัฒนธรรมป๊าพท์มอย มีทั้งหมด 5 แผนการเรียนจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนที่ 1 หลักความรักความเมตตา กิจกรรมนี้เป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนยืนเป็นวงกลมและเดินทักทายกัน โอบกอด สัมผัสมือ หรือส่งยิ้มให้กัน พร้อมกับการเรียนรู้ในกิจกรรมกลุ่มที่ใช้เทคนิคคู่คิดสี่สหาย เน้นให้นักเรียนตอบคำถามหรือตอบปัญหาด้วยตนเองก่อนแล้วจับคู่กับเพื่อน นำคำตอบไปผลัดกันอธิบายคำตอบด้วยความมั่นใจ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

แผนที่ 2 หลักพิจารณาอย่างใคร่ครวญ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้มีสติอยู่กับตัว ด้วยการนั่งสมาธิและสวดมนต์ไหว้พระ ตั้งใจฟังพระวิทยากรภายในวัดให้ความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ภายนอกเชื่อมโยงกับตนเอง มองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างตนเองกับผู้อื่นด้วยการใช้เทคนิคการเล่าเรื่องรอบวง

แผนที่ 3 หลักเชื่อมโยงความสัมพันธ์และหลักเผชิญความจริง เป็นการจับคู่วาดภาพเล่าเรื่องในความจริงที่นักเรียนประทับใจภายในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิต พร้อมกับการเลือกใช้เทคนิคการต่อเรื่องราวแบบจิ๊กซอว์ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมป๊าพท์มอย จึงทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่

แผนที่ 4 หลักความมุ่งมั่น ให้นักเรียนวาดเส้นสัมผัสรูปห้องมอญวงใหญ่ เพื่อฝึกให้มีสติและมีความมุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรม ไม่รู้สึกท้อแท้ในสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด โดยเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนจะเป็นเครื่องเครื่องดนตรีมอญ หน้าที่ในการบรรเลง และการประสมวง จึงเหมาะสมกับเทคนิค TGT ซึ่งลักษณะของเทคนิค TGT จะเป็นรูปแบบการเข้าแข่งขันเพื่อแลกกับคะแนนนำพามาสู่ความชนะให้กับสมาชิกในกลุ่มของตนเอง อีกทั้งยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่นักเรียนได้รับคะแนนสูงสุด

แผนที่ 5 หลักความต่อเนื่องและหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะเปิดรูปภาพที่ได้ไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก พร้อมตั้งคำถามกระตุ้นความคิดเพื่อให้เกิดความรู้อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงแรก ร่วมกับการใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม อันทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นองค์รวมและสมดุลที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาในบางกิจกรรมใช้เวลามาก ครูผู้สอนควรเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ดังเช่น หลักการความรักความเมตตาเหมาะกับการทำกิจกรรมท้าทายในการพบกันครั้งแรก เพื่อให้นักเรียนได้ทำความรู้จักกัน และมีความพร้อมในการที่จะรับรู้สิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้น
2. ครูผู้สอนควรเลือกใช้การจัดการเรียนแบบร่วมมือที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนได้มีความสุขกับการจัดการเรียนการสอน
3. ควรมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนในกระบวนการกลุ่ม โดยมีการจดบันทึกและเก็บข้อมูลระหว่างการเรียน และนำข้อมูลนั้นมาเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน
4. ควรเลือกสถานที่ที่มีความสงบเพื่อเหมาะต่อการการใช้สมาธิในการคิดใคร่ครวญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในกระบวนการฝึกฝนศิลปะดนตรี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนามิติภายในเป็นองค์รวม
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สามารถจัดควบคู่ไปในรูปแบบการศึกษาคู่ขนานได้
3. ควรมีการศึกษาเจตคติของนักเรียนโดยใช้กระบวนการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการปลูกฝังและส่งเสริมเจตคติที่ดีให้กับนักเรียน
4. ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- เจริญขวัญ น้าพา. (2554). ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการเชื่อมโยง และความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551). จิตตปัญญาพหุภาษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญา ศึกษาเบื้องต้น. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2537). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พาสณา จุลรัตน์. (2553). ผลกระทบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสุขในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิริธร ยิ้มประเสริฐ. (2563) การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *รวนงวยการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
สมเด็จเจ้าพระยา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Slavin Robert E. (1987). Cooperative Learning and Cooperative School. *Education Leadership.*,
45(3), 7-13.

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL plus
The development of the professional learning community for Thai teachers of
Prathomsuksa 6 to enhance reading comprehension ability using KWL Plus

นิภาพร พรหมทา
Nipaporn Promtha
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University, Thailand.
Email: aom.nipaporn2534@gmail.com

Received 3 October 2020; Revised 26 March 2021; Accepted 26 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความรู้ของครูก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ 2) ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านจับใจความ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน และเปรียบเทียบหลังเรียนตามเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 4) ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus กลุ่มตัวอย่าง 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 6/3 และ 6/5 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (แถมประชาอุทิศ) จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม และ 2) ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามห้องเรียนที่สอนในกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูหลังสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สูงกว่าก่อนสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก 3) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 4) ความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การอ่านจับใจความ, เทคนิค KWL plus

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare teachers' knowledge before and after using Professional Learning Community (PLC) 2) study teachers' learning management abilities about reading comprehension 3) compare reading comprehension

abilities of sixth grade students before and after and compare after studying according to the criteria of 75 percent and 4) study teachers' opinions towards using Professional Learning Community (PLC) by using KWL Plus Technique.

The sample used in the study were 1) 3 groups of 6th Grade students from Watsrisamran Ratbumrung Cham Prachautit school. There are 118 students were randomly selected by using classroom as a unit. 2) 3 Thai teachers selected by using classroom from the sample.

The research instruments were a PLC and KWL Plus Techniques' teachers test. A learning management observation, lesson plan, comprehension reading test and a questionnaire for teachers' opinions with PLC and KWL Plus technique.

The findings were as following: 1) the teachers' knowledge about PLC and KWL Plus Technique were higher than before. 2) The teacher learning management abilities was rated at the excellent level. 3) The reading for comprehension abilities after studying by KWL Plus Technique was significantly higher at the .05 level before and passed 75% 4) The opinions of teachers was at the highest level.

Key Word : The Professional Learning Community, Reading For Comprehension Abilities, KWL PLUS Technique

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นต้องเกิดจากการร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาในโรงเรียนที่จะต้องช่วยเหลือแนะนำ โดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เรียกว่า PLC – Professional Learning Community หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PLC ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกัน ตั้งคำถามและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียนโดยเชื่อว่าหัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้นอยู่ที่การเรียนรู้อันฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้มีความรู้มากในการพัฒนาเพื่อการเรียน เพราะครูคือผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้ร่วมกับสมาชิก เพื่อพัฒนาความรู้ซึ่งกันและกัน ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2559) ได้กล่าวว่า ทำไมจึงต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของครูแบบต่างคนต่างทำมาเป็นทำงานแบบ PLC คำตอบคือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันที่ทำคนเดียวแล้วไม่สามารถบรรลุได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นคนไทยในสังคมทั้งเด็กและเยาวชน จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการอ่านเพื่อให้เข้าใจ จึงจะสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ถูกต้อง

ปัจจุบันการอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันของทุกคน และสำคัญมากในการเรียนภาษา หรือวิชาการต่าง ๆ สังคมปัจจุบันวิทยาการก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา หนังสือจึงเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการ ผู้ที่อ่านหนังสือมากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ รอบด้าน ดังที่จิรวัดน์ เพชรรัตน์และอัมพร ทองใบ (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นต่อมนุษย์ต่อความเจริญในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์มาก การอ่านหนังสือนอกจากจะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้หูตากว้างแล้ว คนอ่านจะเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของโลกปัจจุบันและอาจเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ส่งเสริมวิจารณ์ญาณและ

ประสบการณ์ให้เพิ่มพูนขึ้น การอ่านยังทำให้บุคคลเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม มีประสบการณ์ชีวิต และช่วยยกฐานะสังคม สังคมใดที่มีบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการอ่านอยู่มาก สังคมนั้นย่อมจะเจริญพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ส่วนสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2551) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านสามารถสรุปได้ว่าการอ่านมีความสำคัญช่วยสร้างความคิดและพัฒนาความรู้ให้กับผู้อ่าน ทำให้เกิดทักษะในการสรุปข้อมูลที่ได้จากการอ่าน กล่าวคือสรุปข้อมูลที่ปรากฏในสารมักจะสามารถจัดกระจาย ดังนั้นการอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านจัดการข้อมูลและสรุปออกมาเป็นแนวคิดได้ดี

สรุปได้ว่าการอ่านเป็นทักษะในการพัฒนาสติปัญญาของทุกคน และมีความสำคัญมากในการรับสารแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ ภายใต้อสังคัมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งทำให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการสรุปข้อมูลข่าวสาร มีกระบวนการคิดกว้างไกล ฉลาดรอบรู้ เพราะการอ่านเป็นสิ่งที่ยกระดับคุณภาพชีวิตและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการอ่านจับใจความ ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดขั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่าผู้เรียนต้องมีความสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน และวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น ตีความ สรุปความ หาคำสำคัญในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภูมิรูปภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิดพัฒนาความสามารถในการอ่าน นำความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการอ่านและการจับใจความโดยการกำหนดเป็นเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้เรียนในรายวิชาภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าการอ่านยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือนักเรียนยังขาดนิสัยรักการอ่านจึงส่งผลให้ไม่สามารถสรุปความรู้ ความคิดหรือแก่นของเรื่องราวที่อ่านได้ดังที่ รินทร์ภักดิ์ เณิมธรรมวงศ์ (2557) ได้พบปัญหาและแสดงความคิดเห็นไว้ว่า นักเรียนบางส่วนอ่านหนังสือไม่ออกและมีทัศนคติไม่ดีต่อหนังสือ เป้าหมายในการอ่านหนังสือสอบเพราะไม่ยอมอ่านและขาดนิสัยรักการอ่านทำให้นักเรียนจับใจความไม่ได้ หรือจับใจความได้ไม่ถูกต้อง

ปัญหาต่อมาคือนักเรียนไม่รักในการอ่านหนังสือ จะอ่านเฉพาะตอนสอบจึงทำให้นักเรียนขาดนิสัยรักการอ่าน ไม่กระตือรือร้นในการอ่านหนังสือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนหรือผู้ปกครองที่ไม่ให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่เรื่องการอ่านของนักเรียนเท่าที่ควร จนทำให้ไม่มีพื้นฐานในการอ่านจับใจความอันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น ๆ ดังที่อาภรณ์พรรณ พงษ์สวัสดิ์ (2550) ได้กล่าวถึงการอ่านจับใจความว่า ผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ คือ เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านการอ่าน ซึ่งกำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ อ่านได้คล่องแคล่ว และรวดเร็ว อ่านถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์ และอักขรวิธีอ่านแล้วเข้าใจความหมายของคำ สำนวนโวหาร อ่านแล้ววิเคราะห์ความ ตีความ และอ่านแล้วสรุปความ พบว่าด้านการจับใจความของเรื่องที่อ่านอยู่ในระดับต่ำสุด ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทักษะการอ่านจับใจความเป็นสิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่เริ่มการเรียนรู้ควรได้รับการปลูกฝังในเรื่องการอ่านและส่งเสริมกระบวนการคิด การจับประเด็นสำคัญจากเรื่องราวต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อปูพื้นฐานในการเรียนระดับสูง

ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัย ในปีการศึกษา 2561 ในรายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (เขมรประชาอุทิศ) พบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือเมื่อประเมินนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบการอ่านจับใจความ

และสังเกตจากการตรวจบันทึกการอ่านกับแบบฝึกหัดของนักเรียน พบว่า นักเรียนไม่สามารถสรุปแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง ส่วนใหญ่การจับใจความของเรื่องที่อ่าน นักเรียนจะคัดลอกข้อความมาเขียนเรียงต่อกันโดยไม่คำนึงถึงแก่นแท้ของเรื่องราว นั้น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนบางส่วนอ่านหนังสือไม่คล่อง และขาดทักษะในการอ่าน รวมถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูอาจจะขาดความสนใจ หรือสอนให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาในบทเรียนมากกว่าการฝึกฝนให้นักเรียนได้คิด และสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ผลคะแนนการทดสอบอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ปีการศึกษา 2561 ยังสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความบกพร่องในด้านการสรุปความจากเรื่องที่อ่าน เพราะจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การทดสอบอยู่ในระดับดีมากค่อนข้างน้อย มีผลคะแนนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของนักเรียนในการทดสอบอ่านออกเขียนได้ ครั้งที่ 2 และ 3 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (เข้มประชาอุทิศ) ปีการศึกษา 2561 แยกตามประเภทการอ่าน

ครั้งที่	จำนวนนักเรียน (185คน)		จำนวนนักเรียนแยกตามประเภทการอ่าน							
			อ่านตามหลักการใช้ภาษา				การอ่านรู้เรื่อง			
	บกพร่องทาง การเรียนรู้	นักเรียน ปกติ	ดีมาก (คน)	ดี (คน)	พอใช้ (คน)	ปรับปรุง (คน)	ดีมาก (คน)	ดี (คน)	พอใช้ (คน)	ปรับปรุง (คน)
2	2	183	12	73	97	1	0	56	125	2
ร้อยละของจำนวนนักเรียน			6.56	39.89	53.00	0.55	0	30.60	68.31	1.09
3	2	183	49	98	36	0	6	72	102	3
ร้อยละของจำนวนนักเรียน			26.78	53.55	19.67	0	3.28	39.34	55.74	1.64

ที่มา : ข้อมูลจากระบบติดตามรายงานข้อมูล สดผ.สพฐ.โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (เข้มประชาอุทิศ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบการอ่านออกเขียนได้ทั้งสองครั้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านการอ่านตามหลักการใช้ภาษานักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านดีขึ้น แต่ด้านการอ่านรู้เรื่องเมื่อเปรียบเทียบการทดสอบทั้งสองครั้งแล้วยังคงมีนักเรียนที่ต่ำกว่าระดับดีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรพัฒนาทักษะด้านนี้เพราะเป็นพื้นฐานในการอ่านจับใจความ

ปัญหาของนักเรียนด้านการอ่านจับใจความ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกับเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมขั้นตอนการทำแผนภาพความคิด และการสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความสูงขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เพราะทักษะนี้สามารถพัฒนาการอ่านได้ทุกระดับเพื่อการเรียนรู้ในทุกรายวิชา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ก่อนเรียนและหลังเรียน และเปรียบเทียบหลังเรียนตามเกณฑ์ร้อยละ 75

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยเชิงทดลอง รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ One Group Pretest- Posttest Design มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย

ประชากรในการวิจัย 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (แถมประชาอุทิศ) ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 5 ห้องเรียนมีนักเรียนทั้งสิ้น 195 คน 2) ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (แถมประชาอุทิศ) จำนวน 10 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (แถมประชาอุทิศ) ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม 2) ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง (แถมประชาอุทิศ) จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามห้องเรียนที่สอนในกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน 4) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus 2) แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความของครูโดยใช้เทคนิค KWL Plus 3) แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus 4) แบบทดสอบ วัดความสามารถในการอ่านจับใจความ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

2. ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 สร้างแบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus โดยการศึกษาทฤษฎีและหลักการในการออกข้อสอบแบบอัตนัย วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์ สร้างตารางการวิเคราะห์ข้อสอบ จากนั้นสร้างข้อสอบวัดความรู้ของครูแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อแล้วนำแบบวัดความรู้ของครูเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของข้อคำถาม เมื่อปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบวัดความรู้ของครูที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ จากนั้นจึงนำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 สร้างแบบสังเกตการสอนอ่านจับใจความของครูโดยใช้เทคนิค KWL Plus โดยการศึกษาหลักการ ทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบสังเกตการสอน จากนั้นนำแบบสังเกตการสอนของครูเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาความถูกต้องของข้อความ เมื่อปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบสังเกตการสอนของครูที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ จากนั้นจึงนำแบบสังเกตการสอนอ่านจับใจความของครู ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus จากนั้นวิเคราะห์และกำหนดสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา จากนั้นจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 45 ข้อ โดยศึกษาทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน และจัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อกำหนดเนื้อหาในการสร้างแบบทดสอบ นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วแก้ไขปรับปรุง จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาแบบทดสอบกับจุดประสงค์ นำแบบทดสอบที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก แล้วคัดเลือกแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ ที่มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น แล้วนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่สมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.5 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครู แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของข้อความ หลังจากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับจุดประสงค์ จึงจะนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความรู้ของครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการทดลองจริง เพื่อวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus และทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นการทดลอง ผู้วิจัยและครูผู้สอนสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้น KWL Plus ในระหว่างที่ปฏิบัติการสอนผู้วิจัยและครูผู้สอนได้ผลัดกันนิเทศการสอน และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันตามกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. ขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลองกับครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นตรวจคะแนนผลการทดสอบแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทาง

สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นมา ให้ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อวัดระดับความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

1. การวิเคราะห์การทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ใช้ค่าที (t-test) แบบ Dependent
2. การวัดความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครูในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าร้อยละ
3. การวิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการจับใจความ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้ค่าที (t-test) แบบ Dependent และแบบ One Sample t-test
4. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus จากแบบสอบถาม ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้

การทดสอบ	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ร้อยละ
ก่อนเรียน	2	10	4.50	0.71	45.00
หลังเรียน	2	10	9.50	0.71	95.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 2 พบว่า คะแนนการทดสอบความรู้ของครูก่อนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.71 และคิดเป็นร้อยละ เท่ากับ 45.00 คะแนนการทดสอบความรู้ของครูหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 9.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.71 และคิดเป็นร้อยละ เท่ากับ 95.00 สรุปว่าเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ของครูหลังสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สูงกว่าก่อนสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผลการศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL Plus

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาศักยภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL Plus

ครูคนที่	ครั้งที่ 1 (รายการที่ปฏิบัติ)	ครั้งที่ 2 (รายการที่ปฏิบัติ)	ครั้งที่ 3 (รายการที่ปฏิบัติ)	รวม

	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ร้อยละ
1	9	64.29	12	85.71	14	100	11.67	83.33
2	11	78.57	12	85.71	14	100	12.33	88.09
3	11	78.57	12	85.71	14	100	12.33	88.09
รวม							12.11	86.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความของครู โดยใช้เทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 12.11 คิดเป็นร้อยละ 86.50 สรุปได้ว่าครูคนที่ 1 มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL Plus รวมทั้ง 3 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 11.67 คิดเป็นร้อยละ 83.33 สำหรับครูคนที่ 2 และครูคนที่ 3 มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL Plus เท่ากัน รวมทั้ง 3 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 12.33 คิดเป็นร้อยละ 88.09

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ก่อนเรียนและหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ก่อนเรียนและหลังเรียน

ประเมินผล	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	T
ก่อนเรียน	118	30	12.89	3.46	42.97	44.11*
หลังเรียน	118	30	23.23	2.48	77.43	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 4 พบว่า คะแนนการทดสอบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 12.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.46 คิดเป็นร้อยละ 42.97 และคะแนนการทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 23.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.48 คิดเป็นร้อยละ 77.43 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus หลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

ประเมินผล	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	คะแนนเกณฑ์	T
หลังเรียน	118	30	23.23	2.48	22.50	3.19*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 5 พบว่า คะแนนการทดสอบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 23.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.48 และคะแนนเกณฑ์ เท่ากับ 22.50 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1.ด้านกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	0.00	มากที่สุด	2
2. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.83	0.17	มากที่สุด	1
รวมระดับความคิดเห็น	4.79	0.09	มากที่สุด	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 6 พบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus โดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D.= 0.09) สรุปได้ว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากที่สุดต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.83, S.D.=0.17) เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 รองลงมาลำดับที่ 2 คือด้านกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D.=0.00)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่าความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ของครูหลังสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสูงกว่าก่อนสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อาจเนื่องมาจากครูมีประสบการณ์ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมกับครูผู้สอน และทำการทดสอบ วัดความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus ก่อนลงมือปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียน จึงทำให้ครูสามารถสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ ซึ่งครูมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร เกิดความร่วมมือกันในการช่วยเหลือ แนะนำ สร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีอิสระในการเรียนรู้ร่วมกัน ปรึกษาปัญหา จนเกิดเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกัน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมุทร สมปอง (2558) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในด้านความรู้ความเข้าใจ ครูมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ด้านความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของครู พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านพฤติกรรมการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก และด้านความร่วมมือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของครู พบว่า ครูมี

ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus หลังสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สูงกว่าก่อนสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus ของครูผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนได้สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยกับครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามขั้นตอนของการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ครั้งที่ 2 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 และครั้งที่ 3 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งครูผู้สอนจะได้รับการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรจากครูผู้ร่วมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนานักเรียนร่วมกัน จึงทำให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของวัชร เล่าเรียนดี (2556) ที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการนิเทศเพื่อนครู 2 คน จับคู่หรือรวมกลุ่มกันเพื่อปรับปรุง หรือการปรับปรุงพัฒนาการ จัดการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีสอนหรือรูปแบบการสอนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสม มีการสังเกตการสอนให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน และการนิเทศแบบเพื่อนทำได้ง่ายจากเพื่อนครูด้วยกันร่วมมือกันจากความสนใจในเรื่องเดียวกัน และพึงพอใจที่จะร่วมมือกันปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของกันและกัน

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิดและมีรูปแบบในการจัดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ กิจกรรมในชั้นต่าง ๆ ยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกอ่านและลำดับความคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ การที่นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านตามขั้น KWL Plus ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากผลการทดสอบหลังเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวัชร เล่าเรียนดี (2560) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL และ KWL Plus สามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะในการอ่านได้ทุกระดับ และยังสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ได้

4. ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 พบว่าครูเห็นด้วยมากที่สุดว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus เป็นวิธีที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนได้ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบเห็นในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และครูได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ลภัส เกลิมธรรมวงษ์ (2558) ที่ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้เทคนิค KWL plus ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 พบว่า

ครูเห็นด้วยมากที่สุดว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ทำให้ครูเกิดการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ของครู การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทอ่านได้ด้วยตนเอง กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค KWL Plus จึงมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน สอดคล้อง กับงานวิจัยของสุธิภรณ์ ขนอม (2559) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนา ความสามารถในการสอนภาษาไทยของครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ มีความเหมาะสมสอดคล้อง และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และพฤติกรรมความสามารถในการสอน ภาษาไทยของครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถในการสอนภาษาไทย ด้านกลวิธีการสอน และด้าน การบริหารจัดการชั้นเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด และนักเรียนมี ความพึงพอใจต่อการสอนของครูในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าครูมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเทคนิค KWL Plus เพิ่มขึ้น จนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL Plus ได้เป็นอย่างดี เพราะครูได้มีเทศการสอนภายในกลุ่ม ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน หากครูผู้สอนจะนำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเทคนิค KWL Plus ไปใช้ในการ พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน ควรมีการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการปฏิบัติการสอน จริงในชั้นเรียน

2. ผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนได้ดี เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านและการคิดตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครูจึงต้องเน้นให้นักเรียนได้ ฝึกฝนทักษะการอ่านและการคิดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน

3. ผลการวิจัยพบว่านิทาน ข่าว บทความ และบทร้อยกรอง ที่นำมาให้นักเรียนอ่านมีความเหมาะสม กับวัยไม่ซับซ้อนทำให้จับใจความจากเรื่องที่อ่านได้ดี ฉะนั้นการเลือกบทอ่านเป็นสิ่งสำคัญ ครูควรเลือกบท อ่านให้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน ไม่ยาก และยาวจนเกินไป เพื่อการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค KWL Plus กับระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 -5 เป็นต้น

2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์ หรือ การสังเกต เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง : References

- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- รินทร์ลภัส เถลิธธรรมวงษ์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL plus. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2560). เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2556). เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์.
- สมุทร สมปอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2551). หลักและวิชาการสอบอ่านภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุธิภรณ์ ขนอม. (2559). รูปแบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนภาษาไทยของครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาดุสิตบัณฑิต วิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อาภรณ์พรรณ พงษ์สวัสดิ์. (2550). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบ KWL Plus. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

Political communication to maintain the government's Image in the digital age

กฤติยา รุจิโชค
Kritiya Rujichok
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
rujichokkritiya@gmail.com

Received 11 August 2020; Revised 8 March 2021; Accepted 8 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ทฤษฎีการสื่อสารการเมืองเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ หน่วยงานและองค์กรประชาสัมพันธ์ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างคือ ระดับบริหารหน่วยงานประชาสัมพันธ์หรือองค์กรประชาสัมพันธ์ของรัฐ จำนวน 222 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบสุ่มตัวอย่างแบบง่ายสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและการเลือกแบบเจาะจงในการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์เชิงปริมาณคือ ค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา) ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การสื่อสารการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลมีรูปแบบการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผ่านสื่อดิจิทัล มีการสร้างเนื้อหา ภาพ วิดีโอ กราฟฟิกให้เหมาะสมกับสื่อดิจิทัล มีองค์กรประชาสัมพันธ์รัฐ หน่วยงานประชาสัมพันธ์ภาครัฐและประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง (พรรคร่วมรัฐบาล) ทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อดูแลภาพลักษณ์รัฐบาลให้เป็นไปตามนโยบายประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล

ส่วนผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผนการสื่อสารทางการเมือง นโยบายการสื่อสารทางการเมืองและการจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

องค์ความรู้จากงานวิจัยคือ หน่วยงานประชาสัมพันธ์ภาครัฐและองค์กรประชาสัมพันธ์รัฐมีปัจจัยที่สนับสนุนการสื่อสารการเมืองและรูปแบบการสื่อสารการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล ได้แก่ การวางแผนการสื่อสาร นโยบายการสื่อสารการเมือง และการสร้างเนื้อหาการสื่อสารการเมืองให้เหมาะสมกับสื่อในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, ภาพลักษณ์รัฐบาล, สื่อดิจิทัล, การจัดการการสื่อสาร

Abstract

This research applied the quantitative and qualitative method and the political communication theory as a research framework. The research area was government public relations department and organizations. The total sampling were 222 administrative and research

instruments were interview form and questionnaire. Percentage and standard deviation used for the quantitative section and analyzed the data for qualitative part.

The first research objective found that political communication to maintain government image had both formal and informal forms of communication through digital media. The public relation content, video, and graphics were in accordance with the quality of digital media and Government public relation policy. The government image was created by Government public relations department or organizations and public relations of political party

The second research objective showed that the factors affecting political communication were communication policy, communication planning and communication management, all from the public relations department and the government to maintain the government's image in the digital age.

The research knowledge is the government public relations department and organizations can apply the factors that support political communication and the form of political communication to maintain the government image

Keywords: Political Communication, Government Image, Digital Media, Communication Management

บทนำ

การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสำเร็จทางการเมืองมาตั้งแต่ในยุคกรีกโบราณ หลักฐานที่พบได้จากงานเขียนของเพลโต (Plato) ชื่อ อพอลอเจีย (Apologia) ได้กล่าวถึงคำพูดของโซเครตีส (Socrates) ที่กล่าวต่อศาลในนครรัฐเอเธนส์เพื่อให้พ้นจากข้อกล่าวหาและเป็นคำพูดที่ปลุกปั่นให้เยาวชนเข้าใจผิด และสร้างความเสื่อมเสียให้กับสังคม การตอบโต้ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองได้อย่างหนึ่ง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2541)

จุดเริ่มต้นของการสื่อสารการเมืองของโซเครตีสส่งผลให้การสื่อสารถูกนำมาใช้ทางการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดภาพที่ดีต่อผู้ส่งสารอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อระบบการเมือง สร้างความรู้สึกที่ดีต่อนักการเมือง หลักฐานพบได้จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเป็นทั้งการศึกษาถึงปัจจัยด้านการสื่อสาร รูปแบบและวิธีการสื่อสารทางการเมือง แคมเปญการณรงค์ทางการเมืองที่น่ากลยุทธด้านการสื่อสารมาใช้ เช่น งานศึกษาของ มุสตาฟา (Mustafa Hashim Taha, 2001) ได้ศึกษาการใช้กลยุทธ์การหาเสียงผ่านเว็บไซต์ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา แคมเปญที่รณรงค์ผ่านเว็บไซต์ของผู้สมัครที่ใช้ในการศึกษามีทั้งสิ้น 2000 แคมเปญ ผู้สมัครได้ใช้เว็บไซต์เพื่อการระบุตำแหน่งที่จะไปหาเสียง ประชาสัมพันธ์โครงการเมื่อได้ตำแหน่ง การตอบโต้คู่แข่ง ซึ่งนับว่าได้รับความสนใจและประสบความสำเร็จมาก ถือได้ว่าเป็นการสร้างมิติใหม่ของการรณรงค์หาเสียงที่ผู้สมัครไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและเวลา

การนำการสื่อสารเข้ามาช่วยทางการเมืองเพื่อหวังผลต่อความสำเร็จแล้ว หากจะกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักการเมืองในการใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือทางส่งเนื้อหา เรื่องราวให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารขั้นสุดท้ายคือ ความสำเร็จทางการเมือง ซึ่งในระยะหลังมีการศึกษาว่า ความสำเร็จทางการเมืองนอกจากจะใช้การสื่อสารมาช่วยแล้วยังพบปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จทางการเมืองคือ ปัจจัยทางด้านภาพลักษณ์ของตัวผู้ส่งสารที่ถูกดึงเข้ามาเป็นปัจจัยในกระบวนการสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ขึ้นมา

ปัจจุบันการให้ความสำคัญต่อการใช้การสื่อสารเข้ามาสร้างภาพลักษณ์นิยมใช้กันมากทั้งทางด้านธุรกิจและการเมือง โดยในระยะหลังทางการเมืองให้ความสำคัญต่อสิ่งนี้มากและถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการโฆษณาประชาสัมพันธ์เปรียบได้กับการทำงานด้านการตลาดกับการเมืองมีการวางแผนการสื่อสารและการนำแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing communication) มาใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองและพรรคการเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่น่ามาให้เห็นบทบาทการสื่อสารที่มีความสำคัญต่อนักการเมืองและการสร้างภาพลักษณ์ เพราะในยุคแห่งการแข่งขันจะอาศัยเพียงความสามารถอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะแข่งขันกับคู่แข่งได้ จึงจำเป็นจะต้องแสวงหาเครื่องมือมาช่วยให้ชนะคู่แข่งได้และประสบความสำเร็จ ดังตัวอย่างที่ทั้งนักธุรกิจและนักการเมืองหลายท่านได้นำกระบวนการสื่อสารมาใช้

ความสำเร็จของรัฐบาลต่อการใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาหนทางสู่ความสำเร็จของรัฐบาลต่อการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองว่า มีปัจจัยใดบ้างที่เข้ามาเอื้อหรือเอื้อต่อการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลและรัฐบาลมีแผนการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลอย่างไร โดยการศึกษาครั้งนี้จะได้ศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง เพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลที่เกิดจากการศึกษาปัจจัยดังกล่าว โดยเลือกพื้นที่ที่ศึกษาในหน่วยงานประชาสัมพันธ์และองค์กรประชาสัมพันธ์ภาครัฐในส่วนกลางมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาได้ใช้แนวคิดด้านการจัดการการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์ การสื่อสารทางการเมือง สื่อดิจิทัลและการวางแผนประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐ มาเป็นกรอบการศึกษา โดยแนวคิดการจัดการการสื่อสาร แมกซ์ เวเบอร์ (Weber, 1966) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารจัดการไว้ 6 ข้อ คือ 1. ลำดับชั้น (hierarchy) 2. หลักการรับผิดชอบ (responsibility) 3. หลักการมุ่งสู่ความสมเหตุสมผล (rationality) 4. หลักการมุ่งสู่ความสำเร็จ (achievement orientation) 5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือการมีความชำนาญเฉพาะด้าน (specialization) 6. ระเบียบวินัย (discipline) 7. ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization) ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมได้ใช้หลักการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ที่มีการศึกษาทางเหตุและผล หลักการบริหาร (Administration Management)

ต่อมา ลูเธอร์ กุลลิค และเออร์วิก (Gulick & Urwick, 1937) ได้เสนอแนวกระบวนการบริหารภายใต้ POSDCoRB ได้รวบรวมหลักการบริหารในการดำเนินโครงการ กิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการวางแผนโครงการก่อนการดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดการบรรลุตามเป้าหมายการจัดองค์กรให้เหมาะสมกับงาน การแบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบ การจัดบุคลากรให้ตรงกับงานและเกิดประสิทธิภาพ การสั่งการและการอำนวยการของผู้นำให้

เป็นไปตามแผนงาน การประสานงานระหว่างกันในองค์กร แผนก การรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บังคับบัญชา และการกำหนดงบประมาณในการดำเนินงาน

หลังจากนั้นแนวคิดการบริหารได้ถูกผสมผสานระหว่างแนวคิดตะวันตกและตะวันออก โดยวิลเลียม เอทชี (William Ouchi) ได้สร้าง ทฤษฎี Z ใช้หลักการจ้างงานแบบระยะยาว เพิ่มศักยภาพให้คนทำงานหลายด้าน มีการทำงานเป็นทีม กระจายอำนาจ มีเสรีภาพและวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ต่อจากนั้น ชาน คิม (W.Chan Kim, 2005) ได้นำหลักการบริหารด้วยการคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลักและกำจัดสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการผลิตเพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการตลาด

โดยกรอบแนวคิดด้านการบริหารจะได้นำมาเป็นกรอบการวิเคราะห์การบริหารงานประชาสัมพันธ์ขององค์กรรัฐและเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาล

สำหรับแนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์จะใช้การวิเคราะห์ภาพลักษณ์รัฐบาลต่อการสื่อสารทางการเมือง โบลดิง (Boulding, 1975) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ด้วยวิธีการหลากหลายเกิดจากการสังเคราะห์หรือสร้างขึ้นจากการวางแผนไว้ล่วงหน้า สร้างขึ้นให้น่าเชื่อถือ สอดคล้องกับความเป็นจริง ดึงดูดความรู้สึก ให้เข้าใจง่ายหรือเป็นสิ่งที่อยู่ในจินตนาการระหว่างความฝันกับความเป็นจริง

ส่วนความสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์รัฐบาลที่นำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ เสรี วงษ์มณฑา (2553) ได้ศึกษาถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ไว้ 2 ด้านทั้งทางด้านจิตวิทยาและด้านธุรกิจ กล่าวว่าภาพลักษณ์เชิงบวกก่อให้เกิดทัศนคติด้านบวก ส่วนภาพลักษณ์เชิงลบก่อให้เกิดทัศนคติด้านลบ ส่วนด้านธุรกิจภาพลักษณ์ทางบวกก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อสิ่งนั้น

งานวิจัยของครูไคเมอร์ (Kruikeimer, 2016) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้ทางสื่อออนไลน์กับการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในสื่อออนไลน์กับผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทวีตเตอร์พบว่า ตัวแปรที่สร้างความสำเร็จต่อการรณรงค์หาเสียงของนักการเมืองคือ ประสบการณ์ของนักการเมือง

ทั้งนี้การสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์เป็นการสื่อสารสร้างเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้รับสารเกิดทัศนคติที่ดีตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือการสร้างขึ้นโดยเนื้อหาต้องมีความน่าเชื่อถือ

สำหรับการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) อัลมอนด์และโคลแมน (Almond & Coleman, 1960) มองการสื่อสารการเมืองที่เกิดจากกิจกรรมทางการเมือง

การสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง การสร้างกฎ กติกาทางการเมือง ส่วน เบรน แมคแนร์ (McNair, 2003) มองการสื่อสารทางการเมืองว่าเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดผลสำเร็จทางการเมือง ซึ่งรวมทั้งการสร้างสัญญาณนอกเหนือไปจากการพูดและการเขียน

การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลส่งผลต่อความรวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มได้ง่าย บรูซ บิมเบอร์ (Bimber, 2006) มองการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ว่า การสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและตรงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กระจายข้อมูลได้รวดเร็ว กว้างไกลและถือเป็นบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร มีข้อเสียคือ อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือผิดพลาด

ด้านเควิน คาวาโมโต้ (Kevin, 1997) มองการปรับตัวของผู้รับสารในสื่อใหม่ว่า ให้คำนึงถึงข้อดีข้อเสียของสื่อ เปิดรับสารโดยคำนึงถึงกฎหมาย มาตรการควบคุม เรียนรู้บทบาทหน้าที่ทั้งในฐานะผู้รับสารและผู้ส่งสาร ปัญหาการล้นของข้อมูลและการเปิดรับ

ส่วนช่องทางการสื่อสารทางการเมือง อัลมอนด์และโพลเวล (Almond and Powell) ได้เขียนไว้ 5 ช่องทาง ได้แก่ 1.แบบเผชิญหน้า 2. ผ่านผู้นำความคิดเห็น 3. ผ่านกลุ่มทางการเมือง พรรคการเมือง 4. ผ่านหน่วยงานราชการ 5.ผ่านสื่อมวลชน

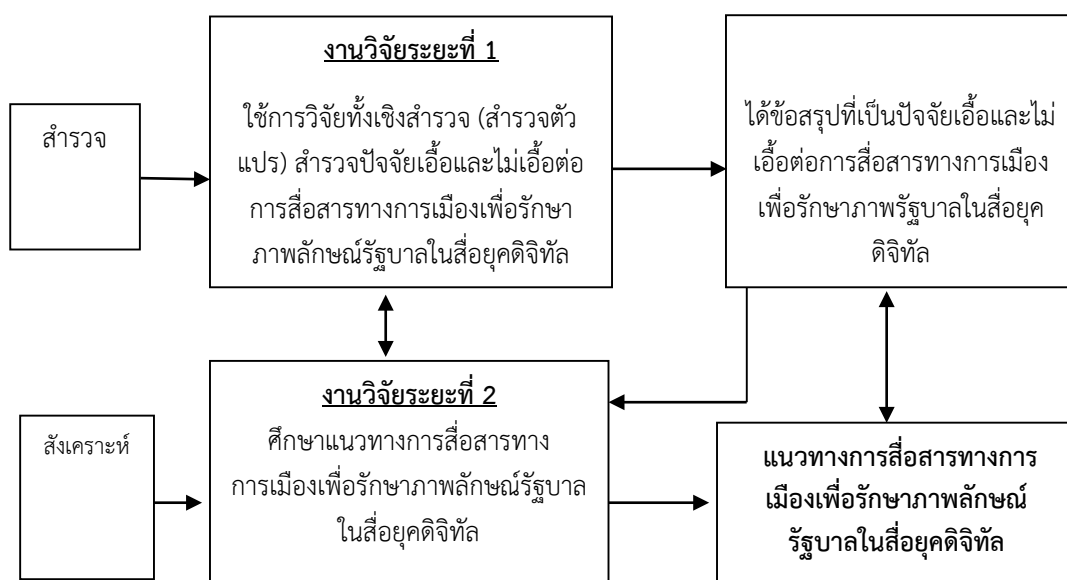

ด้านแนวคิดการวางแผนประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐ จากนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ฉบับที่ (พ.ศ.2559 - 2564) คณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีสรุปเป็นแนวทางก่อนการวางแผนประชาสัมพันธ์ นักประชาสัมพันธ์จะต้องวิเคราะห์ข้อมูล สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำ SWOT Analysis และนำมาจัดทำแผนงาน การจัดสรรทรัพยากร การกำหนดอนาคตของประเทศ การวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและแนวทางการปฏิบัติ ลำดับความสำคัญของปัญหาประเมินทางเลือก เพื่อวางกลยุทธ์และกิจกรรมในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ตลอดจนการนำแผนที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติ

สำหรับสื่อประชาสัมพันธ์ดิจิทัลในหน่วยงานรัฐแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัล 2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ที่ถูกนำมาเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล ส่วนกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐ ประเภทกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดประกวด การแข่งขัน จัดรายการบันเทิง เปิดตัวหน่วยงาน แสดงนิทรรศการ จัดสัมมนา กิจกรรมอื่นเช่น กิจกรรมสื่อมวลชนสัมพันธ์ ชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันเป็นการสร้างงานประชาสัมพันธ์อัจฉริยะ (The Intelligent Web) สร้างงานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบกิจกรรมประชาสัมพันธ์ทั่วไปและกิจกรรมพิเศษเน้นการสร้างความแตกต่างผสมผสานการตลาดสมัยใหม่รองรับการเป็นประชาสัมพันธ์ระดับสากล

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยใช้การสำรวจปัจจัยสนับสนุนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารงานประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการประชาสัมพันธ์ภาครัฐในหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายรัฐในกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการรักษาภาพลักษณ์ให้กับรัฐบาลและมีระบบและโครงสร้างงานประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่เป็นไปตาม

มาตรฐานของการประชาสัมพันธ์ภาครัฐ ในหน่วยงานส่วนกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ที่สำคัญในประเทศทั้งสิ้น 20 หน่วยงาน มีประชากรระดับบริหารจำนวน 53 คน และระดับปฏิบัติการจำนวนทั้งสิ้น 526 คน

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ในการสำรวจใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple Sampling) จากกลุ่มประชากรในตารางทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความคลาดเคลื่อน 5 % ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน โดยเลือกจากกลุ่มประชากร (500 คน) ในหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐ 13 แห่งในส่วนกลาง (กรุงเทพ) และกรมประชาสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ระดับบริหารและปฏิบัติการ มีวิธีการเก็บข้อมูล 2 ประเภทคือ 1. ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ ข้อมูลจากสื่อมวลชน บทวิเคราะห์ 2. ข้อมูลจากการสำรวจตัวแปรแปร (ปัจจัย) ที่สนับสนุนการจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี แบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล ส่วนที่ 3 การเผยแพร่เนื้อหาทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล ทดสอบเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) จากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามกับคุณลักษณะหรือตัวแปรตามเป้าหมายของวัตถุประสงค์และพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษา ส่วนการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการนำไปทดลองใช้ (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจากประชากรอื่นให้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (reliability coefficients) .945 มากกว่า 0.7 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาปริญญาโท ส่วนปริญญาเอกน้อยที่สุด ผู้ตอบมีอายุระหว่าง 35-44 ปีมากที่สุด รองลงมา 25-34 ปี และอายุน้อยที่สุดต่ำกว่า 25 ปี สำหรับรายได้สูงสุดระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท รองลงมารายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ส่วนรายได้น้อยที่สุดคือ 40,001 ขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการมากกว่าระดับบริหาร

ส่วนผลการศึกษาด้านปัจจัยมีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล แบ่งออกเป็นปัจจัยคือ ปัจจัยสนับสนุนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล ได้แก่ การสื่อสารภายในองค์กร คือ การจัดการการสื่อสารระดับบนลงล่างและระดับล่างขึ้นบนหรือในระดับระนาบเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของการสื่อสารการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาล มีการประสานงานในหน่วยงานต่างๆ ในองค์กรเพื่อให้ผลการสื่อสารเป็นไปตามวัตถุประสงค์การสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล มีการวางโครงสร้างองค์กรตามแผนงาน การสื่อสารและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล องค์กรต้องเปิดโอกาสให้คนในองค์กร/หน่วยงานประชาสัมพันธ์มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ขั้นตอน ตัวชี้วัดความสำเร็จของผลงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานและเกิดประสิทธิภาพต่อการรักษาภาพลักษณ์

ส่วนปัจจัยการสื่อสารภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาล ผู้วางนโยบายการสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลจะต้องทำการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อนำมากำหนดนโยบายการสื่อสารให้สอดคล้องกับนโยบายการประชาสัมพันธ์

เพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลโดยมีสื่อในยุคดิจิทัลเป็นช่องทางการสื่อสารและรวดเร็วและวางแผนการรักษาภาพลักษณ์ให้เหมาะสมกับสิ่งประกอบสร้างภาพลักษณ์และองค์กรซึ่งสื่อดิจิทัลเป็นสื่อที่สร้างเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอต่อการสร้างภาพลักษณ์รัฐบาลได้ผลดีและมีประสิทธิภาพและส่งเนื้อหาได้รวดเร็วอีกทั้งยังสามารถแก้ไขเนื้อหาได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

การวางแผนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

การวางแผนการสื่อสารภายในองค์กรพบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลมากที่สุดคือ หน่วยงานรัฐด้านประชาสัมพันธ์มีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐด้วยกัน ด้านการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์องค์กรผ่านสื่อดิจิทัลมากที่สุด ($\bar{X} = 2.8361$, S.D = .8109) ในระดับปานกลาง รองลงมาตามลำดับคือองค์กรรัฐมีการจัดแบ่งหน่วยงาน แผนการสื่อสารเนื้อหาประชาสัมพันธ์ มีระบบการควบคุมการปฏิบัติงานระเบียบเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 2.8153$, S.D = .8109), มีการสร้างระบบเพื่อปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบหน้าที่ และที่น้อยที่สุดคือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตามลำดับความสำคัญและเป็นเหตุผลทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ($\bar{X} = 2.2325$, S.D = .8764)

การสื่อสารภายนอกองค์กรพบมากที่สุดคือ องค์กรได้รับการยกย่องว่ามีแนวทางการบริหารการสื่อสารเนื้อหาการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและหน่วยงานรัฐด้วยกัน ($\bar{X} = 2.8423$, S.D = .8326) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาตามลำดับคือ องค์กรมีแนวทางนำเสนอภาพลักษณ์จากภายนอกขององค์กรด้วยเนื้อหาทางการเมืองไม่คลุมเครือและปล่อยให้ผู้บริโภคคาดเดาด้วยตนเอง ($\bar{X} = 2.6456$, S.D = .8532) อยู่ในระดับปานกลาง, มีการวางแผน การสื่อสารที่มีเนื้อหาทางการเมืองเพื่อช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรให้เหมาะสมกับองค์ประกอบขององค์กรและสิ่งที่น่าสนใจสร้างภาพลักษณ์ ($\bar{X} = 2.6456$, S.D = .8533) อยู่ในระดับปานกลางและเรื่องที่เข้ามาเสริมสร้างการบริหารจัดการน้อยที่สุด คือ องค์กรมีแนวทางการนำเสนอภาพลักษณ์ขององค์กรด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองให้ดึงดูดความรู้สึกและเลือกเฉพาะคุณสมบัติที่โดดเด่นมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างภาพลักษณ์ ($\bar{X} = 2.3243$, S.D = .9672) อยู่ในระดับน้อย

การกำหนดนโยบายการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

การกำหนดนโยบายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ 1. องค์กรกำหนดเป้าหมายชัดเจนและชี้ให้เห็นความสำเร็จด้านการสื่อสารทางการเมืองต่อสร้างภาพลักษณ์องค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.2691$, S.D = .6832) 2. องค์กรเปิดโอกาสให้ร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงานการสื่อสารเนื้อหาทางการเมืองประจำปีเพื่อรักษาภาพลักษณ์องค์กรในสื่อยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 2.9450$, S.D = .8145) 3. องค์กรกำหนดนโยบายแนวทางการสื่อสารเนื้อหาการเมืองให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.9357$, S.D = .8201) 4. องค์กรมีการระบบการประเมินคัดเลือกเนื้อหาข่าวสารทางการเมืองในองค์กร ($\bar{X} = 2.9334$, S.D = .8224) 5. องค์กรมีระบบการรวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลด้านการทำงานการสื่อสารเนื้อหาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์องค์กร ($\bar{X} = 2.7804$, S.D = .8864)

การจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล

การจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ 1. องค์กรมีกระบวนการควบคุมการสื่อสารเนื้อหาทางการเมืองต่อการสร้างภาพลักษณ์ในองค์กร ($\bar{X} = 3.1489$, S.D = .8889) 2. องค์กรมีระบบการทำงานเพื่อให้พนักงานในองค์กรรู้สึกมีความมั่นคงและปลอดภัย ($\bar{X} = 2.6357$, S.D = .8531) 3. องค์กรรัฐมีการกำหนดงบประมาณด้านการสื่อสารเนื้อหาทางการเมืองต่อการ

สร้างภาพลักษณ์องค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด ($\bar{X} = 2.5318$, S.D = 8612) 4.องค์กรมีการกำหนดโครงสร้างกิจกรรมก่อนลงมือทำเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 2.4219$, S.D = .9374) 5. มีพนักงานที่เป็นมืออาชีพทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ($\bar{X} = 2.2890$, S.D = .9217) 6. องค์กรมีรูปแบบการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพให้พนักงานตามความเหมาะสมและมากกว่าด้านเดียว ($\bar{X} = 2.0083$, S.D = 1.0219)

อภิปรายผลการวิจัย

การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลแม้ว่าหน่วยงานรัฐจะไม่ได้กำหนดนโยบายการสื่อสารที่มีเนื้อหาทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลอย่างเป็นทางการแต่การสื่อสารที่มีเนื้อหาทางการเมืองก็ถูกรวมไว้ในการเผยแพร่เนื้อหากิจกรรมอื่นทั่วไป

ส่วนกรณีที่เกิดวิกฤติการณ์ข่าวที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์หน่วยงานรัฐ การเผยแพร่เนื้อหาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐหรือรัฐบาล ดำเนินงานประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขภาพลักษณ์จะดำเนินการโดยทีมงานทางการเมืองของรัฐบาลหรือของผู้นำทางการเมืองเข้ามาช่วยวางแผนแก้ไขภาพลักษณ์แล้วทำการเผยแพร่เนื้อหาผ่านสื่อด้วยทีมงานการเมืองหรือจัดส่งให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารส่งต่อให้สื่อและเลือกใช้สื่อยุคดิจิทัลเพราะเป็นสื่อที่มีความรวดเร็ว ผลิตเนื้อหาได้หลากหลายและรูปแบบที่แตกต่าง เช่น วีดิโอ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดที่มีต่อภาพลักษณ์รัฐบาลผ่านสื่อดิจิทัลที่มีความรวดเร็วจะทำให้หน่วยงานรัฐสามารถแก้ไขความเข้าใจผิดได้ทันทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามแผนการประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัลและการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่มีอิสระจากข้อจำกัดด้านเวลา (Freedom from Scheduling) อิสระจากข้อจำกัดด้านพรมแดน ขนาดและรูปแบบ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ตามแนวทางที่เควิน คาวาโมโต้ (Kevin Kawamoto, 1997) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของสื่อใหม่

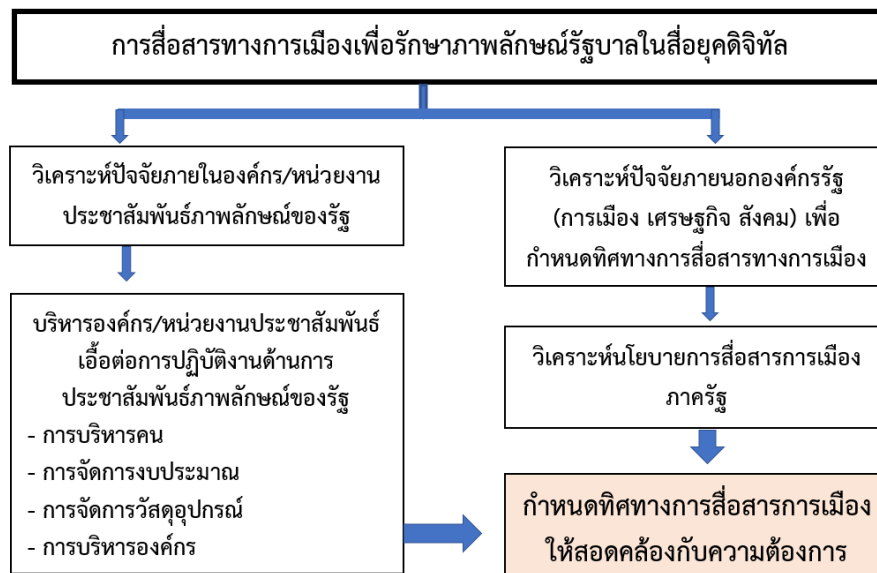
ด้านการกำหนดรูปแบบเนื้อหา การประเมิน การคัดเลือกที่ใช้ในการสื่อสาร หน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารจะพิจารณาเนื้อหา ประเมินหรือคัดเลือกเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ขององค์ประกอบข่าวประชาสัมพันธ์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการแก้ไข มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาทั้งในรูปข่าว บทความ บทวิเคราะห์ทางการเมือง สารคดีข่าว รายงานพิเศษ มีทั้งรูปแบบทั่วไปและไฮเปอร์เท็กซ์ ส่งเอกสารทั้งในรูปเอกสารเว็บที่สามารถเชื่อมโยงความไปยังส่วนอื่นได้ ซึ่งการนำเสนอภาพลักษณ์หน่วยงานรัฐยังมองว่าการประกอบสร้างภาพลักษณ์นอกจากจะเกิดจากเนื้อหาเชิงบวกแล้วยังเกิดจากส่วนอื่น ๆ ของผู้นำทางการเมือง เช่น อุปนิสัย การแสดงออก จิตวิทยาการสื่อสารของผู้นำทางการเมืองในหน่วยงานรัฐด้วยเช่นกัน โดยผู้นำทางการเมืองจะเป็นตัวสินค้า (product) ที่เราจะสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์อย่างไรและประกอบสร้างขึ้นมาได้อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบรูสตันที่ได้ศึกษาถึงภาพลักษณ์และการประกอบสร้างภาพลักษณ์

สำหรับข้อจำกัดต่อการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลมีด้วยกัน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความรวดเร็วของสื่อในการแพร่กระจายข่าวสารเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อยุคดิจิทัลเพราะความรวดเร็วอาจทำให้ภาพลักษณ์รัฐบาลสูญเสียได้ง่ายกรณีที่ข่าวสารเชิงลบต่อภาพลักษณ์รัฐบาลแพร่กระจายออกไปยังสื่อยุคดิจิทัล 2) ระบบการควบคุมเนื้อหาและการแพร่กระจายเนื้อหา แม้ว่าหน่วยงานรัฐมีวาระระบบการควบคุมเนื้อหาเชิงลบที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์รัฐบาล เนื้อหาที่การปรับตกแต่งใหม่ การลงภาพซ้ำ ๆ เพื่อตอกย้ำความหมายเชิงลบและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน การไม่ให้ความเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคล องค์กร และสถาบัน การปกปิดและเปิดเผยบางส่วนเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแต่บางครั้งเนื้อหาบางส่วนแพร่กระจายออกไปรวดเร็วหรือส่งผ่านเข้าในสื่อส่วนบุคคลทำให้ยากแก่การควบคุมภาพลักษณ์ได้ 3) พฤติกรรมผู้รับสารเข้ามาเป็นข้อจำกัดของการบริหารจัดการการสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลเพราะพฤติกรรมกลุ่มผู้รับสารชั่วตรงข้ามที่ต้องการ

ทำลายภาพลักษณ์รัฐบาล การแชร์ภาพ เรื่องราว เปิดเป็นสาธารณะ แชร์แบบเพิ่มเติมเนื้อหา ตกแต่งเนื้อหา แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหา ทำให้รัฐบาลเกิดความเสียหายมากกว่าเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากต่อการควบคุมในโลกดิจิทัล เพราะโอกาสที่ผู้รับสารจะเข้าถึงอินเทอร์เน็ตง่ายและท่องไปในโลกไซเบอร์ได้อย่างไม่ขอบเขต แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้านการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล พบได้ว่า ผู้ส่งสารด้านการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลก่อนการกำหนดนโยบายการสื่อสารจะต้องทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรหรือหน่วยงานประชาสัมพันธ์ภาครัฐ ปัจจัยภายในคือ การจัดการคน อุปกรณ์ งบประมาณของหน่วยงาน ปัจจัยภายนอกคือ บริบทนโยบายทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดทิศทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลที่ต้องอาศัยการสื่อสารที่รวดเร็ว ตอบรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังแผนภาพต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยแผนการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลด้วยการนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการสื่อสารน้อยไปพัฒนาเพื่อให้ได้แผนพัฒนาที่สมบูรณ์
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแผนการบริหารจัดการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัลในหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก นิลดำ. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร*. (วิทยานิพนธ์ดุสิตุบัณฑิต. สาขาการสื่อสารการเมือง). คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรัญญู ประเสริฐ และวรรณภา ศิริสังขะ. (2560). *การสื่อสารการเมืองในรายงานนายกฯพบประชาชน. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ. (2558). *การสื่อสารการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2523-2553*. (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฐิต วิทยาลัยสื่อสารการเมือง) กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุรพล สุษะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส. (2562). การสื่อสารการเมืองทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ.2540 – 2560. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค* 6(5), 2501-2518.
- Almond, Gabriel A. and Powell, G Bingham. (1966). *Comparative Politics: A Development Approach*. Boston : Little Brown and Company.
- Bruce Bimber. *The Internet and Political Transformation* [Online]. Availble: <http://www.polsci.ucsb.edu/faculty/bimber/tranformation.html> (1 August 2006).
- Boulding, Kenneth E. (1975). *The Image: Knowledge in Life and Society*. Michigan: University of Michigan Press.
- Dennis, Everette E. and Merrill, John C. (1996). *Media Debates. Issues in Mass Communication*. New York: Longman Publishers.
- Friedrich Ebert Stiftung, London Office, *The Social Democratic Perspective: Social Progress for our Nation*, November 2005.
- Jefkins, Frank. (1993). *Planned Press and Public Relations*. 3 rd ed. Great Britain: Alden Press.
- Kevin, Kawamoto. (2540). *10 Thing should Know about New Media*. In The Seminar for Technology Educators. The Freedom Forum Pacific Coast Center San Francisco.
- Kenneth E. Boulding. (1961). *The Image: Knowledge in Life and Society*. Michigan: The University of Michigan.
- Kim, W.C. and Mauborgne, R. (2005). *Blue Ocean Strategy: From Theory to Practice*. *California Management Review*.
- Kruikemeier, S., van Noort, G., Vliegthart, R. and H. de Vreese, C. (2016), *The relationship between online campaigning and political involvement*. *Online Information Review*. 40(5). pp. 673-694. <https://doi.org/10.1108/OIR-11-2015-0346>.
- Mamadiev, A. Behzod. (2011). *Crisis Communication in Authoritarian Regimes: The case of Andijan Tragedy in the Uzbekistan*. *Master of Arts in Mass Communication in the School of Journalism and Mass Communication*, University of North Carolina.
- McNair, B. (2003). *An Introduction to Political Communication*. 2nd ed. New York: Routledge.
- Taha, Mustafa Hashim. (2001). *Web campaigning and the 2000 presidential election: A new paradigm in political communication*. Ohio University. ProQuest Dissertation Publishing.
- Taro Yamane (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

**การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง
อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก**
Community based tourism management in Wang Thong subdistrict,
Wang Thong district, Phitsanulok province

**สุดารัตน์ รัตนพงษ์¹, นิ่งฤทัย ศรีสุกใส, กฤติมา อินทะกุล,
จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และนันท์พันธ์ คคคง**
Sudarat Rattanapong¹, Nungruthai Srisuksai, Krittima Intagoon,
Chuthatip Pradipatnaruemol and Nanthaphan Kodkong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
¹E-Mail: Poonimza@hotmail.com

Received 6 November 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 5 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า พื้นที่บ้านโรงบ่ม หมู 11 ตำบลวังทอง มีศักยภาพชุมชนในการพัฒนาและต่อยอดด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ตำบลวังทองอยู่ใกล้กับสี่แยกอินโดจีน ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า มีการกระจายกระจายของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และไม่มีสื่อในการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์แบบองค์รวม จะเป็นลักษณะของการแยกกันจัดทำของแต่ละภาคส่วน นักวิจัยจัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงบ่ม ระบุในระบบการบ่งชี้พิกัดทางภูมิศาสตร์ (GPS) และแสดงผลโดยการสแกนในรูปแบบ QR Code สำหรับสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ขาดงบประมาณสนับสนุนในส่วนต่างๆ และยังคงมีการทำงานแบบแยกส่วนการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีรวมไปถึงระบบความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ขาดที่พักในพื้นที่และขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวจากสภาพปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการประกอบการพื้นที่โฮมสเตย์โดยใช้ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านโรงบ่มเป็นฐานการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ท่องเที่ยว, การจัดการท่องเที่ยว, ท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research project series on tourism management using community-based tourism, Wang Thong District, Phitsanulok province consists of 2 sub-research projects. The objective

of this research was to study community-based tourism management at Wang Thong Sub-district, Wang Thong District, Phitsanulok Province, and to provide suggestions on community-based tourism management in Wang Thong Sub-district, Wang Thong District, Phitsanulok Province. This research is Participatory Action Research.

The results of the study found that Ban Rong Bum Village, Moo 11, Wang Thong Sub-district has potential of community to develop and expand tourism. Because the Wang Thong Sub-district area is near the Indochina intersection which is an important strategic point for new economic development in the lower northern region. From a survey of natural and historical tourist attractions, there is scattered information about tourist attractions in the area and there is no media in providing knowledge and public relations holistically will be a separate feature for each sector. Researchers developed a map of Ban Rong Bum community incubation sites and identification system (GPS) and displayed by scanning in QR Code format for the problem of tourism management using community-based Wang Thong District, Phitsanulok Province. The problem of tourism management found that there was no budget to support various parts. (Tourist attractions) and still have modular work, coordination between government and private agencies Lack of publicity Lack of good management systems, including tourism safety systems Lack of accommodation in the area and lack of tourist facilities.

From above problem condition led to the development of 3 entrepreneurs that are capable of operating homestay areas, with the research team focusing on the development guidelines for sustainable homestay tourism management that is consistent with the way of life of the community By using contextual information for Ban Rong Bum community as a base for sustainable tourism management development.

Keyword: Tourism, Tourism Management, Community – Based Tourism

บทนำ

การแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่กำลังมาแรง (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2554) ในต่างประเทศ เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้กับประเทศของตนอย่างมหาศาล จึงนำวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ของประเทศ เช่น ประเทศเกาหลีได้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระที่สนับสนุนภาคเอกชนในการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมซึ่งเราจะเห็นโฆษณาการท่องเที่ยวของเกาหลีที่เน้นการสัมผัสวัฒนธรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการโฆษณาแฝงในภาพยนตร์ซีรีส์ต่าง ๆ ของเกาหลี ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ก็พยายามใช้ความหลากหลายของเชื้อชาติ เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเช่นกัน ภายใต้แนวคิดที่ว่า Uniquely Singapore โดยมีการฟื้นฟูแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสิงคโปร์เชื้อชาติจีน อินเดียและมลายูในประเทศให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับประเทศมาเลเซีย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเน้นความเป็นมุสลิมสำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสมิติต่าง ๆ ของมุสลิม ยังมีประเทศอื่น ๆ อีกมากมายที่มีการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เช่น

จีน ประเทศในยุโรปและออสเตรเลีย ในขณะที่บางประเทศมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังมีปัญหาในด้านการเมืองภายในประเทศ หรือยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น พม่า เวียดนาม ประเทศในแอฟริกาและตะวันออกกลาง เป็นต้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทย

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาลรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวของวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมากอย่างไรก็ดีท่ามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวที่สูงขึ้นกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ดังนั้นบทความวิชาการนี้จะเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะแสดงถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน (Community -based Tourism) นั้นเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557) ปัจจุบันรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกคาดหวังให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน

สภาพบริบทของอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อำเภอวังทองเดิมมีชื่อว่า นครป่าหมาก อีกทั้งพื้นที่อำเภอวังทองมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ สถานที่ท่องเที่ยวมีมากมายทั้งเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมไปถึงสภาพทางธรรมชาติที่สวยงามการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญข้อมูลจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้ทำการสำรวจความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ในเขตอำเภอวังทอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลวังทองได้เสนอความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวสู่ระดับภาค เนื่องจากอำเภอวังทองอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นเส้นทางสู่ภาคอีสาน เช่น จังหวัดเลย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและสร้างผู้ประกอบการ สร้างอาชีพใหม่ในพื้นที่ให้เกิดการกระจายรายได้ อีกทั้งคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจความต้องการด้านการท่องเที่ยวจากกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ราษฎรชาวบ้านในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า พื้นที่ยังคงมีความต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์และการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มวัย และมีความต้องการที่จะสืบสานและอนุรักษ์การทำข้าวต้มลูกโยน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของอำเภอวังทองอีกด้วย จากการลงพื้นที่ที่สามารถสรุปได้ว่า อำเภอวังทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่สามารถ

พัฒนาได้แต่ยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยชุมชนร่วมกับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแบบองค์รวมและเกิดการสร้างรายได้และมีผลต่อเศรษฐกิจในระดับจุลภาค เป็นรากฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เน้นให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนโดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีกระบวนการ ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) กระบวนการวิจัยประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ขั้นที่ 1 ร่วมกันวางแผน (Planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการดังนี้

1. กระบวนการหาข้อมูลเพื่อศึกษาหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ในการสร้างรายได้ตามความถนัด ศึกษาข้อมูลประชากรกลุ่มอาชีพ ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ของพื้นที่ จากการศึกษาแผนงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง

2. กระบวนการค้นหาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว จุดแข็ง จุดอ่อนของพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติ (Acting) นำแผนจากขั้นตอนที่ 1 ไปสู่การปฏิบัติการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้นหาศักยภาพการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมาย วางแผน ค้นหาให้ความรู้และส่งเสริมการสร้างงานสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

ขั้นที่ 3 ร่วมกันสังเกตผล (Observing) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนประชาสัมพันธุ์ เผยแพร่การท่องเที่ยวอำเภอวังทอง ตามแผนที่ได้กำหนดร่วมกันในขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 4 ร่วมกันสะท้อนผล (Reflecting) การจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกของคนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยภาคสนาม เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary Data) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (focus group interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และการสังเกตพฤติกรรม ข้อมูลที่ได้ในแต่ละวันหลังจากตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้ว จะนำมาแยกจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา จากนั้นทำการตีความหมายของข้อมูลที่ได้ ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์จากเนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในประเด็นปัญหาที่ศึกษา

ผลการวิจัย

สภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าบ้านโรงบ่ม หมู่ 11 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก บ้านโรงบ่ม ใกล้ตัวเมือง มีแหล่งประวัติศาสตร์อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า “เขาสมอแคลง” เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายจุด มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน มีจุดเด่นในเรื่องของภูมิปัญญา เช่น จักสาน แกะสลักหิน เป็นต้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย รักสงบ เป็นกันเอง ตำบลวังทอง ในสมัยก่อนนั้นเป็นเมืองท่าค้าขายในอดีต มีชาวจีนอพยพแผ่ขยายอิทธิพลทางการค้า อันจะเห็นได้จากอิทธิพลทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาลเจ้า ประเพณีเอ็งกอ โรงเจ ผัดไทย ซึ่งเป็นอาหารประยุกต์จากชนชาติจีน อีกทั้งมีชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่ในบริเวณดังกล่าวจำนวนมาก บ้านโรงบ่ม เป็นหมู่บ้านที่มีแหล่งประวัติศาสตร์อยู่ภายในหมู่บ้าน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา มีอาหารถิ่นที่ขึ้นชื่อและบ้านโรงบ่มยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นนิยมอีกหนึ่งแห่งในจังหวัดพิษณุโลก ผู้คนส่วนใหญ่จะเข้ามาชมวิวทิวทัศน์ และกราบไหว้ขอพรจากพ่อปู่ขุนเณรซึ่งเป็นสถานที่ที่สำคัญของคนในหมู่บ้าน

ทุนศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของบ้านโรงบ่ม ประกอบด้วยคนดั้งเดิม และคนที่มาจากราชบุรี สุโขทัยอาศัยอยู่ร่วมกัน มีการผสมผสานวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืนจนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ พิธีสงเคราะห์ (เสียกระเบาะกระบาล) เป็นพิธีสะเดาะเคราะห์ และบำบัดโรค สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ พิธีบวงสรวงพ่อปู่ขุนเณร งานเพ็งเดือนสาบ งานสมโภชเจ้าแม่ทองคำ-เจ้าแม่ทับทิม สำหรับภูมิปัญญาที่สืบทอดจากวิถีชีวิตคนโรงบ่ม คือ การจักสานไม้ไผ่ เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า กระดัง กระจาด เป็นต้น และการแกะสลักหินอ่อน และยังมีการทำอาหารพื้นถิ่น ได้แก่ ลาบหยวกไถย่าง แจ่วหมู ข้าวต้มลูกโยนทรงตลับเพชรเสน่ห์ของชุมชน บ้านโรงบ่มเป็นชุมชนใกล้ตัวเมือง มีแหล่งประวัติศาสตร์อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า “เขาสมอแคลง” เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายจุด มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานมีจุดเด่นในเรื่องของภูมิปัญญา เช่น จักสาน แกะสลักหิน เป็นต้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย รักสงบเป็นกันเอง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของชุมชน ได้แก่ วัดพระพุทธบาทเขาสมอแคลง โรงเจไซที่อุทิศ พระมหาเจติยศรีสมอแคลง วัดราชคิริหิรัญยา (วัดบนเขาสมอแคลง) วัดสระสองพี่น้อง สำนักสงฆ์สระสองพี่น้อง และศาลพ่อปู่ขุนเณร เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนและความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่หมู่บ้านโรงบ่ม ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ มีเอกลักษณ์ระดับชาติโดยงานประเพณีการตักบาตรเทโวโรหณะ เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เนื่องในวันออกพรรษาของทุกปี เป็นประเพณีทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน ผวนวกกับมีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องกันทุกปี

โดยชาววังทอง สำหรับความงดงามของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาของผู้คนถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึง คือ การถวายเป็นพุทธบูชาพระมหาเจดีย์ศรีสมอแครง ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาววังทองและชุมชนโรงบ่ม เพราะจะเป็นการแสดงพลังในการพร้อมใจกันเดินแห่ผ้าห่มนี้จากบริเวณเชิงเขาสมอแครงและมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากมาร่วมกันเดินแห่ผ้าห่มผืนที่มีความยาวนี้ขึ้นสู่บริเวณยอดเขา เพื่อทำการเปลี่ยนผ้าห่มองค์พระมหาเจดีย์ศรีสมอแครง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งเป็นความงดงามทางวัฒนธรรมของชุมชน

ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง สืบค้นได้ว่าเป็นพัฒนาการของภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนปลาย พื้นที่หมู่ที่ 11 บ้านโรงบ่มถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมชาววังทองก็ว่าได้ เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของโบราณสถาน และศาสนสถานสำคัญของอำเภอ ซึ่งมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ประกอบกับการพัฒนาปรับปรุงทั้งจากผู้นำภายในชุมชนเอง หรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานระดับจังหวัด ที่เล็งเห็นความสำคัญของสถานที่สำคัญดังกล่าว อีกทั้งยังได้พัฒนาให้กลายเป็นแลนด์มาร์คสำหรับนักท่องเที่ยวให้ได้เข้ามาสัมผัสวิถีอารยธรรมของชุมชนเขาสมอแครง ชาวบ้านกับความผูกพันต่อท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก ถึงแม้ความเป็นชุมชนชนบทได้เริ่มมีการแปรเปลี่ยนไปมีความเป็นชุมชนเมืองมากยิ่งขึ้น แต่การส่งเสริมให้มีการจัดงานประเพณีในช่วงของเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา และเป็นวันหยุดทางราชการ โดยชุมชนจะมีการจัดงานหรือพิธีกรรมเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ทั้งจากคนในชุมชนและบุคคลภายนอกสถานที่ได้อย่างมาก และเป็นการสร้างการรับรู้และความผูกพันให้เกิดขึ้นต่อท้องถิ่น

2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเดินทางมายังหมู่บ้านโรงบ่ม ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกโดยใช้รถยนต์ หรือรถประจำทางนั้นสามารถเดินทางมาได้หลากหลายเส้นทางหรือสามารถเลือกรูปแบบการเดินทางเพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวได้ เพราะเป็นพื้นที่อยู่ในเส้นทางยุทธศาสตร์การพัฒนาทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 พิษณุโลก-หล่มสัก และเส้นทางยุทธศาสตร์การพัฒนาสี่แยกอินโดจีนของจังหวัด ประกอบกับพื้นที่อยู่ห่างไม่ไกลจากตัวเมืองพิษณุโลกมากนัก ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และวางแผนนโยบายป้องกันเหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้น มีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนตำบลวังทองที่มีในส่วนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ที่ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรวังทอง หรือองค์กรภาคประชาสังคม

นอกจากนี้ ยังมีความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่น เช่น ศึกษาภูมิปัญญาของท้องถิ่น ณ จุดเรียนรู้การจักสานไม้ไผ่ และจุดเรียนรู้การแกะสลักหิน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้านผู้ซึ่งมีความรู้และความชำนาญในการสืบสานภูมิปัญญา และยังคงยึดถือเป็นอาชีพสืบมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้จากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหมู่บ้านโรงบ่ม เช่น จุดชมวิว Sky Walk บริเวณพระมหาชัยเจดีย์ศรีสมอแครง (เจดีย์ยอดดวน) ที่เป็นจุดสูงสุดบริเวณเขาสมอแครงที่สามารถเห็นวิว 360 องศาของตำบลวังทอง และจุดชมวิวบริเวณโรงเจโชกตึง (ศาลเจ้าแห่งเจีย) ที่ได้รับการขนานนามถึงความสวยงามว่าเป็นดอยสุเทพ 2 จุดนั้นนอกจากนักท่องเที่ยวจะอิ่มบุญแล้ว ยังอิ่มท้องอีกด้วย และจุดชมวิวบริเวณ วัดพระพุทธบาทเขาสมอแครง ที่ต้องขึ้นบันไดนาคราโบราณทั้งหมด 197 ขั้น นอกจากจะได้ขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธบาทตะเภาแห่งเดียวของโลกแล้วยังจะได้พบกับทัศนียภาพที่สวยงามของเขาสมอแครงด้วย

3. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบายเพียงพอ และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอาจมีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต เช่น สภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา เช่น ข้อจำกัดในการขยายสถานที่ในการจัดงานกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโรงบ่ม ตั้งอยู่บนพื้นที่ของเขาสมอแครงอยู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ ทำให้ในช่วงระยะเวลาของการจัดงานประเพณีตามเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา อาจจะต้องพบกับการจราจรที่หนาแน่นและแออัด เพราะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาในชุมชน ซึ่งบางครั้งเกิดอุบัติเหตุในชุมชนบ้าง และยังทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้าง ส่วนศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เช่น จังหวัด อำเภอ เทศบาล มหาวิทยาลัย เป็นต้น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ที่ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ได้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. ศักยภาพการบริหารจัดการ การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว มีการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดีโดยมีการแบ่งหน้าที่ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรหรือหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลเป็นหลัก มีการจัดการที่เป็นระบบการใช้พื้นที่ และมีมาตรฐาน โดยการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยการแบ่งพื้นที่ในการท่องเที่ยว ที่พักอาศัย การจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน โดยในช่วงวันที่จัดงานกิจกรรมประเพณีสำคัญทางศาสนา ซึ่งจะเป็นวันที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากตรงกับวันหยุดเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกในการมาท่องเที่ยว มีระบบการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีการมอบหมายให้หน่วยงานดำเนินการอย่างชัดเจน ในการจัดทำแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน และประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี

5. การจัดการด้านการท่องเที่ยว มีการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนบุคลากรด้านบริการ และเจ้าหน้าที่ดูแลในการจัดงานมีความเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก และมีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และมุ่งเน้นให้ผู้ประกอบการเป็นคนในพื้นที่ชุมชนบ้านโรงบ่ม เช่น ที่พักโฮมสเตย์ เป็นต้น การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีการศึกษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม มีการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนแนวทางดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น

อีกทั้งมีการสร้างจิตสำนึกชุมชน โดยพัฒนาเจ้าหน้าที่อาสาสมัครนำเที่ยวมีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ การให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมชมกลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแกะสลักหิน การจัดอบรมยุวมัคคุเทศน์ให้แก่เยาวชนในชุมชน

ปมเพาะให้มีทักษะในการนำเที่ยวและสามารถแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ เพื่อสามารถสร้างการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนบ้านโรงบ่ม

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนและข้อมูลระหว่างจากการลงพื้นที่วิจัยภาคสนาม เนื่องจากกระบวนการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ได้รับความร่วมมือจากหัวหน้าชุมชนในการนำ คณะผู้วิจัยทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า มีการกระจายของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และไม่มีสื่อในการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์แบบองค์รวมทั้งชุมชน จะเป็นลักษณะของการแยกกันจัดทำของแต่ละภาคส่วน นักวิจัยได้รวบรวมชุดข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาจัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงบ่ม ซึ่งเป็นการผนวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดของพื้นที่วิจัย และได้สังเคราะห์ข้อมูลประวัติของแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ พร้อมรูปภาพปัจจุบัน ระบุลงในระบบการบ่งชี้พิกัดทางภูมิศาสตร์ (GPS) และแสดงผลโดยการสแกนในรูปแบบ QR Code ได้ ซึ่งทำการเผยแพร่เป็นการจัดทำไวนิล ไว้ตามจุดท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ชุมชนบ้านโรงบ่ม เพื่อส่งเสริมให้เกิดเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต

แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงยังขาดที่พัก คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ จึงเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจความต้องการในการพัฒนาโฮมสเตย์บ้านโรงบ่ม มีบ้านพักจำนวน 3 หลังที่มีความพร้อมในการพัฒนาโฮมสเตย์ บ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์บ้านโรงบ่ม ตั้งอยู่ใกล้ภูเขาสมอเคลง ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระเจดีย์ยอดดวน ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์สำคัญของบ้านโรงบ่ม ลักษณะบ้านพักเป็นบ้านของชุมชนสมัยใหม่ที่มีความปลอดภัย บางหลังยังคงมีกลิ่นอายความเป็นชุมชนดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี พร้อมกับกิจกรรมมากมาย อาทิ การเที่ยวชมสักการะพระเจดีย์ยอดดวน บริการจกสานจากไม้ไผ่ เป็นต้น มีบ้านพัก 3 หลัง สามารถพักได้ 5-8 ท่าน มาคนเดียวนอนแยก - หลังได้ มีอุปกรณ์ทำอาหารให้ หรือจะซื้อในหมู่บ้านก็ได้ ราคาเริ่มต้น 250 บาท ต่อท่านต่อคืน คณะผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์ชุมชนบ้านโรงบ่ม มาใช้เป็นแนวทางในการตกแต่งโฮมสเตย์และพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ (Homestay) พ.ศ.2554

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้นำประเพณีและวัฒนธรรมของชาววังทองผสมผสานในการตกแต่งและสร้างกิจกรรมสำหรับผู้เข้าพัก เช่น ตำบลวังทอง จะมีประเพณีเอ็งกอก ในพิธีเปิดงานสมโภชเจ้าแม่ทองคำ-เจ้าแม่ทับทิม เป็นประจำทุกปี เป็นงานประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอวังทอง เพื่อสมโภชเจ้าแม่ทองคำ-เจ้าแม่ทับทิม บริเวณวงเวียนสี่แยกวังทอง ใช้ระยะเวลาในการแสดงประมาณ 30 นาที เยาวชนต่างวาดลวดลายการเต้น เคาะไม้ เข้ากับจังหวะเสียดกลอง นกหวีดได้อย่างสวยงาม ก่อนที่ขบวนแห่เจ้าแม่ฯ จะแห่ไปตามบ้านเรือนประชาชนในตลาดที่บ้านแต่ละหลัง ต่างเตรียมเครื่องเช่นบูชาเจ้าแม่ ตั้งโต๊ะไว้หน้าบ้านของตนเอง โดยมีเอ็งกอกจะแวะเข้าไปยังทุกบ้าน ชาวตลาดวังทอง ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ในอดีตได้ว่าจ้างคนเอ็งกอก ของอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์มาแสดงในงานศาลเจ้าแม่ทองคำ-เจ้าแม่ทับทิม และการแสดงเอ็งกอกแต่ละครั้ง พบว่ามีปัญหาด้านปัจจัยในการว่าจ้างนักแสดง ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการฝึกเอ็งกอกของอำเภอวังทองเองจึงได้เริ่มขึ้นโดย เฮียเคี้ยง หรือนายนภดล เศรษฐพิทยากุล (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ได้นำการแสดงเอ็งกอกมาถ่ายทอดและฝึกสอนให้กับเยาวชนอำเภอวังทองเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในตลาด และการแสดงเอ็งกอกของอำเภอวังทองจึงเริ่มมีประจำทุกปีตั้งแต่พ.ศ. 2525 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ยิ่งไปกว่านั้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลด้านอาหารพื้นถิ่น มาสร้างเมนูอาหารในบ้านพักโฮมสเตย์บนพื้นฐานศักยภาพผู้ประกอบการที่สามารถประกอบอาหารได้ จากการพูดคุยสามารถจัดเมนูอาหารพื้นถิ่นผสมผสานได้แต่ละมื้อ ได้แก่ หน่อไม้ป้าอดผัดไข่ แกงเปราะหน่อไม้ปลาย่าง ลาบหัวปลีสด เป็นต้น ขนมหวาน ได้แก่ กล้วยบัวดชิ ข้าวจี่คลุกงาดำ สาคุไส้หมู เป็นต้น โดยมีต้นทุนอยู่ที่ราคา 75 - 100 บาท/มื้อ/คน

รูปแบบกิจกรรมในโฮมสเตย์ มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การขี่จักรยานชมธรรมชาติ นักท่องเที่ยวสามารถนำจักรยานมาขี่ชมบรรยากาศภายในชุมชนบ้านโรงบ่มได้ พร้อมไกด์ชุมชนนำทางไปชมพืชผักสวนครัวชาวบ้าน เด็ดผักริมรั้ว หากมาในช่วงฤดูของการทำนา ก็จะได้ชมบรรยากาศของไร่นาเขียวขจีตลอดสองข้างทางช่วงเวลาที่ทำนา คือ เดือน สิงหาคม – พฤศจิกายน และเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น ในช่วงเดือน สิงหาคม - ตุลาคม ชุมชนจะมีดอกอัญชันให้เก็บเพื่อนำไปทำเป็นเครื่องต้มอัญชันมะนาว และหุงข้าวด้วยดอกอัญชัน ในขณะเดียวกันสามารถเรียนรู้วิธีการทำหม้อไม้อัดในรูปแบบวิธีการถนอมอาหาร การทำไข่เค็ม ชมและรับประทานอาหารท้องถิ่นผัดไทวังทอง ผัดไทวังทอง หากไม่ได้ชิมผัดไทวังทองถือว่ายังไม่ถึงบ้านวังทอง

จากการวางแผนการบริหารจัดการโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชนได้กำหนดอัตราค่าบริการเริ่มต้นห้องละ 500-600 บาท (พักได้ 2 ท่าน) หรือเริ่มต้นราคาต่อท่าน ๆ ละ 250 บาท โดยราคานี้ไม่รวมอาหารแต่ละมื้อ โดยมีการกำหนด เงื่อนไขการบริหารจัดการที่พัก ดังนี้

1. กรณีที่มีผู้เข้าพักให้ดำเนินการจัดเรียงลำดับการเข้าพักในลักษณะหมุนเวียนให้ครบทุกหลังหากภายใน 1 เดือน มีผู้เข้าพักเกินกว่า 3 ครั้งให้ดำเนินการหักเปอร์เซ็นต์ (%) เข้าบัญชีกองกลางของบ้านพักโฮมสเตย์ (Homestay) บ้านโรงบ่ม ร้อยละ 10 เพื่อการบริหารจัดการส่วนกลาง
2. ให้กรรมการฝ่ายที่พักรายงานการเข้าพักโฮมสเตย์บ้านโรงบ่มทุกเดือน
3. หากมีผู้มาเข้าพักเกินกว่าจำนวนเข้าพักที่กำหนด ให้แจ้งต่อคณะกรรมการก่อนการเข้าพักล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก คณะนักวิจัยร่วมกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงบ่ม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากพื้นที่บ้านโรงบ่ม หมู่ 11 อยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง ยังไม่ได้มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม คณะนักวิจัยจึงได้ดำเนินการนำเสนอโครงการที่ได้จากการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

อภิปรายผล

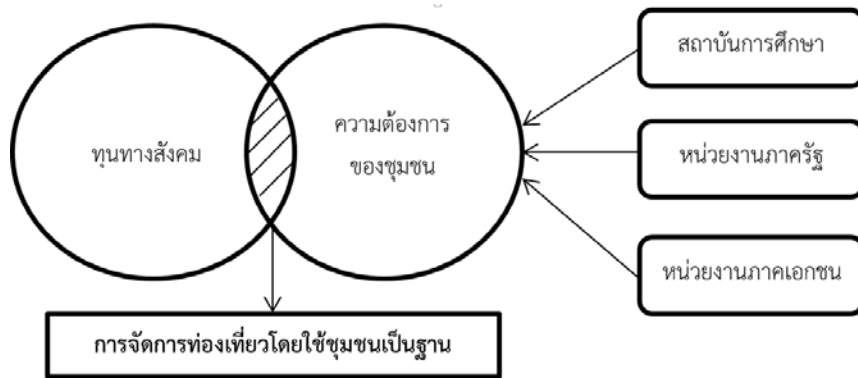
การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการพัฒนาและต่อยอดการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ตำบลวังทองอยู่ใกล้กับสี่แยกอินโดจีน ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ผสมกับ บ้านโรงบ่ม มีแหล่งประวัติศาสตร์อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า “เขาสมอเคลง” เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายจุด มีเรื่องเล่าตำนาน และภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานมีจุดเด่นในเรื่องของภูมิปัญญา เช่น จักสาน แกะสลักหิน เป็นต้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย รักสงบเป็นกันเอง มีอาหารพื้นถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติตามฤดูกาล บ้านโรงบ่มมีศักยภาพและจุดยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวที่ควรค่าแก่การพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากมีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นเส้นทางติดกับทางหลวงหมายเลข 12 พิษณุโลก-หล่มสัก มุ่งหน้าไปสู่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงเหมาะสมที่จะส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่บ้านโรงบ่มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอวังทอง สอดคล้องกับแนวคิดของสินธุ์ สโรบล (2557) ได้เสนอแนวทางการสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการวิจัยด้านการท่องเที่ยว พบว่า การวิจัยการท่องเที่ยวในชุมชนควรพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เน้นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของ

การจัดการที่มีความรับผิดชอบที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว การพิจารณาการใช้ประโยชน์ประเด็นนี้เป็นการเน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษา ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรอันหลากหลายของชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เป็นการเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลักมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่

จากสภาพปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ในระยะแรก สิ่งที่น่าสนใจและประชาชนในพื้นที่คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญ คือ เรื่องที่พักในพื้นที่ ซึ่งพื้นที่บ้านโรงบ่ม หมู 11 ตำบลวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีสถานท่องเที่ยวสำคัญแต่ขาดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่กล้าลงทุนเพราะพื้นที่เป็นสังคมใกล้เมือง จึงได้พัฒนาโฮมสเตย์บ้านโรงบ่มขึ้น นักวิจัยได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2554 จำนวน 10 มาตรฐาน ในการประเมินศักยภาพผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ลงไปสำรวจและให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ชาวบ้านที่มีความสนใจในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ พบว่า มีความสามารถในการประกอบการพื้นที่ โฮมสเตย์ จำนวน 3 ราย คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาเพื่อจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องวิถีชีวิตของชุมชน โดยใช้ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านโรงบ่มเป็นฐานการพัฒนา การดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์ ควรมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน โดยสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณี อาหารประจำท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนเป็นหลัก เน้นความเรียบง่าย นอกจากนี้ ยังนำประเพณีและวัฒนธรรมของชาววังทอง เช่น ประเพณีเอ็งกอ การประกวดผัดไทยวังทอง ผสมผสานในการตกแต่งและสร้างกิจกรรมสำหรับผู้เข้าพัก จากนั้นจึงนำไปสู่การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการโฮมสเตย์แก่ผู้ประกอบการ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของสถานที่และกิจกรรมต่าง ๆ โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย หาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน หรือพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะบริบทพื้นที่ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้แก่ ถนน ป้ายบอกทาง ระบบสัญญาณการติดต่อสื่อสาร รวมถึงส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มได้รับการฝึกอบรม ศึกษางาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโฮมสเตย์อื่นและนำความรู้มาปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่ โฮมสเตย์บ้านโรงบ่มเป็นการกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น เพื่อสร้างงานและเงินให้กับคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องพัฒนาด้านการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของโฮมสเตย์กับชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความสนใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

สรุปองค์ความรู้

ภาพ 1 แสดงกระบวนการสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

กระบวนการสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จะต้องยึดหลักการวิเคราะห์ทุนทางสังคมในชุมชนโดยคำนึงต้นทุนทางทรัพยากร ได้แก่ นักปราชญ์ ทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมไปถึงประเพณีและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ เนื่องจากเป็นผู้ทรงสิทธิในการใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างชอบธรรม เชื่อมโยงทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาแนวทางการพัฒนา ดังนั้น เมื่อทุนทางสังคมมีความสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของชาวบ้านในพื้นที่ ก็จะสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานได้ โดยคำนึงถึงการไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนโดยสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ให้ชุมชนดำเนินการและสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐมักจะเป็นผู้กำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน จึงไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของพื้นที่ อันจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการดำเนินงาน เมื่อใช้รูปแบบการพัฒนานี้จึงเห็นผลการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการสืบค้นประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือนหายไปและถ่ายทอดการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติของชุมชนกับชาวบ้าน เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เห็นในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเร่งด่วน โดยการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ชุมชนและแหล่งโบราณสถานที่เด่นชัด
3. ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนควรร่วมมือแบบพหุภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ น้ำประปา ไฟรายทาง สถานที่จอดรถ ถนน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์ เช่น การประชาสัมพันธ์ การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการยกระดับการท่องเที่ยวโดยใช้หลักการออกแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design)
2. การศึกษาการยกระดับการบริการการท่องเที่ยวมูลค่าสูงด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
3. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอวังทองสู่แหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2544). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทุณวัฒนธรรมและโอกาสทางธุรกิจ. *วารสารนักบริหาร*, 31(1), 32-37.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่เกาะล้านตา จังหวัดกระบี่. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สินธุ์ สโรบล. (2557) การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตามแนวพระราชดำริ พื้นที่ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin. University: Johnson, A.P.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP
ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก

The development of analytical reading ability and summary writing
ability of Matthayomsuksa 2 students by organizing REAP strategy
and graphic organizer technique

ณัฐพร สายกฤษณะ¹, อธิกมาส มากจู้ย
Natthaporn Saikritsana¹ and Atikamas Makjui
มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

¹Email: nr.nrdarkdevil@gmail.com

Received 16 December 2020; Revised 23 January 2021; Accepted 20 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสถาพรวิทยา จังหวัดนครปฐม ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 33 คน เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก เรื่องการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : การอ่านวิเคราะห์, การเขียนสรุปความ, กลวิธี REAP, เทคนิคการใช้ผังกราฟิก

Abstract

The purposes of this experimental research were 1) to compare analytical reading ability of Matthayomsuksa 2 students before and after implementation of the REAP strategy and graphic organizer technique and 2) to compare summary writing ability of Matthayomsuksa 2 students before and after implementation of the REAP strategy and graphic organizer technique. The sample consisted of 33 students from Matthayomsuksa 2/2, Sathapornwittaya School, Banglen, Nakhon Pathom, The Secondary Educational Service Area 9, second semester, academic year 2019, and using simple random sampling technique with a classroom unit. The research instruments used were: 1) analytical reading ability and summary writing ability lesson plans using the REAP strategy and graphic organizer technique, 2) analytical reading ability test and 3) summary writing ability test. The data were analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation of items (S.D.) and t-test dependent.

The research findings were as follows:

The Matthayomsuksa 2 students after using the REAP strategy and graphic organizer technique had analytical reading ability higher than before at the .05 level.

The Matthayomsuksa 2 students after using the REAP strategy and graphic organizer technique had summary writing ability higher than before at the .05 level.

Keywords: analytical reading ability, summary writing ability, REAP strategy, graphic organizer technique

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์สามารถรับส่งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เราจึงสามารถรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา หากขาดความสามารถในการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านการรับสารหรืออาจมีความเข้าใจในข้อมูลที่ผิดพลาด เนื่องจากไม่สามารถจับใจความสำคัญ ขาดการพิจารณาไตร่ตรองถึงเหตุผล ความถูกต้องและความเหมาะสมของสารที่ได้รับ ซึ่งทำให้ผู้อ่านขาดความสามารถที่เรียกว่าการอ่านวิเคราะห์

การอ่านวิเคราะห์ทำให้ผู้อ่านเกิดปัญญาและเกิดความคิดสร้างสรรค์ ในยุคปัจจุบันการอ่านวิเคราะห์เป็นการประเมินคุณค่าพิจารณาว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดควรไม่ควร สามารถแก้ปัญหาได้ จึงทำให้ผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในยุคปัจจุบัน นำประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ย่อมได้รับประโยชน์จากการอ่านและมีประสิทธิภาพในการอ่าน เป็นผู้ที่สามารถคิดได้ลึกซึ้ง ขยายผล รอบคอบ นำไปสู่การสร้างความรู้ ความคิด การตัดสินใจแก้ปัญหา สามารถปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนั้น หากผู้อ่านขาดความสามารถทางการอ่านวิเคราะห์ ย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย เนื่องจากสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่มีข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นปะปนกัน มีการนำเสนอเรื่องราวแต่เพียงด้านเดียวหรือมีข้อมูลที่หลากหลาย หากผู้อ่านไม่สามารถแยกแยะและตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล ย่อมไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่ดีได้ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ่านได้อย่างเต็มที่

การอ่านวิเคราะห์จึงเป็นทักษะการอ่านที่สำคัญมากต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันซึ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดและทัศนคติที่กว้างไกล ทำให้เกิดความคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล เป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นคนรอบรู้ นำไปสู่การประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตได้ สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) และ สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2547) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านวิเคราะห์ สรุปได้ว่าในยุคปัจจุบันการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการประเมินคุณค่าพิจารณาว่าสิ่งใดถูก เข้าใจความเป็นไปเป็นมาของเหตุการณ์ต่าง ๆ สิ่งใดควรไม่ควร สามารถแก้ปัญหาได้สำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏช่วยให้ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ จึงทำให้ผู้ที่มีความสามารถอ่านวิเคราะห์ที่ดี สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

นอกจากความสามารถในการอ่านวิเคราะห์จะมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังมีความสามารถอีกลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญและนักเรียนควรได้รับการฝึกฝนควบคู่ไปกับการอ่านวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการเขียนสรุปความ ซึ่งเป็นทักษะการเขียนเบื้องต้นที่ช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญ ถ่ายทอดความรู้ ความคิดและความเข้าใจจากเรื่องที่ตนเองศึกษาได้ สอดคล้องกับ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ อาริยา หุติณทะ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนสรุปความ เป็นทักษะการเขียนที่สืบเนื่องและสัมพันธ์กับการอ่านจับใจความ กล่าวคือ เป็นการสื่อสารที่ผู้เขียนต้องแสดงทั้งสมรรถภาพในการอ่านจับใจความให้ถูกต้อง ชัดเจน ต่อเนื่อง สละสลวย เป็นภาษาเขียนที่ดีด้วย การเขียนสรุปความจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และมีประโยชน์ต่อการศึกษา เพราะช่วยให้นักเรียนสามารถจดบันทึกความรู้จากบทเรียนได้

ข้อมูลรายงานผลการทดสอบการพัฒนาความสามารถในการรู้เรื่องการอ่าน (Reading Literacy) ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อศึกษาความสามารถรู้เรื่องที่ได้อ่าน พบว่า คะแนนผลประเมินความสามารถในการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนสถาพรวิทยามีแนวโน้มความสามารถในการอ่านลดลง โดยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการอ่านไม่ถึงร้อยละ 50 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 37.11 เช่นเดียวกับผลคะแนนจากการประเมินด้วยข้อสอบมาตรฐานกลาง ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นข้อสอบวัดความสามารถในสาระที่ 1 การอ่าน มีคะแนนเต็ม 23 คะแนน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย คือ 9.67 คะแนน และสาระที่ 2 การเขียน มีคะแนนเต็ม 19 คะแนน เป็นการเขียนตอบสั้น พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย คือ 4.83 คะแนน จึงส่งผลให้ภาพรวมความสามารถทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนโรงเรียนสถาพรวิทยาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และควรได้รับการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยพบว่าวิธีหนึ่งที่น่าสนใจที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการสอนอ่านวิเคราะห์ควบคู่กับการพัฒนาความสามารถในการเขียนสรุปความ คือ กลวิธี REAP ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความสามารถในด้านการอ่าน การเขียนและการคิดไปพร้อมกัน พัฒนาโดย Eanet & Manzo ในปี ค.ศ. 1976 (Eanet and Manzo, 1976: 647) โดยมีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 Read คือ การอ่านข้อความ ค้นหาข้อความพื้นฐานที่ผู้แต่งต้องการสื่อสาร ขั้นที่ 2 Encode การบันทึกข้อมูล คือ การแปลข้อความที่ผู้แต่งเขียนขึ้นด้วยภาษาของตนเอง ขั้นที่ 3 Annotate การเขียนอธิบาย คือ การนำข้อความมาเขียนอธิบายเพื่อเป็นคำตอบโดยเลือกใช้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจากรูปแบบของการเขียนตอบที่หลากหลาย และ ขั้นที่ 4 Ponder การพิจารณาไตร่ตรอง คือ การนำสิ่งที่ได้จากการอ่านและการเขียนของตนเองและเพื่อนมาแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ทั้งนี้ กลวิธี REAP สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนควบคู่กันได้ สอดคล้องกับงานวิจัย กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554) และ เพียรศิลป์ ปินชัย (2555) พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธี REAP สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

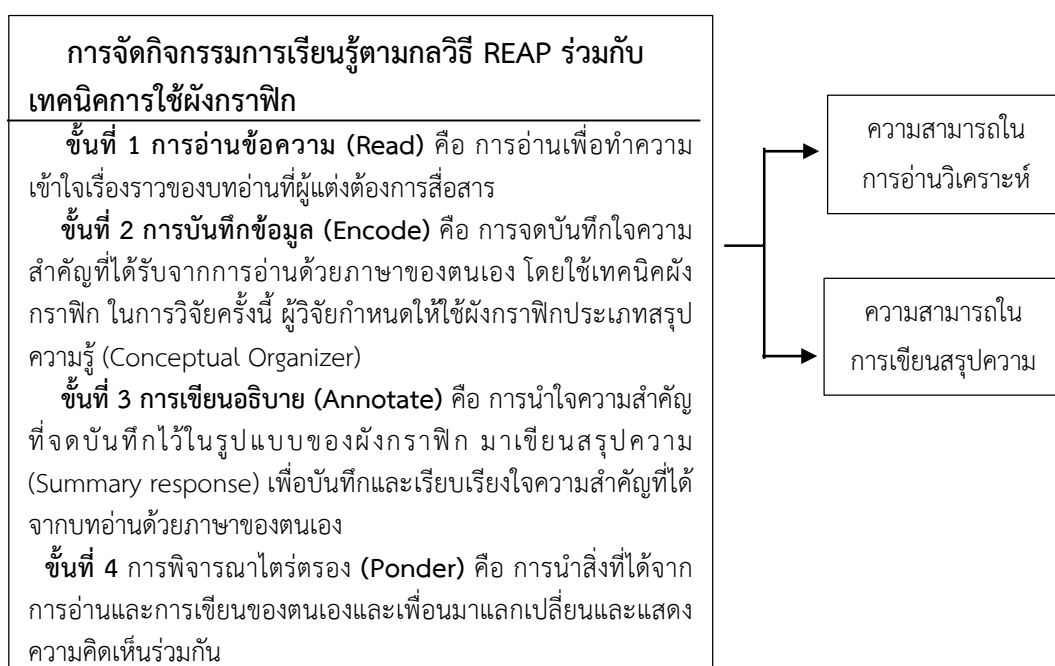
แม้ว่ากลวิธี REAP จะเป็นวิธีที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนได้ แต่นักเรียนอาจไม่สามารถเรียบเรียงความคิดและข้อมูลจากการอ่านเพื่อเขียนสรุปความให้ได้ ผู้วิจัยพบว่าเทคนิคผังกราฟิกเป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถทางการอ่าน การคิดและการเขียนให้ดีขึ้นได้ เนื่องจากเทคนิคการใช้ผังกราฟิก เป็นการเขียนที่มีลักษณะเป็นแผนผังหรือแผนภาพที่สร้างขึ้นจากความเข้าใจหรือความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหลักกับความคิดย่อย จึงเป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนจัดเรียงข้อมูลที่ได้รับอย่างเป็นระบบและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2559) ที่ได้กล่าวว่าการใช้ผังกราฟิก เป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ จำนวนมากและเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนจัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ อยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ อุ่นจันทร์ (2553), อัจฉรา ปานรอด (2555) และ มุนาดา หมดอะด้า (2557) ซึ่งนำเทคนิคผังกราฟิกมาพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียน พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคผังกราฟิก นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและการเขียนสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกน่าจะพัฒนาความสามารถทางการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความของนักเรียนให้ดีขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก

กรอบแนวคิดทางการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดทางการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเตรียมการวิจัย การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสถาพรวิทยา อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสถาพรวิทยา อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้ ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก และตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และความสามารถในการเขียนสรุปความ

บทอ่านที่ใช้ในการวิจัย คือ บทโฆษณา ข้าว บทความ และเรื่องสั้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกเรื่องการอ่านวิเคราะห์ และการเขียนสรุปความ จำนวน 8 แผน โดยศึกษารายละเอียดและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรสถานศึกษา และวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกเรื่องการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกเรื่องการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความ นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ เรียนรู้ ด้านเนื้อหาและด้านการวัดและประเมินผล ด้านละ 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เท่ากับ 1.00 และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

2. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ชุดเดียวกันแต่สลับข้อและสลับตัวเลือก กำหนดเวลาในการทำข้อสอบ 1 คาบ มีขั้นตอนการสร้างและ ตรวจสอบคุณภาพ คือ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสถาพรวิทยา ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและ จุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถ ใน การอ่านวิเคราะห์ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาและด้านการวัด และประเมินผล ด้านละ 1 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 นำ แบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสถาพรวิทยา จำนวน 30 คน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์พบว่าได้ค่าความยากง่าย (p) มีค่าระหว่าง 0.20 – 0.79 และ ค่า

อำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.24 – 0.68 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.86 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

3. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถและแบบประเมินความสามารถในการเขียนสรุปความ ศึกษาวิธีการสร้างและแบบทดสอบวัดความสามารถแบบอัตโนมัติจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความแบบอัตโนมัติ และแบบประเมินความสามารถในการเขียนสรุปความ เพื่อเป็นแนวทางสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความแบบอัตโนมัติ จำนวน 4 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความจากเรื่องสั้น โดยกำหนดแบบประเมินความสามารถในการเขียนสรุปความในประเด็นต่อไปนี้ 1) การเขียนสรุปใจความสำคัญ 5 คะแนน 2) การเขียนประโยค 3 คะแนน และ 3) การเขียนสะกดคำ 2 คะแนน รวมคะแนนทั้งหมด 10 คะแนน นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความที่สร้างขึ้นและแบบประเมินความสามารถในการเขียนสรุปความ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผล ด้านละ 1 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เท่ากับ 0.84 นำแบบทดสอบวัดความสามารถและแบบประเมินจำนวน 4 ข้อ ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสถาพรวิทยา โดยตรวจให้คะแนนโดยผู้วิจัยและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) ที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation) พบว่า ได้แบบทดสอบวัดความสามารถใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 2 ข้อ โดยข้อที่ 1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.79 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88 และ ข้อที่ 2 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เท่ากับ 0.83 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 แล้วนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 1 ข้อ และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 1 ข้อ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ เป็นข้อสอบปรนัย 30 ข้อและแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความ เป็นแบบทดสอบแบบอัตโนมัติ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน จำนวน 1 ข้อ ใช้เวลา 1 คาบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก จำนวน 8 แผน โดยใช้เวลาดทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 10 คาบ หลังการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความ ซึ่งเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน จำนวน 1 ข้อ

3. ขั้นสรุป ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนและนำผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

1. ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ ใช้สถิติ คือ การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก(r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านวิเคราะห์แบบปรนัย (KR-20) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสรุปความแบบอัตนัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก ใช้การทดสอบค่าที กรณีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเขียนสรุปความตามแบบประเมินความสามารถในการเขียนสรุปความตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับ เทคนิคการใช้ผังกราฟิก

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาศักยภาพความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับ เทคนิคการใช้ผังกราฟิก

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t
ก่อนเรียน	33	30	13.97	4.11	12.34
หลังเรียน	33	30	19.79	3.10	

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 19.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.10 โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.11 และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการทดสอบพบว่า ค่า t เท่ากับ - 6.49 แสดงว่าความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t
ก่อนเรียน	32	10	5.30	1.19	15.27
หลังเรียน	32	10	8.21	0.98	

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 8.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.98 โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.19 และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการทดสอบพบว่า ค่า t เท่ากับ 15.27 แสดงว่าความสามารถในการเขียนสรุปความหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียนทั้งในด้านการอ่าน การคิด และการเขียนควบคู่กัน โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเป็นลำดับขั้นอย่างชัดเจน ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่านมากขึ้นและสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียน สอดคล้องกับ Eanet and Manzo (1976) ได้กล่าวไว้ว่า กลวิธี REAP เป็นกลวิธีที่สนับสนุนและส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านและวิเคราะห์สาระสำคัญของเรื่องได้ ผ่านกระบวนการคิดและการเขียนเพื่อเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554) และสุรรัตน์ อักษรกาญจน์ (2559) พบว่า กลวิธี REAP สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ รวมทั้งเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีส่วนในการช่วยให้นักเรียนสามารถจดบันทึกตามประเด็นที่ได้มีการกำหนดร่วมกันได้อย่างตรงประเด็น จึงทำให้นักเรียนเข้าใจภาพรวมของบทอ่านทั้งหมดได้อย่างเป็นระบบและชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทศนา แหมมณี (2559) ที่กล่าวว่า แผนผังกราฟิกเป็นรูปแบบของการแสดงออกของความคิดที่สามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างเป็นระบบชัดเจน ด้วยเหตุนี้ เทคนิคการใช้ผังกราฟิกจึงเป็นเทคนิคที่สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mazure (2001, อ้างถึงใน สุพัตรา มูลละออง 2557) พบว่า การสอนอ่านด้วยผังกราฟิกช่วยให้ผู้เรียนมีความคงทนในการจำและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสูงกว่าการสอนอ่านด้วยวิธีปกติ และ ผลการวิจัย

ของ Praveen and Premalatha (2013) พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการใช้เทคนิคผังกราฟิกมีประสิทธิภาพในการอ่านคำถามที่ดีขึ้น

2. การศึกษาความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกมีคะแนนความสามารถในการอ่านวิเคราะห์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ พิจารณาได้ว่าอาจเป็นผลมาจากกลวิธี REAP สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดให้นักเรียนใช้ผังกราฟิกประเภทสรุปความรู้ (Conceptual Organizer) ในขั้นที่ 2 Encode การบันทึกข้อมูล เมื่อนักเรียนสามารถบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอ่านอย่างเป็นระบบแล้ว จึงมีส่วนช่วยให้ในขั้นที่ 3 Annotate ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเขียนอธิบาย นักเรียนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ได้ด้วยภาษาของตนเอง สอดคล้องกับ Manzo et al. (2002) ได้กล่าวไว้ว่าขั้นที่ 3 Annotate เป็นศูนย์กลางของกลวิธี REAP ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเขียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ต่าง ๆ ในการเขียนเชื่อมโยง ผู้อ่านจะต้องแยกแยะและสังเคราะห์แนวคิดที่ผู้แต่งนำเสนอ และถ่ายทอดแนวคิดเหล่านั้นโดยใช้คำพูดของตนเอง และให้ตกผลึกเป็นผลลัพธ์ในการเขียน ดังนั้น การใช้กลวิธี REAP จึงสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนสรุปความร่วมกับการอ่านวิเคราะห์ได้ สอดคล้องกับ กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554) และเพียรศิลป์ ปินชัย (2555) ซึ่งกล่าวถึงประโยชน์ของกลวิธี REAP ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเขียน สรุปได้ว่า กลวิธี REAP สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนของผู้เรียนได้ นอกจากนี้การใช้เทคนิคผังกราฟิก ยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถจับใจความหรือประเด็นสำคัญของเรื่องเพื่อนำมาจัดบันทึกและเรียบเรียงเป็นภาษาเขียนของตนเอง ให้เป็นข้อความที่กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา และเป็นข้อมูลที่สรุปได้ถูกต้อง เพราะการใช้ผังกราฟิกในการจัดบันทึกจะช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหานั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นความคิดรวบยอดของตนเองได้ ดังที่ วลัย พาณิช (2544) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดข้อมูลด้วยผังกราฟิกว่าแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนอยู่ในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลวรรณ อุ่นจันทร์ (2553) และอัจฉรา ปานรอด (2555) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิกสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก ครูควรเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน ทั้งนี้ ควรกำหนดเวลาในการอ่านและทำกิจกรรมให้เหมาะสม บทอ่านที่ใช้ไม่ควรมีเนื้อหายาวเกินไป เพราะอาจส่งผลต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมและอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP มีขั้นตอนกิจกรรมที่ครูจำเป็นต้องอธิบายในแต่ละขั้นตอนให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนดอย่างไม่มีสับสน

3. การใช้บทอ่านประเภทบทความ ครูควรเลือกบทอ่านที่มีความเหมาะสมกับความรู้เบื้องต้นของนักเรียนหรือเป็นเรื่องราวที่นักเรียนกำลังให้ความสนใจ หากเลือกใช้บทความที่มีเนื้อหายาวเกินไป จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกในการสอนวรรณคดี

2. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถด้านอื่น ๆ เช่น การอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านจับใจความ เป็นต้น

3. การใช้บทอ่านประเภทบทความ ครูควรเลือกบทอ่านที่มีความเหมาะสมกับความรู้เบื้องต้นของนักเรียนหรือเป็นเรื่องราวที่นักเรียนกำลังให้ความสนใจ หากเลือกใช้บทความที่มีเนื้อหายาวเกินไป จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. (2554). ผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้กลวิธีอาร์ อี เอ พี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). การคิดเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย จำกัด.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ อาริยา หุตินทะ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการศึกษา. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศนา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียรศิลป์ ปินชัย. (2555). การใช้กลวิธีอ่านแบบ อาร์อีเอพี เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านการเขียนสรุปความภาษาอังกฤษ และทักษะคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2554). วิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มุนดา หมดอด้า. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และเขียนสรุปความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียน

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน).
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วลัย พานิช. (2544). *แผนผังกราฟิกกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ อุณจันทร์. (2553). *การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพุทัญญา
กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพัตรา มุลละออง. (2557). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การอ่านกลวิธีแบบ
ร่วมมือและเทคนิคแผนผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุริรัตน์ อักษรกาญจน์. (2559). *การพัฒนาการสอนการอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี เพื่อ
พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. *วารสารราชพฤกษ์* 14(3): 18 - 25.
- สุวิทย์ มุลคำ และอรรถัย มุลคำ. (2547). *21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- อัญญา ปานรอด. (2555). *ผลของการเรียนการสอนแบบสืบสอบโดยการเชื่อมโยงแผนผังมโนทัศน์ที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิทยาศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Amaliatul Khoiriyah. (2017). *The Effectiveness of Read, Encode, Annotate, Ponder (REAP)
Strategy Toward Student's Reading Comprehension on Exposition Text (An
Experimental Research at the Eleventh Grade Students of MA Mathla'ul Anwar
Menes Center in the Academic Year of 2016/2017*. Education and Teacher Training
Sultan Maulana Hasanuddin Banten.
- Eanet, M.G. and Manzo, A.V. (1976). REAP – strategy for improving reading/writing/study
skills.” *Journal of Reading* 19(8): 647 – 652.
- Manzo, A., Manzo, U., & Albee, J. (2002). iREAP: Improving reading, writing, and thinking in the
wired classroom. *Journal of Adolescent & Adult Literacy* 46(1): 42.
- Manzo, Anthony V., and Manzo, Ula C. (1993). *Literacy Disorders Holistic Diagnosis and
Remediation*. n.p.
- Praveen, Sam D., and Premalatha Rajan. (2013). Using Graphic Organizers to Improve Reading
Comprehension Skills for the Middle School ESL Students. *English Language Teaching*
6(2): 155-170.

การสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่
กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์
The construction of Gong Wongyai skills : A case study local wisdom
of Thai Auttagrit music school

ณัฐพล เลิศวิริยะปิติ¹, และ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

Nattapon Lertwiriapiti,¹ and Prapansak Pumin

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

¹Email: nattapon.lertwiriapiti@g.swu.ac.th

Received 9 February 2021; Revised 19 February 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะ มีรูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงผสมผสานคือการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมเพื่อหาประสิทธิภาพโดยมี ประชากรที่ใช้ศึกษา คือบุตรครูถวิล อรรถกฤษณ์จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นสมาชิกชุมนุมดนตรีไทยและมีทักษะการตีฆ้องวงใหญ่โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ 2) แบบวัดและประเมินผลการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีกระบวนการฝึกการตีฆ้องวงใหญ่แบ่งออกเป็น 2 กระบวนการด้วยกันดังนี้ 1. กระบวนการฝึกตีฆ้องวงใหญ่ขั้นพื้นฐาน 2. กระบวนการถ่ายทอดเพลง จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่จากองค์ความรู้สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.46/81.96 2) การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะพบว่าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับดีมาก

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ การนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนสามารถทำให้การจัดการเรียนการสอนออกมามีประสิทธิภาพและยังทำให้นักเรียนรู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและถือเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของไทยให้สืบไป

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ, ฆ้องวงใหญ่, สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The Purposes of this research were 1) to construct the exercise on Gong Wongyai skills from the local wisdom of Thai Auttagrit music school to achieve the efficiency criteria of 80/80. 2) study the satisfaction of student on the exercise on Gong Wongyai skills from the local wisdom of Thai Auttagrit music school.

The research results found that 1) construction the exercise on Gong Wongyai skills from the local wisdom of Thai Auttagrit music school has 2 processes: 1. the basic practice Gong Wongyai skills. 2. the transmission process of songs was the transmission of songs on the tradition and to occupation in order.

Researcher constructed the exercise on Gong Wongyai skills to suit with learning on school system and students on secondary school that there were playing Gong Wongyai skill as follows: practice in Ku-pad, Yak Mue, Bang Mue, turning head of Gong Wongyai sticks, Pra-kob, the high technical, and playing songs. 1) The exercise on Gong Wongyai skills was constructed by researcher met achieve an efficiency (E1/E2) was 81.46/81.96 which higher that criteria of 80/80. 2) study satisfaction of student on the exercise on Gong Wongyai skills from the local wisdom of Thai Auttagrit music school met a mean 4.64 in excellent level which higher that hypothesis.

Keywords: Constrution of skills; Gong Wongyai skills; Thai Auttagrit music school; Local wisdom

บทนำ

ดนตรีไทยถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตกับคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรม ช้างชนะ (2560) กล่าวว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการสืบทอด สร้างสรรค์และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปจึงเกิดเป็นวัฒนธรรม ดนตรีไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมของสังคม หากจะกล่าวถึงดนตรีไทยนั้นก็จะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ดนตรีในราชสำนักหรือดนตรีแบบฉบับ และดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีในราชสำนักจะใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ในงานพระราชพิธี และใช้บรรเลงเพื่อความสุนทรีย์จนได้รับความนิยมในหมู่ชาวบ้านนอกราชสำนัก มีการเผยแพร่ออกมาจนนอกสำนัก แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งระเบียบวิธีการบรรเลง มีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ดังนั้นองค์ความรู้ในดนตรีไทยในปัจจุบันได้ฝากองค์ความรู้ไว้กับสถาบันการศึกษา สำนักดนตรีไทย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากครูเพราะธรรมชาติในการเรียนการสอนดนตรีไทยเป็นการเลียนแบบครูผู้สอน ทำให้องค์ความรู้ที่ลูกศิษย์ได้รับการถ่ายทอดนั้นครบถ้วน เมื่อออกจากสำนักของครูมาแล้วก็กลับมาอยู่ที่ท้องถิ่นของตนเอง บางคนประพันธ์เพลงขึ้นใหม่และมีลูกศิษย์เป็นของตนเอง ทำให้เป็นเหมือนปราชญ์ประจำท้องถิ่น

ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในวงดนตรี เนื่องจากทำหน้าที่บอกทำนองหลักให้กับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงดนตรี ซึ่งจะบรรเลงเป็นทำนองหลักโดยเฉพาะวงปี่พาทย์ และวงมโหรี ส่วนวงเครื่องสายถึงแม้จะไม่มีฆ้องวงใหญ่ในการผสมวง แต่ก็ยังต้องใช้ทำนองหลักในการแปลทำนองเป็นทางการบรรเลง ด้วยเหตุนี้ผู้บรรเลงในวงดนตรีไทยจะต้องรู้จัก ทำนองหลัก หรือจะต้องสามารถบรรเลงฆ้องวงใหญ่ได้ เพราะฉะนั้นการเรียนหรือเริ่มต้นฝึกฆ้องวงใหญ่ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของดนตรีไทย โดยเฉพาะเครื่อง

ดนตรีในวงปี่พาทย์ ข้องใหญ่ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญ สุกิตต์ ทำบุญ (2560) กล่าวว่าฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรกของผู้ฝึกหัดปี่พาทย์ ทั้งยังทำหน้าที่ในการบรรเลงทำนองหลักให้กับวงซึ่งเป็นลักษณะทำนองห่าง ๆ ตามโครงสร้างทำนอง และหากจะพิจารณาว่าแท้จริงแล้วฆ้องใหญ่คือเครื่องดนตรีที่สร้างทำนองหลักและมีเอกลักษณ์ในการบรรเลง มีทำนองที่เฉพาะตัว และยังเป็นเครื่องดนตรีที่โอกาสหุ้บรรเลงร่วมวงสร้างสรรค์รูปแบบการดำเนินทำนองในลักษณะต่าง ๆ

สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ เป็นสำนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในจังหวัดปทุมธานี มีครูฉวีล อรรถกฤษณ์ เป็นเจ้าสำนัก ครูฉวีล อรรถกฤษณ์ อดีตเป็นคนฆ้องวงใหญ่ประจำวังบางค้อแหลม ได้เรียนการตีฆ้องวงใหญ่ และเครื่องดนตรีต่างๆจากครูที่มีชื่อเสียงในวังบางค้อแหลม อาทิ ครูเพชร จรรณายนานู หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นต้น นอกจากนี้ครูฉวีล อรรถกฤษณ์ ยังได้รับพระราชทาน กระดุม ย.พ. ชั้น 2 เมื่อตอนเป็นมหาดเล็ก รางวัลเชิดชูเกียรติ พระสิทธิธาดาทองคำ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รางวัลศิลปินดีเด่นของกรุงเทพมหานคร ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 และรางวัลอื่นๆอีกมากมาย ครูฉวีล อรรถกฤษณ์ เป็นนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับและเคารพของนักดนตรีไทยทุกคน ครูฉวีล อรรถกฤษณ์ได้ถ่ายทอดวิธีการตีฆ้องวงใหญ่ไว้ให้ทายาทตนเอง ได้แก่ นายดิเรก อรรถกฤษณ์ นายวิฑูรย์ อรรถกฤษณ์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการตีฆ้องวงใหญ่โดยตรงจากครูฉวีล อรรถกฤษณ์ จะเห็นได้ว่าสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์นั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ควรอนุรักษ์สืบสานองค์ความรู้ไว้เป็นมรดกของคนไทยในรุ่นต่อไปการเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบันแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก ญรุธ สุธจิตต์ (2561) การเรียนดนตรีไทยในอดีตนั้นผู้เรียนจะต้องอยู่ประจำกับครูผู้สอนที่บ้านเรียน และฝึกซ้อม การเรียนจะเป็นการเรียนแบบมุขปาฐะ หลักสูตรครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนด นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนในอดีต มีการเรียนรู้จากครูผู้สอนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งมีเวลาในการฝึกซ้อมมากกว่าในปัจจุบันการเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบันนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถปฏิบัติตามแบบอดีตได้ ด้วยการเรียนการสอนในปัจจุบันของประเทศไทยผู้เรียนจะต้องได้รับการศึกษาและความรู้ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด และผู้เรียนส่วนใหญ่นั้นเลือกที่จะเรียนในระบบ การเรียนดนตรี และฝึกซ้อมดนตรีจึงถูกจำกัดด้วยกรอบของเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนนั้นไม่มีเวลาในการเรียน และฝึกซ้อมได้อย่างในอดีต

ปัจจุบันการเรียนการสอนดนตรีไทยนักเรียนที่เรียนฆ้องวงใหญ่ในโรงเรียนทั่วไปบางส่วนจะตีฆ้องวงใหญ่ได้ไม่ถูกต้องย่อมส่งผลในเรื่องของเสียงฆ้องที่ตีออกมาไม่ดีเนื่องจากขาดทักษะพื้นฐานและการฝึกฝนที่ถูกต้องตามแบบโบราณ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เป็นไปตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม รูปแบบการศึกษาในปัจจุบัน และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำความรู้เรื่องการตีฆ้องวงใหญ่ ของสำนักดนตรีบ้านอรรถกฤษณ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนในปัจจุบัน จึงได้ พัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียน และสืบทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

สมมติฐานการวิจัย

1. แบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ 80/80
2. นักเรียนที่ฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีความพึงพอใจในระดับดี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับ อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2531) กล่าวว่า “ลูกฆ้อง” คือทำนองเพลงอันเป็นแม่บทหรือทำนองหลัก(Basic Melody) ขอบทเพลงที่ศิลปินหรือครูเพลงไทยประพันธ์ขึ้นในแต่ละเพลง เรียกอย่างหนึ่งว่า ประโยคเพลงลูกฆ้องนี้เป็น “เนื้อเพลง” ขึ้นก่อน แล้วจึง “ต่อ” ลูกฆ้องนั้นให้แก่ศิษย์ แล้วศิษย์ที่เล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ กัน ก็จะนำลูกฆ้องนั้นไป “แปล” ออกเป็นทำนองย่อยต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับที่จะใช้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดบรรเลง เรียกทำนองที่แปลออกนั้นไปแล้วว่า “ทำนองเต็ม” (Full Melody) เหตุที่เรียก “ทำนองหลัก” หรือ “เนื้อเพลง” อันเบสิก เมลโลดี้ ว่า “ลูกฆ้อง” นั้นเป็นเพราะเมื่อนำเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ มาเล่นประสมวง ครูเพลงไทยท่านกำหนดให้ “ฆ้องวงใหญ่” เป็นเครื่องหลักของวงปี่พาทย์ มีหน้าที่เล่น “ทำนองหลัก” ส่วนเรื่องเล่นทำนองชนิดอื่น ๆ ให้เล่นทางแปรทำนอง ทางที่แปรแล้วของเครื่องแต่ละชนิดก็มีทางธรรมชาติไม่เหมือนกัน อย่างเช่น ทางของระนาดเอกต้องแปรออกไปให้มีหลักเกณฑ์ถูกต้อง เพราะถือว่าเป็นผู้นำในวงหรือเป็นพระเอกของวงปี่พาทย์ ทางของระนาดทุ้มอาจแปรให้มีสำเนียงตลกคะนอง หยอกล้อกับทางของเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น ล้ำไปข้างหน้าบ้าง หน่วงไปข้างหลังบ้าง ชัดบ้าง แฉงบ้าง ทางฆ้องวงเล็กซึ่งมีระดับเสียงแหลมกระจุ๋งกระจิง อาจเทียบได้ว่าเป็นเสียงนางเอกของวงปี่พาทย์ก็ควรมีสำนเนียงอ่อนหวานสะบัดขี้ ส่วนทางของของปี่ซึ่งทำหน้าที่คล้ายให้สีสันแก่เนื้อผิวของเพลงทั้งหมด ต้องสามารถคลุกเคล้าแย่งดนตรีทุกอย่างเข้ากันได้อย่างกลมกลืน อย่างนี้เป็นต้น

ประเภทของลูกฆ้อง “ลูกฆ้อง” หรือ ทำนองหลักของดนตรีปี่พาทย์ซึ่งใช้ฆ้องวงใหญ่บรรเลงมี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ลูกฆ้องประเภทบังคับ คือลูกฆ้องที่มีแนวทำนองตามตัว ซึ่งครูผู้แต่งหรือกำหนดบังคับให้เครื่องบรรเลงตามอย่างเคร่งครัด ห้ามแปรทำนองไปเป็นอย่างอื่น 2) ลูกฆ้องอิสระ คือ ลูกฆ้องที่เปิดทางให้นักดนตรีที่แปรทางสำหรับใช้กับเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้โดยอิสระ แม้จะแปรสำหรับเครื่องดนตรีชนิดเดียวกัน จากทำนองหลักเดียวกันก็สามารถแปรได้ตั้งหลายแบบเพียงรักษาหรือยึดเยง “ตก” หรือเสียง “ลง จังหวะหนัก” ที่หัวห้อง (โน้ตจังหวะที่หนึ่งของห้อง) ให้เป็นระดับเสียงเดียวกันกับ “ลูกฆ้อง” หรือทำนองหลักเท่านั้น 3) ลูกฆ้องกึ่งบังคับอิสระคือลูกฆ้องที่บังคับให้เดินทำนองและจังหวะให้เหมือนทำนองหลักทุกประการ ครั้งหนึ่ง ส่วนอีกครั้งหนึ่งให้เป็นลูกฆ้องอิสระ ดังคำอธิบายข้อ 2

งานพระราชทานเพลิงศพนายถวิล อรรถกฤษณ์ (2547) สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ปัจจุบันตั้งอยู่บ้านเลขที่ 46 ซอยรังสิต-ปทุมธานี 15 เดิมมีครูถวิลอรรถกฤษณ์เป็นเจ้าของสำนักครูถวิล อรรถกฤษณ์อดีตเป็นคนฆ้องวงใหญ่ในวังบางค้อแหลมในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการบรรเลงฆ้องวงใหญ่จนพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรขอตัวเข้ามาเป็นนักดนตรีประจำวงตั้งแต่อายุ 15 ปี เมื่อครูถวิล อรรถกฤษณ์เข้ามาอยู่ในวังแล้วก็ทำหน้าที่เป็นคนฆ้องวงใหญ่ได้รับการถ่ายทอดวิธีการตีฆ้องวงใหญ่และเพลงเดี่ยวต่าง ๆ จากครูเพชร จรรย์นาฏและครูหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) นอกจากนี้ครูถวิลยังได้เรียนการตีฆ้องมอญแลเพลงมอญต่างๆจากครูเจี้ยน ดนตรีเสนาะที่อพยพมาจากเกาะตะมะอีกด้วย ครูถวิลได้ถ่ายทอดความรู้ในการตีฆ้องวงใหญ่ให้กับลูกทุกคน นายติเรก อรรถกฤษณ์ และร้อยตำรวจโทวิฑูรย์ อรรถกฤษณ์ได้รับการถ่ายทอดการตีฆ้องวงใหญ่ตลอดจนกลเม็ดต่าง ๆ ในการตี สำนักดนตรีไทยบ้าน

อรรถกถาซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานีที่ได้รับรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านดนตรีไทยไว้ โดยเฉพาะการตีฆ้องวงใหญ่ แต่ในปัจจุบันยังไม่มี การนำองค์ความรู้ของสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกถาซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับการเรียน

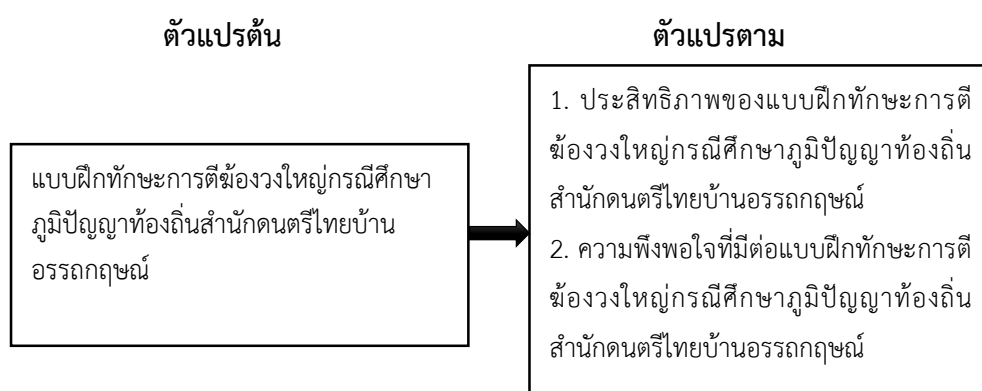
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2553, น.4) กล่าวว่า จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระบัญญัติโดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย คือส่งเสริมการนำประสบการณ์ความรู้และความเชี่ยวชาญจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้และประยุกต์ใช้ในแต่ละระบบการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาอัธยาศัย โดยสถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้มีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

ประเวศ วะสี (2536) ที่กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์และสื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพเหมาะสม และผลิตในปริมาณมากนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับทำการศึกษภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสร้างตำราท้องถิ่น โดยให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่นซึ่งจะทำให้เห็นได้ว่าระบบการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาในวงดนตรีไทยและถือเป็นพื้นฐานในการบรรเลงดนตรีไทยครุฑวิธ อรรถกถาเป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงฆ้องวงใหญ่เพราะฉะนั้นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกถาถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเผยแพร่หรือการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกถามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรูปแบบของแบบฝึกทักษะเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและให้นักเรียนได้รู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและความพึงพอใจของแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกถา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) วิธีสำหรับการวิจัยทางการศึกษาโดยใช้รูปแบบการสำรวจตามลำดับ (Explanatory sequential design) อธิพิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2561) และกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ พิเชิด ฤทธิ์จรูญ (2559) ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากร 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือบุตรของครูถวิล อรรถกฤษณ์ จาก 6 คนโดยประชากรที่ผู้วิจัยเลือกนั้นจะต้องมีคุณสมบัติคือได้รับการถ่ายทอดวิธีการตีฆ้องวงใหญ่ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเพลงเดี่ยวและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากบุตรคนอื่นๆว่ามีทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ดี กลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม โดยจะต้องมีคุณสมบัติคือ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นสมาชิกชุมนุมดนตรีไทยและมีทักษะการตีฆ้องวงใหญ่เบื้องต้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 2 การสร้างและออกแบบนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้

1. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิธีการถ่ายทอดแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ของสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มาสร้างเป็นแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่โดยมีโครงสร้างการฝึกทักษะ 7 รูปแบบ แบบฝึกที่ 1 เรื่องการตีคู่แปด แบบฝึกที่ 2 เรื่องการตีแยกมือ แบบฝึกที่ 3 เรื่องการตีแบ่งมือและการตีหมุนหัวไม้ แบบฝึกที่ 4 การตีประคบบมือ แบบฝึกที่ 5 การตีเทคนิคขั้นสูง ทดสอบการบรรเลงเป็นทำนองเพลงฉิ่ง กระบอก อัตราร้อยหระขึ้นเดียว ทดสอบการบรรเลงเดี่ยวเพลงแขกบรเทศ อัตราร้อยหระขึ้นเดียว

2. นำการวิเคราะห์ผลการวัดและประเมินผลของสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มาสร้างแบบวัดและประเมินผลทักษะการตีฆ้องวงใหญ่โดยมีหัวข้อในการประเมินทักษะดังนี้ 1. ด้านทักษะการปฏิบัติฆ้องวงใหญ่ 2. ด้านคุณภาพเสียงของฆ้องวงใหญ่ 3. ด้านความคล่องตัวในการตี 4. ด้านการดูแลรักษาฆ้องวงใหญ่

3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

จากนั้นนำเครื่องมือที่สร้างและออกแบบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยผลของการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นเครื่องมือไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำมาทดลองใช้กับประชากร

ขั้นที่ 3 การนำนวัตกรรมไปใช้ดำเนินการวิจัย

1. ภายหลังจากการปรับปรุงแก้ไขแบบฝึกทักษะและสอบถามความพึงพอใจตามคำแนะนำจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำแบบฝึกทักษะดังกล่าวไปทดลองปฏิบัติใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและนำมาแก้ไขปรับปรุงคุณภาพของแบบฝึกทักษะให้ดียิ่งขึ้น

2. ทดลองภาคสนาม (Try Out) กับกลุ่มประชากร โดยใช้เวลาทั้งหมด 12 ครั้ง คิดเป็นเวลาทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาเรียนครั้งละ 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินทักษะในแต่ละแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ในแต่ละแบบฝึกจำนวน 6 แบบฝึกและแบบทดสอบหลังเรียน 2 โดยใช้แบบวัดและประเมินผลที่สร้างขึ้นเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกตามทฤษฎีของ ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์โดยมีเกณฑ์มาตรฐานที่ 80/80

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ฝึกด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

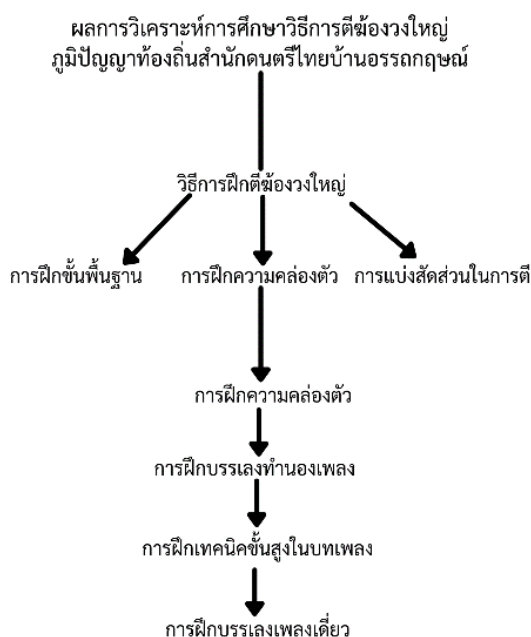
ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ให้มีประสิทธิภาพ 80/80 ผลการศึกษาวิธีการถ่ายทอดเป็นการถ่ายทอดแบบการเลียนแบบครูผู้สอนซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติทักษะต่างๆให้คล้ายกับครูผู้สอนให้มากที่สุดซึ่งกระบวนการสอนดังกล่าวผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติทักษะที่ถูกต้องจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติทักษะและส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะได้ดี โดยมีลักษณะของแบบฝึกทักษะของสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์เป็นแบบฝึกทักษะที่ฝึกผู้เรียนสำหรับการประกอบสมาธิ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพได้อย่างชำนาญสามารถบรรเลงร่วมกับผู้อื่นได้ดีโดยสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลวิเคราะห์การศึกษาวิธีการตีฆ้องวงใหญ่
กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

การวัดและประเมินผล ครูผู้สอนจะใช้ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ของตนเองในการตัดสินผลการปฏิบัติทักษะของผู้เรียนโดยกำหนดหัวข้อไว้ 4 หัวข้อคือ คุณภาพเสียง ความคล่องตัว ความแม่นยำ และน้ำหนัมือ และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม นอกจากการสอนผู้เรียนในเรื่องของการปฏิบัติทักษะแล้วสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมรวมถึงมารยาทการเป็นนักดนตรีที่ดีให้กับผู้เรียนในทุก ๆ ครั้งที่มีการเรียนการสอน รวมไปถึงมีการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับผู้เรียนสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์จะเล่าประสบการณ์ทางดนตรีให้กับผู้เรียนฟังเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนและการฝึกฝนในระหว่างการฝึก จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาสร้างนวัตกรรมแบบฝึกการตีฆ้องวงใหญ่โดยมีรูปแบบการฝึกดังนี้

แบบฝึกทักษะที่ 1 การฝึกตีทักษะคู่แปด จำนวน 4 รูปแบบ เนื้อหาของแบบฝึกคือ 1) การตีสลับมือซ้ายขวาในลักษณะคู่แปด 2) การตีมือฆ้องหลักในลักษณะคู่แปด (ซ้าย 1 ครั้ง ขวา 2 ครั้ง) 3) การตีคู่แปด 4) การตีคู่แปดสามเสียง

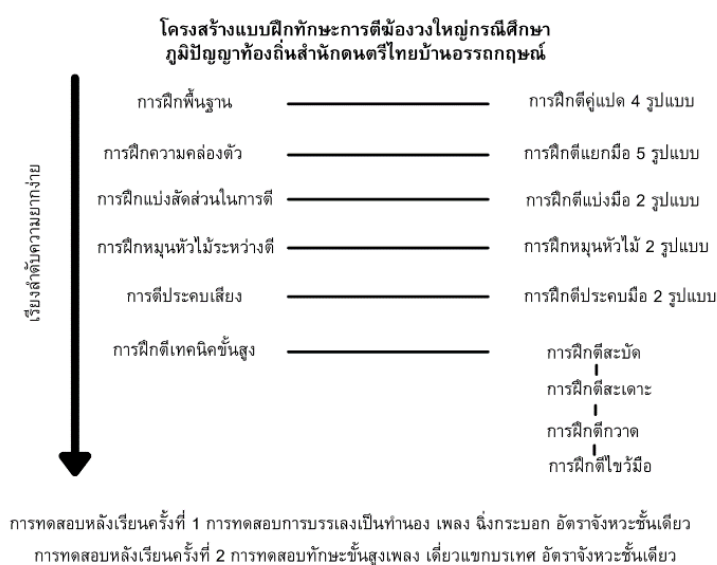
แบบฝึกทักษะที่ 2 การตีแยกมือ จำนวน 5 รูปแบบ เนื้อหาของแบบฝึกคือ 1) การตีแยกมือขวา 2 ลูก การตีมือซ้าย 1 เสียง ตามด้วยมือขวา 2 เสียง 2) การตีแยกมือขวา 3 ลูก การตีมือซ้าย 1 เสียง ตามด้วยมือขวา 3 เสียง 3) การตีแยกมือซ้าย 3 ลูก การตีมือขวา 1 เสียง ตามด้วยมือซ้าย 3 เสียง 4) การตีแยกมือแบบที่ 1 การตีแยกมือขวาและมือซ้าย โดยเริ่มจากมือขวาเรียงเสียงขึ้น 4 เสียงและตามด้วยมือซ้าย 4 เสียงซึ่งทั้งสองมือจะห่างกัน แปดเสียง โดยนับจากมือซ้าย 5) การตีแยกมือแบบที่ 2 การตีแยกมือขวาและมือซ้าย โดยเริ่มจากมือขวาเรียงเสียงขึ้น 4 เสียงและตามด้วยมือซ้ายแต่มือซ้ายจะตีสองเสียงลง ซึ่งทั้งสองมือจะห่างกัน ห้าเสียง โดยนับจากมือซ้าย

แบบฝึกทักษะที่ 3 การแบ่งมือและการหมุนหัวไม้ เนื้อหาของแบบฝึกคือ 1) การตีแบ่งมือ 3 เสียง คือ การตี 3 เสียงเรียงกันโดยเริ่มจากมือซ้าย 1 เสียงแล้วตามด้วยมือขวา 2 เสียง 2) การตีแบ่งมือ 4 เสียง คือ การตี 4 เสียงเรียงกันโดยเริ่มจากมือซ้าย 2 เสียงแล้วตามด้วยมือขวา 2 เสียง

แบบฝึกทักษะที่ 4 การฝึกประคบบเสียง เนื้อหาของแบบฝึกคือ 1) หนีด คือการตีลงไปที่ปุ่มของลูกฆ้องแล้วยังคงวางหัวไม้ตีแต่ไว้ที่ คือไม่ยกไม้ตีเพื่อไม่ให้เกิดเสียงกังวาน 2) หนาด คือ การตีลงไปที่ปุ่มของลูกฆ้องยกไม้ตีขึ้นเพื่อให้เกิดเสียงกังวานเพียงเล็กน้อย แล้วจึงใช้ไม้ตีกดลงเพื่อห้ามเสียงทันที 3) หนอด คือ การตีลงไปที่ปุ่มของลูกฆ้อง ยกไม้ตีขึ้นเพื่อให้เกิดเสียงกังวานยาวพอสมควร แล้วจึงใช้ไม้ตีกดห้ามเสียง 4) โหน่ง คือการตีเปิดมือหรือการตีให้เสียงฆ้องดังกังวานโดยไม่ต้องห้ามเสียง

แบบฝึกทักษะที่ 5 การฝึกเทคนิคขั้นสูง เนื้อหาของแบบฝึกคือ 1) การตีสะเดาะ 2) การตีสะบัด 3) การตีกวาด 4) การตีไขว้มือ

แบบทดสอบ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 การทดสอบบรรเลงเป็นทำนองเพลงฉิ่งกระบอก อัตราร้อยหระ ชั้นเดียว รูปแบบที่ 2 การทดสอบการตีเทคนิคขั้นสูงเดี่ยว เพลงแขกบรเทศ อัตราร้อยหระชั้นเดียว สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โครงสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากองค์ความรู้
สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

ซึ่งในแต่ละแบบฝึกนั้นมีคะแนนเต็มของแบบฝึกเท่ากับ 65 คะแนนโดยมีการวัดและประเมินผลการวัดและประเมินผลของแต่ละแบบฝึกอยู่ที่ 4 ด้านดังนี้ 1) วัดผลด้านทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ ประเมินจาก 5 พฤติกรรมดังนี้ การปฏิบัติตามลักษณะของแบบฝึกได้อย่างคล่องตัว ความแม่นยำในการตีลูกฆ้อง บุคลิกภาพ การบังคับหัวไม้ตี ระดับของการยกไม้ตี 2) วัดผลด้านคุณภาพเสียง ประเมินจาก 3 พฤติกรรมดังนี้ ผู้เรียนสามารถตีฆ้องจนเกิดเสียงดังพอประมาณ ผู้เรียนสามารถตีฆ้องให้มีความดังสม่ำเสมอขณะฝึกทักษะ เมื่อผู้เรียนตีฆ้องสามารถบังคับให้น้ำหนักมือทั้งสองข้างซ้ายและขวาลงพร้อมกันและมีความดังเท่ากัน 3) วัดผลด้านความคล่องตัว ประเมินจาก 2 พฤติกรรมดังนี้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะตามแบบฝึกได้ตามเวลาที่กำหนด ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะตามแบบฝึกได้ทันทีและสามารถปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ 4) วัดผลด้านการดูแลรักษาฆ้องวงใหญ่ ประเมินจาก 3 พฤติกรรมดังนี้ เมื่อลูกฆ้องติดกันสามารถขยับลูกฆ้องได้ทันที เมื่อเชือกหรือหนังร้อยลูกฆ้องหย่อนสามารถผูกให้ตึงอย่างเหมาะสม เมื่อบรรเลงเสร็จสามารถจัดเก็บเข้าที่วางร้านฆ้องในแนวราบไม่ซ้อนกัน

ผลของการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะเท่ากับ 81.46/81.96 โดยแบ่งเป็นด้านกระบวนการของแบบฝึกเท่ากับ 81.46 คือการนำข้อมูลคะแนนของแบบฝึกที่ 1-5 มาจัดกระทำข้อมูลตามทฤษฎีของ ศ.ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 81.96 ของแบบทดสอบทั้ง 2 รูปแบบมาจัดกระทำข้อมูลตามทฤษฎีของศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ผลการหาประสิทธิภาพจึงมีค่าเท่ากับ 81.46/81.96 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ 80/80

2. นักเรียนที่ฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.64 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวิจัย โดยมีลำดับของความพึงพอใจได้ดังนี้ ด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17 ด้านปัจจัยนำเข้าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.13

อภิปรายผลการวิจัย

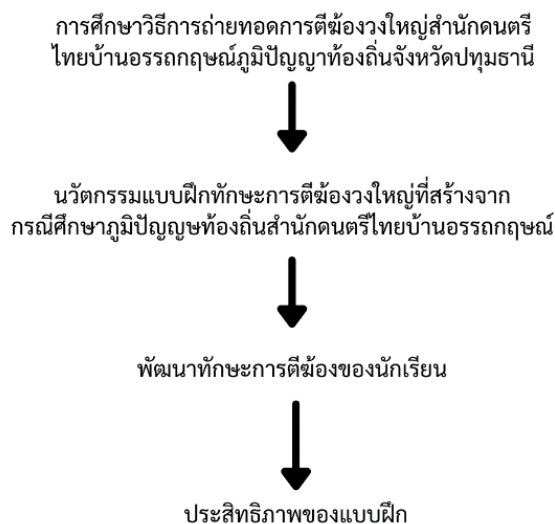
การสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษา: ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์พบว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะด้านกระบวนการของแบบฝึกเท่ากับ 81.46 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 81.96 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 สามารถอภิปรายได้ว่าแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 เนื่องจากแบบฝึกที่กล่าวมาใช้ทดลองครั้งนี้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบ เป็นไปตามกระบวนการสร้างแบบฝึกทักษะอีกทั้งยังได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะและการประเมินด้านเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย 3 ท่านทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ทำการตรวจสอบนั้นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำ การสร้างแบบฝึกทักษะและแบบวัดและประเมินผลให้สอดคล้องครอบคลุมเนื้อหาในแบบฝึก และการวิจัยและทดลอง โดยเฉพาะขั้นตอนการดำเนินการทดลองเป็นไปตามกระบวนการวิจัยที่ถูกต้องตามแนวทาง นอกจากนี้แบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอนตามรู้แบบการเรียนรู้ของสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์คือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการฝึกปฏิบัติและลักษณะของแบบฝึกทักษะเรียงจากง่ายไปหายากเนื้อหามีความต่อเนื่องกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างแบบฝึกทักษะของ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547) ที่กล่าวว่าแบบฝึกช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องจากเนื้อหาที่ศึกษาเพราะการฝึกฝนหรือฝึกหัดที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้นั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและรู้ผลความก้าวหน้าของตนเองและการสร้างแบบวัดและประเมินผลผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดและประเมินผลตามทฤษฎีของ กฤตกาญจน์ โตพิทักษ์ (2563) ที่กล่าวว่าการออกแบบการประเมินการปฏิบัติมี 5 ขั้นตอนหลัก

ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ออกแบบงานหรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ประเมินการปฏิบัติงาน นำเสนอผลการประเมิน) ซึ่งส่งผลทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและการประเมินออกมามีคุณภาพทำให้ผู้เรียนได้ทราบข้อบกพร่องของตนเองในแต่ละแบบฝึก และการสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ชุดนี้เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นไปตามแนวทางของประเวศ วะสี (2536) ที่กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์และสื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพเหมาะสม และผลิตในปริมาณมากนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับทำการศึกษาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสร้างตำราท้องถิ่น โดยให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่นซึ่งจะทำให้เห็นได้ว่าระบบการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้แบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษา: สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีประสิทธิภาพเป็นไปตามกำหนด 80/80 เท่ากับ 81.46/81.96 และสอดคล้องกับทฤษฎีการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ที่กล่าวว่าหลังจากคำนวณค่า E1 และ E2 ได้แล้วต้องตีความหมายดังนี้ความคลาดเคลื่อนของผลลัพธ์หรือความแปรปรวนของผลลัพธ์จะมีความคลาดเคลื่อนหรือแปรปรวนได้ไม่เกิน.05 (ร้อยละ5)จากช่วงต่ำไปสูงเท่ากับ ± 2.5 นั้นให้ผลลัพธ์ของค่า E1 หรือ E2 ที่ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5% และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5% หากคะแนน E1 และ E2 ห่างกันเกิน 5% แสดงว่ากิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกับการสอบหลังเรียนไม่สมดุลกัน ซึ่งแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษา:สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.46/81.96 มีความคลาดเคลื่อนจากเกณฑ์ที่ตั้งไว้เท่ากับ 1.46/1.96 และคะแนน E1 และ E2 ห่างกัน 0.5 % แบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษา:สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามกำหนด 80/80 และสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวมาจึงสามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีทักษะการตีฆ้องวงใหญ่เบื้องต้นและยังเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกทักษะของเครื่องดนตรีไทยอื่นๆในระดับชั้นต่างๆที่เหมาะสมอีกต่อไป

ส่วนนักเรียนที่ฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ด้วยแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.64 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ชุดนี้เป็นแบบฝึกที่มีการเรียงเนื้อหาจากง่ายไปสู่เนื้อหายากและประกอบกับการวัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบผลการฝึกของตนเองในแต่ละแบบฝึกจึงทำให้นักเรียนทราบข้อดีและบกพร่องของตนเองและนำไปสู่การพัฒนาทักษะตนเองให้ดีขึ้นซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจภายในทำให้ผู้เรียนต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองดังที่ลักขณา ศรีวัฒน์ (2530) กล่าวว่า 1.ความสนใจ คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและเกิดแรงจูงใจโดยครูเป็นผู้สอนเป็นต้นแบบปฏิบัติให้ผู้เรียนเห็นสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน 2. ความต้องการ คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและกระทำออกมา ครูผู้สอนตัดสินผลการปฏิบัติทันทีเมื่อจบการเรียนการสอนและแจ้งข้อดีและข้อผิดพลาดของผู้เรียนให้ทราบเพื่อกระตุ้นความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน 3. เจตคติ การยกตัวอย่างความสำเร็จของลูกศิษย์สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ให้ผู้เรียนฟังเป็นการสร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียนเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจภายใน

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 4 สรุปองค์ความรู้รูปในการวิจัยการสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่
กรณีศึกษาภูมิปัญญาสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์

จากแผนภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิธีการถ่ายทอดการตีฆ้องวงใหญ่สำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่โดยผู้วิจัยได้ออกแบบแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโดยการนำแบบฝึกทักษะชุดนี้มาพัฒนาใช้เพื่อทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ สำหรับงานวิจัยการสร้างแบบฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสำนักดนตรีไทยบ้านอรรถกฤษณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหรือสามารถนำไปพัฒนาทักษะการตีฆ้องวงใหญ่สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองควรมี 2 คาบใน 1 สัปดาห์เพื่อให้การฝึกทักษะมีความต่อเนื่องของการฝึกจะทำให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนชัดเจนมากขึ้น ครูผู้สอนควรบอกคะแนนข้อดีและข้อบกพร่องของนักเรียนทันทีเมื่อจบการฝึกในแต่ละแบบฝึกเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับนักเรียนในการฝึกแบบฝึกถัดไป ควรมีการศึกษาศาสนาภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอื่นๆ เพื่อนำความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และควรมีการพัฒนาแบบฝึกการทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ในชั้นสูงเพื่อใช้สำหรับการฝึกปฏิบัติฆ้องวงใหญ่ในเพลงเดี่ยวชั้นสูง นำแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปนำทดลองใช้กับนักเรียนในระดับอื่น ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ และปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเปรียบเทียบกับวิธีการฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่กับรูปแบบอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้แบบฝึกกับครูผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

- กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์. (2563). การประเมินการปฏิบัติ:จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1): 5-19.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาน.
- ประเวศ วะสี. (2536). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2530). เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนวุฒิ ช่างชนะ. (2560). กาลแห่งดนตรีไทย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 21(1): 19-33.
- สุกรี เจริญสุข. (2540). การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ : ดนตรี ศิลปะ และกีฬา. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 26(1): 61-66.
- สุกิจ ลัดดาภิบาล. (2554). ชุดการสอนขับร้องเพลงชาติไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (ปริญญา นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุกิตต์ ทำบุญ. (2560). เพลงเชิดชั้นเดียวทางฆ้องวงใหญ่ของครูไชยยะ ทางมีศรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อิทธิพัทธ์ สுவทันพรกุล. (2563). การวิจัยทางการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูป
ไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

Participation of employees in safety management of
Rubber wood processing in Rayong province

บวรนนท์ สมุทรานุกูล¹ และ ธวิษ สุตสาคร

Bawonnan Samuttaranukul และ Tawit Sudsakorn

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Security Management Faculty of Police Science

¹Email : bawonnan.kiw@gmail.com

Received 6 August 2020; Revised 18 March 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง 2) ศึกษาสมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง และ 4) เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้จัดการโรงงานและหัวหน้างาน จำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ พนักงานโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาสำคัญที่ค้นพบคือ ปัญหาด้านการบาดเจ็บจากการทำงานและปัญหาสภาพแวดล้อมที่มีฝุ่นละอองเป็นปัญหา ในการจัดการความปลอดภัย ได้แก่ การจัดระบบโรงงานด้วย ISO ที่จะต้องดำเนินการต่อไปและค้นพบว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานโดยเฉพาะการให้ความรู้ การฝึกอบรมน่าจะเป็นผลต่อพฤติกรรมและก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานได้ ทั้งนี้จากการศึกษาค้นพบว่าควรมีการจัดทำคู่มือของการมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยในโรงงานและการใช้ตัวแบบ (model) ความปลอดภัยที่ประกอบไปด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในโรงงาน, การมีส่วนร่วม, การฝึกอบรม

Abstract

This thesis is a study of employees' participation in the safety management of rubber wood processing factories in Rayong. Focusing on two sources of study: first is the in-depth interviews from the key factory managers and supervisors a total of 18 interviewees and questionnaire survey of the key employees a total of 15 participants. The study found that managers, supervisors and employees are closely involved in the management of factory. The aim is to improve and be compliant to the safety regulations and legislations. The questionnaire

feedbacks suggest that the work procedure must be improved by emphasising various hazards in the factory. It is for the factory safety committee to consider, improve, and manage the factory in a very high safety standard.

Keywords: Safety, Participation, Training

บทนำ

ไม้ยางเป็นไม้ชนิดเดียวของไทยที่ได้รับการอนุญาตให้ส่งออกได้ไม่จำกัดปริมาณ และเป็นไม้เศรษฐกิจหลักที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศ ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา ไม้ยางที่เข้าสู่โรงงานผลิตไม้ยางแปรรูปมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สะท้อนจากปริมาณการโค่นยางที่เร่งตัวขึ้นจาก สวนยางที่มีอายุครบกำหนดโค่นที่มีมากขึ้น ประกอบกับราคายางที่ลดต่ำลงต่อเนื่องในช่วง 4 ปีหลัง จึงให้มีการโค่นยางเร็วกว่าปกติด้วย ทั้งนี้ ในปี 2560 ประมาณการว่ามีสวนยางที่ตัดโค่นเพิ่มมากขึ้นจากปี 2555 ถึง 2.6 เท่า อุปทานไม้ยางที่เร่งตัวขึ้นมากสอดคล้องกับอุปสงค์ไม้ยาง ซึ่งสะท้อนผ่านปริมาณส่งออกไม้ยางแปรรูปที่เร่งตัวขึ้นมากเช่นกัน โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2555 ถึง 1.5 เท่า ซึ่งได้รับอานิสงส์จากภาคอสังหาริมทรัพย์ของจีนที่ขยายตัวดี ตามการขยายตัวของเมือง (Urbanization) โดยเฉพาะในหัวเมืองชั้นรองของจีน นอกจากนี้ มูลค่าส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ของจีนไปยังตลาดหลักสหรัฐอเมริกาที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลของ International Trade Center ในช่วงปี 2555 – 2559 พบว่า มูลค่าส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ของจีนไปสหรัฐอเมริกาเติบโตถึงร้อยละ 4 ต่อปี จากภาพรวมอุตสาหกรรมไม้ยางแปรรูปที่ขยายตัวดีในช่วงที่ผ่านมา จึงทำให้มีผู้ประกอบการไม้ยางแปรรูปรายใหม่เข้ามาในอุตสาหกรรมนี้มากขึ้น ขณะที่รายเดิมก็ทำการขยายกำลังการผลิต เพื่อรองรับวัตถุดิบไม้ยางที่ออกมาต่อเนื่อง ประกอบกับความต้องการไม้ยางจากจีนที่มีต่อเนื่อง ทำให้การแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น แม้จะไม่ได้เป็นปัญหาต่อตลาดในภาพรวม แต่กระทบกับผู้ประกอบการค่อนข้างมาก เนื่องจากการแข่งขันแย่งชิงวัตถุดิบกันมากขึ้น ทำให้ราคารับซื้อวัตถุดิบอยู่ในระดับสูง ขณะที่ราคาขายถูกกดดันให้ลดลงจากการแข่งขันในการขายไม้ยางแปรรูปที่รุนแรงเช่นกัน (ธนยศ บุญทองและนิลวรรณ พูเพื่องสิน, ออนไลน์, 2561)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้แปรรูปยางพาราของไทยต้องเผชิญความท้าทายสำคัญซึ่งอาจกระทบต่อธุรกิจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความท้าทายแรก เกิดจากด้านการตลาดที่มีคู่แข่งไม่หลากหลาย ความท้าทายที่สอง เกิดจากการกีดกันการค้าจากมาตรฐานจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน และประการที่สาม เกิดจากการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะในกระบวนการเลื่อยไม้ ทำให้ไม่สามารถผลิตได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงการใช้เครื่องจักรเพื่อทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนก็ยังไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน เนื่องจากใช้เงินลงทุนสูงแต่คุณภาพไม้ยังสู้การใช้แรงงานคนไม่ได้ (ธนยศ บุญทองและนิลวรรณ พูเพื่องสิน, ออนไลน์, 2561) ซึ่งแรงงานที่ทำงานในโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา และดำเนินการอุตสาหกรรมแปรรูป อดบ่นน้ำยาไม้ เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศ แต่ก็เป็นอุตสาหกรรมที่อาจสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมีปัจจัยต่อความปลอดภัย อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุที่เกิดจากการทำงานด้วยเช่นกัน ทั้งด้านมลพิษของเสียต่าง ๆ และการจัดการสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและอาชีวอนามัย การจัดการมลพิษทางเสียง การป้องกันอัคคีภัย การเกิดอุบัติเหตุกับพนักงานในแต่ละกระบวนการ รวมถึงการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นด้วย

การสร้างความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุแก่พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมของโลกตะวันตก ซึ่งเริ่มเห็นความสำคัญของความปลอดภัยในประเทศอังกฤษ ระหว่างปี ค.ศ. 1750 – 1850 จากผลการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายแก่อวัยวะของร่างกายและชีวิต จึงให้ความสำคัญกับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมากขึ้น (พรวิภา สุขวดี, 2556) ซึ่งความปลอดภัยในงานอุตสาหกรรม เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรจะต้องตระหนัก ดังนั้น จึงมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อ

ป้องกันและลดอุบัติเหตุ หรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับบุคคลและทรัพย์สิน โรงงานทุกประเภทมีการใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิต และสามารถช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งเรื่องปริมาณ ความรวดเร็ว และคุณภาพของสิ่งของที่ทำการผลิตด้วย ซึ่งในขณะเดียวกันเครื่องจักรสามารถนำมาซึ่งอันตรายอย่างใหญ่หลวงเช่นกัน จากสถิติของกองทุนเงินทดแทน สถานการณ์การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ปี 2560 พบว่า จำนวนลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำนวน 86,278 ราย เมื่อพิจารณาถึงความรุนแรงของการประสบอันตราย ดังตารางที่ 1 และการประสบอันตรายที่ได้รับสูงสุดของลูกจ้าง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ความรุนแรงของการประสบอันตราย

ความรุนแรงของการประสบอันตราย	ร้อยละ (ต่อปี)
กรณีหยุดงานไม่เกิน 3 วัน	68.00
กรณีหยุดงานเกิน 3 วัน	29.90
กรณีสูญเสียอวัยวะบางส่วน	1.40
กรณีตาย	0.70
กรณีทุพพลภาพ	0.02

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน (ออนไลน์, 2561)

ตารางที่ 2 การประสบอันตรายที่ได้รับสูงสุดของลูกจ้าง

การประสบอันตรายที่ได้รับสูงสุดของลูกจ้าง	ร้อยละ (ต่อปี)
วัตถุหรือสิ่งของตัด/บาด/ทิ่มแทง เป็นสาเหตุทำให้ลูกจ้างประสบอันตรายสูงสุด	23.4
วัตถุหรือสิ่งของทำให้ลูกจ้างประสบอันตรายสูงสุด	43.6
บาดแผลลึก เป็นอวัยวะที่ลูกจ้างได้รับอันตรายสูงสุด	41.7
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ เป็นตำแหน่งหน้าที่ที่มีจำนวนการประสบอันตรายสูงสุด	30.5
โรคระบบกล้ามเนื้อและโครงสร้างกระดูกเกิดขึ้นเนื่องจากการทำงานหรือสาเหตุจากลักษณะงานที่จำเพาะหรือมีปัจจัยเสี่ยงสูงในสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เกิดขึ้น กับลูกจ้างสูงสุด	2.2

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน (ออนไลน์, 2561)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยองเป็นแหล่งค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากสถิติของกองทุนเงินทดแทนการในส่วนของจำนวนและอัตราการประสบอันตรายในจังหวัดระยอง ปี 2560 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประสบอันตรายในจังหวัดระยอง

การประสบอันตรายในจังหวัดระยอง	ราย
ประสบอันตรายทุกกรณี	3,039
กรณีร้ายแรง	687
เสียชีวิต	18
สูญเสียอวัยวะบางส่วน	47
หยุดงานเกิน 3 วัน	622

การประสบันตรายในจังหวัดระยอง	ราย
หยุดงานไม่เกิน 3 วัน	2,352

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน (ออนไลน์, 2561)

และมีแนวโน้มของจำนวนผู้ประสบันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานเพิ่มมากขึ้น ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวและแข่งขันกันสูง อีกทั้งจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัยยังไม่พบการศึกษาในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้-ยางพารา รวมถึงสภาพแวดล้อมในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารานั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่คำนึงถึงและไม่มีแผนหรือระบบการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงงานฯ มากนัก อาทิเช่น ปัญหาด้านฝุ่น จากกิจกรรมการตัดและเลื่อยไม้ ปัญหาด้านเสียง จากสภาพของเครื่องเลื่อยหรือตัดไม้ที่มีระดับความดังของเสียงและมีอายุการใช้งานมากกว่า 5 ปี เป็นสาเหตุให้มีความเสี่ยงรอบ ๆ โรงงาน รวมไปถึงปัญหาด้านกลิ่น เขม่า ควัน ขยะมูลฝอย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยและสร้างความไม่ปลอดภัยใน การทำงาน ทำให้ลูกจ้างขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำงานให้กับองค์กร หากมีการบริหารจัดการ-ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีให้เกิดขึ้นในโรงงานด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญในด้านการจัดการความปลอดภัยของโรงงานโดยสนใจศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง” โดยมุ่งเน้นศึกษาพนักงานของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาการมีส่วนร่วมของพนักงานและแนวทางในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง
4. เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษานี้ครอบคลุมประเด็นหลักในเรื่อง สภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัย สมรรถนะความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงาน และการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ ผู้จัดการโรงงาน หัวหน้างานแผนกผลิต แผนกแปรรูป แผนกตรวจสอบคุณภาพและพนักงานที่มีประสบการณ์ และ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) คือ พนักงานของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาในเขตพื้นที่โรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง ในบทความนี้ศึกษาข้อมูลจากบริษัท เออาร์ พาราวู้ด จำกัด และบริษัท สยามชัยพาราวู้ด จำกัด เพื่อเป็นกรณีศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราให้มีความปลอดภัยและถูกต้องตามหลักอาชีวอนามัยสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2562 รวมระยะเวลา 8 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) การสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญกับประเด็นปัญหาและอุปสรรค สมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา จังหวัดระยองและเป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ ผู้จัดการโรงงาน 4 คน หัวหน้างานแผนผลิต 2 คน หัวหน้างานแผนกแปรรูป 2 คน หัวหน้างานแผนกตรวจสอบคุณภาพ 2 คน พนักงานที่ประสบการณ์สูง 2 คน พนักงานที่ประสบการณ์น้อย 2 คน พนักงานที่เคยประสบอุบัติเหตุ 2 คน และพนักงานต่างชาติ 2 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน

2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นผู้ที่ตรงกับประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยในโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา ได้แก่ พนักงานแผนกผลิต 5 คน พนักงานแผนกแปรรูป 5 คน และพนักงานแผนกตรวจสอบคุณภาพ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมประมวลผลให้สอดคล้องและกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดกรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์ สร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกถึงความรู้สึกลึกซึ้งและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่ชักนำด้วยความคิดของผู้วิจัยแต่อย่างใด นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของการจัดเรียงลำดับความสำคัญ นำข้อมูลที่ได้จากการเสนอแนะพิจารณาปรับปรุง จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ชัดเจนในข้อคำถามและนำไปใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดำเนินการดังนี้ 1) จัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล 2) ค้นหาความหมายข้อความและสรุปข้อความ 3) จัดกลุ่มข้อความ 4) สร้างข้อสรุปและพิสูจน์ข้อสรุป และ 5) วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปผลดังนี้

1.1 ด้านบุคลากร โรงงานแปรรูปไม้ยางพารามีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยในโรงงานแก่พนักงาน แต่ไม่ได้จัดอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความประมาทที่เกิดจากความเคยชินขาดความรู้ความเข้าใจด้านความปลอดภัย อันเนื่องมาจากไม่ได้เข้ารับการอบรมด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแนวทางการแก้ไขที่ไม่ชัดเจนหากพบปัญหาความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้น อันจะส่งผลต่อการสูญเสียทั้งร่างกายและทรัพย์สิน

1.2 ด้านระเบียบปฏิบัติ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยในการกำหนดและจัดทำนโยบาย กฎระเบียบในการปฏิบัติ วางแผน และประเมินผลการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย และพนักงานสามารถที่จะเสนอแนะความปลอดภัยผ่านกล่องเสนอแนะความคิดเห็นได้ แต่พนักงานไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบในทุกขั้นตอนการปฏิบัติงาน จะปฏิบัติตามความเคยชินและจากประสบการณ์การปฏิบัติงานเป็นประจำทุกวันของตนเองมากกว่า ส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยและเกิดอันตรายต่อพนักงานและความเสียหายต่อองค์กรร่วมด้วย

1.3 ด้านการดำเนินการ พนักงานมีส่วนร่วมในการรับทราบและปฏิบัติตามกฎระเบียบไปในแนวทางเดียวกัน แต่จะมีเฉพาะในส่วนหัวหน้างานและผู้จัดการฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการเสนอกำหนดนโยบายความปลอดภัยและตรวจสอบความปลอดภัยร่วมด้วย ในการตรวจสอบอุปกรณ์และเครื่องมือก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้งตามแบบฟอร์มความปลอดภัยของโรงงานนั้น พบว่าพนักงานยังคงปฏิบัติซ้ำขั้นตอน เพราะใช้ความเคยชินในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้

1.4 ด้านการตอบสนองต่อระบบการรักษาความปลอดภัย พนักงานมีการตอบสนองต่อระบบการรักษาความปลอดภัย โดยพนักงานมีความเข้าใจจากการอบรมความปลอดภัย แต่ไม่ได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ได้รับการอบรมซ้ำทุกคน ส่งผลให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่ครบ ไม่ทราบการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติ แต่ก็ยังพบว่า มีการรายงานสภาพปัญหาและอุปสรรคความไม่ปลอดภัยทันทีที่พบเห็น เพื่อการจัดการและปรับปรุงความปลอดภัยในพื้นที่หรือตำแหน่งการปฏิบัติงานของตนเองให้มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

2. ผลการศึกษาศมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปผล ดังนี้

2.1 ด้านความรู้เรื่องฝุ่น มีการอบรมการใช้อุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องป้องกันฝุ่นละอองให้แก่พนักงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวเองจากฝุ่นละออง กำหนดให้พนักงานใส่เครื่องป้องกันและโรงงานติดตั้งเครื่องดูดฝุ่นละอองและเครื่องกรองอากาศ เพื่อให้มีความปลอดภัยทางด้านสุขภาพแก่พนักงานร่วมด้วย

2.2 ด้านทักษะการใช้อุปกรณ์การทำงาน การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องจักรก่อนการเข้าปฏิบัติงาน จะมีการอบรมการใช้งานให้มีความรู้และวิธีการแก้ไข และเน้นย้ำข้อควรระวังในการใช้งาน รวมทั้งมีการอบรมการใช้เครื่องมือและเครื่องจักรโดยเฉพาะให้กับพนักงาน เพื่อให้มีทักษะความชำนาญที่สูงขึ้น หากพบปัญหาจะสามารถแก้ไขได้ทันที และมีคู่มือในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานได้ศึกษาและปฏิบัติตามด้วย

2.3 ด้านทัศนคติและค่านิยมทางวัฒนธรรมความปลอดภัย พนักงานไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจะต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้กับพนักงานคำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ปรับปรุงระบบมาตรฐานความปลอดภัยให้อยู่เสมอ ตรวจสอบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติให้กับพนักงานเป็นการกระตุ้นเตือนความเสียงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ในขณะปฏิบัติงาน

3. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปผล ดังนี้

3.1 ด้านการนำเสนอการจัดการความปลอดภัย พนักงานมีส่วนร่วมในการนำเสนอการจัดการความปลอดภัยหรือแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปเป็นนโยบายและแนวทางปฏิบัติของโรงงานพบว่า พนักงานปฏิบัติตามกฎระเบียบด้าน ความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดทุกขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติงาน เมื่อพบเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายแจ้งให้หัวหน้าทราบทันที และสามารถที่จะเขียนข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นในการจัดการความปลอดภัยใส่กล่องแสดงความคิดเห็น เพื่อให้คณะกรรมการความปลอดภัยของโรงงานนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการจัดการความปลอดภัยของโรงงานต่อไป

3.2 ด้านการตัดสินใจ พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการจัดการความปลอดภัยของโรงงานพบว่า พนักงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ติดตาม ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย ซึ่งทางโรงงานให้เสนอแนะข้อคิดเห็นด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานหรือความเสี่ยงต่าง ๆ ผ่านกล่องความคิดเห็น เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความปลอดภัยในโรงงาน

3.3 ด้านการสนับสนุนนโยบายการจัดการความปลอดภัย พนักงานสนับสนุนนโยบายกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติตามที่ภาครัฐและโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราได้กำหนดมาปฏิบัติและมีการประสานงานความร่วมมือพบว่า พนักงานปฏิบัติตามนโยบาย กฎ ระเบียบ และกฎหมายความปลอดภัยในโรงงาน ถึงแม้ว่าจะมีการปฏิบัติเข้มข้นขึ้นตอนไปบ้าง แต่ก็มีมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อพบเหตุการณ์ที่ไม่มีความปลอดภัยหรือคาดว่าจะทำให้เกิดอุบัติเหตุให้แจ้งหัวหน้าทันที เพื่อดำเนินการจัดการความปลอดภัยและแก้ไขปัญหาก่อนที่จะเกิดการสูญเสียทั้งร่างกายและทรัพย์สิน

3.4 ด้านการจัดการความปลอดภัย พนักงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติให้เกิดความปลอดภัยทำให้ไม่เกิดอุบัติเหตุ มีสวัสดิภาพทางด้านร่างกาย มีความเข้าใจในหลักการความปลอดภัยและสามารถนำไปบอกกล่าวแนะนำให้ผู้อื่นและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันด้วยพบว่า พนักงานมีความเข้าใจหลักการความปลอดภัยจากการทำกิจกรรม 5 ส. ในโรงงาน การใช้อุปกรณ์เครื่องป้องกันร่างกาย เช่น หน้ากากอนามัย เป็นต้น ติดตามข่าวสารประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยและสังเกตป้าย แจ้งเตือนอันตรายต่างๆ ในการปฏิบัติงาน และในการปฏิบัติงานจะต้องมีการตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ติดตามและประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และตรวจสอบสภาพเป็นประจำทุกปี

3.5 ด้านการประเมินและตรวจสอบการจัดการความปลอดภัย พนักงานมีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบการจัดการความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการดำเนินการกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยของโรงงานพบว่า พนักงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตรวจสอบ ติดตามและประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

4. จัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

4.1 Model ที่ใช้ในกระบวนการดำเนินงานความปลอดภัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและอุปสรรค สมรรถนะ และการมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง โดยใช้ PDCA Model ประกอบด้วย “การวางแผน” เพื่อ “การปฏิบัติ” แล้วจึงทำการ “ตรวจสอบ” ผลที่เกิดขึ้น โดยวิธีการใดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะจัดเป็นมาตรฐาน

4.2 คู่มือความปลอดภัยในการทำงาน ประกอบไปด้วย หน้าที่และความรับผิดชอบด้านความปลอดภัย ระเบียบข้อบังคับทั่วไปเกี่ยวกับความปลอดภัย ความปลอดภัยในสำนักงาน ความปลอดภัยในการใช้ยานพาหนะ ความปลอดภัยในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ความปลอดภัยในการทำงานด้านโรงเลื่อยและโรงงาน ความปลอดภัยการใช้เครื่องจักร ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า การรักษาความสะอาด และการจัดเก็บวัสดุในบริเวณที่ทำงาน การปฐมพยาบาล

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดการความปลอดภัยของโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

1.1 ด้านบุคลากร มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยแก่พนักงาน มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน มีเครื่องหมายความปลอดภัยต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจาก การปฏิบัติงานที่อาจเกิดขึ้น แต่ยังมีพบว่าพนักงานขาดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานด้วยความประมาท เพื่อให้มีการจัดการความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงควรมีการกำหนดรอบการอบรมใหม่ทุก ๆ ปี และติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายความปลอดภัยของโรงงานอย่างเคร่งครัด รวมทั้งจะต้องสื่อสารชี้แจงให้พนักงานรับทราบนโยบายและกฎระเบียบอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่ Atom (2559) ได้กล่าวว่า คนงานที่ได้รับอันตรายจากการทำงานส่วนใหญ่มักขาดความเอาใจใส่ในเรื่องของสุขภาพความปลอดภัยทั้งในส่วนของตัวเอง และสถานประกอบการที่ไม่มีนโยบายเรื่องสุขภาพความปลอดภัย รวมถึงการขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบให้ความรู้บังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจและปฏิบัติตามหลักความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งสาเหตุโดยทั่วไปของอุบัติเหตุแบ่งได้ดังนี้ 1) ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ 2) ความประมาท 3) สภาพร่างกายของบุคคล 4) สภาพจิตใจของบุคคล 5) อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรมีข้อบกพร่องชำรุด และ 6) สภาพของบริเวณปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัย

1.2 ด้านระเบียบปฏิบัติ ดำเนินการจัดทำนโยบาย กฎระเบียบ วางแผน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติด้านการจัดการความปลอดภัยโดยคณะกรรมการความปลอดภัยของโรงงาน และพนักงานจะได้รับ การอบรมก่อนที่จะเข้าปฏิบัติงานในโรงงานด้วยเช่นกัน เพื่อให้มีการรับรู้ นโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงทั้งพนักงานใหม่และเก่า ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยผ่านเสียงตามสายในโรงงานหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในโรงงาน สอดคล้องกับ เฉิดศักดิ์ สืบทรัพย์ และ ญัฐพนธ์ เขจรนันท์ (2557) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นไทย สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการต้องสนใจและใส่ใจกับการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยในการทำงาน มีการสื่อสารนโยบายและการให้ความรู้กับพนักงานในองค์กร เพื่อให้มีความรู้ มีความตระหนักด้านความปลอดภัย มีการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร โดยให้สถานประกอบการรวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความคิดเห็นในด้านความปลอดภัย ออกแบบสถานที่ทำงานให้มีความปลอดภัย ค้นหาความเสี่ยงในการทำงานเพื่อป้องกันอันตรายในการทำงานที่อาจเกิดขึ้น และมาตรการในการลดความสูญเสียด้วยการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของพนักงานในเชิงป้องกัน

1.3 ด้านการดำเนินการ พนักงานตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรก่อนการปฏิบัติงานตามแบบบันทึกตรวจสอบความปลอดภัยประจำโรงงาน และเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการปรับปรุงด้านความปลอดภัย และเมื่อพบเห็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตรายให้แจ้งหัวหน้างานทันที เพื่อให้การจัดการความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการติดกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในตำแหน่งที่เป็นจุดเสี่ยงต่าง ๆ ร่วมด้วย ซึ่ง Sisavanh Vongkatanegnou (2555) ระบุว่า การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืน เพราะใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่ใช่ไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

1.4 ด้านการตอบสนองต่อระบบการรักษาความปลอดภัย พนักงานรายงานปัญหาและอุปสรรคความปลอดภัยทันทีที่พบเห็น ทำให้มีการจัดการความปลอดภัยได้ทันที่ และพนักงานได้รับการฝึกปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินเป็นระยะ รวมทั้งมีอุปกรณ์ป้องกันและเครื่องมือพร้อมใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสถานะที่ปราศจากอุบัติเหตุในโรงงานหรือสถานะที่ปลอดภัยจากความเจ็บปวด การบาดเจ็บ เจ็บป่วย ทรัพย์สินเสียหาย และความสูญเสียเนื่องจากกระบวนการซึ่งจะรวมถึงการ-ป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุในโรงงาน และการดำเนินการให้สูญเสียน้อยที่สุดเมื่อเกิดเหตุขึ้น (Atom, 2559)

2. สมรรถนะด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดระยอง

2.1 ด้านความรู้เรื่องฝุ่น พนักงานได้รับการอบรมการใช้อุปกรณ์เครื่องป้องกันฝุ่นละออง และให้พนักงานใส่ เครื่องป้องกันก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพราะสารเคมี ฝุ่น ไอ ละอองแก๊สของสารพิษสามารถเข้าสู่ร่างกายได้ 3 ทาง คือ 1) โดยการหายใจ เมื่อเข้าไปถึงปอดจะดูดซึมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดโรคปอดได้ 2) โดยการดูดซึมทางผิวหนัง ทำให้ผิวหนังเป็นแผล เกิดอาการเป็นพิษต่อระบบหมุนเวียนโลหิตของร่างกายและ 3) โดยการกินเข้าไปในร่างกาย (Atom, 2559)

2.2 ด้านทักษะการใช้อุปกรณ์การทำงาน พนักงานได้รับการอบรมการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือก่อนการ-ปฏิบัติงานและอบรมการใช้งานเฉพาะของเครื่องจักรชนิดนั้น ๆ เพื่อให้มีทักษะความชำนาญสูง และดำเนินการจัดทำคู่มือการใช้งานร่วมด้วย สอดคล้องกับ Atom (2559) กล่าวว่า หากไม่ได้รับคำอธิบายถึงการปฏิบัติและการทำงานของเครื่องมือเครื่องจักรโดยละเอียดจะทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อย ๆ ได้แก่ การสอนเกี่ยวกับความปลอดภัยไม่ดีพอ กฎความปลอดภัยไม่มีผลบังคับใช้ ไม่ได้วางแผนงานความปลอดภัยไว้เป็นส่วนหนึ่งของงาน จุดอันตรายต่าง ๆ ไม่ได้ทำการแก้ไข ขาดความรู้หรือไม่ได้ตระหนักในเรื่องความปลอดภัย

2.3 ด้านทัศนคติและค่านิยมทางวัฒนธรรมความปลอดภัย พนักงานคำนึงถึงความปลอดภัยในการ-ปฏิบัติงานอยู่เสมอ โดยการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่พบเจออย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และปรับปรุงระบบมาตรฐานความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของโรงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพและให้มีความตระหนักรู้ถึงความปลอดภัย ควรมีเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาเลื่อนขั้นและจัดทำเป็นบุคคลดีเด่นประจำสัปดาห์หรือประจำเดือน เพื่อเป็นการยกย่องชมเชยสำหรับผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัยของโรงงานอย่างเคร่งครัดและเป็นแบบอย่างที่ดีของพนักงานคนอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตาม

3. การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา

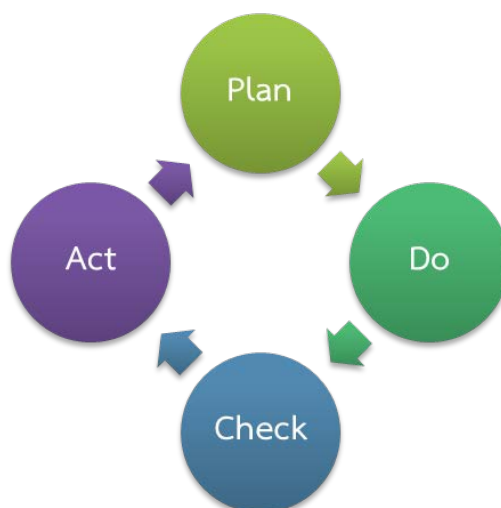
พนักงานมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ตรวจสอบติดตาม ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการ-ทำงาน และเสนอแนะข้อคิดเห็นให้กับคณะกรรมการบริหารความปลอดภัยเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

ให้เกิดความปลอดภัยในโรงงานเพิ่มมากขึ้น มีความเข้าใจหลักการความปลอดภัยจากการทำกิจกรรม 5 ส. ในโรงงาน การใช้อุปกรณ์เครื่องป้องกันร่างกาย เช่น หน้ากากอนามัย เป็นต้น ติดตามข่าวสารประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยและสังเกตป้ายแจ้งเตือนอันตรายต่างๆในการปฏิบัติงาน และในการปฏิบัติงานจะต้องมีการตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องจักรก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ติดตามและประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำในทุกปี ซึ่งการเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคคลเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหานั้น และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมส่วนรวมขององค์กร (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2554) และสภาวะที่ปราศจากอุบัติเหตุ หรือปลอดภัยจากความเจ็บปวดหรือบาดเจ็บ ทรัพย์สินเสียหายและความสูญเสียต่อทรัพย์สิน ซึ่งการจัดการความปลอดภัยจะรวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุและการดำเนินการให้สูญเสียน้อยที่สุดเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย

4. จัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา

การปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย ถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานทุกคนต้องถือปฏิบัติ หากมีการละเลยหรือฝ่าฝืนถือเป็นความบกพร่อง ต้องรับการพิจารณาบทลงโทษทางวินัย คู่มือการปฏิบัติงานของโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา จะประกอบไปด้วย กฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ ข้อแนะนำ ข้อควรระวัง ส่งเสริมให้พนักงานได้ตระหนักและระมัดระวังอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่พนักงาน ซึ่งหากพนักงานปฏิบัติตามกฎที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างครบถ้วน ก็เชื่อได้ว่าจะมีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 PDCA Model

P : Plan คือ ขั้นตอนการวางแผนดำเนินการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการอันจำเป็นที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์สอดคล้องกับนโยบายด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของโรงงาน วางแผนและประเมินความเสี่ยง กำหนดวิธีการควบคุม วางแผนฉุกเฉินและการตอบสนองเมื่อเกิดเหตุ บริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผน การฝึกอบรมในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในโรงงานให้พนักงานได้เข้าถึงนโยบายความปลอดภัย เป้าหมายการดำเนินงานและวิธีป้องกันต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมถึงการสื่อสารและให้คำปรึกษากับพนักงานร่วมด้วย

D : Do คือ การดำเนินการ โดยการปฏิบัติตามกระบวนการจากขั้นตอนการวางแผนให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง โดยการดำเนินการตามเอกสารและขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยมีหัวหน้างานร่วมปฏิบัติตามและประเมินผลด้วย โดยในแต่ละกระบวนการมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยรับผิดชอบจัดทำเอกสาร ป้ายประกาศและติดตามการปฏิบัติต่าง ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงานของพนักงาน และให้ความสำคัญในด้านสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานทุกคนและเหมาะสมอย่างเท่าเทียม จัดให้มีการส่งเสริมความรู้ด้วยการฝึกอบรมความปลอดภัยต่าง ๆ และตามสมรรถนะของแต่ละบุคคลร่วมด้วย เพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานที่มีมากขึ้นและเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นด้วย จนถูกปลูกฝังให้ตระหนักถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงานทั่วทั้งองค์กร

C : Check คือ ตรวจสอบ โดยการตรวจและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายความปลอดภัยและอาชีวอนามัย วัตถุประสงค์ ข้อกำหนด กฎหมาย และค้นหาสิ่งที่ไม่สอดคล้องและเก็บรายละเอียด วิเคราะห์ข้อมูลอุบัติการณ์อย่างละเอียด ติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพ เพื่อนำมาจัดการแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุและดำเนินการป้องกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

A : Action คือ การปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในโรงงานอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารทบทวนการบริหารจัดการความปลอดภัย ประสิทธิภาพของระบบ และรวมไปถึงการประเมินความจำเป็นในการพัฒนาปรับปรุงนโยบายและวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของโรงงาน หากมีการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นพร้อมสำหรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดผลดีทั้งพนักงานและองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ นอกจากผลการศึกษาที่ได้รับแล้ว ผู้ศึกษายังพบว่า งานวิจัยนี้สามารถนำไปขยายประเด็นศึกษาต่อไป จึงขอเสนอข้อแนะนำสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการที่พนักงานไม่ได้เข้ารับการอบรมด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยอย่างต่อเนื่อง นั้น ควรเพิ่มข้อปฏิบัติให้ปฏิบัติเข้ารับการอบรมในทุก ๆ 3 ปี เพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ให้พนักงานตระหนักและคำนึงถึงความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้ก่อนเริ่มเข้าปฏิบัติในโรงงานจะต้องเข้ารับการอบรมเป็นหลักสูตรบังคับ หากพนักงานคนใดไม่เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาโทษต่อไป เพราะหากไม่มีความรู้ในด้านความปลอดภัยให้ทันกาลอาจจะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี และจะมีผลกระทบกับพนักงานคนอื่น ๆ รวมไปถึงองค์กรในภาพรวมที่จะส่งเสริมให้เกิดเป็นวัฒนธรรมความปลอดภัยได้ในอนาคต

1.2 ในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ใช้ประสบการณ์ของตนเองมากกว่าข้อปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัยขององค์กร ควรออกแบบฟอร์มบันทึกความปลอดภัยในการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน และมีการประชุมก่อนการเริ่มปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการติดตามและตรวจสอบขั้นตอนก่อนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดเวลาให้ชัดเจนในการดำเนินการ เป็นการช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานที่ใช้

ความเคยชินและความมั่นใจในการปฏิบัติงานจากประสบการณ์ที่ตนเองจนทำให้เกิดความประมาทและจะส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในอนาคต

1.3 องค์กรควรสนับสนุน ส่งเสริม และจัดกิจกรรมประกวดหน่วยงานปลอดภัยหรือบุคคลดีเด่น เพื่อสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมปฏิบัติด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยเพิ่มมากขึ้น หรือนำมาเป็นผลประเมินการขึ้นเงินเดือน หรือนำมาเป็นข้อสอบในการใช้สอบเลื่อนตำแหน่งในฝ่ายงาน เป็นการกระตุ้นเตือนความปลอดภัยในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการทบทวนครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราร่วมด้วย เพราะจะสามารถทราบได้ว่านอกจากพนักงานจะมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยแล้วยังจะมีปัจจัยที่มีภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงานร่วมด้วยหรือไม่ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการวางแผนจัดการความเสี่ยงภายในโรงงานต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงในความปลอดภัยของภาครัฐและภาคเอกชนในการปฏิบัติงานของโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา เพื่อศึกษาการจัดการความเสี่ยงของโรงงาน เป็นการรวบรวมความเสี่ยงและความไม่ปลอดภัย จัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงและแผนการพิจารณาตรวจสอบความเสี่ยงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เกิดความปลอดภัยทั้งโรงงาน ผู้บริหาร พนักงาน และชุมชนร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กัตถัญญ หิริญญสมบุรณ. (2555). *การบริหารอุตสาหกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- กรกช ทาโน. (2553). *แนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านการผลิตเฟอร์นิเจอร์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เอ ไอ ซี : กรณีศึกษาบริษัทสุวิทย์เฟอร์นิเจอร์ จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กรวิทย์ กรประเสริฐวิทย์. (2557). *ทัศนคติความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรม และคุณลักษณะการใช้งานของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการใช้เครื่องจักรค่าโทรศัพท์อัตโนมัติของประชาชนในกรุงเทพมหานครปี 2558*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน. (16 พฤษภาคม 2561). *สถานการณ์การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ปี 2556 – 2560*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_storage/sso_th/
- เชิดศักดิ์ สืบทรัพย์ และ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2557). *แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเพื่อส่งเสริมชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นไทย*. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 19(2): หน้า 68 – 80.
- ธนาสุส บุญทอง และนิลวรรณ พู่เฟื่องสิน. (16 มีนาคม 2561). *บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ เรื่อง เจาะลึกอุตสาหกรรมไม้ยางแปรรูปไทย: ภายนอกที่สดใส มีความท้าทายซ่อนอยู่*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/>
- ตลาดไม้ออนไลน์. (2555). *อุตสาหกรรมไม้ยางพารา*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.108wood.com/index.php?lay=show&ac=article&id=125432&Ntype=6>
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2554). *การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

- ปริญญา สุตอารมณ และวสุธิดา นูริตมนต์. (2561). ความตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทในเครือโอปอลิโคม จำกัด. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 8(3): หน้า 114 – 125.
- พันธุ์ดิฐ เทียนทอง. (2553). ปัจจัยการผลิตที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตของโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรจันทร์ ฉันทวสินกุล. (2561). มาตรฐาน ISO 14000. สืบค้น 25 ตุลาคม 2562, จาก http://www.bqiconsultant.com/private_folder/detrail/09000122.doc
- พรรวิภา สุขวดี. (2556). การบริหารจัดการความปลอดภัยตามความคิดเห็นของพนักงานโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- รัตนารณ ศรีพยัคฆ์. (2555). *สมรรถนะ (Competency)*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก http://www.stabundamrong.go.th/web/book/49/b14_49.pdf
- สมบูรณ์ ใจประการ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย : กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าในจังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). คณะสาธาณสุขศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Atom. (2559). ความปลอดภัยของการทำงานในโรงงาน. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก http://300739.blogspot.com/2016/10/blog-post_9.html
- Chaijaroentech. (2560). มาตรฐานของความปลอดภัยภายในโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.chi.co.th/article/article-1186/>
- Pao. (2559). แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุและความปลอดภัย. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก http://occupational-h.blogspot.com/2016/10/blog-post_48.html
- Sisavanh Vongkatanegnou. (2555). ทฤษฎีการมีส่วนร่วม. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/482092>

แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

Guidelines for welfare for the elderly by the administrative organization
of Wang Dong Subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province

แสงเดือน แซ่ลือ¹, ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ และรวีวงศ์ ศรีทองรุ่ง

Saengduean Saelor¹, Rachen Noppanatwongsakorn and Rawiwong Srithongroong

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University

¹Email : pu256363@gmail.com

Received 6 January 2021; Revised 13 January 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 308 ชุด การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลวังดังและผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง จำนวน 22 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test F-test และ Correlation ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและบรรยายตีความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 ด้าน คือ 1. ด้านการส่งเสริมการศึกษา 2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย 3. ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ 4. ด้านการบริการสังคม และ 5. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ผลวิเคราะห์แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านส่งเสริมการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบริการสังคมทั่วไป (2) ปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ได้แก่ ปัญหาในด้านการศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้แก่ การส่งเสริมทางด้านการศึกษาและด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง

คำสำคัญ : การจัดสวัสดิการ, ผู้สูงอายุ, องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the welfare guidelines for the elderly of Wang Dong Sub-district Administrative Organization, and (2) study the problems, obstacles, and guidelines for the development of welfare management of the elderly by the Administrative Organization of Wang Dong Sub-district of Mueang District, Kanchanaburi Province. The quantitative method was applied to the sample group which was consisted of the elderlies who were provided with 308 copies of questionnaires; while for the qualitative method, 22 people were interviewed which were consisted of a community leader, a government officer performing his/her duty as the chief of the Administrative Organization in Wang Dong of Sub-district, and elderlies in the same venue. The statistical methods used in the quantitative analysis were number, percentage, mean, standard deviation; while for the hypothesis testing t-test, f-test and correlation were employed. In qualitative research, the data triangulation method and the data interpretation of the interview were used, respectively.

The research findings revealed that (1) the guidelines for the welfare of the elderly by the Administrative Organization of Wang Dong Sub-district, Muang District, Kanchanaburi Province exhibited that the overall evaluations was at a high level based from the respondents' questionnaires (mean= 4.12) the guidelines for the welfare of the elderly by the Administrative Organization of Wang Dong Sub-district, Muang District, Kanchanaburi Province showed that difference in the gender, age, status, education level, occupation, and average monthly income caused no difference in the guidelines for welfare for the elderly (2) Problems and obstacles in the provision of welfare for the elderly Wang Dong Subdistrict Administrative Organization, including problems in education and health promotion of the elderly. Guidelines for the development of the elderly welfare include promoting education and health of the elderly to all villages in Wang Dong Subdistrict Administrative Organization.

Keywords: Welfare arrangement, elderly, Wang Dong Sub-district

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง รายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาคเป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 หมวดที่ 1 แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมมาตรา 5 ในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสังคมให้คำนึงถึงเรื่องสาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม ได้แก่ การจัดบริการสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการและกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีอำนาจหน้าที่

ตามภารกิจด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคม และความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น(พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ส่วนที่ 3 มาตรา 66)

การบริการสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่ผ่านมา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงบริการเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ที่ประชาชนพึงได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 5 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ ด้านการบริการสังคมทั่วไป และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ จึงทำให้การบริการดังกล่าวไม่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

จากสถานการณ์ดังกล่าว ประกอบกับยังไม่มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมจากประชาชนผู้รับบริการ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 ด้าน ด้วยกัน คือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ ด้านการบริการสังคมทั่วไป และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของสังคม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของการจัดการที่ควรจะเป็น เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานสวัสดิการสังคมให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและเป็นไปตามระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. เพศ ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน
2. อายุ ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน
3. สถานภาพ ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน
4. ระดับการศึกษา ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน
5. อาชีพประจำ ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกันมีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้สนับสนุนเนื้อหา งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุตอนต้น และผู้สูงอายุตอนปลาย โดยที่ผู้สูงอายุตอนต้นมีอายุ 60 - 69 ปี และผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป (ธมวรรณ สุวรรณโสม, 2555) ขณะที่สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2553) ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า บุคคลที่มีสัญชาติไทย และมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเช่นเดียวกับ วิไลวรรณ ทองเจริญ (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสูงอายุ เป็นกระบวนการสากลที่เริ่มต้นตั้งแต่เกิด ความสูงอายุที่กำหนดโดยจำนวนปี (Chronological age) นิยมใช้ในการกำหนดการเกษียณอายุหรือหยุดจาก งาน โดยประเทศไทยใช้อายุ 60 ปี สำหรับประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการ เรียก “ผู้สูงอายุ”

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการเป็นแนวคิดที่สังคมไทยลอกเลียนแบบมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนทุกคน รูปแบบบริการแบบเก็บตก (Residual Model) มีอิทธิพลต่อการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเริ่มจาก ปี พ.ศ. 2486 ที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูล สงคราม ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นเป็นครั้งแรกที่บางแค กรุงเทพฯ ภายใต้นโยบายการสร้างชาติของ รัฐบริการที่รัฐจัดให้จึงเป็นแบบประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) โดยใช้แนวคิดการจัดบริการสังคม ลักษณะสถาบันของรัฐ (Institutional Model) ที่ให้กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ทำหน้าที่ ดูแลจัดบริการสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ บริการที่สะท้อนแนวคิดที่ชัดเจน เช่น บริการสังคมในชุมชนสถาน สงเคราะห์เบี้ยยังชีพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการ

แนวทางการจัดสวัสดิการจากในประเทศและต่างประเทศผลการศึกษาพบว่า เป้าหมายระบบ สวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ตรงกัน คือ มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ความ ผาสุก (Well-being) และสุขภาพ (Health) แต่เน้นมาตรการที่แตกต่างกันไป เช่น ประเทศญี่ปุ่นเน้นการดูแล ระยะยาวที่ไม่ใช่เป็นการดูแลในสถานพยาบาลหรือสถานสงเคราะห์แต่เป็นการ ส่งเสริมให้เกิดการดูแลที่บ้าน ประเทศสิงคโปร์มีความเด่นชัดในบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรเอกชนกับภาคประชาชนซึ่งทำให้งานสวัสดิการผู้สูงอายุดำเนินได้อย่างเข้มแข็ง สำหรับ ประเทศออสเตรเลียและอังกฤษ จะมีลักษณะเหมือนกัน คือ เน้นการสร้าง ความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมการจ้างงานหลังเกษียณที่สอดคล้องตามศักยภาพ และในระยะหลังนี้เกือบ ทุกประเทศส่งเสริมการออมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุ

4. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546

1. มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (มาตรา 66)

(5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

(6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

(8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

1. มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (มาตรา 16)

(6) การส่งเสริม การฝึกและประกอบอาชีพ

(9) การจัดการศึกษา

(10) การส่งเสริมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

(11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

(13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

(14) การส่งเสริมกีฬา

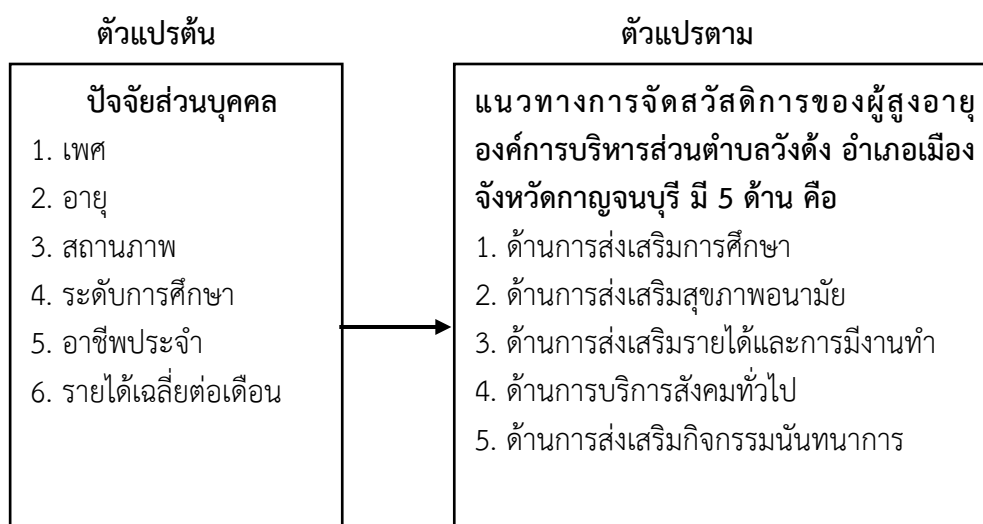
(19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล

5. ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่โดยประมาณ 109.34 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 12 ชุมชนมี 3,552 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 8,699 คนเป็นประชากรผู้สูงอายุ 1,344 คน เป็นชาย 633 คน หญิง 711 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมด เทียบสัดส่วนของประชากรแยกตามประเภทชายหญิง 47 : 53 อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ประชากร คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังดัง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,344 คน (ข้อมูลจากแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ประจำปี พ.ศ. 2563) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังดัง ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 308 คน ใช้วิธีการคัดเลือกด้วยการใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamana, 1973 อ้างใน กิจฐะเขต ไกรวาส และโกวิท กระจำนง, 2551) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ชนิด คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพประจำและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบล วังดัง ด้านต่าง ๆ จำนวน 25 ข้อ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ใช้รูปแบบคำถามปลายเปิด

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดย สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง และผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง จำนวน 22 ท่าน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

ขั้นที่ 2 กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง จำนวน 308 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุ 65 – 69 ปี สถานภาพหม้าย ระดับการศึกษาประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท

2. ผลวิเคราะห์แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านส่งเสริมการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบริการสังคมทั่วไป

3. การทดสอบสมมติฐาน ในการทดสอบสมมติฐานกำหนดค่านัยสำคัญไว้ที่ 0.05 โดยมีสมมติฐานคือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ที่ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ต่างกัน

3.1 เพศ ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการบริการสังคมทั่วไป และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 อายุ ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 สถานภาพ ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.4 ระดับการศึกษา ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.5 อาชีพประจำ ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีผลต่อแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนหัวหน้าส่วนราชการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง และผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง จำนวน 22 ท่าน โดยสามารถระบุประเด็นได้ดังต่อไปนี้

- ด้านการส่งเสริมการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง มีการดำเนินงานด้านการศึกษามากขึ้นชอบที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการเพิ่มพูนความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อยากให้เพิ่มการจัดโครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้น และมีความหลากหลาย จัดไปในที่ที่มีความแปลกใหม่ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุจัดให้มีรุ่นที่ 2 และรุ่นต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้พัฒนาทักษะในการดูแลตัวเองนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุต่อไป การดำเนินงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่งมีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ควรมีการบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มชมรมผู้สูงอายุกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดึงศักยภาพภูมิปัญญา

- ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง โดยกองสวัสดิการสังคม มีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดเป็นกันเองและมีการดำเนินงานการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง ผู้บริหารให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณจัดโครงการด้านสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ ผู้สูงอายุบางรายที่ไม่ได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัย อยากให้ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาด้านสุขภาพให้ได้รับการช่วยเหลือครอบคลุมทั่วถึงและเป็นธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการความร่วมมือในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตแก่ผู้สูงอายุ ทั้งภายในบ้านและที่สาธารณะให้มีความเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

- ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ อยากให้มีการส่งเสริมสนับสนุน ต่อยอดในการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดให้ผู้สูงอายุที่เคยเข้าร่วมโครงการในครั้งที่แล้วเปลี่ยนให้ผู้สูงอายุรายอื่นที่ยังไม่เคยเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม กระจาย หมุนเวียนให้ทั่วถึงทุก ๆ คน ควรอำนวยความสะดวกในการจัดรถรับ-ส่งให้กับผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่งจัดขึ้น ขอให้คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่งให้ความสำคัญอนุมัติให้จัดทำโครงการดี ๆ มีความหลากหลายแบบนี้ตลอดไป ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอาชีพเลี้ยงตนเองได้

- ด้านการบริการสังคมทั่วไป เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ ให้บริการด้วยความรวดเร็ว สะดวก ไม่ยุ่งยาก พุดไพเราะอ่อนหวานเป็นกันเองและมีความเสมอภาค เป็นธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและไม่เรียกผลประโยชน์ มีการบริการสนับสนุน ช่วยเหลือเบื้องต้น ผู้สูงอายุที่ได้รับความเดือดร้อนหรือประสบปัญหาภัยธรรมชาติ การดำเนินงานในการบริการออกหน่วยบริการเชิงรุก ในการรับลงทะเบียนผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยความพิการ เป็นการดำเนินงานที่ดีและเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุและผู้พิการที่ไม่สามารถมาลงทะเบียนที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่

หลากหลาย ถูกต้อง ชัดเจน แจ่มผู้นำชุมชนตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องขยายเสียงให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา

- ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ถือว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ดี และมีประโยชน์กับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมาก ๆ การดำเนินงานด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง จัดขึ้นดีมากส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และยังจัดลานออกกำลังกาย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย ในแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย จัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ควรจัดให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้สูงอายุแต่ละคน มีความหลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก

แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง 5 ด้าน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าด้านการส่งเสริมการศึกษา มีความสำคัญมากที่สุด เพราะว่า ผู้สูงอายุที่ไม่เคยได้รับการศึกษา อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ถ้าได้รับการศึกษาที่ดี สามารถอ่านออก เขียนได้ จะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุ สามารถต่อยอดให้ชีวิตของผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ การศึกษาในปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยก้าวล้ำมากขึ้น ถ้าผู้สูงอายุได้รับการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นบ้าง ก็จะสามารถก้าวทันโลก และยังสามารถใช้ติดต่อสื่อสารกับลูกหลาน หรือกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเองง่ายขึ้น ความรู้ด้านเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูล ที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดังได้ประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในการใช้บริการ ด้านต่าง ๆ ความรู้ในการช่วยเหลือตนเองในยามฉุกเฉิน และความรู้อื่น ๆ ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลออนไลน์ ได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานราชการหรือลูกหลานในลักษณะของการสร้างเครือข่าย และเพื่อความบันเทิงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น และการศึกษาที่ดี ก็จะทำให้ชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง มีศักยภาพที่ดี สามารถนำความรู้ ความสามารถมาช่วยพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม สามารถช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดังควรมีการจัดสวัสดิการในด้านใดเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ แสดงทัศนคติที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการส่งเสริมการออมในระดับชุมชน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และกองทุนการออมชราภาพ (กอช.) กระทรวงการคลังเป็นผู้จัดตั้งกองทุน เป็นกองทุนการออมเพื่อการชราภาพขึ้นพื้นฐานแบบสมัครใจ

2. ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสทางสังคมหรือประสบปัญหาความยากจน ควรให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือในรูปแบบเงินสงเคราะห์

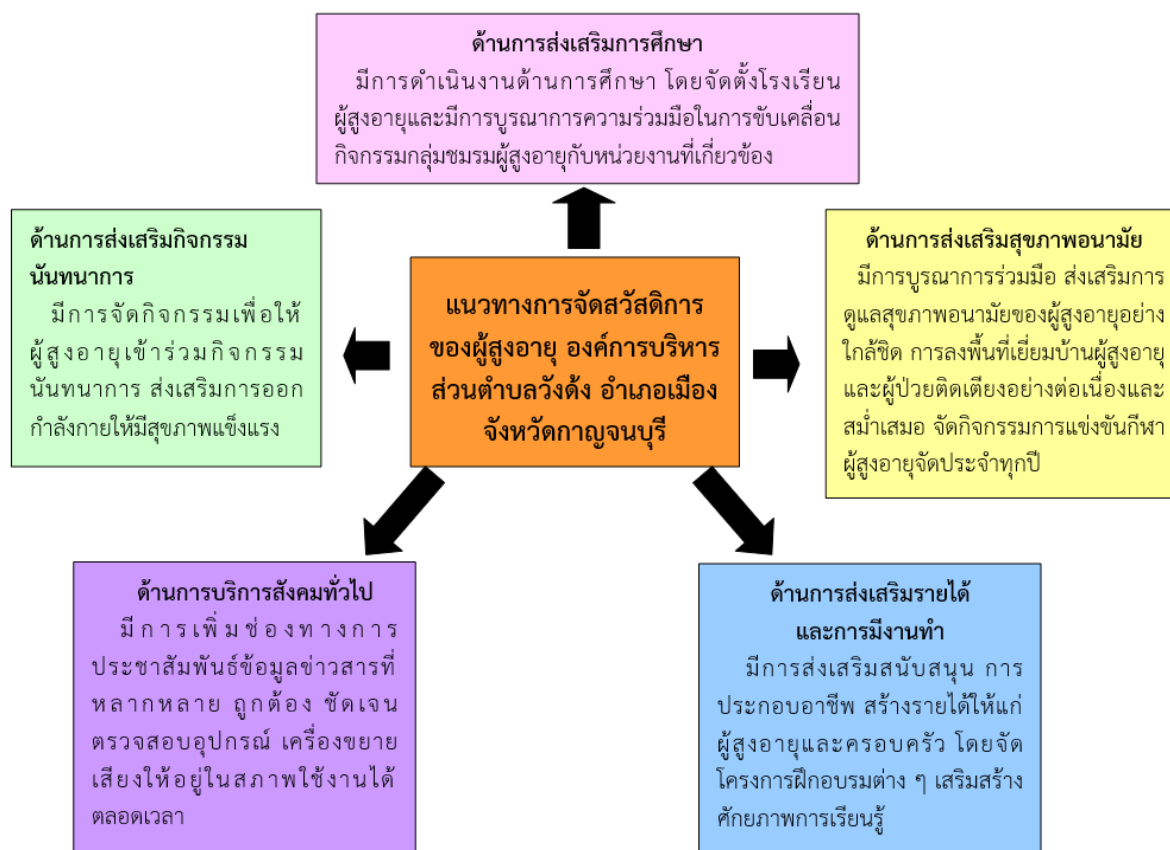
3. ด้านครอบครัวและสังคม จัดให้มีกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้ลูกหลานรู้จักบุญคุณพ่อแม่ ไม่ทอดทิ้งพ่อแม่ ให้ลูกหลานดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวอย่างใกล้ชิดทั้งด้านร่างกาย จิตใจและมีการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพื่อลดภาวะความเบื่อ เหน็ด เครียด และเป็นการป้องกันการเกิดภาวะโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุด้วย

4. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุทุกเดือน และทุก ๆ ปี นัดรวมชมรมผู้สูงอายุพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พุดคุยกัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน

5. จัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน ให้ความรู้การอินเทอร์เน็ตแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง

6. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการมุ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีสามารถพึ่งตนเองได้และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สรุปองค์ความรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง มีการส่งเสริมและสนับสนุนจัดบริการด้านการศึกษาให้ผู้สูงอายุตำบลวังดั่ง เข้ารับการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลวังดั่ง มีความหลากหลายและเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา วงศ์เชื้อน (2552) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2. แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง มีการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เช่น การให้คำปรึกษาและการตรวจสุขภาพประจำปี มีการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาวณัฏฐ์ ชัยธรเดชสิทธิ์ บุลพร (2557) ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความต้องการสนับสนุนสวัสดิการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ในชุมชนสามตำบล จังหวัดนครปฐม

3. แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง มีการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ

ให้แก่ผู้สูงอายุและผู้พิการในพื้นที่อย่างทั่วถึง มีการจัดโครงการอบรมฝึกทักษะอาชีพให้กับผู้สูงอายุตำบลวังดัง มีความหลากหลายและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐยานี ระโส (2554) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

4. แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ด้านการบริการสังคมทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับพบว่า เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง มีการบริการมีความเสมอภาค เป็นธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและไม่เรียกรับผลประโยชน์ และมีการบริการสนับสนุน ช่วยเหลือเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา บุญเกิด ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดชลบุรี

5. แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเชิญชวนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังดังและหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถชัย คล่องแคล่ว (2560) ทำการศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) เทศบาลเมืองจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้สูงอายุกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) เทศบาลเมืองจันทบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการส่งเสริมการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินงานด้านการศึกษา โดยจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ต่อไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการเพิ่มพูนความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบลวังดังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการร่วมมือส่งเสริมการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดเป็นกันเอง มีการดำเนินงานการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. ด้านการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ควรส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัว โดยจัดโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ เสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้

4. ด้านการบริการสังคมทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ควรหาวิธีประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง โดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ถูกต้อง ชัดเจน

5. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ มีผู้นำหรือบุคลากรทางด้านการออกกำลังกาย ผู้นำนันทนาการ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังดังกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ เพื่อนำจุดเด่น จุดด้อย นำข้อมูลจุดเด่นที่ได้มาปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานด้านผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการในชีวิตประจำวันผู้สูงอายุ ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง เพื่อมาปรับปรุงพัฒนาแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิรียา อินทนา. (2560). ความสุขของผู้สูงอายุตำบลดอนตะโก ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. *รายงานการวิจัย*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีราชบุรี.
- ชัชวาลย์ ทาไร. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลคลอง-
ขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ณัฐชัยธร เดชสิทธิ์บุลพร. (2557). *คุณภาพชีวิตและความต้องการสนับสนุนสวัสดิการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนสามตำบล จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐธยาน์ บุญเหม. (2558). *ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไร่ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่*. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ณัฐนิช พรหมทวี. (2557). แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองแม่โจ้อำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ธนากร โพธิ์ไข. (2555). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลถาวรอำเภอเฉลิมพระ
เกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญมาก มากสุข. (2561). การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวลอย อำเภอ
หนองแค จังหวัดสระบุรี. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.
- บุษยา พาสุกี. (2563). การบริหารจัดการงานสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.
- ลัดดา บุญเกิด. (2557). *ความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอเกาะ
จันทร์ จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลาวรรณ มณีรัตน์. (2561). ประเมินการบริหารและการจัดการระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบล
อุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ศราวุฒิ จันทรังษี. (2557). การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเจริญอำเภอเดช
อุดม จังหวัดอุบลราชธานี. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมศักดิ์ เจริญพูล, เขมภัทท์ เย็นเปี่ยมและกุลธิดา ภูซัง. (2560). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อ
การพัฒนาแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ การศึกษาเรื่องบทบาท ขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นต่อการพัฒนาแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนดุสิต.
- สามารถ รุ่งโรจน์. (2560). *ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี*. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยจังหวัดสุพรรณบุรี
Development of participatory learning center for banana conservation
in Suphanpuri province

พระครูโสภณวีรานุวัตร¹, พระครูใบฎีกาศักดิ์ดินัย และเอกมงคล เพ็ชรวงษ์

Phrakhrusophonweeranuwat¹, Phrakhubaidika Sakdanai and Aekmongkol Phetchawong

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suphanburi Srisuwannaphumi Buddhist College

¹E-mail : 2555 ido @ gmail.com.

Received 19 November 2020; Revised 30 March 2021; Accepted 30 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ 2) กลยุทธ์การตลาดด้านบริการที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีมาตรฐานคุณภาพ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดด้านบริการกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบวิจักษณ์ฐาน จำนวน 327 ชุด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสภาพทั่วไปของศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.37 2) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดด้านบริการการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอลักษณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุดเท่ากับ 4.35 3) ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดด้านบริการกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ มีระดับความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ โดยมีค่า r เท่ากับ 0.443 มีค่า $Sig < 0.05$ อธิบายได้ว่า กลยุทธ์การตลาดด้านการบริการส่งผลให้การพัฒนามาตรฐานคุณภาพ

ผลสรุปจากการประชุมกลุ่ม ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีมาตรฐานคุณภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยวิธีการผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการ มีคุณค่า ราคาไม่แพง มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง มีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญถ่ายทอดการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ มีความเป็นกัลยาณมิตร และเทคโนโลยีที่พอเพียง

คำสำคัญ : การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้, มีส่วนร่วม, อนุรักษ์พันธุ์กล้วย

Abstract

The objectives are purposed for studying 1) the development of the quality of the central, 2) the strategy & tactics for marketing strategy affecting the development of the central 3) the relationship between the strategy & tactics for marketing procedures and the development of the central quality standards. We are looking for the tools & techniques in research for a questionnaire to collect data a number of 327 units of critical samples and also 15 units in structure from key data providers. Another reason as an inferential statistic as the Pearson correlation coefficient is determined, the results showed that 1) the Random sampling, we intend to develop of quality standards for overall, the mean as on the highest level of 4.26, the standard deviation of 0.36. When we considered this matter, the general condition of the center is the highest mean of 4.37 2) the random sampling group are on opinions to the marketing strategy of the center development service for quality standards. Overall, the mean is at the highest level of 4.25, the standard deviation of 0.41. When we considered to the point as the characterization of the highest equally as 4.35 3) the relationship between service marketing strategy and the development of quality standards at medium level. It is in the same direction as the development of the quality standard with an R value of 0.443, the figure a Sig <0.05 as quality standards

Following in conclusion, from the group meeting has proposed a guideline to develop the center to have quality standards as an agricultural tourism attraction. Well, an agricultural product is more valuable, affordable, and unique. There are many in mass communication to be posted into the public relations channels to consumers. And there are many lecturers who have expertise transfer the conservation of banana varieties, increasing facilities for the elderly and the disabled persons. They are also available with special tools & high technology for this research

Keywords: Learning development center, Participation group, Conservation of banana genetic resources

บทนำ

สภาพปัจจุบันเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความเสี่ยงจากความเปราะบางหรือความผันผวนของเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศ รวมถึงปัญหาภายในประเทศทั้งด้านการเมือง ด้านสังคม ยังเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จึงเน้นความต่อเนื่องกับแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) โดยเน้น “เกษตรกร” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างสมดุลมีส่วนร่วมในรูปแบบชุมชน ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อผลักดันให้สามารถดำเนินการในรูปแบบของธุรกิจเกษตร โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มาขยายผลและประยุกต์ใช้ต่อเนื่องจากแผนที่ผ่านมา เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันจะเป็น

ส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขในอนาคต

ในอดีตสังคมไทยมีความผูกพันกับธรรมชาติเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากลักษณะการปรับตัวเข้าหาธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การเพาะปลูก ทำการเกษตร รวมไปถึงการพัฒนาวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาที่สอดคล้องกับทรัพยากรหรือถิ่นฐานที่ตนอาศัยอยู่ วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสมัยก่อนจึงมีความเกื้อกูลกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย มีความใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติ โดยเฉพาะด้านการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน โดยเฉพาะต่อประชากรในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ดังนั้น ภาคการเกษตรของไทยจึงเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคการผลิตทางการเกษตร และยังเป็นภาคการเกษตรที่ต้องอาศัยต้นทุนทางธรรมชาติอยู่มาก ดังนั้นสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมการเกษตร วิธีการผลิตทางการเกษตร ตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสนับสนุนการเกษตรย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องปริมาณผลผลิตหรือต้นทุนการผลิตทางการเกษตร ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลทั้งในระดับครัวเรือน อาทิตายได้ครัวเรือน ความมั่นคงทางอาหารตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับประเทศ

ภูมิภาคและระดับโลก (ยิ่งลักษณ์ กาญจนฤกษ์และคณะ, 2560) การปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรหรือกิจกรรมการเกษตรที่มีความมั่นคง จะส่งผลต่อความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจและผูกพันกับวิถีชีวิตของสังคมไทยมายาวนาน จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ทั้งการอนุรักษ์และการตลาด

การตลาดนับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย เพราะศูนย์ฯ จะมีรายได้หลักจากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำไปส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีมาตรฐานคุณภาพ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างสถานที่ให้มีความโดดเด่นในด้านภูมิทัศน์ ดังนั้น การพัฒนาศูนย์ฯ ควรใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมการตลาดที่มีความสำคัญ นักการตลาดส่วนใหญ่ได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจการตลาด แต่ในการทำตลาดของศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยนั้นเป็นการตลาดแบบด้านการบริการ การสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการ จำเป็นต้องใช้ทฤษฎี แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดเป็นกรอบในการพัฒนาเพื่อให้สัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการจำหน่ายสินค้าเกษตร น่าจะสอดคล้องกับพื้นที่และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น เพราะมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตร เช่น การปลูกข้าว การทำไร่ ทำสวน การใช้พื้นที่ว่างตามหัวไร่ปลายนา พื้นที่ว่างรอบ ๆ บ้าน หรือตามคันนา ปลูกผักผลไม้เพื่อการบริโภค ส่วนผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนแล้วก็จำหน่ายแจกตามญาติมิตร ในการเพาะปลูกพืชผักแต่ละรอบปีจะพบปัญหาเรื่องการตลาดเป็นด้านหลัก เช่น ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน ราคาตกต่ำ ไม่มีสถานที่จำหน่าย กลุ่มผู้บริโภคอยู่ในเขตจำกัด การสร้างรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไม่น่าสนใจ ไม่มีความหลากหลายในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น การเลือกใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เรียกว่า “ส่วนประสมทางการตลาด 7 P’s” (ภัทรพร อาวชนกร, 2558) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ภาพลักษณ์ของสถานที่ และการให้บริการ น่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี มีสมรรถนะในการ

สร้างแรงจูงใจให้กลุ่มผู้บริโภคเกิดความสนใจและตัดสินใจเข้ามศึกษา เยี่ยมชม ซื่อสินค้าการเกษตรอื่นๆ รวมทั้งผลผลิตจากกล้วย

กล้วยจัดเป็นไม้ผลชนิดหนึ่ง ที่มีความผูกพันและมีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยมาช้านาน ซึ่งสามารถพบเห็นกล้วยโดยทั่วไปตามภูมิภาคต่าง ๆ แต่ผู้คนส่วนใหญ่กลับมองข้ามความสำคัญของกล้วย ทั้ง ๆ ที่มีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต พิธีกรรม มีคุณค่าทางด้านอาหาร สุขภาพ ร่างกาย แม้กระทั่งในเชิงเศรษฐกิจ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของลำต้นกล้วย ในผลกล้วยอุดมด้วยน้ำตาลจากธรรมชาติ คือ ซูโครส ฟรุคโทส และกลูโคส รวมทั้งเส้นใย กากอาหาร กล้วยช่วยเสริมเพิ่มพลังงานให้กับร่างกายได้ทันที นอกจากนั้น การรับประทานกล้วยยังช่วยป้องกันโรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น โรคโลหิตจาง เนื่องจากมีธาตุเหล็กสูง โรคความดันโลหิตสูง บำรุงสมอง โรคท้องผูก แก้อาการเมาค้าง แก้อาการเสียดท้อง รักษาโรคลำไส้เป็นแผล (นิคม วงศ์นันตา, วิทยา เจริญอรุณรัตน์, 2557) เป็นต้น การจะสร้างความตระหนักให้เกิดการรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืนนั้น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนแบบมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน/กิจกรรม การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย น่าจะยังประโยชน์สุขแก่กลุ่มฐานรากของสังคม เพราะศูนย์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแหล่งให้บริการความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลให้กับประชาชนในชุมชน มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในลักษณะประจำ เป็นศูนย์กลางการติดต่อจากภายนอก เป็นเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้ในสังคม บทบาทของศูนย์การเรียนรู้โดยทั่วไปอาจประกอบด้วย การทำงานร่วมกับชุมชน การบริหารศูนย์การเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตร (สุพรรณิ ไชยอำพร, คมพล สุวรรณภูมิ, 2550)

ด้วยความตระหนักในความสำคัญและเกิดประโยชน์สุขแก่กลุ่มเกษตรกร จึงร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดตั้ง “ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี” ขึ้น ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร ในพื้นที่ 12 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูก อาคารจัดแสดงพันธุ์กล้วย ห้องการเรียนรู้ ระบบการเพาะปลูกกล้วย อาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากวิสาหกิจชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2563 ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วยผู้แทนจากผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กร เครือข่ายองค์กรชุมชน ราชัญชาวบ้าน อาสาสมัคร ฯลฯ ได้มาจากการคัดเลือกของชาวบ้าน และชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมมือกันวางแผน และดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนด เพื่อระดมพลังให้เกิดการเรียนรู้และบริหารจัดการในศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีที่ปรึกษา เป็นภาคีการพัฒนาภาครัฐ เช่น พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน เกษตร สาธารณสุข อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำระเบียบข้อบังคับ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารศูนย์งบประมาณในการจัดสร้างศูนย์ฯ และการบริหารศูนย์ฯ ได้รับการสนับสนุนจากวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร มีบทบาทและหน้าที่ ได้แก่ การจัดให้เป็นศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกด้านทุกรูปแบบของประชาชนในการจัดการความรู้ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชนยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกวิสาหกิจชุมชน และสถานที่จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของข้อมูล ข่าวสาร สารความรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์โลก รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของราชัญชาวบ้าน จัดให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

ประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาคือ ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยให้มีมาตรฐานคุณภาพ นั้น ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย ได้มีการวางแผนพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการอนุรักษ์รวบรวมพันธุ์กล้วย ให้มีการเกื้อหนุนต่อกลุ่มเกษตรกร ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีมาตรฐานคุณภาพ ให้บริการวิชาการสู่เกษตรกรและบุคคลทั่วไป และขยายผลสู่เกษตรกรเพื่อผลิตเชิงพาณิชย์อย่างไรบ้าง คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาโดยเลือกกลยุทธ์การตลาดด้านบริการมาเป็นแกนหลักในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดด้านบริการที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ให้มีมาตรฐานคุณภาพ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดด้านบริการกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ” ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฯ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) เป็นแกน และเลือกสุ่มจากกลุ่มประชากรที่มาเยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย

1. งานวิจัยฉบับนี้ใช้รูปแบบการวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก ตามกรอบแนวคิดของคิดของ เลวิน ซึ่ง Kemmis and McTaggart ได้นำแนวคิดของเลวินมาพัฒนาเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบบันไดเวียนแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ (พินิจ สมบูรณ์, วิจัยเชิงปฏิบัติการ(4) [ออนไลน์] 14 กรกฎาคม 2563)

1) ระยะเตรียมการ (Pre-Research Phase) มีกิจกรรมประกอบด้วย (1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัด สุพรรณบุรี ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) ประสานงานกับชุมชนในพื้นที่ ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคีเครือข่าย รวมทั้งคณะสงฆ์พระสังฆาธิการในจังหวัดสุพรรณบุรี เข้าร่วมในโครงการวิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยและวิธีการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายรับรู้ (3) สร้างสัมพันธภาพกับชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างการร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยที่จะมีขึ้น โดยการเข้าไปพบปะ พูดคุย และปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ (4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในโครงการวิจัยให้เพียงพอ

- 2) ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ชนิษฐา นันทบุตร, 2551) เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันวางแผน (Planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีกระบวนการ ดังนี้

(1) กระบวนการหาและใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรีวิเคราะห์ความ เป็นไปได้ที่จะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย โดยศึกษา บริบทของพื้นที่ ข้อมูลประชากร ศึกษาแผนงาน ศึกษาทรัพยากรการบริหารจัดการศูนย์ฯและคุณภาพด้าน สิ่งแวดล้อม

(2) กระบวนการศึกษาปัญหาความต้องการของชุมชน ในการพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และการ อนุรักษ์พันธุ์กล้วย วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ กิจกรรมที่ใช้แก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินงานร่วมกัน ปรับทัศนคติ วิถีคิดและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล

(3) กระบวนการออกแบบกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย โดยใช้พื้นที่เป็น ตัวตั้ง สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม และจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ การอนุรักษ์ การจัดทำหน่วย ผลิตรายการและการเกษตร

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติ (Acting)

นำแผนจากขั้นตอนที่ 1 ไปสู่การปฏิบัติตามแผนงาน/ โครงการ /กิจกรรม ตามกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (2) กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย (3) กิจกรรมการตลาด ด้านบริการ

ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันสังเกตผล (Observing) และประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการการนิเทศ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม และสนับสนุนการ ดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย และการตลาดด้านบริการ

ขั้นตอนที่ 4 ร่วมกันสะท้อนผล (Reflecting)

จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน สรุปผล ประเมินผลร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคใน การดำเนินงานและวางแผนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการ/ กิจกรรมในรอบปีต่อไป เพื่อให้ตรงเป้าหมายการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี

3) ระยะที่ 3 ประชุมสรุปผลการวิจัยและนำเสนอหน่วยงานพร้อมทั้งองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Focus Group) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ” ผู้ศึกษาดำเนินการ ดังนี้ 1 กลุ่มประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่ม ประชากรที่เดินทางมาเยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรีระหว่างเดือนมิถุนายน 2563 – กรกฎาคม 2563 ประมาณ 1,800 คน 2) กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับศูนย์อนุรักษ์ พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 15 คน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ผลจาก การศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ ฯ จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ระหว่าง 21-30 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 15,001- 25,000 บาท ประกอบ อาชีพเป็นพนักงานเอกชนทำธุรกิจส่วนตัว และมีถิ่นพำนักปัจจุบันอยู่ในภาคกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ ที่มีต่อการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ ศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.26$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์ฯ ด้านสภาพทั่วไปของศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุดเท่ากับ 4.37 รองลงมา ได้แก่ ด้านศักยภาพการให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ส่วนด้านที่มีลำดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านศักยภาพการดึงดูดผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ ที่มีต่อกลยุทธ์การตลาดด้านการบริการ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.25$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์ทางการตลาดด้านการบริการ ในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย เรียงตามลำดับได้ ดังนี้ การพัฒนาด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอลักษณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุดเท่ากับ 4.35 รองลงมา การพัฒนาด้านกระบวนการให้บริการ ณ ศูนย์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนด้านที่มีลำดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาด ณ ศูนย์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัยได้แก่ “กลยุทธ์การตลาดด้านการบริการ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการทดสอบ พบว่า กลยุทธ์การตลาดด้านการบริการ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ในทางบวกระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่า r เท่ากับ 0.443 มีค่า Sig เท่ากับ 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) หมายความว่า การพัฒนาการตลาดด้านการบริการทั้ง 7 ด้าน มีระดับความสัมพันธ์หรือมีผลกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี 7 ด้าน ได้แก่ สภาพทั่วไปของศูนย์ฯ ลักษณะโครงสร้างของศูนย์ฯ บทบาทในการบริหารศูนย์ฯ ศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์ฯ ศักยภาพการรองรับผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ ศักยภาพการให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ และศักยภาพการดึงดูดผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การตลาดด้านการบริการส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ให้มีมาตรฐานคุณภาพ

5 ผลสรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Focus Group) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้ฯ มีผลการสรุป ดังนี้ 1) การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค มีประโยชน์ คุณค่าจริง ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ได้มาตรฐานสากลได้รับการรับรองจาก อย. มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และมีความหลากหลาย ตอบสนองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ 2) การพัฒนาด้านราคา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรกำหนดราคาให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้บริโภค ราคาไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์เดียวกันตามท้องตลาด ราคาพอประมาณเหมาะสมกับสินค้า เพราะการกำหนดราคาจะเป็นมาตรฐานที่บ่งบอกถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้นๆ 3) การพัฒนาด้านช่องทางให้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรพัฒนาช่องทางการให้บริการน่าสนใจ และเกิดความประทับใจให้แก่ผู้เยี่ยมชม มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ สะอาดและปลอดภัย จุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม และสะดวกแก่การซื้อผลิตภัณฑ์ มีการวางระบบกลุ่มหรือประเภทของสินค้า เหมาะแก่การจับจ่าย ซื้อ - ขาย รวมถึงขนาด

ของพื้นที่สามารถให้บริการแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ และควรเพิ่มเก้าอี้ ม้านั่งให้เพียงพอกับจำนวนผู้มาเยี่ยมชม 4) การพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการอย่างกว้างขวาง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เพจต่าง ๆ เฟสบุ๊ก มีการส่งเสริมโดยการผ่านสถาบันทางการศึกษา และมีการดำเนินการผ่านชมรม หรือศูนย์การเกษตรต่าง ๆ ดำเนินการผ่านศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน มีการดำเนินการเพิ่มแหล่งการเรียนรู้ให้มากขึ้นโดยผ่านชมรม เครือข่ายต่าง ๆ และมีการทำงานร่วมกันในทุกหน่วยงาน 5) การพัฒนาด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีหัวใจใฝ่บริการ รักงานบริการ มีการอบรมให้ความรู้แก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรมีความรู้ความสามารถ บริการด้วยมิตรไมตรี ควรให้บริการผู้เยี่ยมชมอย่างทั่วถึง มีหลักการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ กาย วาจา ใจ มีวิทยากรประจำศูนย์การเรียนรู้ หรือนักวิชาการเกษตร เพื่อให้บริการข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้เยี่ยมชม ควรจะมีรูปแบบการแต่งตัวไปในทิศทางเดียวกัน ควรให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และควรจะมีวิทยากรหลัก และวิทยากรรองสลับกัน 6) การพัฒนาด้านภาพลักษณ์และการนำเสนอลักษณะศูนย์ฯ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีการสร้างความโดดเด่นให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ มีความสะอาดเหมาะสมกับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ ให้มีพื้นที่กว้างขวาง เป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนสมบูรณ์และเพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม เช่น ที่นั่ง ที่จอดรถ ห้องน้ำ ถึงขยะ รวมถึงร้านอาหารและเครื่องดื่มที่อำนวยความสะดวก ควรมีแบบและภาพประกอบการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษา โดยอ้างอิงถึงแหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่มาของพันธุ์กล้วย ต่าง ๆ และควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำ จัดระเบียบ กำหนดจุดตำแหน่งที่วางถังขยะเป็นจุด ๆ ตามความเหมาะสม 7) การพัฒนาด้านกระบวนการให้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อมีผู้เยี่ยมชมเข้ามาใช้บริการแล้วจะต้องมีขั้นตอนในการให้บริการ ควรมีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ อย่างเหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมด้วยมิตรไมตรีเป็นกัลยาณมิตร รวมถึงความเป็นระเบียบ และปลอดภัยในและภายนอกศูนย์การเรียนรู้ฯ มีความทันสมัยและมีความพร้อมของระบบเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีที่ใช้เพื่อจัดการแสดงในศูนย์การเรียนรู้ฯ ฟรีไวไฟ มีอินเทอร์เน็ต มีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าเยี่ยมชม มีพื้นที่เพียงพอในการรองรับผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ

อภิปรายผล

1) จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.26$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 สอดคล้องกับองค์ประกอบของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ มีศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีศักยภาพการรองรับผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ อย่างเพียงพอ มีศักยภาพการให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ เช่นการให้ความรู้เรื่องกล้วย และมีศักยภาพการดึงดูดผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ เช่น มีการเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมกิจกรรมกับเกษตรกร และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย 1) เป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้และประสบผลสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร ที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน 2) มีแปลงสาธิตการเรียนรู้ เป็นแปลงต้นแบบที่ดำเนินการเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตร ((ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต 3) มีหลักสูตรการเรียนรู้ โดยศูนย์ได้จัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ โดยเน้นประเด็นหลักในการอนุรักษ์ การเพิ่มผลผลิต เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและต่อเนื่องตลอดฤดูกาล

ผลิต และ 4) จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ การขยายพันธุ์กล้วย การดูแลบำรุงรักษากล้วย การเก็บผลกล้วย การแปรรูปกล้วยเพื่อการบริโภค การบรรจุผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปกล้วย

2) จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดด้านบริการที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ให้มีมาตรฐานคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.25$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 สอดคล้องกับผลการวิจัยของมณี ชินรงค์และคณะ เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านช่องทางให้บริการ ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มีความคิดเห็นในลำดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.38 และความคิดเห็นที่มีต่อมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพการยอมรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีความคิดเห็นในลำดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.29 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Krittika Sainaratchai ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและเอเชียในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและเอเชียส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่ ด้านราคา ด้านช่องทางและสถานที่จัดจำหน่าย ด้านบุคลากร และด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง

3) จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดด้านบริการกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของมณี ชินรงค์ และคณะ เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า ความสัมพันธ์การพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยมีค่า r เท่ากับ 0.950 มีค่า Sig เท่ากับ 0.00 ซึ่งมีค่า Sig < 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีมาตรฐานคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ โชครศรีศิริ เรื่อง ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงแรมราคาประหยัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ตั้ง ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีในการเลือกใช้บริการโรงแรมราคาประหยัดในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาโดยรวมมีค่าแปลผลเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และพบว่า กลยุทธ์การตลาดด้านบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกันผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1)หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัด เกษตรจังหวัด หรือพัฒนาชุมชน ศูนย์สินค้าโอท็อปหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรร่วมมือกับศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้เป็นศูนย์ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จำหน่ายสินค้าการเกษตร เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนเกิดความมั่นคงในชีวิต เป็นวิธีการของกลยุทธ์ทางการตลาด ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้ามีความมั่งคั่ง เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่จากฐานเกษตร ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าอยู่แล้วทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่มีคุณค่าสูงขึ้นนำไปสู่ความยั่งยืน 2) ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ควรจัดทำแผนพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อส่งเสริมบทบาทของศูนย์ฯให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการปลูกขยาย รักษาพันธุ์กล้วย ให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ขยายฐานการผลิต และรับเป็นศูนย์กลางตัวแทนจำหน่ายผลผลิตจากกล้วย สินค้าการเกษตรอื่นๆ เป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและสินค้าถึงมือผู้บริโภคโดยตรง

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีประเด็นที่น่าศึกษาอีกหลายประเด็น เช่น 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้พันธุ์กล้วยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบยั่งยืน จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าทางเกษตร เพื่อสนับสนุนให้เป็นชุมชนเกษตรยั่งยืน

3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาศูนย์ฯ

1) ด้านการกลยุทธ์การตลาดด้านบริการการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาใน ภาพ รวมควรมีการพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาด ณ ศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยควรพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ถึงผลิตภัณฑ์การเกษตร/กิจกรรมของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย การเพิ่มการประชาสัมพันธ์เส้นทางเข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ ผ่านการสื่อสารด้วยภาษาที่หลากหลาย เข้าใจง่าย และน่าสนใจ การเพิ่มการแนะนำศูนย์ฯ ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ หนังสือแนะนำเที่ยว โทรศัพท์ วิทยุ ด้วยภาษาที่หลากหลาย และการเพิ่มการแนะนำข้อมูลข่าวสารผ่านนิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่อื่น ๆ

2) การพัฒนามาตรฐานคุณภาพศูนย์การเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ควรมีการพัฒนาคุณภาพด้านศักยภาพการดึงดูดผู้มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ โดยควรพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) ควรสร้างความโดดเด่นทางด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะ เช่น เป็นต้นแบบของการทำเกษตรกรรม มีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้มาเยี่ยมชม (2) ควรสร้างความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรแบบธรรมชาติหรือเกษตรอินทรีย์ การผลิตสารชีวภาพกำจัดศัตรูพืช (3) ควรสร้างความโดดเด่นหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายสำหรับผู้มาเยี่ยมชม (4) ควรสร้างความโดดเด่นและหลากหลายของกิจกรรมในศูนย์ เช่น การอบสมุนไพร การนวดและการประคบสมุนไพร การพายเรือฯ การถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญทางเกษตร และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ตังธนากานนท์. (2558). *ระเบียบวิธีสถิติทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการท่องเที่ยว. (2553). *คู่มือการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชนิษฐา นันทบุตร. (2551). *บทสังเคราะห์ ข้อเสนอเพื่อพัฒนาระบบการทำงานของผู้ดูแล*. สถาบันวิจัยและพัฒนาาระบบบริการการพยาบาล. สภาการพยาบาล สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- นิคม วงศ์นันตา วิทยา เจริญอรุณรัตน์. (2557). *รายงานผลโครงการวิชาการ เรื่องเรียนรู้การอนุรักษ์และรวบรวมพันธุ์กล้วย*. สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ภัทรพร อาวีชนาการ. (2558). *ปัจจัยทางการตลาดและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์*. (หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี). คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยิ่งลักษณ์ กาญจนฤกษ์ และคณะ. (2560). *โครงการ “การยกระดับความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*.
- สุพรรณิ ไชยอำพร คมพล สุวรรณภู. (2550). *การศึกษาศูนย์การเรียนรู้ด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการระดับชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแม่ระกา ตำบลแม่ระกา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. รายงานฉบับสมบูรณ์*.
- พิญา สมบูรณ์, วิจัยเชิงปฏิบัติการ (4). [ออนไลน์] สืบค้น 14 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/34875>

บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์
วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

The roles of sangha promote to traditional boat racing creative
of Wat Suanhong Bang Plasma district in Suphanpuri province

พระครูโกศลธรรมานุสิฐ¹, พระครูโสภณวีรานุวัตร,
พระมหาจตุพล ญาณธีโร และพงษ์ศักดิ์ ทองละมุล

Phrakhrukosoltumausit¹, Phrakrusoponweeranuwat.

Phramaha Chtuphol Yanadhiro and Pongsak Thonglamoon

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suphanburi Srisuwannaphumi Buddhist College

¹E-mail : 2555 ido @ gmail.com.

Received 25 November 2020; Revised 30 March 2021; Accepted 30 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว 2) เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวกับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มาชมงานแข่งขันเรือยาวที่วัดสวนหงส์ในช่วงการแข่งขัน จำนวน 272 คน และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเรือยาว จำนวน 28 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติขั้นพื้นฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-test/Anova และ Multiple Regression Analysis กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านสังคมและวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ ด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นระดับการศึกษาสูงสุด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปร กับตัวแปรตามจำนวน 1 ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างด้านเศรษฐกิจ (X₄) และด้านสังคมและวัฒนธรรม (X₂) มีความสัมพันธ์ทางบวกขนาดสูงมาก และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ บทบาทของพระสงฆ์, งานประเพณี, การแข่งขันเรือยาว, วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purpose of studying has been clarified as 1) The level of the monkhood has been involved for long boat racing festival in promoting, 2) Comparing of the monkhood in promoting the long boat racing, and 3) the relationship between the monkhood in traditional for long boat racing, culture, custom & traditional long boat racing at Suan-Hong temple, Bang Plama district in Suphanburi province. We are random for the research data for a number of 272 visitors. One of them presented of this information and he is the one who racing team. There are 28 persons involved in the long boat racing / person. The tools & equipment has been collected and doing the questionnaires for an interview. The statistics data analysis is basic for hypothesis testing, the statistical values t-test / Anova and Multiple Regression. An Analysis has been define as statistical significance at the 0.05 level.

The research results is involved with the custom, culture & traditional of the long boat racing. There is a high level of all aspects of social and cultural development with the highest. The long boat racing traditions as a high level of role in all aspects with social and cultural aspects. The comparison of the monkhood in promoting for long boat racing different personal factors. Except for the highest level of education in statistically significant differences of opinions at the 0.05 level. The correlation analysis between the 4 predictive and 1 dependent variables as result as the correlation coefficient between the economic (X4), sooner later the social and cultural aspects (X2) have a very high positive relationship and also there is actually statistically significant at the level of 0.05 as a result.

Keywords: The monk's duty in Thai Society, Traditional events, Long boat racing, Culture heritage tradition custom

บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันหลักในสังคมไทยและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่นในทุกมิติ ทั้งมิติวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ภาษา ศีลธรรม และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะชุมชนในชนบท วัดและพระสงฆ์จะมีบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมาก วัดจะเป็นศูนย์รวมทางทั้งด้านจิตใจ ด้านสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายโดยการนำมิติทางศาสนามาร่วมแก้ไขวิกฤตสังคมด้วยการส่งเสริมนำพลัง “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมสร้างสังคมคุณธรรม(กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, 2560) ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นแกนแท้ของวัฒนธรรมไทยทุกสาขาโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน(กองพุทธศาสนาสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553) วัดจึงเป็นทุกอย่างของชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคม ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชน พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2527)

สถาบันศาสนาเป็นระบบย่อยของสังคมไทยซึ่งมีวัดเป็นศาสนสถานและนิติบุคคล มีพระสงฆ์เป็นศาสนบุคคล ตั้งขึ้นตามศรัทธาของสาธุชนกระจายไปตามหมู่บ้านครอบคลุมไปทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย โดยมีพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสทำหน้าที่บริหารจัดการวัดที่จะทำให้พระพุทธศาสนาช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ อย่างสำคัญยิ่ง รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น เป็นสถานให้การศึกษา เป็นที่บำเพ็ญกุศลกิจ หรือประกอบพิธีกรรมตามประเพณี พระสงฆ์จึงเป็นที่พึ่งของสาธุชนชาวไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งตน น้อมนำหลักพุทธธรรมเพื่อก่อผลเมลาพฤติกรรมและเพาะบ่มหล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทย ที่มาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีบทบาทกว้างขวางมากยิ่งขึ้นทั้ง ด้านสาธารณะ สงเคราะห์, ด้านส่งเสริมการศึกษา, ด้านการเผยแผ่, ด้านการอบรมสั่งสอนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชน ด้านเชื่อมโยงระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับภาครัฐ และด้านพัฒนาชุมชนหมู่บ้านให้มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน และมั่นคง บทบาทดังกล่าวนี้ล้วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนแทบทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)(2538) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรม เป็นสถาบันผู้นำทางด้านจิตใจของสังคม ดังนั้นจึงมีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในฐานะผู้นำ ผู้ส่งเสริม เช่น งานมงคลสมรส การเทศน์มหาชาติ ประเพณีหล่อเทียนจำนำพรรษา ทอดกฐิน ตักบาตรเทโวโลหณะ สงกรานต์ บุญบั้งไฟ ลอยกระทง งานอวมงคล รวมถึงงานประเพณีต่าง ๆ ด้วย

ประเพณีนับเป็นขอบข่ายของวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม หมายถึงสิ่งที่ไม่ใช้วัตถุ ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ เป็นการแสดงออกในด้านความคิด ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทศนคติ ความรู้ และความสามารถ วัฒนธรรมประเภทนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมขึ้นได้ และในบางกรณีอาจพัฒนาจนถึงขั้นเป็นอารยธรรม (Civilization) ก็ได้ เช่น การสร้างศาสนสถานในสมัยก่อน เมื่อเวลาผ่านไปจึงกลายเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์(วัฒนธรรมและประเพณี, ออนไลน์) วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำหรับสร้างความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน จะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อม(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534)

ประเทศไทยมีประเพณีการแข่งขันเรียวาว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชนที่สร้างสมสืบต่อกันมาแต่อดีตกาล ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีเผ่าพันธุ์และการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณีภาษา วัฒนธรรมประเพณีศาสนา จริยธรรม คุณธรรม วัฒนธรรมประเพณีสุนทรียศาสตร์ ศิลปะและกีฬา การละเล่นของไทย วัฒนธรรมประเพณีสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (กรมศิลปากร, 2542) ดังนั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในชุมชนและสังคม

ในปีพุทธศักราช 2466 พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเมืองสุพรรณบุรี ครั้งที่ 2 พระองค์ท่านเสด็จมาทางเจ้าเจ็ด มีการจัดพลับพลารับเสด็จที่บ้านหงส์ ตำบลองครักษ์ ในวันที่ 21 กันยายน 2466 ดังปรากฏในราชกิจรายวัน ตรงกับ ค.ศ. 1923 หน้า 264 ระบุว่า “...เสวยกลางวันแล้ว ทอดพระเนตรแข่งเรือซึ่งบ้านเมืองจัดมาแข่งขันถวายทอดพระเนตร...” (ขวัญทอง สอนศิริ(ขุนโจ), 2544) จากหลักฐานดังกล่าวจึงเชื่อว่า การแข่งขันเรียวาวของอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีการสืบทอดมาแต่โบราณกาลนานกว่า 94 ปี การแข่งขันเรียวาวจะมีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศของอำเภอบางปลาม้าซึ่งเป็นเมืองน้ำ ชาวบางปลาม้าจึงมีวิถีชีวิตผูกพันกับเรือมาโดยตลอด

การสัญจรไป-มา ส่วนใหญ่จะอาศัยเรือเป็นพาหนะในการเดินทาง ในช่วงเทศกาลออกพรรษามีการทำบุญทอดกฐิน ลอยกระทงช่วงเวลาประมาณเดือน 11-12 อยู่ในช่วงฤดูน้ำหลาก แต่ละวัดที่มีเรือก็จะนำเรือออกมาแข่งขันเป็นเกมกีฬา ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ทั้งเป็นที่สนุกสนานพักผ่อนหย่อนใจในยามว่าง โดยการแข่งขันเรือยาวจะจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปี บริเวณลำน้ำท่าจีน หน้าวัดสวนหงส์ วัดกม่ว่ง วัดมณีวรรณ วัดอุทอง วัดลานคา วัดบ้านหมี่ วัดกลาง วัดป่าพุกฤษ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีเรือประจำแต่ละวัด เช่น เรือเข้มทอง เรือหงส์ทอง เรือมะนาวกลิ้ง เรือศรีสุวรรณ เรือธนูทอง เรือมณีเมฆขลา และเรือเหลื่องประดับ เป็นต้น งานประเพณีแข่งขันเรืออำเภอบางปลาม้า เดิมเรียกว่า “บุญแข่งเรือ” จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า นับแต่ปี 2520 ย้อนหลังลงไป จะจัดงานในช่วงเทศกาลออกพรรษา ทอดกฐิน และลอยกระทง เมื่อถึงวันงานแต่ละชุมชนของแต่ละวัด นับแต่วัดสวนหงส์ขึ้นไปทางเหนือจนถึงวัดมะนาว วัดต่าง ๆ จะนำเรือมาร่วมงานบุญแข่งเรือ บางปีก็มีการเชิญเรือในจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทองมาเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันเรือ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีรากฐานความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การแบ่งปันค่านิยมและความเชื่อทางศาสนาและวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น การมาร่วมกันในประเพณีบุญแข่งเรือแต่ละชุมชนจะมีฝ้ายในชุมชนของแต่ละวัดมาร่วมกันพาย และชาวบ้านมาร่วมเชียร์ ร่วมชมในวันจัดงาน ประเพณีบุญแข่งเรือ มีการเรียไร่ออาหาร ผัก ผลไม้จากชุมชน เช่น ส้มเขียวหวาน ข้าวหอม น้ำพริกเผา ไข่ทอดปลาเค็ม มอบให้ผู้จัดการทำอาหารให้ฝ้ายในระหว่างฝึกซ้อม ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีการเล่นการพนัน ไม่มีค่าใช้จ่ายในการนำเรือมาแข่งขันเพราะเป็นการสมัครเล่นงานบุญ ใช้เวลาแข่งเพียงหนึ่งวันเท่านั้น

การจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาววัดสวนหงส์ ได้หยุดลงตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2520 และฟื้นฟูงานประเพณีแข่งขันเรือขึ้นมาปี พ.ศ. 2543 ในสมัยพระครูสุมนคณาภิรักษ์ (ปลื้ม) ฉายา จิตตสณฺญโต ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส มีพระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร.(ประสิทธิ์ อโศโก) ดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสในลำดับต่อมา(พระมหาจตุพล ญาณวิโร, 2556) ได้มีการจัดต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 16 (พ.ศ.2562) เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในแต่ละปีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน นับเป็นสนามแข่งขันเรือยาวระดับประเทศ มีเรือทุกประเภทสมัครเข้าแข่งขันชิงถ้วยพระราชทาน มีกิจกรรมทำบุญปิดทองไหว้พระ ถวายสังฆทาน มีร้านค้าจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ประจำถิ่น สินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้านค้าเพื่อการบริโภค อุปโภค และมีมหรสพสมโภชทุกคืนเป็นกระบวนการที่ต้องการให้สอดคล้องกับพลวัตของสังคม มุ่งกลยุทธ์ทางการตลาด ทั้งในมิติการเมืองการปกครอง มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติทางเศรษฐกิจ แม้จะมีการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยอยู่ติดกับแม่น้ำลำคลองในช่วงการเปิดงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวก็ตาม แต่ยังคงคุณค่าและความแท้ของประเพณีแข่งขันเรือยาว ด้านการพัฒนาจิตใจให้ใฝ่กุศล ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและวัฒนธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการให้การศึกษาแก่สาธารณชน รวมถึงการมีค่าใช้จ่ายในการแข่งขันเรือยาว เช่น ค่าการบริโภค ค่าใช้จ่ายด้านบริการ ค่าใช้จ่ายจากการชักลากเรือเข้าร่วมงานประเพณีจากจังหวัดต่างๆ ค่าจ้างฝ้าย ค่ารางวัลผู้ชนะการแข่งขันเรือ ฯลฯ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยแต่ละปีประมาณ 1,300,000- 1,500,000.บาท ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับผลการแข่งขันและค่าเครื่องดื่มระหว่างชมการแข่งขันเรือยาว กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความห่างไกลไปจากคุณค่าและความแท้ของประเพณีการแข่งขันเรือที่เป็นรากเหง้าของชุมชน คุณค่าของประเพณีที่เคยมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนผู้ใช้แหล่งน้ำถูกลดทอนจากรูปแบบดั้งเดิม

ผู้วิจัยจึงมีประเด็นคำถามว่า การใช้ปัจจัยงบประมาณ การทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาววัดสวนหงส์ สามารถส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้เกิดคุณค่าที่แท้จริง มีพัฒนาการให้เกิดความยั่งยืน ได้หรือไม่ โดยเฉพาะศาสนบุคคล ซึ่งเป็นทั้งเจ้าของสถานที่จัดงาน ผู้นำจิตวิญญาณและที่พึ่งของสาธุชน ได้แสดงบทบาทการส่งเสริมงานประเพณีให้เกิดคุณค่าด้านพระพุทธศาสนา ยกระดับการพัฒนาจิตใจ การสร้างสัมมาอาชีวะ การศึกษาถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องราวความเป็นมาไปสู่สาธารณะ สร้างอัตลักษณ์สร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ในระดับใด และอย่างไรบ้าง เพื่อให้งานประเพณีแข่งขันเรือยาวก้าวสู่ลักษณะ “วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์”(Cultural Creative) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว กับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ใช้กรอบแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต) เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติการสร้างคุณค่าแท้ของประเพณีวัฒนธรรม 4 มิติ ได้แก่ มนุษย์ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมิติทางเศรษฐกิจ นำไปบูรณาการกับแนวคิดวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของ Paul H. Ray and Sherry Ruth Anderson และ แนวคิดของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม เรื่อง องค์ประกอบของศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ตัวแปรที่ศึกษา (1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีงานแข่งขันเรือยาว ใน 4 มิติ คือ มนุษย์ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ (2) ตัวแปรตาม ได้แก่ วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ปัญหาที่ต้องการทราบ

1. ปัจจุบันพระสงฆ์ มีบทบาทในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างไร และระดับใด
2. ปัจจุบันพระสงฆ์ ควรมีบทบาทในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างไร และระดับใด

3. ประชาชนมีความคิดเห็นเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว แข่งสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

4. ปัจจุบันพระสงฆ์ มีบทบาทในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว ที่สัมพันธ์ กับการพยากรณ์บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างเสริมวัฒนธรรมแข่งสร้างสรรค์ ด้านใดบ้าง อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว แข่งสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ได้ทราบแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะวัฒนธรรมแข่งสร้างสรรค์ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่งานประเพณีแข่งขันเรือยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำโครงการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมงานประเพณีแข่งสร้างสรรค์ในจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอื่น ๆ

4. เป็นแนวทางในการวิจัยของผู้ที่สนใจที่ต้องการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง อายุ 21-30 ปี จบการศึกษามากกว่าระดับระดับปริญญาตรี มีอาชีพค้าขาย มีสถานภาพโสด และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท

2. ผลการศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีแข่งขันเรือยาว วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก 4.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.24 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ย 4.14

3. ผลการการศึกษารolesบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว แข่งสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก 3.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมแข่งสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.70 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแข่งสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย 3.54

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดโดยจัดเรียงความถี่จากสูงสุดของข้อเสนอแนะแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนามนุษย์แข่งสร้างสรรค์ ได้แก่ ควรเสริมกิจกรรมด้านความสามัคคีของประชาชนทุกระดับชั้น สร้างความสามัคคีให้กับชาวบ้าน และประสานงานทุกหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ

2) ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมแข่งสร้างสรรค์ ได้แก่ พระสงฆ์และทางวัด ควรมีบทบาทในการเผยแผ่ความรู้ และประวัติความเป็นมาของประเพณีเรือยาว ซึ่งเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน และประเพณีงานบุญในพื้นที่ อาจจะแทรกความรู้ในการเทศน์งานบุญต่าง ๆ หรือมีการเปิดบรรยาย รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลในงาน

3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ตระหนักในการปลูกจิตสำนึกรัก และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

4) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นผู้มีบทบาทในการทำให้งานมีความน่าสนใจ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน สินค้าทางหัตถกรรม/เกษตร ฯลฯ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน

5. ผลการสังเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์จากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) ด้านการพัฒนามนุษย์เชิงสร้างสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมด้านการพัฒนามนุษย์ โดยการใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนช่วยคิดช่วยทำในการจัดกิจกรรมประเพณีแข่งเรือยาว โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม เช่น ใช้เป็นสถานที่เก็บเรือ ซ่อมฝีพาย และจัดการแข่งขัน ส่งเสริมเยาวชนใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย โดยไม่คำนึงถึงผลแพ้ชนะ ให้โอกาสแก่เยาวชนในชุมชนได้ร่วมกิจกรรม สร้างกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีระหว่างเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน สร้างรายได้ให้แก่ฝีพาย รวมถึงคนในชุมชน และลดปัญหาภาวะยาเสพติดในชุมชน

2) ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรมอันเป็นการสร้างวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนที่มีวิถีชีวิตอาศัยตามลุ่มน้ำมาแต่เมื่อครั้งอดีต สร้างคุณค่าให้เกิดแก่แม่น้ำโดยการใช้ประเพณีเป็นตัวขับเคลื่อน เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการชักชวนให้ทุกฝ่ายร่วมกันจัดประเพณีแข่งเรือยาวขึ้น โดยให้ทุกฝ่ายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง ร่วมรับประโยชน์ และรักษาประเพณีการแข่งขันเรือยาวของอำเภอบางปลาม้าที่มีมาแต่อดีต มีการจัดกิจกรรมโดยให้เรือแต่ละชุมชนในอำเภอบางปลาม้า ร่วมลงแข่งขัน และให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนร่วมกันจัดกองเชียร์ เป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในเขตอำเภอบางปลาม้าให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประจำถิ่น และรักษาไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป

3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า การจัดประเพณีการแข่งขันเรือยาวเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ประชาชนเห็นความสำคัญของแม่น้ำ โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ ปลูกจิตสำนึกรัก และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เป็นผู้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมทำความสะอาดแม่น้ำโดยเฉพาะบริเวณที่ใช้เป็นสนามแข่งขัน ประสานความร่วมมือกับภาครัฐให้ช่วยกำจัดผักตบชวาในแม่น้ำในวันที่จัดงาน มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนงดใช้กล่องโฟม และขยะพลาสติก โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ภายในงาน ภายในงานควรมีการคัดแยกขยะในจุดซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะ เพื่อง่ายต่อการกำจัด และสร้างมูลค่าให้แก่ขยะ อีกทั้งควรมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนสร้างความร่มรื่นแก่ผู้มาร่วมงาน

4) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่า การจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาวเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน เพราะมีการเปิดให้ประชาชนในชุมชนได้ตั้งร้านค้า สามารถนำสินค้าท้องถิ่นของชุมชน และสินค้าเกษตรของประชาชนมาขายในงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการรณรงค์ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดภายในงาน มีการจัดหาบริษัทห้างร้านเข้ามาสนับสนุนทีมแข่งขันเรือยาวสร้างรายได้ให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นฝีพาย และควรจัดพื้นที่ขายสินค้าในชุมชน/สินค้าเกษตรให้กับประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาขาย

6. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ >0.05 แสดงว่ามีความแปรปรวนเท่ากัน ยกเว้นระดับการศึกษาสูงสุด กับ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่มีต่อการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว มีความสัมพันธ์ กับการสร้างเสริมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการทดสอบ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านเศรษฐกิจ (X_4) และด้านสังคมและวัฒนธรรม(X_2) มีความสัมพันธ์มากที่สุด กับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

สมการมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 2.25 ($R^2 = 0.0225$) และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์หัดถถอยเชิงพหุได้ ดังนี้

$$\hat{Y}_1 = 3.01 + 0.17 (X_2) + (-0.13) (X_4)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ } \hat{Z}_{y1} = 0.25 (X_2) + (-0.20) (X_4)$$

อภิปรายผล

1) จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของ Paul H. Ray and Sherry Ruth Anderson ได้กล่าวว่า มีการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและการดูแลความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ให้ความสำคัญและเป็นพิเศษต่อการพัฒนาทางจิตใจ เชื่อว่าการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ หรือศาสนามีความสำคัญต่อชีวิต และต้องการให้กลุ่มการเมืองและภาครัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดี แก่เด็ก โดยการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชน และการสร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศเพื่ออนาคต ตรงกับแนวคิดของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ที่กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ด้านทุนศิลปวัฒนธรรม ได้แก่การมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทรัพยากรทางปัญญา องค์ความรู้ทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต การทำมาหากิน เป็นประเพณีที่ชุมชนนั้นๆ ได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา มีความเป็นมาเรื่องราวและภูมิหลังที่ชัดเจน โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีรูปแบบการนำเสนอที่ดึงดูดความสนใจ และสร้างความประทับใจพร้อมถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนอื่น และคนรุ่นต่อไป มีการพัฒนา สร้างสรรค์ ประยุกต์อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคม และวัฒนธรรมไทย ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความผูกพัน และความภาคภูมิใจของคนในสังคม สามารถสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำเสนอ “วัฒนธรรมพุทธ” หรือ “วัฒนธรรมพุทธศาสตร์ โดยสรุป ดังนี้ การที่ชุมชน และสังคมจะสามารถพัฒนา

วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ดังกล่าวมานี้” ตัวแบบในการพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นการรื้อฟื้นวัฒนธรรมแบบพุทธขึ้นมา หรือเป็นการปรับปรุงวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมอุตสาหกรรม ที่กำลังครอบงำโลกอยู่ในปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมที่ผ่านมาจากมนุษยชาตินั้น ล้วนมีข้อบกพร่องด้วยกันทั้งสิ้น รวมทั้งวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เองด้วย ที่แม้เป็นวัฒนธรรมแห่งความรู้และต้องทำก็จริง แต่คับแคบและเสียดุลเป็นอย่างยิ่งเพราะมองความจริงเพียงด้านเดียว คือ ธรรมชาติภายนอก และเฉพาะทางด้านวัตถุเท่านั้น ในขณะที่วัฒนธรรมแบบพุทธนั้น นอกจากเป็นวัฒนธรรมแห่งการที่ต้องรู้และต้องทำตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นวัฒนธรรมแห่งการพัฒนามนุษย์อย่างครอบคลุมรอบด้านอีกด้วย กล่าวคือ เป็นวัฒนธรรมที่พัฒนาตัวมนุษย์ทั้งทางด้านพฤติกรรม(ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ความรู้) และครอบคลุมเชื่อมโยงทั้งมนุษย์ (พุทธะ) ธรรมชาติ (ธรรม) และสังคม (สังฆ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **กวินธร เสถียร, และ พิชรินทร์ สิริสุนทร** ศึกษาเรื่องโครงการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ ในประเด็นการแข่งขันเรือ อำเภอยะยงสา จังหวัดน่าน พบว่า 1) คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ จากลักษณะเรือแข่งที่มีเอกลักษณ์และกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ ขบวนแห่ถ้วยรางวัล โชว์เรือสวยงาม 2) คุณค่าทางจิตวิญญาณ จากการเป็นส่วนหนึ่งของพิธีทางศาสนา พิธีกรรมเกี่ยวกับเรือ เพื่อสร้างกำลังใจ และเครื่องยึดเหนี่ยวคนในสังคม และ 3) คุณค่าทางสังคม จากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยกลุ่มคนทุกช่วงวัย การเข้ามามีส่วนร่วมในงานแข่งเรือส่งผลให้เกิดความสามัคคีและสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันของคนในชุมชน ส่วนองค์ประกอบที่สำคัญในงานประเพณีการแข่งขันเรือพบว่า ช่วงก่อนการแข่งขันคือ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในวิทยุชุมชน และการระดมเงินทุนสนับสนุนจากประชาชนในหมู่บ้าน ช่วงการแข่งขันคือ การจัดห้องน้ำสะอาด และช่วงสิ้นสุดการแข่งขันคือ การจัดการนวัตกรรมสังคมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น คือ หนังสือคู่มือส่งเสริมความเข้าใจเอกลักษณ์เรือแข่งอำเภอยะยงสา และส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ชุมชน ฝาย และนักท่องเที่ยว และผลการวิจัยของ กรวรรณ สังขกร, และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ได้แก่ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพิ่มการแสดง เพิ่มการจัดกิจกรรมสาธิตการทำอาหารและขนมพื้นเมืองให้นักท่องเที่ยวได้ชม ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และชักชวนให้มีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาขายสินค้าใน กาดหมั้ว กาดเมืองให้มากขึ้น

2) จากวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ ไม่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนามนุษย์เชิงสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีนัยสำคัญทางสถิติ >0.05 แสดงว่ามีความแปรปรวนเท่ากัน ยกเว้นระดับการศึกษาสูงสุด กับ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของกรวรรณ สังขกร, และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ พบว่า แนวทางการจัดการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสนับสนุนเมืองวัฒนธรรมสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพิ่มบทบาทของภาครัฐ และสถาบันการศึกษาเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนามากขึ้น ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุต

โต) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล มีการเกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในชุมชน ส่งเสริมให้การดำรงชีวิตให้มีความเกี่ยวโยงและสัมพันธ์กับระบบนิเวศในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ และที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ สามารถนำวัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติมาใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเดิมหรือมีความสมบูรณ์ได้มากขึ้น เช่น ประเพณีสืบทอดมาแม่น้ำ การแข่งขันเรือยาว การตัดกบตรทางน้ำ

3) จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว กับ วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านเศรษฐกิจ (X_4) และด้านสังคมและวัฒนธรรม(X_2) มีความสัมพันธ์มากที่สุด กับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล มีการเกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในชุมชน ส่งเสริมให้การดำรงชีวิตให้มีความเกี่ยวโยงและสัมพันธ์กับระบบนิเวศในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ และที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ สามารถนำวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติมาใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเดิมหรือมีความสมบูรณ์ได้มากขึ้น เช่น ประเพณีสืบทอดมาแม่น้ำ การแข่งขันเรือยาว การตัดกบตรทางน้ำ การพัฒนาพฤติกรรมเศรษฐกิจทั่วไป เช่น การกิน การใช้จ่ายซื้อหา การเตรียมอาหาร การกำจัดของเสียทิ้งขยะ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมมาก จึงควรฝึกฝนพัฒนาให้มีพฤติกรรมเศรษฐกิจทุกอย่างในทางที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเกื้อกูลสภาพแวดล้อม เช่น ความรู้จักประมาณในการบริโภค การซื้อหาปัจจัยสี่และสิ่งของเครื่องใช้โดยมุ่งเอาคุณค่าแท้ การไม่แสพสิ่งเสพติดมีนเมา

องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในลักษณะแผนภาพที่แสดงแนวทางการพัฒนาการบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวสู่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงตามแผนภาพนี้

**บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีแข่งขันเรือยาว
เชิงสร้างสรรค์ อำเภอบางปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**

**การพัฒนามนุษย์เชิง
สร้างสรรค์**

- พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์
- พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรม มีรูปแบบการปฏิบัติช่วงเวลา วิธีการ และขั้นตอนชัดเจน
- พระสงฆ์มีการพัฒนาสร้างสรรค์ ประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคม/การเมือง/เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง
- พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณโดยใช้พุทธธรรมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต

แนวทางการพัฒนา
พระสงฆ์ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมเพื่อความสำเร็จของประชาชนทุกระดับชั้น ควรมีการอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ สร้างความสามัคคีให้กับชาวบ้าน และประสานงานทุกหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ

**การพัฒนาสังคมและ
วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์**

- พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่โดดเด่น
- พระสงฆ์มีกิจกรรมการพัฒนาสาระคุณค่าทางสังคม จิตใจ และวิถีชีวิตชุมชน
- พระสงฆ์/วัดมีกิจกรรมการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมมีหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่มบุคคล ดูแลสนับสนุน
- พระสงฆ์มีการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ของชุมชน
- พระสงฆ์มีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์วิถีทางในการดำเนินชีวิตของชุมชน/สังคม

แนวทางการพัฒนา
ควรมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ และประวัติความเป็นมาของประเพณีเรือยาว ซึ่งเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน และประเพณีงานบุญในพื้นที่ อาจจะแทรกความรู้ในการเทศน์งานบุญต่าง ๆ

**การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
เชิงสร้างสรรค์**

- พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้รักธรรมชาติและหวงแหนและกังวลอย่างลึกซึ้งต่อการสร้างความเสียหายแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- พระสงฆ์มีกิจกรรมสร้างให้ชุมชน/สังคมตระหนักต่อปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อโลกและต้องการการแก้ไขที่จริงจัง
- พระสงฆ์มีกิจกรรมการเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์การปกป้องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านสื่อต่าง ๆ
- พระสงฆ์มีการปรับลดขนาดกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- พระสงฆ์ให้ความสำคัญต่อการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยระหว่างการจัดงานโดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทิ้งขยะในจุดที่กำหนด

แนวทางการพัฒนา
ควรให้พระสงฆ์ในฐานะเป็นเจ้าของสถานที่ รณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจังเพื่อจะทำให้สถานที่ไม่สกปรก รณรงค์จัดการคัดแยกขยะ ในสถานที่จัดงานเพื่อคัดกรองขยะ สร้างรายได้ และลดปัญหาขยะ และควรให้มีการจัดการทำความสะอาด และดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองตลอดทั้งปี

**การพัฒนาเศรษฐกิจ
เชิงสร้างสรรค์**

- พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน
- พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างจิตอาสาทำงานเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
- พระสงฆ์มีการประกาศและบังคับใช้กฎระเบียบควบคุมห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งก่อน - ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม
- พระสงฆ์/วัดมีกิจกรรมรณรงค์ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังทั้งก่อน - ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม
- พระสงฆ์มีการสนับสนุนให้เยาวชนเดินรณรงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานรับทราบถึงข้อห้ามต่าง ๆ ได้แก่ ห้ามดื่ม ห้ามซื้อ ห้ามขาย ห้ามพกพาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาในสถานที่จัดงาน

แนวทางการพัฒนา
ควรส่งเสริมชุมชนให้ผลิตสินค้าพื้นบ้าน ให้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามาอุดหนุน และเปิดร้านค้าเพื่อให้มีรายได้ ให้มีการจัดการตลาดร้านค้า ให้มีการประชาสัมพันธ์ที่กว้างขวางเชิญประชาชนเข้ามาจับจ่ายอย่างแพร่หลาย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวเชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาโดยรวมมีค่าแปลผลเฉลี่ย อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม และวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์มากที่สุด กับ วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ (1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี หรือหน่วยงานที่ร่วมกันจัดงานประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดสวนหงส์ ควรนำเสนองานประเพณีดังกล่าวนี้ให้ได้รับการคัดเลือกเป็น “วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์” เพื่อสร้างทุนวัฒนธรรมให้เป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนเกิดความมั่นคงในชีวิต เป็นวิธีการของกลยุทธ์ทางการตลาด ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าเกิดความมั่งคั่ง เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่จากฐานมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมที่มีคุณค่าอยู่แล้วทำให้เกิดตลาดผลิตภัณฑ์ใหม่มีคุณค่าสูงขึ้นนำไปสู่ความยั่งยืน (2) พระสงฆ์ในตำแหน่งระดับพระสังฆาธิการในจังหวัดสุพรรณบุรี ควรจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวในอำเภอที่มีศักยภาพและมีศาสนสถานติดกับแม่น้ำท่าจีนเป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนและยกระดับสังคมและวัฒนธรรมสู่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว เชิงสร้างสรรค์ วัดสวนหงส์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีประเด็นที่นำศึกษาอีกหลายประเด็น เช่น (1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดสุพรรณบุรี (2) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เป็นชุมชนวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). *แนวทางการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมและขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร”*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- กรมศิลปากร. (2542). *วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญา และเทคโนโลยี*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทมติเนตเวิร์ก จำกัด.
- กองพุทธศาสนาสาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *วัดพัฒนา’ 52*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ขวัญทอง สอนศิริ(ขุนโจ้). (2544). *การแข่งขันเรือยาวประเพณี สืบสานตำนานเจ้าพระยา ชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย “เรือยาว มรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ”*. เอกสารอัดสำเนา.
- พระมหาจุฑพล ญาณวิโร. (2556). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสวนหงส์*. เอกสารอัดสำเนา.
- วัฒนธรรมและประเพณี. (2562). [ออนไลน์]. สืบค้น 5 พ.ย.2562. จาก: <http://www.meemodo.com/THculture.html>.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกสถานะเป็นพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ,

สัมภาษณ์ นายธรรมนุญ มณีอินทร์, อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 68 หมู่ 10 ตำบลโคกคราม, นายคะนิง ศรีประจันต์ อายุ 65 ปี บ้านโคกคราม หมู่ 10, นายปรเมศร์ ปัญจสังวร อายุ 55 ปี ปราชญ์ชุมชนโรงสีวังตาเพชร อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, [9 พฤศจิกายน 2562].

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534). *วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเภทศาสนา : ความหมายและขอบข่ายวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น
Political dynamic and political culture reinforcement
in democratic system of local politicians

ไพวรรณ ปุริมาตร

Paiwan Purimart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus.

E-mail: pichitpuri2@hotmail.com

Received 20 November 2020; Revised 5 April 2021; Accepted 5 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพลวัตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น 2. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 375 คน ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอแบบบรรยายอธิบายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย
  - 1) การมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของตน
  - 2) เคารพกฎหมายและกติกากในการอยู่ร่วมกันในสังคม
  - 3) รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริต
  - 4) มีจิตสาธารณะ
  - 5) มีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง
2. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย
  - 1) การมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย
  - 2) การยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล
  - 3) การเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย
  - 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง
  - 5) การมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
  - 6) การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์
  - 7) การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์
  - 8) การไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ

3. นำเสนอรูปแบบพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) กายกรรม (การทำดีกัน) 2) วจีกรรม (การพูดดีต่อกัน) 3) มโนกรรมอัน (การคิดดีต่อกัน) 4) สาธารณโมคิ (การจัดสรรผลประโยชน์ต่อส่วนรวม) 5) สีสสามัญญดา (ไม่เบียดเบียนผู้อื่น) 6) ทิฏฐิสามัญญดา (รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น)

คำสำคัญ: พลวัตทางการเมือง, วัฒนธรรมทางการเมือง, ระบบประชาธิปไตย

Abstracts

Objectives of this research were: 1. To study the level of response of the public to political dynamics in the democratic system of local politicians. 2. To study the application of Dhamma principles in strengthening political culture in the democratic system of local politicians. 3. To propose a model of political culture reinforcement in democratic system of local politicians, conducted by the mixed research methods: The quantitative research, data were collected from 375 persons with questionnaires and data were analyzed with frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research, data were collected from 17 key informants by in-depth-interviewing Data were analyzed by descriptive interpretation.

The research results were found that

1. Strengthening the democratic political culture of local politicians consists of 1) having knowledge, understanding and awareness of one's rights, duties and responsibilities 2) Respect the laws and rules of coexistence in society 3) Accepting An honest political opinion 4) Have a public mind 5) Have an interest in and participate in politics

2. The process of strengthening political culture in the democratic system of local politicians consists of 1) having faith in the principles of democracy, 2) adherence to and trusting of the principles and dignity of persons, 3) respect for the rules of government democracy 4) Participation in political and governance activities 5) Citizenship and self-confidence 6) Optimism, human trust 7) Known to criticize logically and in a constructive way 8) Lack of a tyrannical mind.

3. To present the model of political dynamics and the strengthening of political culture. In the democracy of local politicians, it consists of 1) acrobatics (doing good) 2) speech (speaking good to one another) 3) thinking (good thinking) 4) consumerism (allocation of public interest) 5) Common Yata color (does not persecute others) 6) talisman of common Yata (Listen to other people's opinions)

Keywords: Political Dynamic, Political Culture, Democratic System

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ประชาชนต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนศรัทธาแล้วจะมีความเชื่อมั่น ถ้าหากมีอะไรเกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบการเมืองที่ต้องรักษาเอาไว้คือระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นระบบการปกครองที่เสียหายน้อยที่สุด หลักสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือประชาชนทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยสิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น ฉะนั้น การทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชนไม่ได้อยู่ที่การรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งและระบบรัฐสภาฯ แต่อยู่ที่การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจรู้สึกตระหนักและเห็นคุณค่าจนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยจึงยึดถือปฏิบัติเป็นวิถีคิดและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่เรียกว่า ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเรื่องที่จะต้องปลูกฝังในสังคมไทย (อานันท์ ปันยารชุน, 2551)

อำนาจท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมามีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาในอดีตนั้นพบว่า อำนาจท้องถิ่นมีลักษณะที่หลากหลายของกลุ่มอำนาจ แต่มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกันคือ การพยายามสร้างความสัมพันธ์กับลูกน้อง บริวาร หรือชาวบ้าน เพื่ออาศัยถิ่นฐานเป็นเครื่องปกป้องอำนาจท้องถิ่น การแสดงบทบาทดังกล่าวรับรู้กันอยู่แล้วว่าผู้คนในท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลซึ่งสามารถให้ความปลอดภัยในการดำรงชีวิตผนวกกับการสร้างฐานอำนาจของตนเองเพื่อให้เกิดความอยู่รอด อีกทั้งยังมีจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งคือ อำนาจท้องถิ่น อำนาจอิทธิพลก่อให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อำนาจของท้องถิ่นจึงเข้าสู่หรือพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้มีอำนาจในระบบราชการเพื่อที่จะทำให้ผลประโยชน์ของตนดำเนินต่อไป บางส่วนไม่ได้เข้าสู่ระบบราชการก็ต้องสร้างเครือข่ายที่สัมพันธ์กับราชการชั้นสูงเพื่อปกป้องสถานะของตน แต่ก็ยังสร้างสัมพันธ์กับชาวบ้านมากขึ้นเช่นกัน เพื่อดำรงความศักดิ์สิทธิ์ในอำนาจของตน (สมปอง รักษาธรรม, 2552)

ลักษณะทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาจะเป็นการสืบทอดอำนาจทางการเมืองผ่านระบบเพื่อนพ้อง เครือข่าย โดยเฉพาะทางเครือญาติ ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในบริบทช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาที่มีการเกิดการเลือกตั้งและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมนั้น ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อาทิเช่นในปัจจุบัน ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็เป็นคนสนิทของฐานอำนาจของนักการเมืองเก่าหรือนายกเทศบาลเมืองนครราชสีมาก็เป็นคนจากพรรคชาติพัฒนาก็ยังเป็นฐานอำนาจเก่าอีกเช่นกัน ยังไม่นับรวมเครือข่ายที่เข้าไปครอบงำการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขนาดเล็ก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ทั้งทั้งจังหวัด

นอกจากนี้ ประเด็นปัญหาจากข้อมูลคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561 พบว่า มีข้อกล่าวหาร้องเรียนจำนวน 471 เรื่อง หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมากที่สุด 4 ลำดับแรกเรียงจากมากไปหาน้อยคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 175 เรื่อง เทศบาล 165 เรื่อง หน่วยงานทางการศึกษา 45 เรื่อง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด 20 เรื่อง (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจะมีพลวัตรทาง

การเมืองในการเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง อาศัยระบบอุปถัมภ์ นำไปสู่ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นในสังคมไทย

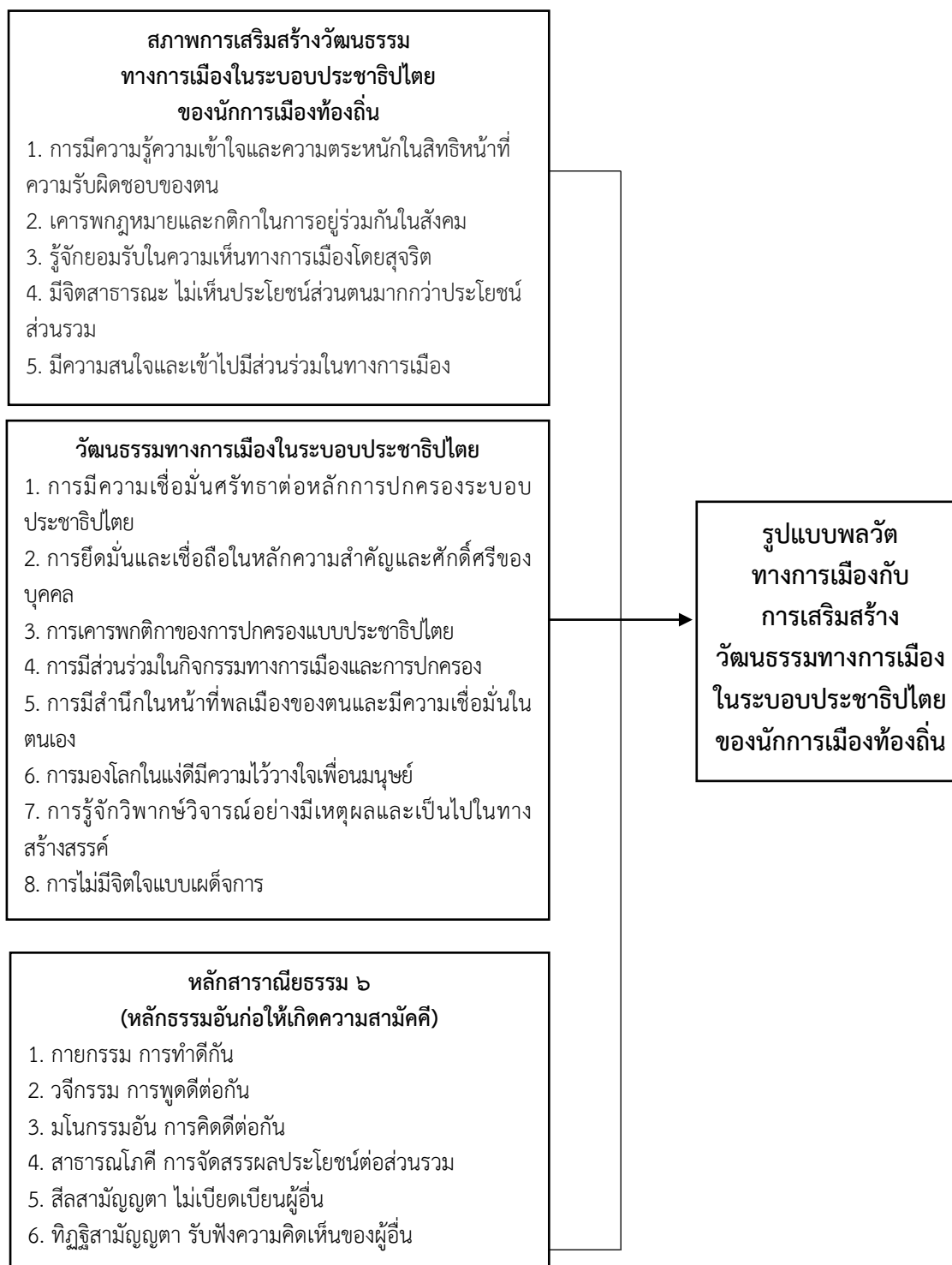
ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้าง ปัญหาการใช้ทรัพยากรของทางราชการ ในจังหวัดนครราชสีมา ที่ปรากฏในปัจจุบันจากการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ มีปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้างการใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน การเรียกรับเงินจากการซื้อขายตำแหน่ง การสร้างสนามฟุตบอล เป็นต้น ซึ่งเป็นส่งผลต่อขวัญ กำลังใจของประชาชนในพื้นที่นับว่าเป็นความล้มเหลวในการใช้งบประมาณแผ่นดิน เกิดการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการ หากเกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชื่อว่าในการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดนครราชสีมา ก็จะลดลงหรือหมดไปสำหรับข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดนครราชสีมาตลอดจนสังคมไทย จึงเป็นปัญหาต่อการพัฒนาเนื่องจากขาดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นปัญหาที่รัฐบาลได้หาแนวทางป้องกันและปราบปรามเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงหรือหมดไปจากสังคมไทย (ปรีชา อุยตระกูล และคณะ, 2561)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น เนื่องจากการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนับเป็นการมีส่วนร่วมพื้นฐานที่สำคัญของการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็เพราะว่าพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐและพลเมืองได้ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทนที่เลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สิ่งที่เราให้ความสำคัญคือ การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระบนพื้นฐานของความรู้ความตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวนประชากร 5,678 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จากจำนวนประชากร 5,678 คน คำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ เจาะจงผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงาน/องค์กรอิสระ จำนวน 17 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดเกี่ยวกับหลักสารานิยมธรรม 6 (หลักธรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคี)

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค

2. แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2. ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม

3. นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอแจกแบบสอบถาม และดำเนินการแจกและรับกลับคืนด้วยตนเอง

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม ที่รับกลับมาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น หลักสารณียธรรม 6 (หลักธรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคี) และการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ตอนที่ 2-4 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ข้อคำถามแสดงความแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ทำการวิเคราะห์โดยอธิบายผลเป็นความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง พบว่าลักษณะเช่นนี้จะเป็นผลมาจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในอนาคตดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จะต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม ยึดหลักความเสมอภาคของบุคคล หลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เพื่อจะส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สามารถพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นและยังส่งผลไปยังประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของศักดิ์ศรีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และความเสมอภาคของบุคคล มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการที่จะได้รับการบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนจะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน

2. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น การมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความศรัทธาจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า แม้จะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ระบบประชาธิปไตยก็จะเป็นระบบการเมืองที่ต้องจรรโลงไว้ การยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากด้วยกับเสียงข้างมาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมืองพูดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์ การมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลการใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้ง การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์สิ่งนี้จำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตย การมองโลกในแง่ดียอมช่วยให้มนุษย์มีความหวังได้ว่าเรามีความสามารถที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อมและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายไปได้ด้วยระบอบประชาธิปไตย การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติของทางการเมืองไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้

3. นำเสนอรูปแบบพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักสาราณียธรรม 6 กายกรรม (การทำความดีกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสมาชิกในหมู่คณะเดียวกัน มีความเมตตาแก่สมาชิกร่วมชุมชนเดียวกัน ได้ร่วมส่งเสริมให้มีการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมชุมชน วชิกรรม (การพูดดีต่อกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีการแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มีส่วนร่วมในการตักเตือนกันด้วยความหวังดีต่อเพื่อนร่วมชุมชน มีการแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มโนกรรมอัน (การคิดดีต่อกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ส่งเสริมให้มีการตั้งจิต ปรารภนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันได้ร่วมสนับสนุนให้มีความเป็นมิตรไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้มีการคิดดีต่อกัน ไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาทหรืออิจฉาริษยากัน สาธารณโภคี (การจัดสรรผลประโยชน์ต่อส่วนรวม) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีน้ำใจแจกจ่ายสิ่งของที่ได้รับสนับสนุนตามโอกาส และมีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกันในชุมชน มีการแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม สีสสามัญญตา (ไม่เบียดเบียนผู้อื่น) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีความประพฤติตนสุจริต ตั้งงามได้ ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติเสมอเหมือนกันทั้งหมู่คณะ มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะตามอำเภอใจ ทิฐีสามัญญตา (รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้มีการร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความดีงามให้กับชุมชน มีการใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลได้มีความเห็นชอบร่วมกันในหมู่คณะ

อภิปรายผล

1. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง พบว่าลักษณะเช่นนี้จะเป็นผลมาจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในอนาคต ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จะต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม ยึดหลักความเสมอภาคของบุคคล หลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เพื่อจะส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สามารถพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นและยังส่งผลไปยังประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของศักดิ์ศรีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และความเสมอภาคของบุคคล มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการที่จะได้รับการบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนจะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน สอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ ตั้งวัฒนธรรม พรนภา เตียสุธิกุล และบุญเลิศ ไพรินทร์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม ต้องมีจิตสาธารณะในการให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเท่าเทียม การมีส่วนร่วม ความมีน้ำใจ คุณภาพงาน และให้ความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น การมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความศรัทธาจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า แม้จะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ระบบประชาธิปไตยก็จะเป็นระบบการเมืองที่ต้องจรรโลงไว้ การยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล การเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากด้วยกับเสียงข้างมาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมืองพูดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์ การมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ การมองโลกในแง่ดีย่อมช่วยให้มนุษย์มีความหวังได้ว่าเรามีความสามารถที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อมและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายไปได้ด้วยระบอบประชาธิปไตย การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติของทางที่ไม่ดีมีจิตแบบเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น (2557) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีลักษณะสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การมีเหตุผล การให้ความเคารพต่อผู้อื่น อดทนอดกลั้นในความแตกต่าง การตกลงกันอย่างสันติวิธี การทำดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมีอุดมการณ์ ประชาธิปไตย

3. นำเสนอรูปแบบพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักสาราณียธรรม 6 กายกรรม (การทำดีกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสมาชิกในหมู่คณะเดียวกัน มีความเมตตาแก่สมาชิกร่วมชุมชนเดียวกัน ได้ร่วมส่งเสริมให้มีการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมชุมชน วชิกรรม (การพูดดีต่อกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีการแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มีส่วนร่วมในการตักเตือนกันด้วยความหวังดีต่อเพื่อนร่วมชุมชน มีการแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มโนกรรมอัน (การคิดดีต่อกัน) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ส่งเสริมให้มีการตั้งจิต ปรารภนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อกันได้ร่วมสนับสนุนให้มีความเป็นมิตรไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้มีการคิดดี ต่อกัน ไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาทหรืออิจฉาริษยากัน สาธารณโภคี (การจัดสรรผลประโยชน์ต่อส่วนรวม) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีน้ำใจแจกจ่ายสิ่งของที่ได้รับสนับสนุนตามโอกาส และมีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกันในชุมชน มีการแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม สีสสามัญญตา (ไม่เบียดเบียนผู้อื่น) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีความประพฤติตนสุจริต ตั้งงามได้ ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติเสมอเหมือนกันทั้งหมู่คณะ มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะตามอำเภอใจ ทิฐีสามัญญตา (รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้มีการร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความดีงามให้กับชุมชน มีการใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลได้มีความเห็นชอบร่วมกันในหมู่คณะ สอดคล้องกับ พระครูพิบูลย์ธรรมสถิตฐิตสุโข ได้ศึกษาเรื่อง การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมการนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาล ตำบลร่อนพิบูลย์ด้านเมตตาทายกรรม ควรยินดีให้คำแนะนำด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ด้านเมตตาวัจจกรรม ควรชี้แจงรายละเอียดให้ทราบถี่ถ้วน ด้านเมตตามโนกรรม ควรให้เกียรติแก่ประชาชนอย่างเสมอภาค ด้านสาธารณโภคี ควรมุ่งเน้นการจัดสาธารณูปโภคเพื่อ

ประโยชน์ส่วนรวม ด้านศีลสามัญญตา ควรที่มีความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ด้านทวิญญูสามัญญตา ควรใจกว้างพร้อมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิบัติงาน

สรุปองค์ความรู้

พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นควรมีหลักการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์การปฏิบัติตามหลักการมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของตน การเคารพกฎหมายและกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคม การรู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริต และการมีจิตสาธารณะ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มุ่งเน้นธรรม ด้วยการประยุกต์หลักธรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคีของนักการเมืองท้องถิ่น คือ หลักสาราณียธรรม 6

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นให้เกิดการตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน

1.2 นักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนควรรยกรองนักการเมืองที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามนโยบายที่แถลงไว้ก่อนการเลือกตั้ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.2 ควรศึกษาวิจัยรากฐานทางการส่งเสริมวัฒนธรรมในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเมืองของนักการเมือง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). *รายงานผลการตรวจสอบผลการปฏิบัติหน้าที่ประจำปี 2561*. นนทบุรี: สยามคัลเลอร์พริ้น จำกัด.

ทวีศักดิ์ ตั้งวัฒนธรรม พรนภา เตียสุธิกุล และบุญเลิศ ไพรินทร์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 8(2): 1.

ปรีชา อุตระกุล และคณะ. (2561). โครงการ ประชาสังคมกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบและกลไกในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. *รายงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข. (2561). การนำหลักสารณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*. 12(1): 111.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2547). *การบริหารราชการแผ่นดินกับจิตวิญญาณประชาธิปไตย*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถาบันพระปกเกล้า. (2550). *วัฒนธรรมการเมือง จริยธรรมและการปกครอง*. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สมปอง รักษาธรรม. (2552). *ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่กับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2549-2552 : ศึกษากรณีเปรียบเทียบนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

อานันท์ ปันยารชุน. (2551). *ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน, การบรรยายสาธารณะ ณ กรุงบรัสเซลส์ ชุดการบรรยายอมายตา เซน เกี่ยวกับพัฒนาอย่างยั่งยืน สมาคม เคมบริดจ์ สมาคมออกซ์ฟอร์ดและกลามฮาร์วาร์ดแห่งเบลเยียม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สาธารณประโยชน์ และประชาสังคมสถาบันนิติพัฒนบริหารศาสตร์.

Yamane, T.. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

**การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา**
Righteousness reinforcement integration for political leadership of political
in Nakhon Ratchasima province

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล

Phonsetthi Wuttipanyaisakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus.

E-mail: Phonsetthi.Wut@mcu.ac.th

Received 20 November 2020; Revised 5 April 2021 ; Accepted 5 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมือง ศึกษาหลักธรรมาธิปไตยส่งเสริมภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง และนำเสนอการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยส่งเสริมภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 13 รูปหรือคน นำเสนอผลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ด้านจุดเด่นของการส่งเสริมภาวะผู้นำ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และมีความมุ่งมั่นสูงที่จะพัฒนาองค์ให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ โอกาสของการส่งเสริมภาวะผู้นำได้รับการสนับสนุนและการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดีและมีความต่อเนื่อง

2. หลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ด้านอำนาจอิทธิพลของผู้นำ การเป็นผู้นำคือคนที่สามารถทำให้คนอื่นไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้ หน้าที่ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความพยายามความเพียร และการมีระเบียบวินัยต่อตนเอง มุ่งเน้นหนักในเรื่องความเป็นผู้นำการเรียนรู้ ปลุกฝังให้ขยันหมั่นเพียร ด้านคุณลักษณะของผู้นำ ภาวะผู้นำมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้อื่นยอมรับและยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

3. การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ทาน (การช่วยเหลือสังคม) สีล (การเคารพกฎกติกาตามระเบียบสังคม) บริจาค (การแบ่งปันบริจาค) อาชว (ความซื่อตรงสุจริต) มทพว (ความโอบอ้อมอารี) ตป (ความเพียรพยายาม) อกโกธ (การให้อภัย) อวิหีสา (การไม่เอาเรียดเอาเปรียบ) ขนติ (ความอดทน) อวิโรธน (ความเที่ยงธรรม)

คำสำคัญ: หลักธรรมาธิปไตย, ภาวะผู้นำ, การเมือง

Abstracts

Objectives of this research were: 1. To study the general conditions, the promotion of politicians' leadership in NakhonRatchasima Province 2. Study the principle of Dhamma supremacy for promoting politicians' political leadership in NakhonRatchasima Province and 3. To present the Dhamma supremacy integration principle for promoting politicians' political leadership in NakhonRatchasima Province. Methodology was the qualitative research method, collected data from 25 key informants and 13 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation

The research results were found that

1. General conditions for promoting politicians' political leadership in Nakhon Ratchasima Province were as follows: 1) Strengths; Political leaders tried to do political activities, work for people sacrificed and volunteer to work to drive policies to resolve the suffering problems for the people. 2) Weakness; politicians used political power to win political competitors, including the use of financial power to buy votes 3) Opportunities; political leaders showed more moral behavior as a social model, using Tasapitajadhamma, ten Royal virtues, to create political opportunities 4) Threats: It was difficult to implement public policy for solving people's suffering problems. Political parties are under capitalist groups, lacking political ideology.

2. Principles of sovereignty for promoting leadership of politicians in Nakhon Ratchasima Province. Power - influence of leaders Leadership is someone who can lead others towards their goals. Leadership must have the responsibility to formulate the policy to be effective. Leadership behavior being a good leader requires effort and persistence. And self-discipline Focus on learning leadership. Cultivate diligence Leader traits Leadership has the ability to convince or motivate others to accept and willingly act. The situation of the leader Leadership and competencies that everyone should have it is fundamental that needs to be promoted and developed so much.

3. Integrating the principles of sovereignty for promoting the leadership of politicians in Nakhon Ratchasima Province, consisting of Tan (contributing to society), Si (Respect of the rules of the social order), Prijak (sharing of donations), Archkhua (integrity Honest) Mthua (generosity) ta (persistence) Akkoth (forgiveness) Avisa (non-exploitation) Khnti (patience) Aphrodite (justice)

Keywords: Reinforcement, Leadership, Politicals

บทนำ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นกลไกสำคัญในระบอบประชาธิปไตยเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งให้มาเป็นผู้แทนปวงชนในการใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สุข ของประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม คุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมือง

เพื่อประโยชน์ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชนและความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ และผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีทั้งดีและไม่ดีปะปนกันอยู่ยังไม่สามารถระบุให้ชัดเจนว่าคนใดมีคุณธรรมหรือไม่มีคุณธรรม เพราะความคาดหวังและความต้องการของประชาชนมีส่วนผลักดันให้พฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องพัฒนาตนเองทางด้านจริยธรรมจิตสำนึกและความรับผิดชอบในสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่ดี (นพ นรนาถ, 2562)

วิกฤติทางการเมืองและความแตกแยกในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้สะท้อนปัญหาสำคัญหลายประการของประเทศ ทั้งการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของนักการเมือง การทุจริตในวงราชการการกลืนกลืนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ รวมทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงผลอันเกิดจากโครงสร้างทางอำนาจที่ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำ การบริหารราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการมีกฎหมายที่ขาดสภาพบังคับเท่านั้น แต่เกิดจากการย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยของคนในสังคม และรวมถึงการขาดจิตสำนึกด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้บริหารประเทศทั้งนักการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (สำนักวิชาการและนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

การใช้อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง เช่น การรับสินบนหรือการมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ ทำให้มีเรื่องอื้อฉาวเกิดขึ้นอยู่เสมอ การแสดงออกด้วยคำพูดไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายในที่ประชุมสภาซึ่งได้รับเอกสิทธิ์อย่างเต็มที่ การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน การกล่าวปราศรัยบนเวทีต่อหน้าชุมชน

วิธีการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาให้เกิดการสร้างนักการเมืองต้นแบบ สร้างภาวะผู้นำทางการเมืองให้เกิดการยอมรับ รองรับการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นการเมืองเชิงคุณธรรมในรูปแบบธรรมาธิปไตย ประชาธิปไตยแบบไทยๆ โดยหลักธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมเป็นใหญ่และการถือความถูกต้องเป็นหลัก มีกระบวนการตัดสินใจด้วยปัญญา โดยมีเจตนาที่เป็นธรรม “เจตนาที่เป็นธรรม” คือ การกำหนด เป้าหมาย ของ นโยบาย/และการ ออกกฎหมายที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมซึ่งเป็นธรรมต่อชนทุกชั้นวรรณะ ทุกนิกายศาสนา เป็นธรรมต่ออนุชนรุ่นในอนาคต และต่อรุ่นปัจจุบัน (ไม่เล่นพรรคเล่นพวก) ส่วนการตัดสินใจด้วยปัญญา คือการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายที่ชาญฉลาด มีหลักวิชา มีเหตุผล และประกอบด้วยปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (วิชัย ต้นศิริ, 2561)

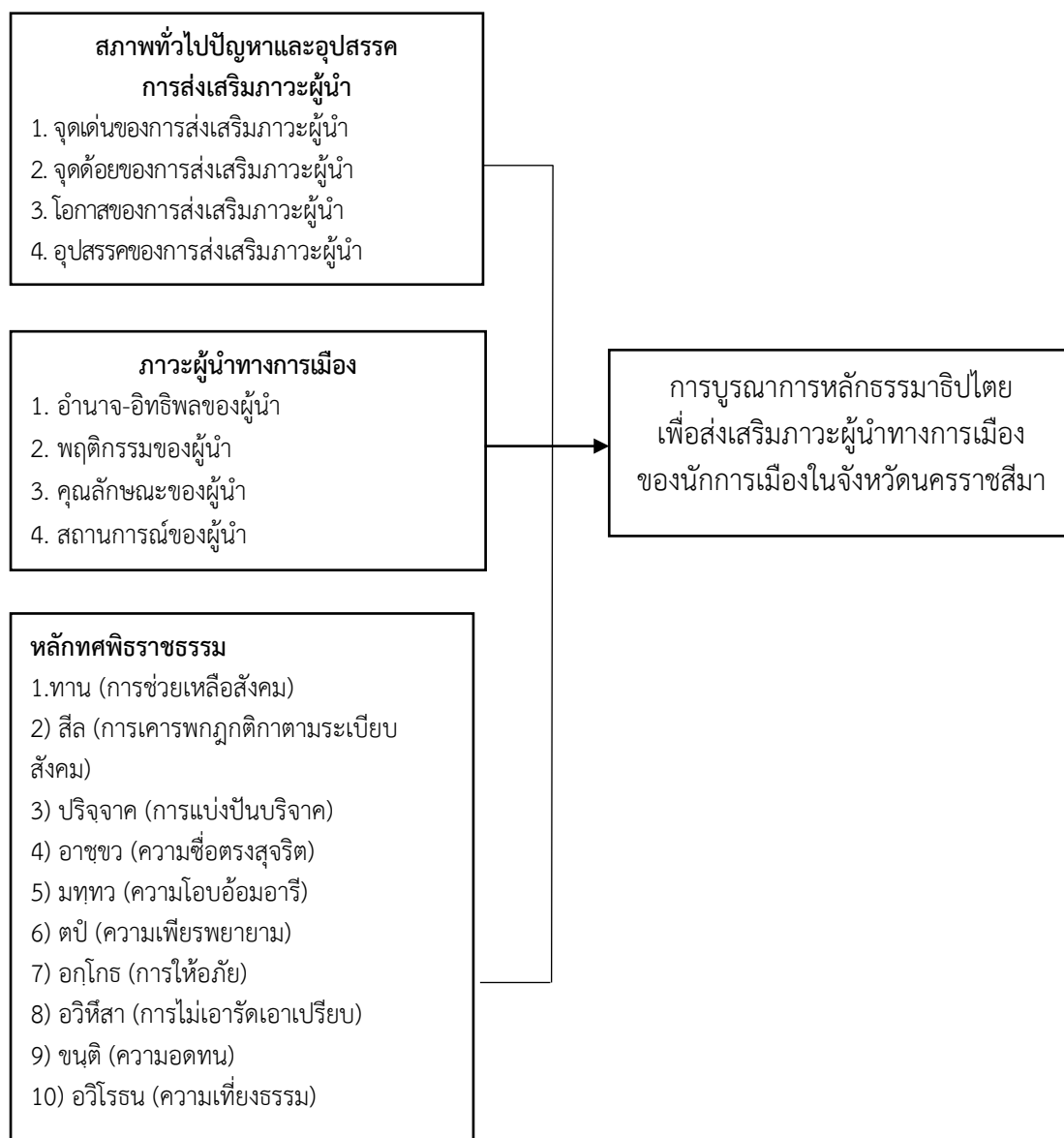
ปัญหานักการเมืองที่พบได้ทั่วไปรวมถึงนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา คือ 1.ปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง 2.การฉ้อราษฎร์บังหลวงช่วยเหลือพวกพ้องให้ได้ตำแหน่ง 3.แทรกแซงอำนาจหน้าที่ข้าราชการประจำ 4.ใช้ทรัพย์สินงบประมาณราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว 5.บังคับให้ข้าราชการทำผิดแทนตน 6.ปรับหรือออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์นักการเมือง 7.ยกเว้นการเอาผิดทางจริยธรรมของนักการเมืองบางกลุ่ม 8.แก่งแย่งหรือใส่ร้ายป้ายสีนักการเมืองตรงข้าม 9.มีผลประโยชน์ทับซ้อน 10.ไม่โปร่งใส 11.ใช้เงินซื้อเสียง 12.แสวงหาประโยชน์จากการบริหารงานอภิบาลโครงการต่าง ๆ 13.ดึงงบประมาณไปยังจังหวัดของตน (Thaireorm, 2556) ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นผู้นำแต่ขาดจริยธรรม หาประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ลุแก่อำนาจ ฉ้อราษฎร์บังหลวง ละเมิดกฎหมาย สามารถสร้างความเสียหายใหญ่หลวงต่อสังคมและประเทศชาติได้ ผู้นำเช่นนี้ไม่เป็นที่พึงประสงค์ แต่ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำที่เป็นคนดีแต่ขาดลักษณะผู้นำที่กล่าวมาแล้วก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาสังคมได้ และอาจทำให้ปัญหาที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการสร้างปัญหาใหม่ และผู้นำที่สามารถแสดงความเป็นผู้นำและเป็นคนดี มีจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่ค้นหาโดยนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ตั้งแต่ ขงจื๊อ เพลโต อริสโตเติล ฯลฯ และยิ่งหาอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2563)

ด้วยเหตุปัญหาและความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา และนำผลการวิจัยไปพัฒนานักการเมืองใช้อำนาจรัฐเชิงคุณธรรมมากกว่าเชิงปริมาณ การใช้อำนาจบริหารแบบผู้มีคุณธรรมเป็นแบบอย่างของสังคมไทย ยึดกระจายอำนาจแนบคุณธรรมหลักคุณธรรมสร้างกลไกภาคประชาชนให้ขับเคลื่อนคุณธรรม และใช้คุณธรรมเลือกนักการเมืองมากกว่าเลือกเพราะเงิน เลือกเพราะอุปถัมภ์ได้รับผลประโยชน์ และองค์กรใหม่ใช้ปรับรัฐรูปแบบใหม่สู่ธรรมรัฐต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์นักวิชาการ ประชาชนที่เป็นฐานเสียงของนักการเมือง นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 ด้านจุดเด่นของการส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมือง ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และมีความมุ่งมั่นสูงที่จะพัฒนาเทศบาลให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ การบริหารจัดการมีความเป็นเอกภาพ สามารถตอบสนอง แก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้หลากหลายและรวดเร็ว มีความสามารถในการระดมความคิดและสามารถนำความคิดใหม่ ๆ มาพัฒนาท้องถิ่น

1.2 จุดด้อยของการส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมืองบุคลากรบางส่วนจะต้องรับการพัฒนาให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงาน การจัดการความรู้และเทคโนโลยีไม่เป็นระบบ การดำเนินงานโครงการ มีการบูรณาการร่วมกันน้อย การประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง

1.3 โอกาสของการส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมือง ได้รับการสนับสนุนและการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดีและมีความต่อเนื่อง หน่วยงานราชการอื่น ๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน บุคลากรและเทคโนโลยีจากหน่วยงานภายนอก การเมืองท้องถิ่นมีเสถียรภาพ

1.4 อุปสรรคของการส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมือง สนับสนุนงบประมาณในโครงการขนาดใหญ่ที่เกินศักยภาพของเทศบาลที่จะดำเนินการได้ มีโอกาสได้รับการสนับสนุนน้อยมาก ความไม่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาท้องถิ่น ระเบียบกฎหมายและหนังสือสั่งการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ความไม่แน่นอนและไม่ชัดเจนในการจัดสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาล นโยบายของรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง

2. หลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

2.1 อำนาจ-อิทธิพลของผู้นำ พบว่า มีความยุติธรรมมีความเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตนเป็นกลางไม่เอนเอียงในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใด ความยุติธรรมในที่นี้ก็คือความเที่ยงธรรมนั่นเอง ไม่เกี่ยวกับความยุติธรรมทางกฎหมายเพราะความยุติธรรมในแง่กฎหมายพลิกแพลงได้สำหรับความเห็นอกเห็นใจนั้นประกอบไปด้วยความเมตตา กรุณา ปราณี สงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในลักษณะนี้ไม่เสียประโยชน์กับส่วนรวม ผู้นำที่คอยเอาใจใส่ในเรื่องทุกข์เรื่องสุขของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือได้ปกครองมากจะเป็นเครื่องช่วยผูกมัดจิตใจกันและกันผลที่ได้คือจะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือได้ปกครองทำงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ดี

2.2 พฤติกรรมของผู้นำ พบว่า มีความคิดสร้างสรรค์ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มักมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีแรงจูงใจสูงอยากรู้อยากเห็น ละเอียดอ่อนต่อปัญหา มีความคิดคล่องแคล่วยืดหยุ่นเข้าใจในสิ่งที่เป็นามธรรม มีความสามารถในการตีความและเตรียมการต่าง ๆ มีอารมณ์ขันใช้ ถ้อยคำได้คล่องแคล่วนับถือตัวเอง ขยัน รู้จักตนเอง เป็นต้น การมีความคิดสร้างสรรค์เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งสำหรับผู้นำ เพราะใช้การกระตุ้นเร้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานอยากปฏิบัติงาน

2.3 คุณลักษณะของผู้นำ มีการตัดสินใจที่ดี การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ในทางที่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง โดยมีข้อผิดพลาดน้อย นั้นหมายความว่าในการตัดสินใจแต่ละครั้ง จะต้องได้มีการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ก่อนมีเหตุผลที่ดีและทำลงไปด้วยความระมัดระวัง คำนึงถึงปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นข้างหน้า และเมื่อตัดสินใจหนึ่งสิ่งใดหลังจากได้ศึกษาปัญหาอย่างดีแล้วจะต้องกระทำลงไปด้วยความเด็ดเดี่ยว

2.4 สถานการณ์ของผู้นำคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีต้องประกอบไปด้วยการมีความคิดสร้างสรรค์สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชามีการตัดสินใจที่ดีรักความยุติธรรมมีความรู้และสติปัญญาตลอดทั้งวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้เกิดเกียรติแก่ผู้ร่วมงานมีความคิดริเริ่มและเข้าใจกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอเป็นผู้กล้ายอมรับผิดและเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกที่ดีทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

3. การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

3.1 ทาน (การช่วยเหลือสังคม) พบว่า ผู้นำทางการเมืองต้องให้การสนับสนุนอุปถัมภ์ดูแลประชาชนและองค์กรหน่วยงานทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกลุ่มฐานเสียงช่วยเหลือ ผู้ประสบทุกข์เมื่อถูกภัยพิบัติ สละทรัพย์สิ่งของของตนเพื่อสาธารณะประโยชน์ ควบคู่กับการ ให้ความรู้ทางการเมืองบูรณาการกับการศึกษาตามสาขาต่าง ๆ มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่สาธารณะ และให้อภัยแก่กลุ่มบุคคลที่มีความเห็นต่างทางการเมือง การโจมตีด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จ

3.2 สีล (การเคารพกฎกติกาตามระเบียบสังคม) พบว่า ผู้นำทางการเมืองปฏิบัติตามการเคารพกฎกติกาตามระเบียบสังคม วิถีปฏิบัติอันดีงาม รักษากายวาจาใจให้เป็นปกติรักษาความสุจริตต่อหน้าที่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ประพฤติตนตามธรรมเนียมคลองธรรมประกอบสัมมาชีพโดยสุจริต ละเว้นจากการทำผิดศีลอย่างเด็ดขาดโดยเฉพาะการใช้อำนาจทางการเมืองในทางทุจริต

3.3 ปริจาคะ (การแบ่งปันบริจา) พบว่า ผู้นำทางการเมืองต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เกื้อกูลค้ำจุนผู้ที่ขัดสนขาดแคลน สงเคราะห์ญาติตามโอกาสอันสมควรการยอมเสียสละประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมทางการเมืองกระจายไปสู่สาธารณะ

3.4 อาชว (ความซื่อตรงสุจริต) พบว่า ผู้นำทางการเมืองมีการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา ตรวจสอบและสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายที่ส่งผลต่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเอง กลุ่มคนใกล้ชิด พร้อมกับไม่มีอคติ มีความซื่อตรง ไม่ทุจริตต่อหน้าที่การทำงานเพื่อหาผลประโยชน์ มีภาพลักษณ์การแสดงออกที่น่าเชื่อถือได้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นการให้บริการแก่สังคมด้วยความชอบธรรม

3.5 มทว (ความโอบอ้อมอารี) พบว่า ผู้นำทางการเมืองการวางตัวให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเองมีการคิดดีพูดดีทำดี ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนหรือนักการเมือง รู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าหาประชาชนด้วยจิตเมตตาเสมอ รู้จักทำจิตใจให้เป็นกลางไม่เอนเอียงตามกระแส มีความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความปรารถนาให้ประชาชนที่สนับสนุนให้พ้นจากทุกข์ประสบแต่ความสุข

3.6 ตป (ความเพียรพยายาม) พบว่า ผู้นำทางการเมืองมีความมุ่งมั่นพยายามขับเคลื่อนนโยบายที่เคยแถลงไว้ก่อนเลือกตั้งให้ประสบความสำเร็จ ชุมความทะยานอยากได้ในสิ่งที่เกินความจำเป็น สวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบตามศาสนาของตน สร้างจิตสำนึกความละเอียดและเกรงกลัวให้มีขึ้นในตัว การรู้จักอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่มากระทบเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองรักษาจิตไม่ให้ความโลภโกรธหลงครอบงำ

3.7 อภิ (การให้อภัย) พบว่า ผู้นำทางการเมืองแสดงออกต่อสาธารณชนมีจิตใจที่ดีไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นด้วยกายวาจาและใจการรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบันของตนเอง ไม่มุ่งร้ายผู้อื่น สามารถทำจิตใจให้เป็นปกติได้ มีการแผ่เมตตาจิตไปให้ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ การรู้จักให้อภัยและทำความเข้าใจผู้อื่น

3.8 อวิหีสา (การไม่เอาเปรียบ) พบว่า ผู้นำทางการเมืองให้โอกาสแก่ผู้มีความรู้ความสามารถทำกิจกรรมทางการเมือง และเมื่อได้รับโอกาสดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เอาเปรียบผู้ที่เสียโอกาสและด้อยกว่าการไม่สร้างหนี้ให้แก่ตนและครอบครัวการไม่เลือกปฏิบัติกับเพื่อนร่วมอาชีพการไม่ใช้อำนาจจนเกินขอบเขตการวางตัวเป็นกลางให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย

3.9 ขนติ (ความอดทน) พบว่า ผู้นำทางการเมืองความอดทนต่อการโจมตีของกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามด้วยความอดทน ไม่แสดงอาการหวั่นไหวต่อคำนิทาและสรรเสริญ การไม่ละทิ้งงานหน้าที่โดยมิชอบมีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานการวางตัวเป็นกลางมีความซื่อสัตย์และให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย

3.10 อวิโรธ (ความเที่ยงธรรม) พบว่า ผู้นำทางการเมืองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางการเมืองดำรงตนอยู่ในความมีคุณธรรม ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลายการยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งการไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีเลวเสียมีการดำเนินชีวิตไปตามกรอบของกฎหมายและศาสนา ความเป็นบุคคลที่ตั้งมั่นในความยุติธรรม

อภิปรายผล

1. สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ด้านจุดเด่นของการส่งเสริมภาวะผู้นำ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และมีความมุ่งมั่นสูงที่จะพัฒนาองค์ให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ จุดด้อยของการส่งเสริมภาวะผู้นำ บุคลากรบางส่วนจะต้องรับการพัฒนาให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงาน การจัดการความรู้และเทคโนโลยีไม่เป็นระบบ การดำเนินงานโครงการ มีการบูรณาการร่วมกันน้อย โอกาสของการส่งเสริมภาวะผู้นำ ได้รับการสนับสนุนและการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดีและมีความต่อเนื่อง อุปสรรคของการส่งเสริมภาวะผู้นำ การสนับสนุนงบประมาณในโครงการขนาดใหญ่ที่เกินศักยภาพของเทศบาลที่จะดำเนินการได้ มีโอกาสได้รับการสนับสนุนน้อย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

2. หลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

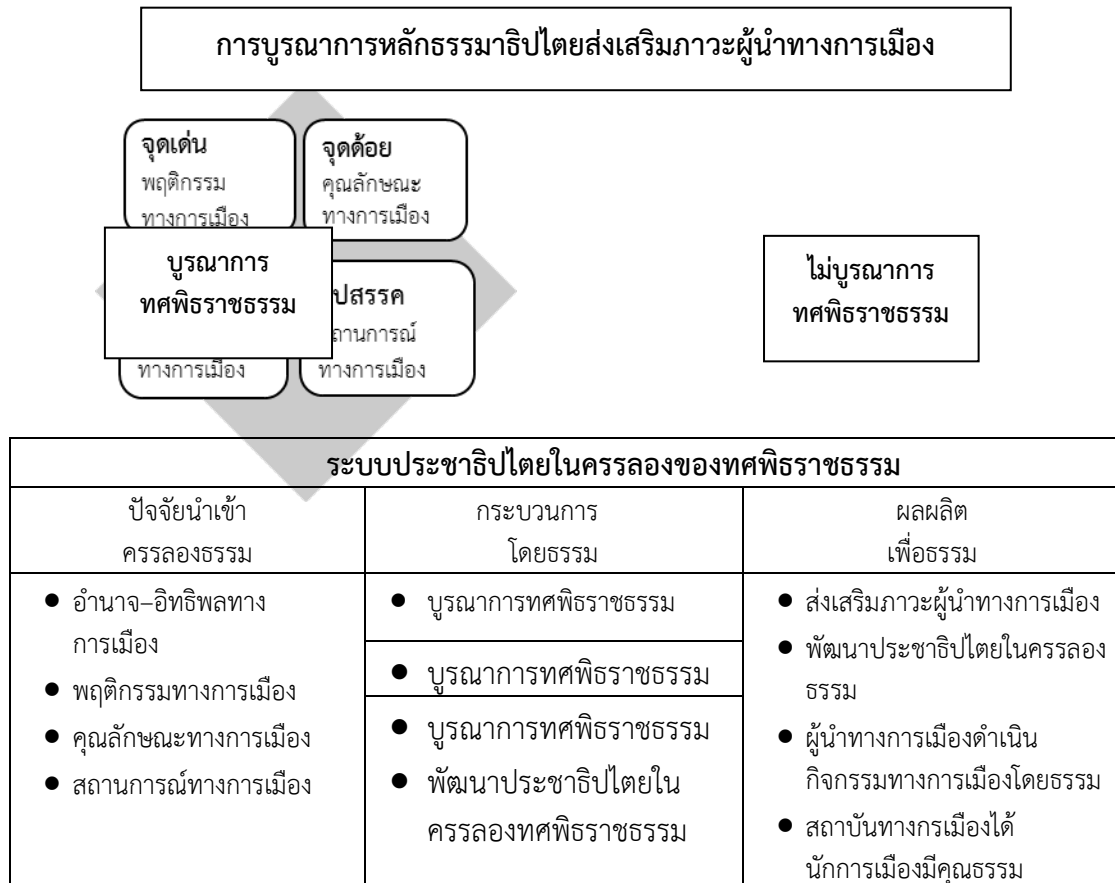
ด้านอำนาจ-อิทธิพลของผู้นำ การเป็นผู้นำคือคนที่สามารถทำให้คนอื่นไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้ หน้าที่ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความพยายามความเพียร และการมีระเบียบวินัยต่อตนเอง มุ่งเน้นหนักในเรื่องความเป็นผู้นำการเรียนรู้ ปลุกฝังให้ขยันหมั่นเพียร ด้านคุณลักษณะของผู้นำ ภาวะผู้นำมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้อื่นยอมรับและยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ด้านสถานการณ์ของผู้นำ ภาวะผู้นำและขีดความสามารถที่ทุกคนพึงมี เป็นพื้นฐานจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความ สอดคล้องกับ ชุตินันท์ แสงสกล (2556) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล คือการสร้างจุดยืนและอุดมการณ์แน่วแน่ของตนเอง การสื่อสารให้ผู้อื่นได้ครบถ้วน การเรียนรู้ตนเอง โดยการฝึกฝนความอดทน อดกลั้น และพัฒนามนุษยสัมพันธ์ การศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ และความรู้ เกี่ยวข้องกับงานให้มากที่สุด การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจการพัฒนาความคิดให้เป็นระบบระเบียบจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ในทันที การสร้างแนวความคิดที่แตกต่าง แต่เป็นความจริง และสามารถใช้ได้จริง และการให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

3. การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ทาน (การช่วยเหลือสังคม) ผู้นำทางการเมืองให้การสนับสนุนอุปถัมภ์ดูแลประชาชนและองค์กรหน่วยงานทุกภาคส่วน สีส (การเคารพกฎกติกาตามระเบียบสังคม) ผู้นำทางการเมืองปฏิบัติตามการเคารพกฎกติกาตามระเบียบสังคม วิถีปฏิบัติอันดีงาม รักษากายวาจาใจให้เป็นปกติรักษาความสุจริตต่อหน้าที่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ปริจจาค (การแบ่งปันบริจจาค) ผู้นำทางการเมืองเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อาชว (ความซื่อตรงสุจริต) ผู้นำทางการเมืองมีการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา มีความซื่อตรง ไม่ทุจริตต่อหน้าที่การงาน มททว (ความโอบอ้อมอารี) ผู้นำทางการเมืองการวางตัวให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเองมีการคิดดีพูดดีทำดี ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนหรือนักการเมือง ตป (ความเพียรพยายาม) ผู้นำทางการเมืองมีความมุ่งมั่นพยายามขับเคลื่อนนโยบายที่เคยแถลงไว้ก่อนเลือกตั้งให้ประสบความสำเร็จ อุกโกธ (การให้อภัย) ผู้นำทางการเมืองแสดงออกต่อสาธารณชนมีจิตใจที่ดีไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นด้วยกายวาจาและใจ อวิหีสา (การไม่เอารัดเอาเปรียบ) ผู้นำทางการเมืองให้โอกาสแก่ผู้มีความรู้ความสามารถทำกิจกรรมทางการเมือง ขนติ (ความอดทน) ผู้นำทางการเมืองความอดทนต่อการโจมตีของกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามด้วยความอดทน อวิโรธ (ความเที่ยงธรรม) ผู้นำทางการเมืองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางการเมือง ดำรงตนอยู่ในความมีคุณธรรม สอดคล้องกับ นนทพรรณ์ ธนบุญเกียรติ (2558) ได้ศึกษาการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ในการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ ในการบริหารภาครัฐแนวใหม่ พบว่า ด้านทาน ควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการกองทุนสวัสดิการทางสังคมให้แก่คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ด้านศีล ควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านปริจจาคะ ควรให้ผู้ให้บริการมี การเกื้อกูลค้ำจุนผู้ที่ขัดสนขาดแคลนด้านอาชวะ ควรให้ผู้ให้บริการมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและ ผู้อื่น ด้านมัทวะ ควรให้ผู้ให้บริการพลอยยินดีเสมอเมื่อผู้อื่นได้ดี ด้านตปะ ควรให้ผู้ให้บริการมีความ ปรารถนาให้ประชาชนพ้นทุกข์จากปัญหาต่างๆ ด้านอักโกธะ ควรให้ผู้ให้บริการเมื่อมีปัญหาสามารถ ชี้แจงเหตุผล ทำความเข้าใจให้กับทุกฝ่าย และหาทางแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ด้านอวิหิงสา ควรให้ผู้ให้ บริการให้บริการด้วยความเป็นกลาง และชอบธรรมกับผู้รับบริการ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค ด้านขันติ ควรให้ผู้ให้บริการไม่ละทิ้งการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้านอวิโรธนะ ควรให้ผู้ให้บริการ ไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีเสื่อมเสีย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการ

บริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การบริหารงานของเทศบาลนครพิษณุโลกให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมกับมุ่งหวังเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเลิศในการให้บริการแก่ประชาชน

สรุปองค์ความรู้

รากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีคุณภาพ ต้องหาข้อบกพร่องของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเสริมหลักสูตรเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ใช้สิทธิเสรีภาพ แสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยใช้อำนาจควบคู่กับหลักสูตรตามกระบวนการประชาธิปไตยอย่างเสมอภาคอิสระและทั่วถึงในการให้ได้มาซึ่งตัวแทนหรือนักการเมืองไปปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองแทนประชาชน อีกทั้งประชาชนมีอำนาจควบคู่หลักสูตรตรวจสอบนักการเมืองในการคัดค้านหรือสนับสนุนเมื่อเข้าไปทำหน้าที่บริหารกิจการบ้านเมือง หากประชาชนเห็นว่า ไม่ได้บริหารกิจการบ้านเมืองในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมการทุจริต แสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อนจนร่ำรวยผิดปกติ เป็นต้น ประชาชนจะแสดงอำนาจคัดค้านกดดันตามวิถีประชาธิปไตย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สถาบันทางการศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองบนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้ธรรมะแสดงออกทางการเมือง

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตยควรนำข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยสู่สังคมประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการหมู่บ้านต้นแบบธรรมาธิปไตยส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมือง

2.2 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบระบอบการปกครองแบบธรรมาธิปไตยรองรับการพัฒนาารูปแบบการเมืองการปกครองของไทย

เอกสารอ้างอิง

ตินันท์ แดงสกล. (2556). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นนทพรณ์ ธนบุญเกียรติ. (2558). *การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกในการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ ในการบริหารภาครัฐแนวใหม่*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

นพ นรนาถ. (2562). “ธรรมาธิปไตยไม่มาจึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ. ผู้จัดการรายวัน, (17 มีนาคม): 6.

สำนักวิชาการและน่านักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านอื่นๆ : การเสริมสร้างมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศและประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

วิชัย ต้นศิริ. (2561). *การศึกษาเพื่อสร้างผู้นำสู่สังคมธรรมาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พ.เพรส จำกัด).

ลิขิต อีระเวทิน. *ความเป็นผู้นำทางการเมือง*. [ออนไลน์]. สืบค้น 11 มีนาคม 2563 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9500000029811>

Thaiireorm. (2562). *สำนักข่าวอิศรา*. (23 พฤศจิกายน): 2.

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขัง Development of election legal measures for inmates

เอกพงษ์ สารน้อย

Egkapon Sarnnoi

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Faculty of Law, Sripatum University

e-mail : egkapon.sa@spu.ac.th

Received 9 February 2021; Revised 23 March 2021 ; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์หาหลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้สามารถนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูล วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการรับรองสิทธิในการเลือกตั้ง เนื่องจากกฎหมายในประเทศไทยห้ามมิให้ผู้ต้องขังเลือกตั้ง อาจมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ เช่น ผู้ต้องขังถือว่าเป็นบุคคลที่กระทำความผิด อีกทั้งหากมีการจัดการเลือกตั้งอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย จากการศึกษา การให้สิทธิผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่งผลให้นักโทษมีโอกาสพัฒนาตัวเองให้เป็นคนดี ช่วยพัฒนาประเทศในการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังอนุญาตเฉพาะผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งศาลไม่ได้ตัดสินว่ามีความผิด รวมทั้งกระบวนการเลือกตั้งจำเป็นต้องมีรูปแบบพิเศษ เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่มีการกระทำความผิด เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในระหว่างที่มีการเลือกตั้งต้องหาวิธีการให้นักการเมืองหาเสียง อาจใช้วิธีผ่านวิดีโอ แผ่นพับ ป้ายหาเสียง รวมทั้งการจัดตั้งสถานที่ในการเลือกตั้งที่เหมาะสมในเรือนจำ ต้องคำนึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาจัดการเลือกตั้ง ดังนั้นการพัฒนามาตรการการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขังควรมีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมดังนี้

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 โดยห้ามมิให้บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดและหมายความร่วมมือถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วยมีสิทธิเลือกตั้ง

2. ควรเพิ่มเติมรูปแบบการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขังที่มีสิทธิเลือกตั้งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561

คำสำคัญ : การเลือกตั้ง, ผู้ต้องขัง

Abstract

The objective of the study about “Development of Election Measures for Prisoners” is to study the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), Collections Act B.E. 2560 (2017), Electoral Law and Voting Rights of Prisoners, so that prisoners are guaranteed the right to vote. This is because the law in Thailand prohibits prisoners from voting, which may be due to many reasons such as prisoners are considered offenders, as well as it may cause insecurity if elections are held. From the study of giving prisoners the right to vote. As a result, prisoners have the opportunity to develop themselves as good people and also develop the country through political participation. However, giving the Prisoners’ right to vote only allows prisoners in the process of trial, which the court has not found guilty, including the electoral process requires a special form. Because prisoners are the offenders. As prisoners are criminals, politicians have to find ways to campaign during elections to ensure safety. The campaign may be conducted via video, brochures, campaign signs, including the establishment of an appropriate election location in the prison, which must take into account the safety of the officials who manage the elections. Therefore, the development of election measures for prisoners should be improved and added as follows:

1. The provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) should be amended by prohibiting those imprisoned after a final sentence, including those imprisoned under a lawful order, have the right to vote.
2. Election form for prisoners with voting rights should be added in Organic Act on Election of Members of the House of Representatives B. E. 2561 (2018)

Keywords: Election Measures, Inmates

บทนำ

การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจสูงสุดของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นสิ่งที่สะท้อนความต้องการของประชาชนว่าต้องการให้รัฐดำเนินการอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ แต่จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ห้ามมิให้บุคคลที่เป็นผู้ต้องขังใช้สิทธิเลือกตั้ง เหตุผลที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง ตั้งแต่ฉบับแรก กระทั่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งฉบับต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน ห้ามมิให้ผู้ต้องขังใช้สิทธิเลือกตั้ง หากให้ผู้ต้องขังไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อถึงเวลาใช้สิทธิเลือกตั้งต้องปล่อยผู้ต้องขังออกไปใช้สิทธิ ทางรัฐไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอ (สำนักงานวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2475) ประกอบกับแนวความคิดที่ว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลบางจำพวกซึ่งได้กระทำความผิดอย่างร้ายแรงอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของประชาชนทั่วไป คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนเป็นหลักสำคัญยิ่งกว่า (เดือน บุญนาค และไพโรจน์ ชัยนาม, 2477) สำหรับในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 96 บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ในปัจจุบันผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิในการเลือกตั้ง แต่หากศึกษากฎหมายของประเทศสมาชิกอาเซียน คือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นประเทศกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งภายในเรือนจำทั้งเรือนจำหญิงและเรือนจำชาย โดยไม่มีการใส่กุญแจมือ หรือตีตรวนนักโทษใน

ขณะที่ออกจากห้องมาหย่อนบัตร และกฎหมายของสาธารณรัฐออสเตรเลียยินยอมให้นักโทษคดีอาญาร้ายแรงสามารถเลือกตั้งได้ แม้ว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมาย ผู้ต้องขังเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่ได้กระทำความผิด อีกทั้งผู้ต้องขังถือว่าเป็นพลเมืองของประเทศไทย เพื่อให้เกิดความชอบธรรมกฎหมายที่บัญญัติอยู่ต้องมีการดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง ในการจำกัดสิทธิผู้ต้องขัง จึงควรสร้างมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการเลือกตั้ง ควรพิจารณาในเรื่องดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง รูปแบบในการจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังถือว่าเป็นบุคคลที่มีความผิด ดังนั้น รูปแบบในการเลือกตั้งต้องมีกระบวนการที่พิเศษเฉพาะผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังต้องอยู่ในความควบคุมของทางราชทัณฑ์ตลอดเวลา โดยต้องผู้ภายใต้การระเียบและอยู่ใต้บังคับของผู้อื่น รูปแบบการจำกัดสิทธิการคำนึงถึงฐานความผิด และอัตราโทษที่ผู้ต้องขัง จำเป็นที่ศึกษากฎหมาย แนวทางตามหลักสิทธิเสรีภาพ สิทธิพลเมืองที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รูปแบบการจำกัดสิทธิที่เหมาะสม

ประการที่สอง วิธีการจัดการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง ทางกรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานของรัฐยังไม่มีความพร้อมในการที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งให้กับผู้ต้องขัง ทั้งในแง่บุคลากร สถานที่ ทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงการรักษาความปลอดภัยในการเลือกตั้ง ทำให้รูปแบบในการจัดการเลือกตั้งยังไม่มีแนวทางที่แน่นอนว่าหากมีการให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังแล้วจะมีรูปแบบในการจัดการอย่างไร เช่น จะให้มีการลงคะแนน ณ สถานที่ใด ปัญหาในเรื่องของระบบการจัดเขตเลือกตั้ง การจัดบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าผู้ต้องขังจะใช้สิทธิลงคะแนนในเขตเลือกตั้งใด เป็นต้น

ตามหลักแม้ว่าผู้ต้องขังต้องตกเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ประพฤติฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของรัฐ แต่ผู้ต้องขังก็ยังคงจะต้องได้รับการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย ในฐานะที่ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในฐานะพลเมืองของประเทศ ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในด้านต่างๆไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่สิทธิพลเมืองของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะสิทธิในการเลือกตั้งที่ในประเทศไทยยังคงไม่มีการพัฒนาไปถึงการรับรองสิทธิดังกล่าว ทั้งที่สิทธิพลเมืองถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จำเป็นต้องศึกษาและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง

วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาในประเด็นพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง การวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขัง
2. เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิ และการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง
3. เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง และการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง
4. เพื่อค้นหาและเสนอแนะแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง

การทบทวนวรรณกรรม

การคุ้มครองสิทธิให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกตั้ง ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง

หลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง

ประธาน วัฒนวาณิชย์ และคนอื่น ๆ (2529) อธิบายว่า แนวคิดหรือที่มาของสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังนั้น เป็นผลมาจากการให้การยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่เดิม ดังนั้นแม้บุคคลบางประเภทจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือกฎหมายของรัฐ ทำให้ต้องได้รับโทษ และตกเป็นผู้ต้องขัง แต่บุคคลเหล่านั้นก็ยังคงจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนอยู่ สิทธิของผู้ต้องขังเป็นการขยายความจากสิทธิมนุษยชน ที่ว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนกระทั่งตาย ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่เป็นคุณลักษณะประจำตัวมนุษย์และไม่อาจพรากไปได้ ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดมิได้ (วรพจน์ วิศวพิชญ์, 2543) ตามหลักการและแนวความคิดของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนก็คือ บรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่โดยเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วยเหตุผลที่เป็นมนุษย์ โดยถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวมนุษย์ ไม่อาจสละ โอน หรือยอมให้พรากไปได้หากฝ่าฝืนก็เท่ากับทำลายความเป็นมนุษย์ ทำลายธรรมชาติในตัวเอง ดังนั้น มนุษย์จึงไม่อาจที่จะสูญเสียสิทธิมนุษยชน เพราะมนุษย์ไม่อาจยุติหรือสละความเป็นมนุษย์ได้ (จรัญ โฆษณานันท์, 2559)

แนวคิดในการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขัง

สามารถสรุปได้ว่ามีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขัง
2. การจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขัง เป็นการรักษาไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการก่ออาชญากรรมนำไปสู่ความเสื่อมเสียด้านจริยธรรมของพลเมืองผู้กระทำความผิด ดังนั้นบรรดาผู้ต้องขังทั้งหลายจึงไม่ควรได้รับสิทธิดังกล่าวอันอาจทำให้การเลือกตั้งหรือกลไกการปกครองของประเทศต้องแปดเปื้อน และคงไม่เป็นที่ยอมรับหากคะแนนเสียงของผู้ต้องขังที่ก่ออาชญากรรม
3. แนวคิดสัญญาประชาคมกับการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขัง แนวคิดนี้มองว่าผู้ต้องขังถือเป็นบุคคลที่ฝ่าฝืนสัญญาประชาคม (Social Contract) ดังนั้นย่อมไม่มีสิทธิใด ๆ รวมทั้งสิทธิพิเศษในสังคมด้วย โดยแนวคิดนี้มองว่า การลงคะแนนเลือกตั้งนั้นเป็นสิทธิพิเศษในสังคมประชาธิปไตย เมื่อไหร่ก็ตามที่บุคคลใดก่ออาชญากรรมจนถูกจองจำในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในระยะเวลานั้นบุคคลนั้นย่อมเสียสิทธิเสรีภาพ รวมถึงสิทธิพิเศษใด ๆ ในการเป็นประชาชนของสังคมนั้น
4. การจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังเป็นการป้องกันการเกิดอาชญากรรม แนวคิดนี้เชื่อว่าการที่ผู้ต้องขังสูญเสียสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะเป็นการลดแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรมได้ โดยมองว่าสิทธิในการเลือกตั้งเป็นสิทธิที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงต้องการนำสิทธิดังกล่าวมาใช้ในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวที่จะสูญเสียสิทธิเลือกตั้งไปหากก่ออาชญากรรม และการจำกัดสิทธิเลือกตั้งจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถระลึกได้ว่าหากได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายก็จะทำให้เสียสิทธิดังกล่าวไปโดยปริยาย
5. การจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังเป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษ การพรากไปซึ่งสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งถือเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ แนวคิดนี้มองว่า การจำคุกเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงโทษ หากบุคคลใดก่ออาชญากรรมขึ้นก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นได้สละสิทธิของตนในการออกเสียงเลือกตั้ง และการจำกัดสิทธิเลือกตั้งนั้นก็ต่อเนื่องที่ผู้ต้องขังจะได้รับเนื่องมาจากการลงโทษ

รูปแบบในการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขัง

Chan kin sum (2009) อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบในการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังในประเทศที่มีการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังนั้น สามารถจำแนกประเภทของการจำกัดสิทธิได้ออกเป็น

1. การจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังที่เกิดจากคำสั่งของศาล

ในกลุ่มประเทศทางยุโรป เช่น โปรตุเกส ฝรั่งเศส นอร์เวย์ เยอรมัน โปแลนด์ ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ แต่ผู้ต้องขังบางคนอาจถูกจำกัดสิทธิโดยคำสั่งของศาลที่พิจารณาโดยถือว่าการจำกัดสิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นการลงโทษในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยในประเทศจะมีการระบุฐานความผิดไว้โดยเฉพาะว่าผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษในความผิดฐานใดบ้างที่จะถูกจำกัดสิทธิในการเลือกตั้ง ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศนอร์เวย์ ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดฐานต่อต้านรัฐธรรมนูญ กฎ และ ทุจริตในการเลือกตั้งเท่านั้นที่อาจจะถูกตัดสิทธิเลือกตั้ง ในประเทศเยอรมันผู้ต้องขังที่อาจถูกจำกัดสิทธิเลือกตั้งได้แก่ ผู้กระทำความผิดทางการเมือง กฎ ทุจริตในการเลือกตั้งและข่มขู่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเท่านั้นที่จะถูกจำกัดสิทธิ และในประเทศฝรั่งเศส ผู้ต้องขังที่อาจถูกจำกัดสิทธิเลือกตั้ง คือ ผู้กระทำความผิดฐานคอร์รัปชัน ปลอมแปลง และยักยอกเงิน เป็นต้น ซึ่งการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขังในลักษณะนี้จะไม่ใช่เป็นการจำกัดสิทธิในลักษณะของการจำกัดสิทธิผู้ต้องขังทุกคนเป็นการทั่วไป แต่การจะจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังรายใดได้นั้น จะต้องมีการพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลในแต่ละกรณีไป

2. การจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังตามระยะเวลาของโทษที่ได้รับ

การจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขังตามระยะเวลาของโทษที่ได้รับ จะใช้อัตราโทษจำคุกเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าผู้ต้องขังคนใดสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ เช่น ในประเทศสิงคโปร์ผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกเกินกว่า 12 เดือน ไม่มีสิทธิลงคะแนนเป็นผู้ออกเสียงลงคะแนน ในประเทศกรีซ ผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกสิบปีขึ้นไปหรือต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตจะถูกจำกัดสิทธิ เป็นต้น

3. จำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังโดยสิ้นเชิง

ประเทศในกลุ่มที่มีนโยบายในการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องขังโดยสิ้นเชิง คือ กลุ่มประเทศที่ไม่ให้สิทธิในการลงคะแนนแก่ผู้ต้องขังในทุกกรณี ไม่ว่าผู้ต้องขังจะได้รับโทษจำคุกในข้อหาใดและได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาเท่าใด คือเมื่อบุคคลใดต้องรับโทษจำคุกและตกเป็นผู้ต้องขังแล้วนั้น จะไม่สามารถใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้เลย เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปที่มีการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังโดยสิ้นเชิง ได้แก่ ประเทศเบลารุส บัลแกเรีย เอสโตเนีย ฮังการี คอซอวอลัตเวีย มอลโดวา รัสเซีย สโลวาเกีย สเปน ยูเครน และประเทศสหราชอาณาจักร รวมไปถึงประเทศไทยที่ในปัจจุบันได้มีรูปแบบในการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน (Ispahani L., 2009)

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในประเทศไทย ในปัจจุบันอาจสรุปได้ว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการจำคุกนั้นยังถือเป็นวิธีการลงโทษที่สังคมเรียกร้องต้องการ เพราะถือเป็นการกระทำที่รัฐลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม และทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ แต่วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้ต้องขังในปัจจุบันนั้นเปลี่ยนไป จากเดิมที่วัตถุประสงค์ในการลงโทษเป็นไปเพื่อการลงโทษ แก่คนผิดแต่เพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันการควบคุมตัวผู้ต้องขังนั้นจะเป็นการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นสำคัญ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน นำหลักการสากลมาปรับใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มีการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่างๆของผู้ต้องขัง โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้วจะไม่กลับไปกระทำความผิดก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอีก และสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

สิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ที่บัญญัติรับรองในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลต้องได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง ในสิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม และสิทธิที่จะไม่ถูกจำคุกโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์หาหลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ ให้สามารถนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และให้เหมาะสมกับการบังคับใช้มากยิ่งขึ้น โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล ตำรา วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อเขียน รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และประมวลผลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อตอบคำถาม ระดมความคิดเห็น และเสนอแนะความคิดเห็นในทุกแง่มุมของปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการวิจัยภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เป็นการสัมภาษณ์อย่างลึกซึ้งที่ผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามล้วงเอาความจริง หรือความลับของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลที่ก่อให้เกิดข้อเท็จจริงนั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้ต้องขัง เพื่อได้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม โดยที่ผู้สัมภาษณ์สามารถติดตามซักไซ้ไล่เรียงรายละเอียดปลีกย่อยที่น่าสนใจ เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาทำให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ลึก และกว้างในเรื่องนั้น ๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย สำหรับการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นทุกประเด็นของปัญหา อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน โดยผู้วิจัยสามารถซักถามข้อเท็จจริง รายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและน่าสนใจอย่างใกล้ชิด โดยผู้วิจัยแบ่งประชากรในการสัมภาษณ์ เจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้ต้องขัง คณะกรรมการเลือกตั้ง

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงหรือตามความมุ่งหมาย (Purposive Sampling) โดยเบื้องต้นจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ต้องขัง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-In Formant) ในการสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตามกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง

เจ้าพนักงานเรือนจำ (จำนวน 20 ราย) ผู้ต้องขัง (จำนวน 20 ราย) คณะกรรมการเลือกตั้ง (จำนวน 20 ราย) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการดังกล่าว มี 2 ลักษณะ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าพนักงานเรือนจำ (จำนวน 20 ราย) ผู้ต้องขัง (จำนวน 20 ราย) คณะกรรมการเลือกตั้ง (จำนวน 20 ราย)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นลักษณะการศึกษาวิจัยเชิงนิเวศศาสตร์ โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของ กลุ่มตัวอย่างที่เลือก เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์และทราบพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขัง เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิในการเลือกตั้ง และคณะกรรมการเลือกตั้งเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ กฎหมายการเลือกตั้งของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล จะมีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะต้องผ่านการตรวจสอบและทบทวนความถูกต้อง ของเนื้อหาก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มประชากร

เครื่องมือที่ใช้การทํารวจ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อคำถามดังต่อไปนี้

- 1) ประเทศไทยควรให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการเลือกตั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 2) ท่านคิดว่าผู้ต้องขังที่ควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง ผู้ต้องขังจัดอยู่ในประเภทใด เพราะเหตุใด
- 3) ท่านคิดว่าหากให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการเลือกตั้งควรมีรูปแบบใด เพราะเหตุใด
- 4) ท่านคิดว่าหากให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการเลือกตั้งควรจัดการเลือกตั้งอย่างไร เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เพราะเหตุใด
- 5) ท่านคิดว่าควรให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการเลือกตั้งมีข้อดี-ข้อเสียอย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ โดยการสรุปความคิดเห็นจากแบบสัมภาษณ์เชิงพรรณนา แล้วนำมาสังเคราะห์ขั้นตอนและผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการเลือกตั้ง เพื่อนำองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ ได้มาพัฒนามาตรการทางกฎหมายต่อไป

ผลการศึกษา

การเลือกตั้งถือเป็นวิธีการหนึ่งในการที่ประชาชนนำมาเป็นกระบวนการในการใช้สิทธิพลเมืองของตนเอง การเลือกตั้งจึงนับว่าเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานอันขาดมิได้ในระบอบประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน สังคมการเมืองในสมัยใหม่ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากและมีลักษณะเป็นสังคมพหุลักษณะ ไม่อาจขาดซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนได้ ดังนั้นกลุ่มของสังคมทุกกลุ่มต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เพื่อที่ตนจะได้มีผู้แทน อย่างไรก็ตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนี้เรียกร้องการตัดสินใจโดยอาศัยเสียงข้างมาก ก่อให้เกิดการหล่อหลอมเจตจำนงและความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน และสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครอง ในรัฐเสรีประชาธิปไตยถือว่าอำนาจรัฐมีที่มาจากประชาชน ประชาชนแสดงออกซึ่งอำนาจดังกล่าวโดยการเลือกตั้ง นอกจากนั้น การเลือกตั้งเป็นการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ การควบคุมการใช้ อำนาจรัฐในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีโอกาสไปใช้สิทธิเลือกตั้งภายในระยะเวลาอันสมควรที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น ภายใน 4 ปี หรือ 5 ปี ในกรณีนี้การเลือกตั้งย่อมเป็นเทคนิค

ประการหนึ่งในการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ เนื่องจากประชาชนได้รับโอกาสในการลงคะแนนเสียงเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวผู้แทน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่บริหารประเทศ

การเลือกตั้งจัดขึ้นภายใต้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วไป (universal suffrage) ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

- 1) มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด หรือแปลงสัญชาติเป็นไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์
- 3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง

แต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 96

- 1) เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช เนื่องจาก ตามคำสอนของศาสนาพุทธ พระภิกษุ เป็นผู้ปราศจากกิเลส ไม่ควรมายุ่งเกี่ยวหรือมีความต้องการทางการเมือง กฎหมายจึงห้ามไว้
- 2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
- 3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- 4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ บุคคลกลุ่มนี้มีสติสัมปชัญญะ ในการตัดสินใจไม่เท่าคนทั่วไป อาจจะตัดสินใจเลือกคนมาบริหารประเทศไม่ได้

หากพิจารณาผู้ต้องห้ามในการเลือกตั้งอาจมีเหตุผลพอควรในการห้ามไม่ให้ได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง แต่สำหรับผู้ต้องขังแม้จะต้องตกเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ประพฤติฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของรัฐ แต่ผู้ต้องขังก็ยังคงจะต้องได้รับการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย ในฐานะที่ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในฐานะพลเมืองของประเทศ การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเคารพกฎหมาย มากกว่าการจำกัดสิทธิเลือกตั้งผู้ต้องขังซึ่งถือเป็นการแยกผู้ต้องขังออกจากสังคมการเมืองอย่างสิ้นเชิง และทำให้รัฐบาลออสตรเลียได้เปิดกว้างให้มีการตีความรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะปกป้องสิทธิของผู้ต้องขังในการออกเสียงเลือกตั้งโดยการที่ไม่จำกัดสิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษในทุกกรณี

จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์คณะกรรมการการเลือกตั้ง พนักงานเรือนจำ และผู้ต้องขังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการรับรองสิทธิในการเลือกตั้ง ได้ผลจากการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังในการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยในการสิทธิแก่ผู้ต้องขังได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง แต่การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังควรมีเกณฑ์ในการให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการเลือกตั้ง สำหรับความคิดเห็นของพนักงานเรือนจำ มีความเห็นเป็น 2 แนวทาง คือ ผู้ต้องขังไม่ควรได้รับสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจาก ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิด อีกความเห็นหนึ่งว่า ผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง เนื่องจาก การเลือกตั้งเป็นสิทธิที่มีความสำคัญ แต่หากให้สิทธิควรมีหลักเกณฑ์ที่พิเศษกว่าบุคคลอื่นและผู้ต้องขังมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง

ประการที่สอง ผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการให้สิทธิผู้ต้องขังคณะกรรมการการเลือกตั้งและพนักงานเรือนจำ มีความเห็นว่า ผู้ต้องขังมีเกณฑ์การใช้สิทธิที่แตกต่างจากบุคคลประเภทอื่น เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิด ผู้ต้องขังบางรายกระทำความผิดซ้ำหลายครั้ง ส่งผลให้ผู้ต้องขังต้องมีรูปแบบการเลือกตั้งที่แตกต่างจากบุคคลกลุ่มอื่น และผู้ต้องขังให้ความคิดเห็นว่า กฎหมายไม่ควรจำกัดสิทธิแก่ผู้ต้องขังเพราะผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ประการที่สาม ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะผู้ต้องขังที่ได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง คณะกรรมการเลือกตั้งและพนักงานเรือนจำมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน การให้ผู้ต้องขังเลือกตั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัย หากให้ผู้ต้องขังทั้งหมดมีสิทธิในการเลือกตั้งเห็นว่าจะไม่สมควรอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ได้รับโทษประหารชีวิตหรือผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิดร้ายแรง อาจใช้หลักเกณฑ์แบ่งตามเกณฑ์ชั้นของนักโทษหรือคัดเลือกลงจากผู้ต้องขังที่ไกล่จากเรือนจำแล้วและผู้ต้องขังให้ความเห็นว่า การเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ต้องขัง จึงไม่ควรจำกัดลักษณะของผู้ต้องขัง เพราะทุกคนเป็นผู้ต้องขังมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ประการที่สี่ ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งสำหรับผู้ต้องขัง ผลจากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ลงสมัครที่เข้ามาหาเสียงในเรือนจำ จึงไม่สมควรใช้วิธีการให้ผู้ลงสมัครเข้ามาหาเสียงในเรือนจำ อาจเล็งเป็นวิธีการปิดป้ายหาเสียง หรืออัดวิดีโอเปิดให้ดูภายในเรือนจำ ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในประเทศแคนาดา ได้รับอนุญาตในการติดแผ่นป้ายหาเสียงในเรือนจำก่อนถึงวันเลือกตั้งได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบความปลอดภัยอย่างถี่ถ้วนของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้ต้องขังที่มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานการเลือกตั้งได้รับรายชื่อผู้ลงสมัครแล้วจะต้องติดรายชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในสถานที่ซึ่งจัดไว้ในเรือนจำ

อภิปรายผล

เลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญในการให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้แสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ถ้อยความชอบธรรมไปยังผู้แทนของตนเพื่อใช้อำนาจอธิปไตยตามที่ได้รับมอบหมาย โดยในประเทศไทยมีวิธีการเลือกตั้งโดยกำหนดเป็นกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 ถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กฎหมายจะกำหนดวิธีการเลือกตั้งบุคคลที่มีสิทธิลงสมัคร รวมทั้งบุคคลที่ไม่สามารถเลือกตั้งได้ คือบุคคลที่วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ บุคคลที่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและบุคคล ที่อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา หากพิจารณาเหตุผลการห้ามภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช เนื่องจาก บุคคลเหล่านี้ต้องตัดกิเลสไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางโลก สำหรับบุคคลวิกลจริต จิตฟั่นเฟือน บุคคลเหล่านี้มีความไม่สมประกอบทางประสาท อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการเลือกตั้งได้ สำหรับบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ นักบวชที่ต้องสละทางโลก รวมทั้งมีสติดีทุกประการ จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านการเมือง แม้ว่าอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังทราบข้อมูลข่าวสารจากญาติที่เข้ามาเยี่ยม ทราบว่ามีบุคคลใดบ้างลงสมัคร แต่อาจด้วยผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิดมาก่อนจึงไม่สมควรได้รับสิทธิเทียบเท่ากับบุคคลอื่นทั่วไป แต่ผู้ต้องขังต้องการได้รับสิทธิบางประการในขณะที่อยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง เห็นว่า ทุกคนควรมีสิทธิในการแสดงออกซึ่งเจตจำนงทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 ได้กำหนดบุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่สามารถลงสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจำนวน 18 ข้อ คือ (7) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล (8) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เดิมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 101 ระบุว่า “เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง” แสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีมาตรการทาง

กฎหมายในการจำกัดสิทธิไม่ให้ผู้ต้องขังเลือกตั้ง ซึ่งการจำกัดสิทธิขัดกับกติกา ICCPR ข้อ 25 พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่าง ดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และโดยปราศจาก ข้อจำกัดอันไม่สมควร (ก) ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรงหรือผ่านทางผู้แทน ซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี (ข) ในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้ง แม้ว่าจะขัดกับกติกา ICCPR ข้อ 25

การให้สิทธิผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ดังเช่นบุคคลทั่วไป ส่งผลให้นักโทษมีโอกาสพัฒนาตัวเองให้เป็นคนดี ช่วยพัฒนาประเทศในการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังสามารถเลือกตั้งได้ต้องพิจารณาลักษณะผู้ต้องขังที่ควรได้สิทธิ คือ ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งศาลไม่ได้ตัดสินว่ามีความผิด รวมทั้งกระบวนการเลือกตั้งจำเป็นต้องมีรูปแบบพิเศษ เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่มีการกระทำความผิดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในระหว่างที่มีการเลือกตั้งต้องหาวิธีการให้นักการเมืองหาเสียง อาจใช้วิธีผ่านวิดีโอ แผ่นพับ ป้ายหาเสียง รวมทั้งการจัดตั้งสถานที่ในการเลือกตั้งที่เหมาะสมในเรือนจำ ต้องคำนึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาจัดการเลือกตั้ง

เมื่อกระทรวงยุติธรรมเป็นกระทรวงที่มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคม การให้หลักประกันเชิงมนุษยชนเป็นสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนคนไทยต้องมีความเท่าเทียมในการเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ประชาชนเลือกบุคคลมาบริหารประเทศ และประชาชนสามารถเลือกพรรคที่มีแนวทางนโยบายในการบริหารประเทศให้ตรงกับความต้องการของประชาชน จึงจำเป็นต้องเริ่มมีการวางรากฐาน โดยกำหนดรูปแบบ วิธีการเฉพาะผู้ต้องขังไว้เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิในการเลือกตั้งเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายจำลองการจัดการเลือกตั้งให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อได้ทราบอุปสรรค ปัญหาที่เกิดจากการเลือกตั้งแก่ผู้ต้องขังเพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง
2. จัดให้มีการอบรมความรู้แก่สิทธิการเลือกตั้ง รวมทั้งการจัดการเลือกตั้งให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่การจัดการเลือกตั้งให้แก่ผู้ต้องขัง

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. แก้ไขมาตรา 96(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขัง จากเดิมบัญญัติว่า มาตรา 96 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

(3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

แก้ไขเป็น

บัญญัติว่า มาตรา ..... บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดและหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

2. แก้ไขโดยเพิ่มรูปแบบการเลือกตั้งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561ดังต่อไปนี้

2.1 แก้ไขลักษณะผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง

มาตรา 32 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

(3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

แก้ไขเป็น

มาตรา ..... บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดและหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูก
ขังไว้ตามคำสั่งที่ขบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

2.2 เพิ่มเติมวิธีการจัดการเลือกตั้ง ในหมวดที่ 3 เฉพาะผู้ต้องขัง

มาตรา ... ในการเลือกตั้งของผู้ต้องขังแต่ละครั้ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้า
พนักงาน ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

ผู้ต้องขังที่ต้องการใช้สิทธิเลือกตั้งให้แจ้งสิทธิต่อพนักงานเรือนจำ และให้พนักงานเรือนจำนำ
รายชื่อของผู้ต้องขังให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาคุณสมบัติในการเลือกตั้ง

สถานที่จัดการเลือกตั้งของผู้ต้องขังให้จัดภายในเรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่

2.3 เพิ่มเติม หมวด 4 ส่วนที่ 4 ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียง

มาตรา ... เพื่อประโยชน์แห่งความเที่ยงธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้คณะกรรมการ
กำหนดวิธีการหาเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองต้องปฏิบัติ วิธีการหาเสียงเลือกตั้งในเรือนจำ
ดังต่อไปนี้

ห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไปหาเสียงในเรือนจำ

- การหาเสียงเลือกตั้งให้ใช้วิธีการนำป้ายหาเสียงเลือกตั้ง การอัดวิดีโอ โดยให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่เรือนจำนำเข้ามาแสดงให้ผู้ต้องขังได้ทราบนโยบายของแต่ละพรรคการเมือง

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป). *ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การ
สหประชาชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

จรัญ โฆษณานันท์. (2559). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2554). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.

นพนิธิ สุริยะ. (2559). *สิทธิมนุษยชน: แนวคิดการคุ้มครอง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2560). *กฎหมายปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน.

_____. (2553). *หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
พระปกเกล้า.

_____. (2552). *สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550: หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพ
และหลักความเสมอภาคและหน้าที่ของชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ*. นนทบุรี: วิทยาลัยการเมืองการ
ปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2542). *การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: บทเรียนจากเยอรมัน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
นโยบายศึกษา.

_____. (2563). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2559). *นิติปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2561). *สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อุดม รัฐอมฤต. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานาสังพิมพ์.
- Chan kin sum. (2009). *Consultation Document on Prisoners' Voting Right* [Electronic version]. http://www.cmab.gov.hk/doc/en/documents/Final_Consultation_Document_e.pdf. [2019, December 15]
- Davidson J., *inside outcasts: Prisoners and the Right to vote in Australia* [online], 2004. Available: <http://www.apf.gov.au/library/pubs/CIB/2003-04/04cib12.pdf>, [2013, March 10]
- Hill L. and Koch C.. (2011). The voting rights of incarcerated Australian citizens. [Electronic version]. *Australian journal of political science*, 46(2): 213-228.
- Ispahani L. 2009. "Voting Rights and Human Rights: A comparative Analysis of Criminal Disenfranchisement Laws," in *Criminal disenfranchisement in an international perspective*, Ewala A. and Rottinghaus B. New York: Cambridge University Press.
- Rosanna M. (2003). "DEFYING ONE-PERSON, ONE-VOTE: PRISONERS AND THE PRINCIPLE." [Electronic version]. *University of Pennsylvania Law Review*, 152: 431-462.
- Schafer A. *The struggle for prisoners' right to vote* [online], 2010. Available: http://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/philosophy/ethics/media/Ballots_Behind_Bars.pdf. [2019, June 8]

การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิต
ในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี
Brand image perception of industrial valve to the industrial staff
of production unit in Pathum Thani Province

ประทีนร์ ชันทอง
Pratin Khanthong
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
Email: tin2114@gmail.com

Received 9 February 2021; Revised 18 February 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการรับรู้ภาพลักษณ์ และ เปรียบเทียบระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 3,460 โรงงาน จำนวน 286,987 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้ 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอยู่ในระดับมาก 3 ด้านคือ ด้านชื่อเสียงตราสินค้า ด้านเอกลักษณ์ความแตกต่างตราสินค้า และด้านการสนับสนุนตราสินค้า (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเพียงความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรม และ (3) พนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมี ระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การรับรู้, ภาพลักษณ์ตราสินค้า, วาล์ว, โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research are to: (1) study level Brand Image Perception of Industrial Valve to the industrial staff of Production Unit in Pathum Thani Province, (2) study the relationship between marketing mix factors and Brand Image Perception of Industrial Valve to the industrial staff of Production Unit in Pathum Thani Province, and (3) Compare of the perceived level of Brand Image Perception of Valve industrial staff of Production Unit in Pathum Thani Province, categories of personal factors.

The research was a survey research. The population used in the research were employee in the production department of the industry in Pathum Thani Province, 3,460 factories, 286,987 employees of the whole production department. The sample size was 400 peoples calculated by Taro Yamane formula. The sampling method was Simple random sampling. The research tool was a questionnaire with 0.96 reliability. The statistic employed were percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA) and Pearson correlation method.

The research findings revealed that: (1) the Brand Image Perception of level was at a high level in the overall. When considering each aspect found that there is The highest level in tree aspects: Brand reputation Identity, brand differentiation and brand support. 2) The opinions about in the overall marketing mix factors are related to the image of the valve industry brand image, when considering each aspect found that only opinions on marketing mix factors in distribution channels were related to the image of the valve industry brand image at the statistical significance level of 0.05. The part of product, price, marketing promotion that there is no relationship with the perceived corporate valve industry brand image and (3) Production staff in an industrial in the factory in Pathumthani Province who has different gender, age, education degree, positions and work experience that the valve brand image perceived of level is different with statistical significance at the level of 0.05.

Key word : Perceive, Brand Image, Valve, of Production Unit in Pathum Thani Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ทำให้เกิดการขยายตัวในด้านความเจริญทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งทำให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยี นวัตกรรมและการพัฒนาโครงสร้างระบบสาธารณูปโภคอีกด้วย (Pred, 1966; Hartshorn, 1980) ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก จึงเป็นผลสืบเนื่องให้เกิดการแข่งขันอย่างสูงในการขายสินค้าเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะวาล์ว (Valves) ซึ่งเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีความต้องการอย่างมากในกระบวนการผลิตน้ำตาล ปัญหาที่ผู้ขายสินค้านี้ได้พบคือการที่โรงงานอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนผู้ขายบ่อย ๆ ซึ่งมีผลทำให้โรงงานอุตสาหกรรมมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในการที่ต้องจัดเก็บบะโหลกของสินค้าทั้งผู้ขายรายเก่าและรายใหม่ ทำให้โรงงานน้ำตาลขาดความต่อเนื่องและขาดความชำนาญในการใช้และการบำรุงรักษาวาล์ว ขาดอำนาจในการต่อรองกับผู้ขายถ้าซื้อสินค้าไม่ต่อเนื่องกับผู้ขายรายใด ๆ และในด้านกลับกันก็ยิ่งทำให้ผู้ขายเกิดค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้นในการที่จะดึงผู้ซื้อวาล์วในโรงงาน

น้ำตาลให้กลับมาใช้สินค้าเดิม โดยการเปลี่ยนผู้ขายสินค้าว่าลวนี้อาจจะด้วยเพราะเหตุผลหลายๆ ด้าน ทั้งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เช่น ราคาของสินค้า ตัวสินค้าเอง ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการตลาด หรือปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น คู่แข่ง ผู้ค้ารายใหม่ หรือการบริการหลังการขาย เป็นต้น ดังนั้นการที่ผู้ขายสินค้าว่าลวจะยังคงอยู่ในตลาดได้จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการแข่งขัน

แม้จะเป็นโรงงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมเหมือนกัน แต่ในรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานของแต่ละโรงงานจะมีการเลือกใช้ว่าลวที่มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของแต่ละโรงงานนั้น ๆ และขึ้นอยู่กับ การซ่อมบำรุงและการตรวจสอบการชำรุดของเครื่องจักรเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งล้วนแล้วแต่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับปริมาณหรือจำนวนการสั่งซื้ออะไหล่ว่าลวตัวใหม่ เพื่อนำมาทดแทนอุปกรณ์ตัวเก่าที่ชำรุดหรือเสียหาย หรือมีประสิทธิภาพในการใช้งานที่ลดต่ำลงไป และแต่ละโรงงานจะตั้งงบประมาณสำหรับการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงในแต่ละปีที่แตกต่างกันไป แต่โดยมากจะถือได้ว่าเป็นงบประมาณที่อยู่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะว่าลวเป็นอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของโรงงานและกระบวนการผลิตเพื่อให้สามารถดำเนินการได้เต็มประสิทธิภาพทำให้แต่ละโรงงานต้องให้ความสำคัญอย่างมากต่อการพิจารณาเลือกซื้อว่าลวในแต่ละครั้ง และเนื่องจากการผลิตและและเนื่องจากการจำหน่ายว่าลวในโรงงานอุตสาหกรรมมีการแข่งขันค่อนข้างสูงมาก ทำให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อสามารถทำการเลือกสรรผู้จำหน่ายว่าลวได้ค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน

จากการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรมและการจำหน่ายว่าลวในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้การจำหน่ายว่าลวต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และกลวิธีที่จำเป็นแล้ว ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการแข่งขันอีกด้านหนึ่ง คือ การที่สินค้าหรือบริการมีภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) ที่แข็งแกร่ง ยังสามารถช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน หากภาพลักษณ์ของตราสินค้าที่แข็งแกร่งได้รับการดูแลและบริหารอย่างดี จะช่วยให้ธุรกิจมีวงจรชีวิตที่ยาวนานมากขึ้นสามารถอยู่ในตลาดได้นานและมีชื่อเสียงยาวนาน (Kotler, 2003) เรื่องของตราสินค้า (Brand) ในปัจจุบันตราสินค้า มีความสำคัญต่อสินค้าทุกประเภท เพราะผู้บริโภคจะจดจำสินค้าว่าเป็นของใครได้ก็ต่อเมื่อมีการจดจำตราสินค้านั้นได้ โดยสินค้าที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดจากตราสินค้าที่สร้างขึ้นมามีทั้งสิน โดยภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) นั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการสร้างความใกล้ชิดที่ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิด และความรู้สึกทั้งทางด้านบวกและด้านลบของผู้บริโภค ซึ่งทำให้ตราสินค้าและภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความแข็งแกร่งเป็นที่รู้จักและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทำให้ธุรกิจสามารถขายสินค้าได้ในปริมาณที่มากและในราคาที่สูงกว่ากำหนดขึ้น (Aaker, 2008)

การเลือกซื้อว่าลวอุตสาหกรรมของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีมีจำนวน 3,460 โรงงาน แบ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมได้ 21 ประเภทคือ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเขียน อุตสาหกรรมกระดาษ และผลิตภัณฑ์จากกระดาษ อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมยาง อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ อุตสาหกรรมเครื่องกล อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมอื่น ๆ และมีการจ้างงาน 286,987 คน (กรมอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี, 2557) นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานียังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อผลิตสินค้าและบริการให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จึงทำให้โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับเลือกซื้อว่าลวอุตสาหกรรมเพื่อไปใช้ในกิจการเป็นอย่างมาก พนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีทุกโรงงานจึงให้ความสำคัญเรื่องของการเลือกว่าลวอุตสาหกรรม

ด้านเอกลักษณ์ความแตกต่างตราสินค้า ด้านชื่อเสียงตราสินค้า ด้านการสนับสนุนตราสินค้าจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี ได้ศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่าลัที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกหรือในทิศทางเดียวกันกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 2 ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อนำเสนอการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยที่ผู้วิจัยประมวลผลจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ พนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 3,460 โรงงาน พนักงานฝ่ายผลิตทั้งสิ้น 286,987 คน (กรมอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ,2557) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5 % ซึ่งจะได้จำนวนตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยสุ่มเก็บตัวอย่างจากผู้ใช้งานของพนักงานในฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี

2. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหามุ่งเน้นศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี

3. ขอบเขตด้านตัวแปร การวิจัยเรื่องการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในเขตจังหวัดปทุมธานีโดยมีการกำหนดเป็นตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงานและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านการสื่อสารทางการตลาด

ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ด้านเอกลักษณ์ความแตกต่างตราสินค้า ด้านชื่อเสียงตราสินค้า ด้านการสนับสนุนตราสินค้า

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยคือ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 - สิงหาคม พ.ศ. 2563 โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 256

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เพื่อได้รู้ระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อได้รับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี
3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเจ้าของกิจการ ผู้จัดการโรงงานหรือผู้จัดการฝ่ายผลิตในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในจังหวัดอื่น ๆ สามารถใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเลือกชื่อวาล์วอุตสาหกรรมของโรงงานอุตสาหกรรมได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี 3) เปรียบเทียบระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลจากพนักงานในฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test หรือ ANOVA) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการศึกษา

- 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีอายุมากกว่า 51 ปี มากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้ที่มีอายุ 41-50 ปี อันดับ 3 เป็นผู้ที่มีอายุ 21-30 ปี อันดับ 4 และน้อยที่สุดเป็นผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้มีการศึกษาระดับ

ปริญญาโท และน้อยที่สุดเป็นผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดำรงตำแหน่งวิศวกรมากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ อันดับ 3 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งช่างเทคนิค และน้อยที่สุดเป็นผู้บริหาร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี มากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน 3-10 ปี อันดับ 3 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน 10-15 ปีขึ้นไป และน้อยที่สุดประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไป

2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดวาล์วอุตสาหกรรมของกลุ่มตัวอย่างในเขตจังหวัดปทุมธานี ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดวาล์วอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดวาล์วอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาก 3 ข้อและระดับปานกลาง 1 ข้อ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.15$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.40$)

3) ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปัจจัยปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้ามากที่สุด 1 ข้อและด้านมาก 2 ข้อ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านชื่อเสียงตราสินค้า ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา ด้านเอกลักษณ์ความแตกต่างตราสินค้า ($\bar{X} = 4.15$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสนับสนุนตราสินค้า ($\bar{X} = 4.10$)

4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การสื่อสารทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมโดยจำแนกตามส่วนประสมทางการตลาด ดังต่อไปนี้

ด้านผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญมากขึ้น จะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นปานกลาง ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์วอุตสาหกรรม

ด้านผลิตภัณฑ์	การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าวาล์ว		
	R	ทิศทาง	ความหมาย
1. มีผลิตภัณฑ์และบริการที่ตรงกับความต้องการ	0.38**	เดียวกัน	ปานกลาง
2. มี Spare Part สำหรับเปลี่ยน	0.36**	เดียวกัน	ปานกลาง
3. มีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย	0.21**	เดียวกัน	ต่ำ
4. มีผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง	0.48**	เดียวกัน	ปานกลาง
5. เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากประเทศที่ยอมรับ	0.39**	เดียวกัน	ปานกลาง
ด้านผลิตภัณฑ์ โดยรวม	0.36**	เดียวกัน	ปานกลาง

** $p < 0.01$

R ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ด้านราคา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับปานกลางเมื่อส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีความสำคัญมากขึ้นจะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นปานกลาง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคากับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรม

ด้านราคา	การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิ		
	R	ทิศทาง	ความหมาย
1. มีการลดราคาพิเศษ	0.56**	เดียวกัน	ปานกลาง
2. สามารถต่อรองราคาได้	0.56**	เดียวกัน	ปานกลาง
3. มีรูปแบบการชำระเงินได้หลายแบบ	0.36**	เดียวกัน	ปานกลาง
4. ความคุ้มค่าของราคากับผลิตภัณฑ์และบริการที่ได้รับ	0.47**	เดียวกัน	ปานกลาง
5. ราคาผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับผู้ให้บริการรายอื่น ๆ	0.35**	เดียวกัน	ปานกลาง
ด้านราคา โดยรวม	0.53**	เดียวกัน	ปานกลาง

** $p < 0.01$

R ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ด้านการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายสำคัญมากขึ้นการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นปานกลาง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการจัดจำหน่ายกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรม

ด้านการจัดจำหน่าย	การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิ		
	R	ทิศทาง	ความหมาย
1. มีสินค้าจำหน่ายอยู่ใกล้เรียกใช้ได้สะดวก	0.39**	เดียวกัน	ปานกลาง
2. มีบริการจัดส่งโดยไม่คิดค่าบริการ	0.42**	เดียวกัน	ปานกลาง
3. เวลาเปิดปิดของการให้บริการสินค้ามีความสะดวก	0.45**	เดียวกัน	ปานกลาง
4. มีร้านค้าที่เป็นตัวแทนจำหน่าย	0.36**	เดียวกัน	ปานกลาง
5. สามารถสั่งซื้อสินค้าทางเว็บไซต์ได้	0.37**	เดียวกัน	ปานกลาง
ด้านการจัดจำหน่ายโดยรวม	0.49**	เดียวกัน	ปานกลาง

** $p < 0.01$

R ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง

กล่าวคือ เมื่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญมากขึ้น จะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่วอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นปานกลาง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาดกับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่วอุตสาหกรรม

ด้านการส่งเสริมการตลาด	การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่ว		
	R	ทิศทาง	ความหมาย
1. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร	0.30**	เดียวกัน	ต่ำ
3. ความต่อเนื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์	0.56**	เดียวกัน	ปานกลาง
4. มีการฝึกอบรมการให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	0.58**	เดียวกัน	ปานกลาง
5. มีระบบคอลเซ็นเตอร์และมีความสะดวกในการติดต่อ	0.47**	เดียวกัน	ปานกลาง
6. การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม	0.35**	เดียวกัน	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยรวม	0.45**	เดียวกัน	ปานกลาง

** $p < 0.01$

ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญมากขึ้น จะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลั่วอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นปานกลาง

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อว่าลั่วอุตสาหกรรมของกลุ่มตัวอย่างในเขตจังหวัดปทุมธานี ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เพราะพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานีได้รับข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านการจัดจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ในระดับที่เพียงพอให้เกิดภาพลักษณ์ต่อตราสินค้าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์ เนียมสกุล (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้ารถยนต์โตโยต้า คัมรี ไฮบริดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ของผู้บริโภคต่อตราสินค้ารถยนต์โตโยต้า คัมรี ไฮบริด คิดเป็นร้อยละ 41.00 การวัดภาพลักษณ์ตราสินค้าส่วนใหญ่ระลึกถึงเทคโนโลยีล้ำสมัย คิดเป็นร้อยละ 99.5 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าในระดับมาก และมีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แตกต่างกันมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้ารถยนต์โตโยต้า คัมรี ไฮบริด แตกต่างกัน และสอดคล้องกับโกศล น่วมบาง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยของการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อคุณค่าตราสินค้าของ จักรยานยนต์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้รถจักรยานยนต์มีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าของรถจักรยานยนต์ โดยผู้ใช้รถจักรยานยนต์รับรู้ด้านคุณสมบัติ มากที่สุด และการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อภาพลักษณ์ตราสินค้ามีผลต่อคุณค่าตราสินค้าทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านผู้ที่มีผลต่อคุณค่าตราสินค้า

มากที่สุด และสอดคล้องกับงานของซซญา สุกุณาและอุไรภรณ์ ห่อจินดาภิณโย (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณค่าตราสินค้าและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารการตลาดของแบรนด์ UNIQLO ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการสื่อสารการตลาดของแบรนด์ UNIQLO โดยรวม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากและเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านเครื่องมือส่งเสริมการตลาดภายในร้านค้า (Indoor) ที่สุด และสอดคล้องกับมัลลิน และวอล์คเกอร์ (Mullins, & Walker, 2013) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสื่อ บุคคลว่ามีอิทธิพลในฐานะของกลุ่มอ้างอิงสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลจากการแนะนำ และบอกต่อแบบ ปากต่อปาก ด้วยเหตุนี้เองจึงอาจกล่าวได้ว่า อิทธิพลจากสื่อข้างต้นส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ในตราสินค้าใน วงกว้าง รวมถึงยังเป็นการสื่อสารถึงภาพลักษณ์ของตราสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพในอีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงาน อุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคาช่องทางการจัดจำหน่ายและส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้าน ส่งเสริมการตลาด แสดงให้เห็นว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร พนักงานขายมีความรู้และความเข้าใจในรายละเอียด ความต่อเนื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีการฝึกอบรมการให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีระบบคอลเซ็นเตอร์และมีความสะดวกในการติดต่อ และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมใน จังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของจุลภา กาญจนวิสุทธิ์ (2554) เรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาด บริการที่มีผลต่อลูกค้าในอำเภอเมืองสมุทรสาครในการตัดสินใจซื้อรถจักรยานยนต์ฮอนด้าระบบหัวฉีดพีจีเอ็ม เอฟไอ ผลการศึกษา พบว่า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมากทุกปัจจัย โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการ ส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ของแต่ละปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการในด้าน กระบวนการให้บริการ ได้แก่ มีการให้บริการที่ดีเมื่อรณปัญหาหลังจากหมดระยะเวลาประกัน

สรุปองค์ความรู้ (Conclusion)

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีอายุมากกว่า 51 ปี มากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้ที่มีอายุ 41-50 ปี อันดับ 3 เป็นผู้ที่มีอายุ 21-30 ปี อันดับ 4 และน้อยที่สุดเป็นผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโท และน้อยที่สุดเป็นผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดำรงตำแหน่งวิศวกรมากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้ดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ อันดับ 3 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งช่างเทคนิค และน้อยที่สุดเป็นผู้บริหาร

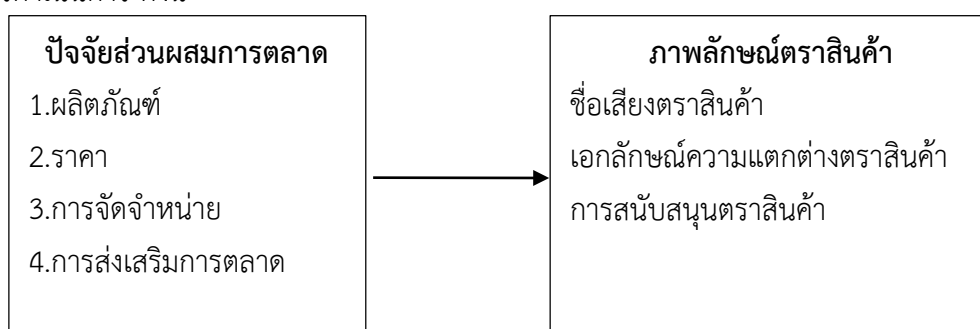
ประสบการณ์ทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี มากที่สุด อันดับ 2 เป็นผู้มีการประสบการณ์ทำงาน 3-10 ปี อันดับ 3 เป็นผู้มีการประสบการณ์ทำงาน 10-15 ปีขึ้นไป และน้อยที่สุด ประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไป

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่าลัทธิอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่าลัทธิอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาก 3 ข้อและระดับปานกลาง 1 ข้อ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.15$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.40$)

ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปัจจัยปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้ามากที่สุด 1 ข้อและด้านมาก 2 ข้อ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านชื่อเสียงตราสินค้า ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมาด้านเอกลักษณ์ความแตกต่างตราสินค้า ($\bar{X} = 4.15$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสนับสนุนตราสินค้า ($\bar{X} = 4.10$)

จากผลวิเคราะห์การเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้จำหน่ายว่าลัทธิอุตสาหกรรม ควรดำเนินการ ดังนี้

ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด ผู้จำหน่ายว่าลัทธิอุตสาหกรรมควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในเชิงบวกให้แก่ผลิตภัณฑ์ แต่ไม่ควรอวดอ้างคุณสมบัติที่เกินความจริง มีความน่าเชื่อถือ และสามารถแข่งขันกับตราสินค้าอื่นได้ ควรสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีนวัตกรรมใหม่ และสามารถบอกความเป็นตัวของตัวเอง มีการสนับสนุนตราสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมให้มีการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยใช้พนักงาน การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง การจัดเหตุการณ์พิเศษเพื่อสร้างความน่าดึงดูดใจ ความทันสมัย และการได้รับความสนใจจากพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม และควรปรับปรุงการจัดจำหน่ายว่าลัทธิอุตสาหกรรม โดยให้พนักงานขายมีความรู้และความเข้าใจในรายละเอียด มีการฝึกอบรมการให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทั้งพนักงานขายและลูกค้า มีระบบคอลเซ็นเตอร์และมีความสะดวกในการติดต่อและมีกระบวนการสั่งซื้อที่เข้าใจง่ายสะดวก ผ่านสื่อออนไลน์ Facebook ผ่านสื่อออนไลน์ Lazada ผ่านสื่อออนไลน์ Instagram ผ่านสื่อออนไลน์ Line website และนำเสนอจัดสินค้าเป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการค้นหา ให้ลูกค้ามีความรู้สึกได้รับความสะดวกสบาย พอใจ เมื่อดำเนินการเช่นนี้จะส่งผลต่อความสำเร็จในธุรกิจว่าลัทธิอุตสาหกรรม ควรให้ความสำคัญในการจัดทำข้อมูลการซื้อแต่ละครั้งของลูกค้าเพื่อส่งข้อมูลเมื่อถึงเวลาที่สมควรจะเปลี่ยนว่าลัทธิอุตสาหกรรมของโรงงานอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ผู้จำหน่ายสินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมควรให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการตลาดให้มีการผสมผสานเครื่องมือการสื่อสารการตลาดในรูปแบบต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์มาใช้ร่วมกันเป็นกลยุทธ์การส่งเสริม

ทางการตลาดที่เหมาะสมและไปในทิศทางเดียวกันหรืออาจจะมีการจัดกิจกรรมทางการตลาดที่โรงงานของลูกค้า

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและภาพลักษณ์สินค้าว่าลัทธิอุตสาหกรรมโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่จำนวนมาก เช่น ในเขตภาคตะวันออกและในเขตภาคตะวันตก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี. (2557). รายงานการเคลื่อนไหวการลงทุน พฤษภาคม 2557. (ปทุมธานี: กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี).
- โกศล น่วมบาง. (2559). ปัจจัยของการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อคุณค่าตราสินค้าของรถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฬา กาญจนวิสุทธิ. (2554). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อลูกค้าในอำเภอเมืองสมุทรสาครในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ยี่ห้อฮอนด้าระบบหัวฉีดพีจีเอ็ม - เอฟไอ. (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยยา สกุนา และอุไรภรณ์ ห่อจินดาภิษฎา. (2562). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารการตลาดของแบรนด์ UNIQLO. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Aaker, D. A. (2008). *Strategic market management*. John Wiley & Sons.
- Hartshorn, L. (1980). *Interpreting the City: an Urban Geography*. New York: Wiley.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. 14th ed. USA: Prentice Hall.
- Pred, A.R. (1966). *The Spatial Dynamics of U.S Urban-Industrial Growth*. Boston Massachusetts, MIT Press.
- Mullins, J. W., & Walker, O. C. (2013). *Marketing Management A Strategic Decision-Making Approach*. McGraw-Hill Education. New York, NY.

แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงาน
ธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด กับความคาดหวังของธุรกิจก่อสร้าง
Medium construction business operation approach and relationship between
construction business performance and expectation of construction business

ศิตชัย จิระธัญญาสกุล
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
Email: dr.thanakorn@gmail.com

Received 24 November 2020; Revised 21 January 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด 2) ปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดกับปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง 4) และนำเสนอแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้บริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง จำนวน 5 ท่าน เพื่อนำไปทำแบบสอบถามและวิธีเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง 205 คนจาก ประชากร 402 คนโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน และถดถอยเชิงพหุคูณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมและรายด้าน ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดผู้รับเหมาให้ความสำคัญมาก หากพิจารณาลำดับจากค่า CV ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการภายใน ตามลำดับ 2) ภาพรวมและรายด้านของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลางอยู่ที่ระดับความคาดหวังมาก หากพิจารณาลำดับจากค่า CV คาดหวังด้านการนำเสนอคุณค่า ด้านกระแสรายได้ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านทรัพยากรที่สำคัญ ด้านโครงสร้างต้นทุน ด้านลูกค้าสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมที่สำคัญ ตามลำดับ 3) ภาพรวมผลการงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดมีความสัมพันธ์ปานกลาง กับภาพรวมปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง 4) แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง = $.897$ ด้านกระแสรายได้ + $.719$ ด้านการนำเสนอคุณค่า + $.623$ ด้านลูกค้าสัมพันธ์ + $.530$ ด้านทรัพยากรที่สำคัญ + $.430$ ด้านโครงสร้างต้นทุน + $.321$ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย (Adjusted $R^2=.720$)

คำสำคัญ : ความคาดหวัง ผลการดำเนินงาน ธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

Abstract

The research medium construction business operation approach and relationship between construction business performance and expectation of construction business were used mix methodology aiming to study: 1) Business performance of the construction business via balanced scorecard, 2) Factors leading to business operation approach of constructions business, 3) Relationship between business performance of the construction business via balanced scorecard and factors leading to business operation approach of constructions business 4) medium construction business operation approach. The qualitative research methodology by in-depth interview of 5 key were executives of medium construction business to build a questionnaire, and quantitative methodology was the main. Data were collected from executive of medium construction business via simple random sampling of 205 respondents of 402 population. The research instrument were questionnaires. The data were then analyzed by computer software packages, statistic treatments were frequency, percentage, means, standard deviation, and ranking, Pearson Correlation, and Multiple Regression at statistical significance level of .05

The results of the research were as follows: 1) Overall and individual of business performance of construction business via balanced scorecard were of a high importance level, ranked by CV respectively were financial, development and learning, customer, internal process, 2) Overall and individual of factors leading to business operation approach of constructions business were of a high expectation level ranked by CV respectively were value proposition, revenue stream, distribution channel, key resource, cost construction, customer relationship, key activities, 3) Relationship between overall business performance of construction business and factors leading to business operation approach of constructions business were of a moderate level, 4) Medium constructions business operation approach = .897 revenue stream was .719 value proposition was .623 customer relationship was .530 key resource was .430 cost construction was .321 distribution channel Adjusted R square = .720)

Key word: expectation, business performance, medium construction business

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพรวมธุรกิจก่อสร้างภาคเอกชนช่วงที่เหลือของปี 2561 และปี 2562 คาดว่ายังคงมีทิศทางที่เป็นบวก แต่อัตราการปรับตัวอาจอยู่ในกรอบที่ใกล้เคียงกับช่วงครึ่งแรกของปี 2561 จากตลาดที่อยู่อาศัยที่ยังคงมีอุปทาน ค้างขายในหลายพื้นที่และการฟื้นตัวของกำลังซื้อของกลุ่มคนรายได้ต่ำ-ปานกลางที่ยังไม่ชัดเจน โดยการเติบโต ของการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจะกระจุกตัวในพื้นที่ที่ประชาชนมีกำลังซื้อเช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึง จังหวัดใหญ่อื่นของภาค ส่วนในจังหวัดรองส่วนใหญ่การก่อสร้างที่อยู่อาศัยจะกระจายตัวออกไปจากอุปทาน ของที่ดินที่ยังมีอยู่จำนวนมากแต่มูลค่างานก่อสร้างต่อโครงการไม่สูงนัก ในส่วนของงานก่อสร้างเอกชนในส่วนของ การพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมได้รับปัจจัยบวกจากนโยบายภาครัฐที่สนับสนุน

บทบาทการท่องเที่ยวเมืองรอง และการลงทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่เฉพาะเช่นพื้นที่ EEC ด้วยเหตุนี้ ในช่วงที่เหลือของปีต่อเนื่องถึงปี 2562 กิจกรรมก่อสร้างของภาคเอกชนจะมีการขยายตัวต่อเนื่องจากช่วงต้นปี โดยมีรายละเอียดดังนี้ การออกใบอนุญาตก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ เดือนม.ค. - พ.ค. 60 พื้นที่อนุญาตก่อสร้าง (ตารางเมตร) แนวราบ 654,053(ตร.ม.) เดือน ม.ค. - พ.ค. 61 เดบิต 880,787 (ตร.ม.) คิดเป็น 34.67% แนวสูง 1,856,897 (ตร.ม.) ขยายตัว 1,959,070 (ตร.ม.) คิดเป็น 5.50% หากพิจารณาจากจำนวน (หน่วย) แนวราบ 86,847 หน่วย เพิ่มขึ้น 90,362 หน่วย คิดเป็น 4.05% แนวสูง 147 หน่วย เพิ่มขึ้น 184หน่วยคิดเป็นร้อยละ 25.17% (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในไทยมีประมาณ 90,000 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, กระทรวงพาณิชย์, 2563) ผู้ประกอบการรายใหญ่มีจำนวนน้อย จำนวน 300 รายซึ่งผู้ประกอบการรายใหญ่ 3 อันดับแรกได้แก่ บมจ.อิตาเลียนไทย ดีเวลอปเม้นท์ บมจ.ช.การช่าง และบมจ.ซิโน-ไทย เอ็นจีเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น มีส่วนแบ่งตลาด รวมกันกว่า 50% ของมูลค่าตลาดรวมในประเทศ และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบริษัทก่อสร้างในตลาดหลักทรัพย์ ส่วนผู้รับเหมาขนาดกลาง 420 ราย ที่เหลือผู้รับเหมาขนาดเล็กและผู้รับเหมาช่วงและผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้อง โดยธุรกิจรับเหมาก่อสร้างรายใหญ่มีส่วนแบ่งตลาดสูงถึง 42% (พิจารณาจาก ขนาดรายได้) โดยรายใหญ่ส่วนมากเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (นิรติศัย ทุมวงษา, 2560) ปัญหาการเข้ามาแข่งขันของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการก่อสร้าง เช่น วัสดุสำเร็จ การใช้หุ่นยนต์ในขั้นตอนก่อสร้าง รวมถึงการใช้เครื่องพิมพ์สามมิติที่พัฒนาขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้รับเหมารายใหญ่ ที่รับงานอาจเพิ่มสัดส่วนในการก่อสร้างเองเพิ่มสูงขึ้น ทำให้บทบาทของผู้รับเหมาช่วง (Sub-Contractor) ลดลงซึ่งอาจทำให้การรับงานที่มีสัดส่วนน้อยไม่คุ้มค่าต่อการเข้าไปรับช่วงต่อ ปัญหาด้านจำนวนแรงงานและทักษะแรงงาน ปัญหาด้านจำนวนแรงงานจากกฎระเบียบเรื่องการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้แรงงาน ที่ไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติเกิดข้อจำกัดในการทำงานในประเทศไทยและมีแนวโน้มออกไปจากระบบ ประกอบกับทิศทางการก่อสร้างที่คาดว่าจะดีขึ้น ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคการก่อสร้าง รวมถึงปัญหาพื้นฐานของการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มักเป็นการจ้างรายวัน จึงอาจมีการเปลี่ยนงานได้ตลอดเวลา ส่งผลให้ปัญหามหาจำนวนแรงงานเป็นประเด็นที่ทางผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างต้องคำนึงถึง แรงงานส่วนใหญ่ในภาคก่อสร้างไทยเป็นแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีทักษะ รวมถึงเทคโนโลยีการก่อสร้าง ในปัจจุบันที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างฝีมือของแรงงาน และความประณีตในการใช้วัสดุก่อสร้างที่มีเทคโนโลยีสูงที่ต้องมีมาตรฐานการติดตั้งเฉพาะเช่น ผนังสำเร็จ ทำให้งานที่ส่งมอบอาจเกิดปัญหาในเชิงคุณภาพที่ทางผู้ประกอบการ รับเหมาต้องรับผิดชอบ รวมถึงส่งผลลบต่อชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ รวมถึงปัญหานี้อาจไม่จำกัดเพียงแต่ กลุ่มแรงงานแต่อาจรวมถึงผู้ประกอบการที่ยังไม่มีความพร้อมในการใช้วัสดุเหล่านี้ได้ดีเพียงพอ ทั้งนี้ในแต่ละโครงการที่ผู้รับเหมา SME เข้าไปรับงานจากโครงการของรัฐหรือของเอกชนนั้น ยังมีปัจจัยที่ต้องคำนึงในมิติที่แตกต่างกันบางประการดังนี้ โครงการภาครัฐ ประเด็นที่ควรคำนึงคือกรอบเวลาของโครงการ ที่อาจล่าช้ากว่าที่ประเมิน เนื่องจากต้องผ่านหลายขั้นตอนเช่น ขั้นตอนทำรายงานศึกษาโครงการ เข้ากรม. เพื่ออนุมัติการออกเงื่อนไขสัญญา ซึ่งอาจทำให้โครงการเริ่มช้าไปกว่าที่กำหนด รวมถึงกรณีการคืนพื้นที่ปรับพื้นที่ เพื่อเตรียมก่อสร้างบางครั้งอาจติดเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ต้องเวนคืนพื้นที่ อันเป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้างให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่ดี อย่างไรก็ตามในส่วนของการควบคุมความเสี่ยง ด้านการบริหารต้นทุนได้ดีกว่าการรับงานเอกชนจากปัจจัยความปลอดภัยค่า K ส่งผลให้อัตราการแบกรับต้นทุนวัสดุก่อสร้าง (วิทวัส รุ่งเรืองผล, 2562)

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมก่อสร้างมีส่วนสนับสนุนอุตสาหกรรมต่างในกลุ่มการผลิตวัสดุก่อสร้าง ถ้าแบ่งหมวดหมู่ๆ ตามประเภทวัสดุก็น่าจะแบ่งได้เป็น กลุ่มการผลิตไม้ อิฐ กระเบื้องและสุขภัณฑ์เซรามิก ปูนซีเมนต์ ผลิตภัณฑ์คอนกรีต โลหะ และกลุ่มเฟอร์นิเจอร์ ถ้าถามว่ากลุ่มใดมีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากที่สุดจากตัวเลขรายได้รวม ก็ต้องตอบว่ากลุ่มการผลิตปูนซีเมนต์ มีมูลค่ารายได้รวมสูงที่สุดโดยมีรายได้รวมกันในปี 2559 สูงถึง 74,691 ล้านบาท จากบริษัททั้งหมด 68 แห่ง โดยมีกำไรรวมสูงถึง 8,479 ล้านบาท และมีอัตรากำไรต่อรายได้สูงถึงร้อยละ 11(วิทวัส รุ่งเรืองผล, 2562)

จากดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย จึงเกิดแรงบันดาลใจให้ทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางโดยอาศัยแนวทัวแบบธุรกิจแคนวาส (Business Model Canvas) ที่ประกอบด้วยด้านแบ่งกลุ่มลูกค้า ด้านการนำเสนอคุณค่า ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านลูกค้าสัมพันธ์ ด้านกระแสรายได้ ด้านทรัพยากรที่สำคัญ ด้านกิจกรรมที่สำคัญ ด้านคู่ค้าที่สำคัญ และด้านโครงสร้างต้นทุน ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างซึ่งจะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานกับความคาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

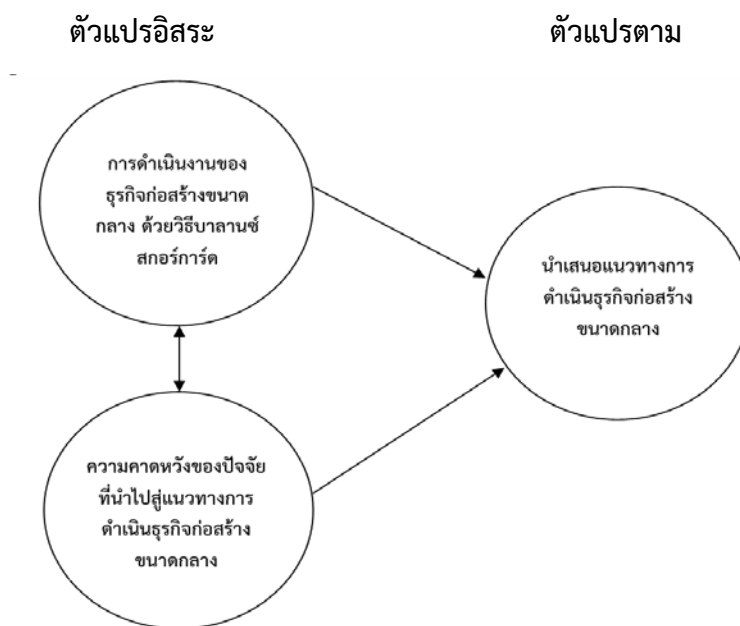
สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐาน ระดับผลการดำเนินงานของธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานกับความคาดหวังและแนวทางการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 การวิจัยใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง 420 คนจาก 420 บริษัท กลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยสุตรยามาเนได้ขนาดอย่าง ตัวอย่างจำนวน 205 คน ทั่วประเทศ โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 5 ท่านที่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโดยตัวแบบการดำเนินธุรกิจแคนเวส (Business Model Canvas) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เพื่อนำมาทำเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

2.3 การประชุมกลุ่มย่อย หลังจากที่ได้ร่างแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ผู้วิจัยนำไปประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาอีกครั้ง จำนวน 10 คน ที่ประกอบผู้บริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง 5 ท่าน และลูกค้าที่ผู้ที่เคยใช้บริการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง 5 ท่านรวม 10 คน

3. ขอบเขตด้านสถานที่ สถานที่ศึกษาที่ทำงานของผู้บริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง จำนวน 420 คน จาก 420 บริษัท

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2562 – เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2563

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด 2) ปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดกับปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง 4) และนำเสนอแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้บริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง จำนวน 5 ท่าน เพื่อนำไปทำแบบสอบถาม

และวิธีเชิงปริมาณเป็นหลัก โดย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง 205 คนจาก ประชากร 402 คนโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นโดยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเพียร์สัน และถดถอยเชิงพหุคูณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมและรายด้าน ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด ผู้รับเหมาให้ความสำคัญมาก หากพิจารณาลำดับจากค่า CV ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการภายใน ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด

ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ด	($\bar{X}$)	SD.	ระดับความสำคัญ	C.V (%)	ลำดับ
1.ด้านการเงิน	3.85	.743	มาก	19.29	1
2.ด้านลูกค้า	3.55	.756	มาก	21.29	3
3.ด้านกระบวนการภายใน	3.42	.970	มาก	28.36	4
4.ด้านความรู้และการพัฒนา	3.70	.705	มาก	20.14	2
ภาพรวม	3.71	.821	มาก		

2) ภาพรวมและรายด้านของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลางอยู่ที่ระดับความคาดหวังมาก หากพิจารณาลำดับจากค่า CV คาดหวังด้านการนำเสนอคุณค่า ด้านกระแสรายได้ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านทรัพยากรที่สำคัญ ด้านโครงสร้างต้นทุน ด้านลูกค้าสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมที่สำคัญ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคาดหวัง	C.V (%)	ลำดับ
1.ด้านแบ่งกลุ่มลูกค้า	3.27	.912	ปานกลาง	27.88	7
2.ด้านการนำเสนอคุณค่า	4.99	.133	มากที่สุด	2.66	1
3.ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	4.91	.348	มากที่สุด	7.08	3
4.ด้านลูกค้าสัมพันธ์	3.39	.583	ปานกลาง	17.19	6
5.ด้านกระแสรายได้	4.93	.401	มากที่สุด	8.13	2
6.ด้านทรัพยากรที่สำคัญ	4.87	.383	มากที่สุด	7.86	4
7.ด้านกิจกรรมที่สำคัญ	2.63	.929	ปานกลาง	35.32	8
8.ด้านโครงสร้างต้นทุน	3.64	.602	มาก	16.53	5
ภาพรวม	3.62	.396	มาก		

3) ภาพรวมผลการงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดมีความสัมพันธ์ปานกลาง กับ ภาพรวมปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ผลการดำเนินงานธุรกิจก่อสร้างด้วยวิธีบาลานซ์ สกอร์การ์ดใน ภาพรวมมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังของปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง

ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนิน ธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางภาพรวม	ภาพรวมผลการดำเนินงาน		
	สัมประสิทธิ์ สัมพันธ์ (r)	ค่า Sig.	ระดับความสัมพันธ์
8.ด้านโครงสร้างต้นทุน	.001	.620	ปานกลาง

* Correlation is significant at the .05 level (2-tailed).

4) ผลการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ดังนี้

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางวิธี
สมการถดถอยเชิงพหุ

ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนิน ธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig	ความ สัมพันธ์
	B	Std. Error	Beta			
1.ด้านแบ่งกลุ่มลูกค้า	.903	.053	.889	1.453	.230	ไม่มี
2.ด้านการนำเสนอคุณค่า	.731	.095	.719	2.653	.021	มี
3.ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	.342	.062	.321	4.098	.011	มี
4.ด้านลูกค้าสัมพันธ์	.641	.321	.623	2.145	.006	มี
5.ด้านกระแสรายได้	.801	.116	.897	2.987	.002	มี
6.ด้านทรัพยากรที่สำคัญ	.550	.421	.530	2.061	.003	มี
7.ด้านกิจกรรมที่สำคัญ	.763	.215	.745	2.983	.099	ไม่มี
8.ด้านโครงสร้างต้นทุน	.451	.215	.430	2.983	.009	มี

Adjusted R square = .720, R square = .739, Durbin-Watson = 3.25

Standard error of the estimate = .354

Note *Statistic Level .05

จากตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง วิธี
สมการถดถอยเชิงพหุ สามารถเขียนแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ดังนี้

แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง = .897ด้านกระแสรายได้ + .719ด้านการนำเสนอ
คุณค่า + .623ด้านลูกค้าสัมพันธ์ + .530ด้านทรัพยากรที่สำคัญ + .430ด้านโครงสร้างต้นทุน + .321ด้าน
ช่องทางจัดจำหน่าย (Adjusted R² = .720)

ผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางสามารถนำแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลางไปปรับปรุงธุรกิจ

1. ด้านกระแสรายได้ ควรปรับปรุงการจัดการและเพิ่มรายได้จากการรับเหมาช่วงงานก่อสร้างทุกประเภท รายได้หลักจากการรับเหมาประเภทงานโยธาเพื่อใช้ในส่วนสาธารณูปโภคของภาครัฐ รายได้จากหลายด้านทั้งก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ รายได้หลักจากการรับเหมาประเภทอาคารและที่อยู่อาศัย และรายได้หลักจากการรับเหมาประเภทที่ใช้ในด้านอุตสาหกรรม และควรให้ความสำคัญต่อการสร้างกระแสรายได้เสริมหรือเพิ่มเติมกับธุรกิจก่อสร้าง เช่น รับจ้างทุบตีก่อสร้างทุบตึก ฝ้าติดตามพิจารณา กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน และกระแสเงินจากการจัดหาเงินงบประมาณ

2. ด้านการนำเสนอคุณค่า ควรปรับปรุงงานก่อสร้างเกิดประโยชน์ทางด้านร่างกายแข็งแรงตามคุณลักษณะที่กลุ่มเป้าหมายกำหนด ส่งมอบงานที่มีคุณภาพให้กลุ่มลูกค้าเกิดความสนใจติดตาม ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม และกลับมาใช้บริการอีก .สร้างสรรคคุณค่าของงานก่อสร้างตามที่ลูกค้ากำหนด งานก่อสร้างที่มีความสวยงามเกิดประโยชน์ด้านจิตใจ ส่งมอบงานตามเวลารวดเร็ว และสัญญาที่กำหนดและควรให้ความสำคัญต่อการนำเสนอคุณค่าการออกแบบ วัสดุ วิธีการก่อสร้างมีคุณค่าแตกต่าง และคุณสมบัติบางอย่างซ่อนอยู่ที่เหนือกว่าคู่แข่ง การรับประกันงานก่อสร้างยาวนานกว่าบริการหลังการขายที่รวดเร็วหลังจากส่งมอบงานแล้ว สร้างคุณค่าในสายตาลูกค้า คุณค่าด้านงานก่อสร้าง คุณค่าด้านบริการ คุณค่าด้านพนักงาน และคุณค่าด้านภาพลักษณ์

3. ด้านลูกค้าสัมพันธ์ ควรปรับปรุงการสร้างอัตลักษณ์ของบริษัทมอบงานก่อสร้างที่ดี มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ สร้างภาพลักษณ์ รับเหมาก่อสร้างด้วยราคาที่เหมาะสม รักษาความสัมพันธ์ของลูกค้าด้วยการรักษาคำพูดและข้อตกลงที่นอกเหนือจากสัญญา สร้างความผูกพันกับลูกค้าด้วยการบริการและแก้ไขปัญหาถึงแม้ส่งมอบงานก่อสร้างไปแล้ว และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยการให้ความช่วยเหลือ ตามลำดับและควรให้ความสำคัญต่อรักษาลูกค้าให้อยู่กับธุรกิจ ลูกค้ากลับมาจ้างต่อเนื่อง ใช้บริการต่อยอด ประเมินผลประสิทธิภาพของพนักงานด้าน CRM เลือกเทคโนโลยี ระบบสื่อสาร ผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างความสัมพันธ์แบบอัตโนมัติการบริการตนเองหรือซึ่งลูกค้าสามารถดำเนินการบริการออนไลน์และความสัมพันธ์ส่วนตัว

4. ด้านทรัพยากรที่สำคัญ ควรปรับปรุงธุรกิจก่อสร้างใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ ทันสมัยมาใช้ในการก่อสร้าง ใช้นวัตกรรมใหม่ Internet of thing, Artificial Intelligent มาช่วยในงานออกแบบและก่อสร้าง การสร้างคุณค่ากับตราสินค้า (Brand Value) ก่อสร้างที่มีคุณภาพเท่านั้น มีวิศวกรและช่างไม้ ช่างปูน ช่างเหล็กที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถก่อสร้างงานต่างๆ ตามแบบแปลน อย่างมีคุณภาพ ตามลำดับและควรให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มของทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุ หาได้ยาก พัฒนาวิธีการทำงานแตกต่าง สร้างความ-เชี่ยวชาญในการดำเนินธุรกิจ

5. ด้านโครงสร้างต้นทุน ควรปรับปรุง โครงสร้างต้นทุน มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอ ประมาณการค่าใช้จ่าย ต้นทุน วัตถุดิบ ชิ้นส่วน อุปกรณ์ ได้อย่างครอบคลุม โครงสร้างต้นทุนของแรงงานทุกกิจกรรมรวมทั้งค่าแรงล่วงเวลา และอื่นๆ อย่างแม่นยำ ได้รับเงินในแต่ละงวดงานของงานก่อสร้างตรงตามกำหนด และโครงสร้างต้นทุนที่ชัดเจนทั้งในส่วนต้นทุนคงที่ ผันแปร และค่าเสียหายต่างๆ ตามลำดับและควรให้ความสำคัญต่อรายได้และกำไรเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอไม่ผันผวน ควบคุมรายจ่ายแต่ละขั้นโดยดูคู่กับอัตรากำไร ปรับปรุงโครงสร้างต้นทุน หมวดสินทรัพย์ ลูกหนี้โครงการ งานระหว่างก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง

หมวดหนี้สิน ค่าก่อสร้างเรียกเก็บตามสัญญา หมวดรายได้ รายได้ค่ารับเหมาก่อสร้าง หมวดค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุ ก่อสร้าง ต้นทุนก่อสร้าง เงินเดือนและค่าแรง ค่าเบี้ยเลี้ยง ให้เหมาะสม

6. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ควรปรับปรุงใช้ช่องทางแบบOmni-Channel สื่อสาร การสั่งซื้อ การส่งมอบ หรือการดูแลหลังการขาย ผ่านสำนักงาน สื่อออนไลน์ และโทรศัพท์มือถือ เข้ารวมประมวลงานตามวงเงินและความสามารถของบริษัท รับงานก่อสร้างผ่านการค้นหาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการรับเหมาช่วงและคู่ค้าประจำ และควรให้ความสำคัญต่อความแตกต่างในการรับงานก่อสร้างพบลูกค้าตรงเวลาทุกครั้งนำเสนอได้อย่างมีอาชีพ ตอบโจทย์ บุคลิกดี เป็นที่ปรึกษาให้กับลูกค้า ไม่กดดัน เน้นการเข้าพบเพื่อช่วยเหลือรักษาคำพูด ทำอะไรเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันการผิดพลาดเสมอ เข้าพบลูกค้าสม่ำเสมอและทันทีที่มีการเรียกคุณเข้าพบ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของ แนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง จากแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง = .897ด้านกระแสรายได้ + .719ด้านการนำเสนอคุณค่า + .623ด้านลูกค้าสัมพันธ์ + .530ด้านทรัพยากรที่สำคัญ + .430ด้านโครงสร้างต้นทุน+ .321ด้านช่องทางจัดจำหน่าย

ผู้วิจัยขออภิปราย การนำแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

1. ด้านกระแสรายได้ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับแรก ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควร ปรับปรุงการจัดการและเพิ่มรายได้จากการรับเหมาช่วงงานก่อสร้างทุกประเภท รายได้หลักจากการรับเหมาประเภทงานโยธาเพื่อใช้ในส่วนสาธารณูปโภคของภาครัฐ รายได้จากหลายด้านทั้งก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ รายได้หลักจากการรับเหมาประเภทอาคารและที่อยู่อาศัย และรายได้หลักจากการรับเหมาประเภทที่ใช้ในด้านอุตสาหกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศิริ ฐานประเสริฐ (2560) ปัญหาที่ส่งผลกระทบทางด้านการเงินต่อการขยายธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภทอาคารของผู้รับเหมาก่อสร้างในจังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อปัญหาที่ส่งผลกระทบทางด้าน การเงินต่อการขยายธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ประเภทอาคารของผู้รับเหมาก่อสร้าง ในจังหวัด นครปฐม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 46 ท่าน ถูกเลือกให้เป็นผู้ให้ ผลการศึกษาพบว่า เงินทุน ที่มีจำกัด ความผันผวนของราคาวัสดุก่อสร้าง ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และดอกเบี้ยเงินกู้ที่ปรับตัวสูงขึ้น เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อด้านกระแสของผู้รับเหมาก่อสร้าง ดังนั้นปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการควบคุมอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้ประสบกับสภาวะล้มเหลวทางการเงินในการบริหารจัดการงานก่อสร้าง

2. ด้านการนำเสนอคุณค่า เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับสอง ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควรปรับปรุงงานก่อสร้างเกิดประโยชน์ทางด้านร่างกายแข็งแรงตามคุณลักษณะที่กลุ่มเป้าหมายกำหนด ส่งมอบงานที่มีคุณภาพให้กลุ่มลูกค้าเกิดความสนใจติดตาม ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม และกลับมาใช้บริการอีก .สร้างสรรค์คุณค่าของงานก่อสร้างตามที่ลูกค้ากำหนด งานก่อสร้างที่มีความสวยงามเกิดประโยชน์ด้านจิตใจ ส่งมอบงานตามเวลารวดเร็ว และสัญญาที่กำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ บุญยั้ง (2559) ได้ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ศึกษา ความคิดเห็นปัจจัยเกี่ยวกับงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 3) ศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 4) ศึกษาปัญหาของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับปัญหาของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อปัจจัยเกี่ยวกับงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเสนอคุณค่าให้กับลูกค้าด้วยการสร้างงานที่มีคุณภาพสวยงาม

3. ด้านลูกค้าสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับสาม ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควรปรับปรุงการสร้างอัตลักษณ์ของบริษัท มอบงานก่อสร้างที่ดี มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ สร้างภาพลักษณ์ รับเหมาก่อสร้างด้วยราคาที่เหมาะสม รักษาความสัมพันธ์ของลูกค้าด้วยการรักษาคำพูดและข้อตกลงที่นอกเหนือจากสัญญา สร้างความผูกพันกับลูกค้าด้วยการบริการและแก้ไขปัญหาถึงแม้ส่งมอบงานก่อสร้างไปแล้ว และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยการให้ความช่วยเหลือ ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอมศักดิ์ จริยาบุรณ์ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้รับเหมาสร้างบ้านของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลเมืองเบตง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้รับเหมาสร้างบ้าน ของผู้บริโภคในเขตเทศบาล เมืองเบตง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาลเมืองเบตง ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่กรอกแบบสอบถามเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้รับเหมาสร้าง บ้าน โดยอันดับแรกคือ การส่งเสริมการตลาดและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า

4. ด้านทรัพยากรที่สำคัญ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับสี่ ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควรปรับปรุงธุรกิจก่อสร้างใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ ทันสมัยมาใช้ในการก่อสร้าง ใช้นวัตกรรมใหม่ Internet of thing, Artificial Intelligent มาช่วยในงานออกแบบและก่อสร้าง การสร้างคุณค่ากับตราสินค้า(Brand Value) ก่อสร้างที่มีคุณภาพเท่านั้น มีวิศวกรและช่างไม้ ช่างปูน ช่างเหล็กที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถก่อสร้างงานต่างๆ ตามแบบแปลน อย่างมีคุณภาพ ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของชัชฎา เกษมทรัพย์ และคณะ(2551) ได้ศึกษา กลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และศึกษากลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างตลอดจนศึกษาแนวโน้มด้านการขยายตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ใน อนาคตในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test ผลการวิจัย พบว่า 1. การปรับตัวทางด้านการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน การวางแผนกำลังคนที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของงานก่อสร้าง

5. ด้านโครงสร้างต้นทุน เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับห้า ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควรปรับปรุง โครงสร้างต้นทุน มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอ ประเมินการค่าใช้จ่าย ต้นทุน วัตถุดิบ ชิ้นส่วน อุปกรณ์ ได้อย่าง

ครอบคลุม โครงสร้างต้นทุนของแรงงานทุกกิจกรรมรวมทั้งค่าแรงล่วงเวลา และอื่นๆ อย่างแม่นยำ ได้รับเงินในแต่ละงวดงานของงานก่อสร้างตรงตามกำหนด และโครงสร้างต้นทุนที่ชัดเจนทั้งในส่วนต้นทุนคงที่ ผันแปร และค่าเสียห่วยต่าง ๆ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ บุญยั้ง (2559) ได้ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ศึกษาความคิดเห็นปัจจัยเกี่ยวกับงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 3) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด 4) ศึกษาปัญหาของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารจัดการกับปัญหาของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด ผลการวิจัยสรุป ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอยู่ในระดับมากให้ความสำคัญด้านต้นทุน

6. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินการธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ประสบความสำเร็จลำดับหก ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย ควรปรับปรุงใช้ช่องทางแบบ Omni-Channel สื่อสาร การสั่งซื้อ การส่งมอบ หรือการดูแลหลังการขาย ผ่านสำนักงาน สื่อออนไลน์ และโทรศัพท์สมาร์ทโฟน เข้ารวมประมวลงานตามวงเงินและความสามารถของบริษัท รับงานก่อสร้างผ่านการค้นหบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการรับเหมาช่วงและคู่ค้าประจำสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติรี ตระกูลขวลิต (2560) ได้ศึกษาปัจจัยในการเลือกใช้บริการบริษัทรับสร้างบ้าน ที่อยู่ในสมาคมธุรกิจรับสร้างบ้าน ปลุกสร้างบ้านระดับราคา 10 ล้านบาท ขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างกัน ทางลักษณะทางประชากรศาสตร์ รวมถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาดและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทรับสร้างบ้านที่อยู่ใน สมาคมธุรกิจรับสร้างบ้าน ปลุกสร้างบ้านระดับ 10 ล้านบาทขึ้นไป ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อช่องทางจัดจำหน่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง = .897 ด้านกระแสรายได้ + .719 ด้านการนำเสนอคุณค่า + .623 ด้านลูกค้าสัมพันธ์ + .530 ด้านทรัพยากรที่สำคัญ + .430 ด้านโครงสร้างต้นทุน + .321 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำแนวทางการดำเนินธุรกิจก่อสร้างขนาดกลาง ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านกระแสรายได้ ควรปรับปรุงการจัดการและเพิ่มรายได้จากการรับเหมาช่วงงานก่อสร้างทุกประเภท เป็นลำดับแรก โดยเพิ่มรายได้หลักทั้งก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กระแสรายได้เสริมเพิ่มเติมและเฝ้าติดตามพิจารณา กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กระแสเงินสดจากการลงทุน

2. ด้านการนำเสนอคุณค่า ควรปรับปรุงงานก่อสร้าง ส่งมอบงานที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์คุณค่าของงานก่อสร้างที่มีความสวยงามเกิดประโยชน์ด้านจิตใจ ส่งมอบงานตามเวลารวดเร็ว และ สร้างคุณค่าในสายตา ลูกค้า และภาพลักษณ์

3. ด้านลูกค้าสัมพันธ์ ควรปรับปรุงการสร้างอัตลักษณ์ของบริษัทมอบงานก่อสร้างที่ดี มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ ด้วยราคาที่เหมาะสม รักษาความสัมพันธ์ของลูกค้าด้วยการรักษาคำพูดและข้อตกลงที่นอกเหนือจากสัญญา

4. **ด้านทรัพยากรที่สำคัญ** ควรปรับปรุงธุรกิจก่อสร้างใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ ทันสมัยมาใช้ในการก่อสร้าง ใช้นวัตกรรมใหม่ Internet of thing, Artificial Intelligent มาช่วยในงานออกแบบ และก่อสร้าง การสร้างคุณค่ากับตราสินค้า (Brand Value)

5. **ด้านโครงสร้างต้นทุน** ควรปรับปรุง โครงสร้างต้นทุน มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอ ประมาณการค่าใช้จ่าย ต้นทุน วัตถุดิบ ชิ้นส่วน อุปกรณ์ ได้อย่างครอบคลุม โครงสร้างต้นทุนของแรงงานทุกกิจกรรมรวมทั้งค่าแรงล่วงเวลา และอื่นๆ อย่างแม่นยำ

6. **ด้านช่องทางจัดจำหน่าย** ควรปรับปรุงใช้ช่องทางแบบOmni-Channel สื่อสาร การสั่งซื้อ การส่งมอบ หรือการดูแลหลังการขาย ผ่านสำนักงาน สื่อออนไลน์ และโทรศัพท์สมาร์ทโฟน เข้าร่วมประมูลงานตามวงเงินและความสามารถของบริษัท

เอกสารอ้างอิง

- ชาตรี ตระกูลชลิต. (2560). ปัจจัยในการเลือกใช้บริการบริษัทรับสร้างบ้าน ที่อยู่ในสมาคมธุรกิจรับสร้างบ้าน ปลุกสร้างบ้านระดับราคา 10 ล้านบาท ขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ* 2(3).
- ถนอมศักดิ์ จริยาบุรณ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้รับเหมาสร้างบ้านของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลเมืองเบตง. *รายงานการวิจัย*. (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารทั่วไป). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรภรณ์ บุญยิ่ง. (2559). การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. *รายงานการวิจัย*. (วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ สาขาการจัดการทุนมนุษย์และองค์การ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิทวัส รุ่งเรืองผล. (2562). *มูลค่าตลาดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ 2562*. เอกสารเผยแพร่สมาคมก่อสร้าง.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). *เจาะทิศทาง ก่อสร้างไทยปี 62*. บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ฉบับ กันยายน 2561.
- สิทธิศิริ ฐานประเสริฐ. (2560). *ปัญหาที่ส่งผลกระทบทางการเงินต่อการขยายธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภทอาคารของผู้รับเหมาก่อสร้างในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการเงิน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

การแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี

The solving controversy problem by buddhist method

พระศรีรัชมงคลบัณฑิต

Phrasrirajamongkolpandit

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Email: Jowkoonarun101@gmail.com

Received 7 September 2020; Revised 29 October 2020; Accepted 13 December 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “การแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี” จากผลการศึกษาพบว่า ถ้าสังคมไทยแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทกันด้วยพุทธวิธีคือการนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทกันเริ่มด้วยการยอมรับว่าปัญหามีอยู่จริง รู้ว่าต้นเหตุของปัญหานั้นมีหลายอย่าง เช่น การมีทิฐิมาปะทะกัน มีเป้าหมายที่แท้จริงในการแก้ปัญหา เช่น กำจัดปัญหาให้หมดไป วิธีแก้ปัญหานั้นก็ต้องแก้ไขให้ตรงสาเหตุของปัญหา เช่น ต้องมีคนกลางที่มีคุณสมบัติเป็นที่น่าเคารพเชื่อถือของคนที่ทั้ง 2 ฝ่าย เช่น ปราศจากอคติต่อทั้ง 2 ฝ่าย ตั้งมั่นในพรหมวิหารธรรม ออกมาช่วยประนีประนอมไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญห และที่สำคัญอีกประการก็คือกลุ่มคนที่มีปัญหาทั้ง 2 ฝ่ายต้องยอมรับและพร้อมจะช่วยกันแก้ไขปัญห โดยเฉพาะการแก้ไขทัศนคติของแต่ละฝ่ายที่มีต่อกันที่เป็นลบต้องปรับทัศนคติทั้ง 2 ฝ่ายให้เป็นบวกได้ การแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทก็คงจะไม่ใช่วิธีที่ยากอีกต่อไป พระพุทธศาสนามองว่า ปัญหาทั้งปวงย่อมเกิดจากเหตุ ดังนั้นเมื่อจะแก้ไขก็ต้องแก้ที่สาเหตุเหตุนั้น และสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท คือ ทิฐิ มานะ

คำสำคัญ : การแก้ไขปัญห, การทะเลาะวิวาท, พุทธวิธี

Abstract

This article is intended to study “The solving controversy problem by Buddhist method” found that if Thai society applies the Buddhist methods to solve the controversy together to solve the controversy divided the divisions in Thai society. First, everyone must accept Existence of controversy problem, cause of the problem is various, such as Intolerance for the others, Real goal for solving problem, such as Getting rid of the problem away. Solve the cause of the problem the solution must have a middleman who has the qualities that are respected and trusted by both parties, such as without prejudice to either side, truly compassionate, equitable, and equitable. Come out to help mediate, resolve problems and a group of people with problems on both sides must accept and be ready to help solve the problem, especially to solve the negative attitude of each party towards each other, must adjust the attitude of both sides to be positive solving the controversy would not be difficult

anymore. Therefore, Buddhism believes that all problems are caused by Therefore had to solve at that point and the most important cause of controversy problem is conviction bigotry.

Keywords: Problem Solving, Controversy, Buddhist methods

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal)(เบรนต์อาร์เนลสัน, 2548) ซึ่งจะต้องมีกิจกรรมภาระหน้าที่ต้องทำร่วมกัน ดังนั้น การรวมตัวกันเป็นสังคมของมนุษย์นั้นจะต้องมีกิจกรรมหรือหน้าที่การทำงานที่จะต้องทำรวมตัวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการประสานติดต่อกัน ในขณะเดียวกันมนุษย์ในสังคมก็อาศัยบรรทัดฐานหรือกฎหมายระเบียบ ประเพณี พร้อมทั้งบทบาทที่เหมาะสมให้แก่บุคคลต่าง ๆ ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีมีอภิสิทธิ์ และมีเกียรติ แต่ทว่าสังคมในโลกปัจจุบันนั้นจัดเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความไร้ระเบียบ (Chaos) และเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสภาวะพื้นฐานของบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เช่น การศึกษา ท้องถิ่น ค่านิยม ทัศนคติ ภาษา ศาสนา ความต้องการผลประโยชน์ ดังนั้น ปัญหาในโลกมนุษย์จึงมีมากมาย ที่ไหนมีคนที่นั่นมีปัญหา ปัญหานั้นมีปัญหาลึกปัญหาลึกใหญ่ ปัญหาส่วนตัว ปัญหาส่วนรวม มีทั้งปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาโรคระบาดร้ายแรง ซึ่งปัญหาเหล่านั้นหลายอย่างเกิดเองตามธรรมชาติ แต่ส่วนมากจะเป็นฝีมือมนุษย์สร้างขึ้นมา บางปัญหาก็แก้ไขได้ บางปัญหาก็ยังแก้ไขไม่ได้ทั้งที่มนุษย์มีความพยายามใช้ความรู้ความสามารถด้วยสติปัญญาตามหลักวิชาการแล้ว ปัญหาสังคมนั้นปัจจุบันก็มีหลากหลายปัญหา เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางคม และปัญหาการทะเลาะวิวาทนี้ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีอยู่จริง มีมาในสังคมของมวลมนุษยชาติตั้งแต่ครั้งอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ในอนาคต ปัญหาการทะเลาะวิวาทก็คงจะมีอยู่ต่อไป ตราบเท่าที่มนุษย์ยังมีความเห็นหรือทัศนคติต่ออะไรต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน และมีความประพฤติที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งปัญหาความทะเลาะวิวาทนี้ก็มีกันอยู่ในสังคมทั่วไปทั้งในสังคมไทย และในสังคมโลกดังที่ปรากฏแก่หูและแก่สายตาของทุกคนแม้ว่าท่านจะเบื่อหรือชอบก็ตาม

ปัญหาการทะเลาะวิวาท

เมื่อพูดถึงปัญหาการทะเลาะวิวาท บางครั้งจุดเริ่มต้นอาจจะเป็นปัญหาที่ยังไม่ใหญ่โตอะไรมาก เช่น การทะเลาะวิวาทกันของคนเพียง 2 คน เช่น เด็กทะเลาะกัน สามิภรรยาตีปากเสียงทะเลาะวิวาทกัน ลูกหลานกับผู้ปกครองมีปากเสียงทะเลาะกัน อาจจะหาวิธีแก้ไขได้โดยไม่ยากเย็นนักถ้าต่างคนมีเหตุผลที่ต้อง แต่เมื่อมีคนเข้ามาเกี่ยวข้องในเหตุการณ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ๆ จาก 2 คน กลายเป็นจำนวน 10 คน หรือจำนวน 100 จำนวน 1,000 คน หรือจำนวน 10,000 คน หรือมากกว่านั้น การทะเลาะวิวาทนั้นแม้สาเหตุอาจจะใช้เรื่องใหญ่โตอะไรก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ขึ้นมาได้ ถ้ายังเป็นปัญหาระหว่างกลุ่มชน เช่นกลุ่มอดีตผู้นำผู้เคยมีอำนาจ พร้อมด้วยสมาชิกและกลุ่มผู้นำผู้มีอำนาจในปัจจุบันพร้อมทั้งสมาชิกทะเลาะวิวาทกัน ปัญหาก็ยิ่งจะใหญ่โตเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นและนอกจากนั้นยังจะขยายวงกว้างออกไปจากระดับครอบครัวกลายเป็นระดับชุมชน ระดับสังคม ลูกหลานไปจนถึงระดับประเทศหรือกลายเป็นปัญหาระดับชาติ ใครรักใครชอบใจฝ่ายไหนหรือได้ประโยชน์กับฝ่ายไหนก็เข้ากับฝ่ายนั้นโดยมีกฎหมายเห็นว่าเป็นฝ่ายนั้นดีและถูกต้อง พวกเขามุ่งทำร้ายหรือทำลายฝ่ายตรงกันข้ามกับตนให้เสียหาย และมุ่งจะทำฝ่ายที่ตรงกันข้ามกับตนให้สูญพันธุ์ โดยยื่นเงื่อนไข 2 อย่าง คือ ถ้าเปลี่ยนใจมาเข้ากับฝ่ายเราอยู่รอดปลอดภัย แต่ถ้าอยู่ฝ่ายตรงกันข้ามก็ให้ระวางตัวไว้ให้ตี

อย่างไรก็ตามปัญหาการทะเลาะวิวาทนี้ถ้าไม่มีวิธีการระงับหรือไม่ได้ทำการระงับ ปล่อยไปเรื่อย ๆ ก็อาจมีพัฒนาการขยายวงกว้างออกไปจากระดับคณะบุคคลกลายเป็นระดับชุมชน สังคมหรืออาจลุกลามไปเป็นระดับชาติ กล่าวคือประเทศหนึ่งทะเลาะวิวาทกันกับอีกประเทศหนึ่งทั้งด้วยเรื่องการแบ่งแยกดินแดน หรือด้วยเรื่องอื่น ๆ เช่น ด้วยการแข่งขันกันในด้านเศรษฐกิจ หรือสังคม หรือการเมืองการปกครอง ปัญหาการทะเลาะวิวาทระดับนี้จัดได้ว่าเข้าขั้นเป็นอันตราย และมักจะสร้างปัญหาให้แก่ประชาชนและสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม และถ้ายิ่งปัญหาลุกลามใหญ่โตเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่จะตามมาอย่างแน่นอนต่อจากปัญหาการทะเลาะวิวาทนั้นก็คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คนว่างงาน ความยากจน ปัญหาสังคม เช่น การแย่งชิงอำนาจ การล้มล้างการปกครอง การปล้นจี้ การลักทรัพย์ การหลอกลวง การทะเลาะวิวาทกันด้วยรูปแบบต่าง ๆ จนในที่สุดเมื่อขยายวงกว้างของปัญหาออกไปก็กลายเป็นระดับสงครามโลกอย่างอดีตที่ผ่านมา

สาเหตุของปัญหาการทะเลาะวิวาท

ทุกอย่างในโลกนี้ล้วนมีเหตุมีผล เมื่อมีเหตุก็ต้องมีผล หรือเมื่อมีผลก็ต้องมีสาเหตุที่มา สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งพระองค์ตรัสถึงหลักเหตุและผลของพระพุทธศาสนาไว้ในจุฬาสกฺกทายสูตรว่า อิมสมฺมิตติ อิทํ โทติ อิมสฺสูปปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ อิมสมฺมิตติ อสตี อิทํ น โทติ อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺชติฯ แปลว่า เมื่อเหตุนี้มี ผลนี้จึงมี เพราะเหตุนี้เกิด ผลนี้จึงเกิด เมื่อเหตุนี้ไม่มี ผลนี้จึงไม่มี เพราะเหตุนี้ดับ ผลนี้จึงดับ (ม.ม. 13/371/355) นั่นก็หมายความว่าโดยสรุปว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมาจากสาเหตุ ปัญหาการทะเลาะวิวาทนี้ก็เช่นเดีวย่อมจะเกิดจากสาเหตุ และสาเหตุของปัญหาการทะเลาะวิวาทอาจจะมาจากหลายประการ

ตัวอย่างเช่น มาจากความคิดหรือทัศนคติจนกลายเป็นเรื่องของทิฐิมานะความต้องการที่จะเอาชนะคนอื่นหรืออีกฝ่ายอื่น โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตามต้องเอาชนะให้ได้สังคมบ้านเมืองส่วนรวมจะวุ่นวายอย่างไรฉันไม่เกี่ยว และฝ่ายที่ตรงกันข้ามกับตนเองจะต้องแพ้สถานเดียว ในการทะเลาะวิวาทกันนี้ บางทีอาจจะมีใครมาสนับสนุนอยู่เบื้องหลังอีกฝ่าย เพื่อให้เอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นได้

ความทะเลาะวิวาทกันบางเหตุการณ์ก็มาจากอคติคือ ความลำเอียง 4 อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งคือมาจากความลำเอียงเพราะชอบพอกันเป็นการส่วนตัวจึงเข้าข้าง ความลำเอียงเพราะรังเกียจกันหรือโกรธกันจึงอยู่คนละข้างหรือฝ่ายตรงกันข้าม ความลำเอียงเพราะกลัวจนถึงต้องจำใจเข้าข้างหรือเลือกข้าง และความลำเอียงเพราะลุ่มหลงมกมาย คิดว่าตนยิ่งใหญ่ ไม่มีใครทำอะไรตนเองได้ เมื่อมีความลำเอียงสิ่งทีตามมาก็คือความอยุติธรรมซึ่งผ่านออกมาในรูปแบบการตัดสินปัญหาที่ไม่มีความยุติธรรม ไม่มีมาตรฐาน

แต่บทสรุปของเส้นทางหลักที่ทำให้เกิดความทะเลาะวิวาทก็คือ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากจนไม่สามารถที่จะปรับเข้าหากันได้ ต่างคนหรือต่างฝ่ายก็ไม่ยอมรับความคิดเห็นของคนฝ่ายอื่นที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับตนเอง จนกลายมาเป็นเรื่องของทิฐิมานะไม่มีใครยอมใคร ไม่มีใครบอกว่าตนเองเป็นฝ่ายผิด มีแต่ฝ่ายถูกเท่านั้น แม้ในเรื่องราวหรือเหตุการณ์เดียวกันแท้ ๆ หรือแม้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่คล้าย ๆ กัน ความคิดเห็นต่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นของคนก็ไม่เหมือนกัน การประพฤติก็น่าไม่เหมือนกัน และได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกันที่ต่างกัน หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติต่อคนแต่ละคนแต่ละกลุ่มที่ต่างกัน การตัดสินความผิดถูกก็อยู่คนละเกณฑ์จนที่สุดแล้วไม่สามารถบอกได้ว่าถูกหรือผิดที่แท้จริงคืออะไร ต้องเป็นอย่างไรร บางครั้งบางครั้งแม้เรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นอาจจะมากกว่าหนักกว่าหรือก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่า แต่ผู้ที่มีอำนาจกลับเลือกปฏิบัติ ขาดความยุติธรรม มากไปด้วยอคติความลำเอียง ตัดสินคดีต่าง ๆ บนพื้นฐานของความลำเอียง จนกลายเป็นปัญหาการไม่ยอมรับและเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทตามมา

แต่ว่าปัญหาการทะเลาะวิวาทกันนี้ บางครั้งบางกรณีก็เป็นเรื่องของกรรมเก่าที่เคยทะเลาะวิวาทกันมา ตั้งแต่ชาติปางก่อนจึงเป็นเหตุให้มาพบกันแต่ละครั้งนั้นมีเหตุให้ต้องทะเลาะกันถึงกับต้องล้างผลาญชีวิต

กันและกัน เรื่องนี้มีตัวอย่างของเรื่องราวที่มีมาในอรรถกถาธรรมบทแปล (ธัมมปัทฏฐกา แปล ภาค 1, 2548) เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยักษิณี

โดยเริ่มการทะเลาะวิวาทกันระหว่างภรรยาเก่าและภรรยาใหม่ของชายคนหนึ่ง ชาตินั้นผลปรากฏว่า ภรรยาเก่าชนะ ชาติดต่อมาภรรยาเก่ามาเกิดเป็นแมวตัวเมีย ภรรยาใหม่เกิดเป็นแม่ไก่ ทะเลาะกันอีกผลปรากฏว่าชาตินั้นนางแมวชนะ ชาติดต่อมานางแมวเกิดเป็นแม่เนื้อ แม่ไก่เกิดเป็นแม่เสือเหลือง ก็ทะเลาะกันอีกเช่นเคย มาผลปรากฏว่าชาตินี้แม่เสือเหลืองชนะ ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ 3 ชาติแล้ว ชาติดต่อมาแม่เสือเหลืองเกิดเป็นกุลธิดา แม่ไก่เกิดเป็นยักษ์ณี ทั้ง 2 ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าฟังเทศน์จบแล้ว พิจารณาธรรมเห็นปัญหาความเสียหายของการทะเลาะวิวาทกัน จึงเปลี่ยนใจกลายเป็นเพื่อนกันได้แล้วจึงสามารถทำให้จบปัญหาการทะเลาะวิวาทกันแบบข้ามชาติได้

เมื่อกล่าวโดยสรุป สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความทะเลาะวิวาทในมุมมองของพระพุทธศาสนานั้น มีทั้งหมด 6 ประการ คือ

1. มีอคติต่อกัน คือ มีความลำเอียง 4 ประการ ได้แก่ 1) ลำเอียงเพราะรัก 2) ลำเอียงเพราะโกรธ 3) ลำเอียงเพราะหลง 4) ลำเอียงเพราะกลัว (ที.ปา. 11/246/240)
2. ขาดเมตตาการุณยธรรม ทำสิ่งที่ไม่ดีต่อกัน ขาดเมตตาวิจิตรกรรม พุดให้ร้ายต่อกัน ขาดเมตตาโมกขกรรม ไม่หวังดีต่อกัน
3. ไม่แบ่งปันลาภอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม บางคนได้ บางคนไม่ได้ บางคนได้มาก บางคนได้น้อย
4. มีความประพฤติที่แตกต่างกันมากเกินไป คนหนึ่งทำดี คนหนึ่งทำชั่ว คนหนึ่งสุจริต คนหนึ่งทุจริต
5. มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากจนกลายเป็นเรื่องทิฐิมานะจนไม่สามารถปรับเข้าหากันได้
6. ขาดพรหมวิหารธรรม คือ ไม่มีเมตตา ไม่มีกรุณา ไม่มีมุทิตา ไม่มีอุเบกขา อย่างแท้จริงต่อกัน (อภิ.ส. 34/190/75)

สำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาข้อที่ 1 ได้แก่อคติคือความลำเอียงเพราะเหตุ 4 ประการ อธิบายไว้แล้ว สาเหตุข้อที่ 2-5 เป็นเรื่องของขาดหลักสาราณียธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทำให้เกิดความคิดถึงกัน รักกัน เคารพกัน สงเคราะห์ช่วยเหลือกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (อโยปิ ธมโม สาราณียโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงคหยา อวิวาทาย สามัคคิยา เอกภวาวาย สัตตตติ (อง.ฉก. 22/283/323) ส่วนสาเหตุข้อที่ 6 ขาดเมตตาคือไม่มีความหวังดีไม่มีมิตรไมตรีต่อกัน ไม่มีความกรุณาสงสารช่วยเหลือกัน ไม่มีมุทิตาพลอยยินดีต่อกัน เห็นคนอื่นได้ดีก็อิจฉาริษยาจึงทำลายล้างผลาญ ทำให้เขาอยู่ในตำแหน่งไม่ได้ ไม่มีอุเบกขาการปล่อยวางให้อีกคนอื่นได้ทำงาน คิดว่าคนอื่นไม่มีความสามารถเทียบเท่ากับตนเอง จะเอาให้ได้ดังใจตนเองทุกเรื่อง

และสาเหตุทั้ง 6 ข้อนี้เองทำให้เกิดความอยู่ดีธรรม ไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็นผิดเป็นถูก หรือถูกเป็นผิด เรื่องเดียวกันเหตุการณ์เดียวกันหรือคล้ายกัน คนหนึ่งถูกตัดสินให้เป็นคนผิด คนหนึ่งถูกตัดสินให้เป็นคนถูก สำหรับบางคนแม้ความผิดที่เห็นและปรากฏอย่างชัดเจน ก็ยังถูกตัดสินให้เป็นคนถูก แทนที่อันที่จริงแล้วน่าจะเป็นคนผิด หรือบางคนบางกรณีเขาน่าจะเป็นคนถูกแต่ถูกตัดสินให้เป็นคนผิด เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในทำนองนี้ก็เป็นที่มาของปัญหาการทะเลาะวิวาทได้

ตัวอย่างปัญหาการทะเลาะวิวาท

ความจริงปัญหาการทะเลาะวิวาทของมนุษย์ในมนุษยโลกของเรานี้ไม่ใช่จะพึงมีหรือพึงจะเกิดขึ้น เฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น แม้ในอดีตกาลที่ผ่านมาจะเป็นก็สิบปี ก็ร้อยปี หรือก็พันปี ก็ตามก็ยังมีทะเลาะวิวาทในระดับสงคราม เช่น สงครามคูเซต สงครามโลก สงครามเวียดนาม สงครามเอเชียบูรพา การสังหารหมู่

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หรือในอนาคตต่อไปจะเป็นที่สืบทอด กี่ร้อยปี หรือกี่พันปี ก็ตาม ตราบใดที่ยังมีมนุษย์ปัญหา การทะเลาะวิวาทนี้ก็ยังจะมีต่อไป

ในอดีตกาลที่ผ่านมาหรือในอนาคตที่จะมาถึงจะใกล้เคียงหรือไกลก็ตามก็ยังคงต้องมีปัญหาก่อการทะเลาะ วิวาทนี้ ถ้าคนยังมีทิฐิมานะต่อกัน มีอคติความลำเอียงต่อกัน ยังมีกฎกติกาที่ถูกกำหนดไว้ด้วยความลำเอียง ไม่มีมาตรฐาน ไม่เป็นกลางสำหรับทุกคน ยังมีการตัดสินคดีความแบบไม่ตรงไปตรงมา และยังมีคนอีกส่วนหนึ่ง ยังไม่ได้รับความยุติธรรม

ปัญหาการทะเลาะวิวาทในยุคพุทธกาล

เพื่อจะชี้ให้เห็นว่า ปัญหาความทะเลาะวิวาทนี้สำหรับมุมมองของพระพุทธศาสนาแล้ว ยังพอจะมี ทางออกอยู่ ยกตัวอย่างเช่น

เรื่องที่ 1 เรื่องความทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี แคว้นวังสะ ในชมพูทวีป ยุคพุทธกาล โดยมีเรื่องเล่าไว้วรรกถาธรรมบทแปล (ธัมมปทัฏฐกถา แปล ภาค 1, 2548 : 74-90) เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัม พีว่า ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในวัดพระเชตวัน มีภิกษุ 2 รูป คือ พระวินัยธร และพระธรรมกถึก ซึ่งต่าง รูปก็มีภิกษุสามเณรเป็นบริวารรูปละ 500 อยู่วัดโฆสิตาราม ใกล้เมืองโกสัมพี

วันหนึ่ง พระธรรมกถึกเข้าห้องน้ำถ่ายอุจจาระแล้วปล่อยน้ำชำระให้เหลือไว้ในภาชนะแล้วออกมา หลังจากนั้นพระวินัยธรก็เข้าห้องน้ำพอเห็นน้ำนั้นจึงออกมาถามพระธรรมกถึกว่า ท่านเหลือน้ำไว้หรือ พระธรรมกถึกตอบว่า ขอรับ พระวินัยธรมานว่า ท่านไม่รู้ว่าเป็นอาบัติเพราะเหลือน้ำไว้หรือ พระธรรมกถึก ตอบว่า ขอรับ ผมไม่ทราบ พระวินัยธรถูกกล่าวว่า ไม่รู้ก็ช่างเถิด เป็นอาบัติในข้อนี้

พระธรรมกถึกกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น ผมจักทำคืนอาบัตินั้น พระวินัยธรถูกกล่าวว่า ถ้าว่าข้อนั้นท่านไม่ แกล้ง ทำเพราะไม่มีสติ อาบัติก็ไม่มี สรุปความว่า พระธรรมกถึกมีความเห็นอาบัตินั้นว่ามีใช่ว่าอาบัติ ตอนนั้นยังไม่ มีอะไรเกิดขึ้น มาเริ่มมีเหตุขึ้นตอนที่พระวินัยธรได้บอกแก่พวกภิกษุสามเณรนิสิตของตนว่า พระธรรมกถึกรูปนี้ แม้ต้องอาบัติก็ไม่รู้

ภิกษุสามเณรผู้เป็นนิสิตพระวินัยธรเห็นภิกษุสามเณรผู้เป็นนิสิตของพระธรรมกถึกจึงกล่าวว่า พระอุปัชฌาย์ของพวกท่านแม้ต้องอาบัติแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ ภิกษุสามเณรผู้เป็นนิสิตของพระธรรมกถึกไป แจ้งแก่พระอุปัชฌาย์ของตนให้ทราบ

พระธรรมกถึกพูดว่า พระวินัยธรนี้ เมื่อก่อนพูดว่า ไม่เป็นอาบัติ เดี๋ยวนี้พูดว่าเป็นอาบัติ พระวินัยธร โทก ภิกษุสามเณรผู้เป็นนิสิตของพระธรรมกถึกไปกล่าวว่า พระอุปัชฌาย์ของพวกท่านโทก

การที่ภิกษุสามเณรผู้เป็นนิสิตของพระวินัยธรและพระธรรมกถึกเกิดความทะเลาะกันและกันแล้วนี้ ถ้า จะถือเป็นความผิดนั้น พระวินัยธรเป็นผู้ผิดก่อนเพราะเมื่อพระธรรมกถึกบอกว่า จะแสดงอาบัติถ้าตัวท่านเอง เป็นอาบัติ กลับบอกพระธรรมกถึกไปว่า ถ้าไม่แกล้งทำเพราะไม่มีสติก็ไม่เป็นอาบัติ แต่เพียงครูเดียวก็มาบอก ภิกษุสามเณรผู้เป็นศิษย์ของตนว่า พระธรรมกถึกต้องอาบัติก็ไม่รู้

ที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้นก็คืออยู่ต่อมาพระวินัยธรได้โอกาสจึงทำอุกเขปนียกรรมคือไม่ให้ร่วมกันกับสงฆ์ทำ สังฆกรรมแก่พระธรรมกถึกเพราะโทษที่ไม่เห็นอาบัติ ความทะเลาะวิวาทและแตกแยกกันจึงชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่เวลานั้นมาอุปัชฌาภิกษุผู้ถวายปัจจัย ภิกษุผู้รับโอวาท อารักขเทวดา อากาสัญญเทวดา เพื่อนเห็น เพื่อนคบ ของอารักขเทวดา บุณชน ลูกหลานไปจนถึงพรหมโลก ทุกกลุ่มได้แบ่งแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ปัญหาความทะเลาะ วิวาทแตกแยกกันนี้ได้เลื่องลือกันไปจนถึงพรหมโลกชั้นอนิรุทธภพ ต่อมามีภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการระงับการทะเลาะวิวาทด้วยเริ่มที่ส่งโอวาทไปให้ภิกษุเหล่านั้นสามัคคีกันถึง 2 ครั้ง แต่ภิกษุเหล่านั้นก็ไม่ปรารถนาจะสามัคคีกัน พอส่งไปหนที่ 3 ทรงสดับข่าวว่า ภิกษุสงฆ์แตกกันแล้ว เหตุการณ์นี้พระพุทธเจ้าทรงมอบนโยบายให้พระสงฆ์เหล่านั้นโดยที่มีพระประสงค์จะให้ภิกษุเหล่านั้นคิดเองทำเองสำนึกตัวได้เอง แต่กลับไม่ได้ผล เพราะพระสงฆ์เหล่านั้นยอมแพ้กิเลสคือมานะทิฐิมุ่งแต่จะเอาชนะกันอย่างเดียว เรียกว่าอยู่ในระยะหน้ามืดตาบอดไม่รู้ผิดหรือถูกแล้วขนาดพระพุทธเจ้าโอวาทก็ไม่ยอมเชื่อ

ขั้นต่อมาพระพุทธเจ้าเสด็จไปหาภิกษุเหล่านั้นเองแล้วตรัสโทษของการทำอกุเบปนิยกรรมของพระฝ่ายวินัยและโทษที่ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติของภิกษุธรรมกถึก ทรงอนุญาตให้ทำสังฆกรรม เช่น ลงอุโบสถ เป็นต้น ในสีมาคือเขตวัดเดียวกันในวัดโฆสิตารามนั่นเองแก่พระสงฆ์เหล่านั้น ทรงบัญญัติวัตรในโรงฉันว่า ภิกษุทั้งหลาย พึงนั่งในแถวสลับกันระหว่างภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายนั้น แล้วก็เสด็จกลับ แสดงว่าในช่วงนี้พระสงฆ์ทั้ง 2 ฝ่าย ถึงกับแยกกันฉัน แยกกันอยู่ แยกกันทำสังฆกรรม

ต่อมาก็ยังมีข่าวว่า ถึงเดี๋ยวนี้ภิกษุเหล่านั้นก็ยังแตกร้างกันอยู่

พระพุทธเจ้าจึงเสด็จไปที่วัดโฆสิตารามอีกแล้วตรัสห้ามตรง ๆ ว่า อย่าเลยภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าได้แตกร้างกันเลย การแตกร้าง การทะเลาะวิวาทกันจะทำให้ความฉิบหายให้ ทรงยกตัวอย่างเรื่องนกกลูกิกาอาศัยการทะเลาะกันก็ถึงทำพระยาช้างให้สิ้นชีวิตได้ นกกระจาบตั้งหลายพันอาศัยความวิวาทกันได้สิ้นชีวิต

แม้ทรงสอนขนาดนี้ ภิกษุเหล่านั้นก็ไม่เชื่อถือ นี่เป็นเพราะอำนาจของกิเลสแท้ ๆ ที่ทำให้เป็นได้ถึงขนาดนี้ ไม่ใช่เรื่องของธรรมะเลย ภิกษุรูปหนึ่งไม่ต้องการให้พระพุทธเจ้าทรงลำบาก จึงกราบทูลให้พระองค์ทรงรอก่อนเพราะตอนนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ขอให้ทรงมีความขวนขวายน้อยอยู่เป็นสุขในภิกษุธรรม คือไม่ต้องทรงมาเสียเวลาสอนภิกษุเหล่านั้นในเวลา

พระพุทธเจ้าทรงมีเมตตาเล่าเรื่องพระเจ้าทีฆติโกศลราช ถูกพระเจ้าพรหมทัตชิงเอาราชสมบัติจึงทรงปลอมเพศไม่ให้ใครรู้จัก เสด็จประทับอยู่ในเมืองพาราณสีถูกจับปลงพระชนม์ พระเจ้าทีฆติโกศลราชนั้นยังมีพระโอรสอยู่องค์หนึ่งชื่อทิวากุมาร ต่อมาทิวากุมารก็ได้เป็นคนใกล้ชิดพระเจ้าพรหมทัตมีโอกาที่จะปลงพระชนม์พระเจ้าพรหมทัตได้แต่ก็ไม่ทำเพราะยังมีเมตตาทำตามคำของพระบิดาที่สั่งไว้ ต่อมาทิวากุมารได้เป็นราชบุตรเขยของพระเจ้าพรหมทัต อยู่ต่อมาก็ได้ครองราชย์ทั้ง 2 แคว้น คือแคว้นกาสิและแคว้นโกศล และทั้ง 2 ก็ได้ทะเลาะกันอีกเลย

และตรัสเตือนว่า ภิกษุทั้งหลาย ความอดกลั้น ความสงบเสงี่ยมเห็นปานนั้นยังได้มีแก่พระราชาเหล่านั้นผู้มีไม มีศีลตราอยู่ในมือ ข้อที่ท่านทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยที่กล่าวชอบแล้วอย่างนี้ ควรเป็นผู้อดกลั้นสงบเสงี่ยมจะพึงงามในธรรมวินัยนี้ แต่ก็ไม่สามารถจะทำภิกษุเหล่านั้นให้พร้อมเพรียงกันได้

สรุปความตอนนี้ว่า พระสงฆ์เหล่านั้นคือภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้งหมดกลายเป็นผู้ว่ายากสอนยากเมื่อเป็นดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงระอาพระทัย เสด็จหนีไปประทับอยู่ที่ป่าปารีเลยกะตามลำพัง

ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองโกสัมพีไปวัดโฆสิตารามไม่เห็นพระพุทธเจ้าจึงถามพระสงฆ์แล้วทราบว่าเป็นองค์เสด็จไปสู่วิวาป่าปารีเลยกะ ถามต่อว่า เพราะเหตุไร ขอรับ ภิกษุทั้งหลายตอบว่า พระองค์ทรงพยายามจะทำพวกอาตมาให้พร้อมเพรียงกัน แต่พวกอาตมาหาได้พร้อมเพรียงกันไม่

อุบาสกอุบาสิกาถามว่า ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงทำสามัคคีก็ไม่ได้เป็นผู้สามัคคีหรือ ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า อย่างนั้น ผู้มีอายุ

อุบาสกอุบาสิกา คิดว่า พวกเราไม่ได้เห็นพระพุทธเจ้าเพราะอาศัยภิกษุพวกนี้ พวกเราจักไม่ถวายอาสนะ จักไม่ทำสามีจิกรรม แต่นั่นมาก็ไม่ทำสามีจิกรรม ไม่ถวายภัตตาหาร

การไม่ถวายภัตตาหารของชาวอุบาสกอุบาสิกาเมืองโกสัมพีได้ผลในทางที่ดี ทำให้ภิกษุพวกนั้นซูบซีด เพราะมีอาหารน้อย 2 - 3 วันเท่านั้น ก็กลายเป็นคนตรงได้ แสดงโทษที่ล่วงเกินแก่กันและกัน ต่างรูปต่างขอ

ขมากันแล้ว กล่าวว่ายอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พวกเราพร้อมเพรียงกันแล้ว ฝ่ายพวกท่านขอให้พวกเราเหมือนอย่างก่อน เมื่อถูกถามว่า พวกท่านทูลขมาพระพุทธเจ้าแล้วหรือยัง ภิกษุทั้งหลายตอบว่า ยัง อุบาสกอุบาสิกากล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น ขอให้พวกท่านไปกราบทูลขอขมาพระพุทธเจ้าก่อน พวกโยมจึงจะเป็นพวกท่านเหมือนเดิม

ภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถจะไปทูลขอขมาพระพุทธเจ้าได้ เพราะติดเรื่องคือเวลานั้นยังอยู่ภายในพรรษา จึงต้องมีความเป็นอยู่อย่างลำบากมากเพราะไม่มีภัตตาหารฉัน เมื่อออกพรรษาได้ทราบข่าวว่า พระพุทธเจ้าเสด็จถึงกรุงสวตถิแล้ว ภิกษุเหล่านั้นจึงพากันไปเพื่อจะกราบทูลขอขมาพระองค์

พระเจ้าโกศลผู้ทรงปกครองแคว้นโกศลทรงสดับเรื่องพวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการทะเลาะวิวาทกำลังเดินทางมา จึงเสด็จเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลว่า จะไม่ยอมให้ภิกษุเหล่านั้นเข้ามาสู่แคว้น พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ภิกษุเหล่านั้นมีศีล แต่ไม่เชื่อคำของอาตมภาพ เพราะวิวาทกันและกันเท่านั้น บัดนี้เธอทั้งหลายมาเพื่อขอขมาอาตมภาพ ขอให้ภิกษุเหล่านั้นเข้ามาเถิด

เศรษฐีอนาถปิณฑิกะก็ทูลว่า จะไม่ยอมให้ภิกษุเหล่านั้นเข้าวัด ถูกพระพุทธเจ้าทรงห้ามก็ได้นิ่งอยู่ เมื่อภิกษุเหล่านั้นมาถึงกรุงสวตถิ พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ประทานเสนาสนะ ณ ส่วนข้างหนึ่งซึ่งเป็นที่สงัดแก่พวกเธอ ภิกษุเหล่าอื่นไม่นิ่ง ไม่ยืนร่วมกับภิกษุพวกนั้น

ประชาชนพากันมาทูลถามว่า พวกไหน คือภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการแตกร้างเหล่านั้น

พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า พวกนั้น

ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเหล่านั้นถูกพวกชนผู้มาถึงกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าขึ้นว่า นั่นคือพวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการแตกร้างเหล่านั้น จึงไม่อาจยกศีรษะขึ้นได้เพราะความอับอาย พุบลงแทบบาทมูลของพระพุทธเจ้าแล้วกราบทูลขอขมา

พระพุทธเจ้าทรงสอนเหมือนช้างต้นแล้วตรัสพระคาถา เวลาจบคาถาภิกษุในที่ประชุมทั้งหมดได้สำเร็จอริยผลคือเป็นพระโสดาบันขึ้นไป เหตุการณ์ความทะเลาะวิวาทกันนี้จึงจบลง

เรื่องที่ 2 เรื่องความทะเลาะของพระประยูรญาติของพระพุทธเจ้า โดยมีเรื่องเล่าไว้วรรกถาธรรมบท แพล (อัมมปัทมสูตร แพล ภาค 6, 2547) เรื่องระงับความทะเลาะแห่งหมู่พระญาติ โดยย่อว่า พวกเจ้าศากยะและพวกเจ้าโกลิยะให้กันแม่น้ำโรหิตีด้วยท่านบอ้นเดียวกันระหว่างนครกบิลพัสดุ์กับนครโกลิยะแล้วทำนาพอถึงเดือนเชษฐมาสคือเดือนมิถุนายน เมื่อข้าวกล้าเขียว พวกกรรมกรของชาวนครทั้ง 2 ประชุมกัน ชาวนครโกลิยะ กล่าวว่า น้ำนี้ไม่พอแบ่งปันให้ทั้ง 2 ฝ่าย พวกท่านจงให้น้ำนี้แก่พวกข้าพเจ้า พวกชาวศากยะกล่าวว่า เมื่อพวกท่านทำนาให้เต็มตังไว้

พวกข้าพเจ้าจักไม่อาจถือเอาทองมีสีสุก แก้วสีเขียว สีดำนีลและกะพาปณะ ถือกะระเข้าและกะระسوبเป็นต้นเที่ยวไปที่ประตูเรือนของพวกท่าน ข้าวกล้าของพวกข้าพเจ้าก็จักสำเร็จด้วยน้ำคราวเดียวเหมือนกัน พวกท่านจงให้น้ำนี้แก่พวกข้าพเจ้า แต่ว่าต่างฝ่ายก็ไม่ยอมให้กัน และใช้วาจากระทบกระทั่งกัน

พวกกรรมกรชาวโกลิยะกล่าวว่า พวกเจ้าจงพาเด็กชาวเมืองกบิลพัสดุ์ไปเสียเถิด ชนเหล่าใดอยู่ร่วมกับพวกพี่สาวน้องสาวของตน ๆ เหมือนสุนัขบ้านและสุนัขจิ้งจอกเป็นต้น ช้าง ม้า โลห์และอาวุธของชนเหล่านั้น จักทำอะไรแก่พวกข้าพเจ้าได้

พวกกรรมกรชาวศากยะกล่าวว่า บัดนี้ พวกเจ้าจงพาพวกเด็กขึ้นเรือไปเสียเถิด ชนเหล่าใดไม่มีที่พึ่งไม่มีคติ อยู่ที่ต้นกะเบา ดุจสัตว์ดิรัจฉาน ช้าง ม้า โลห์และอาวุธของชนเหล่านั้นจักทำอะไรแก่พวกข้าพเจ้าได้ ชนเหล่านั้นไปบอกแก่พวกอำมาตย์ ๆ ทูลแก่ราชตระกูล

เจ้าศากยาคิดว่า พวกเราจักแสดงเรี่ยวแรงและกำลังของผู้อยู่ร่วมกับพวกพี่สาวน้องสาว แล้วเตรียมการสู้รบ เจ้าโกธียะก็เช่นกัน คิดว่า พวกเราจักสำแดงเรี่ยวแรงและกำลังของผู้อยู่ที่ต้นกะเบา แล้วเตรียมการสู้รบเช่นกัน

พระพุทธเจ้าทรงตรวจดูสัตว์โลกเวลาใกล้รุ่งทอดพระเนตรเห็นหมู่พระญาติทรงดำริว่า เมื่อเราไม่ไป พวกญาติจักฉิบหาย จึงเสด็จเหาะไปพระองค์เดียวประทับนั่งขัดสมาธิในอากาศ ณ ท่ามกลางแม่น้ำโรหิณี พระญาติทั้งหลายเห็นพระพุทธเจ้าแล้วทั้งอาวฐ ถวายบังคม

พระพุทธเจ้าตรัสถามพระญาติเหล่านั้นว่า ทะเลาะกันเรื่องอะไร

พระญาติเหล่านั้นกราบทูลว่า ทะเลาะกันเพราะน้ำ พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า น้ำกับกษัตริย์ อะไรมีค่ามากกว่ากัน พวกพระญาติทูลว่า กษัตริย์ทั้งหลาย หาค่ามิได้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็การที่ท่านทั้งหลายจะทำกษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหายเพราะอาศัยน้ำซึ่งมีประมาณน้อยควรแล้วหรือ

พระญาติเหล่านั้นได้นิ่งแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสเตือนพระญาติเหล่านั้น ว่า เพราะเหตุไร พวกท่านจึงกระทำการเห็นปานนี้ เมื่อเราไม่อยู่วันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจักไหลนอง ท่านทั้งหลาย ทำกรรมไม่สมควรแล้ว ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีเวร 5 อยู่ เราไม่มีเวรท่านทั้งหลายมีความเดือดร้อนด้วยกิเลสอยู่ เราไม่มีความเดือดร้อนอยู่ ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความขวนขวายในอันแสวงหากามคุณอยู่ เราไม่มีความขวนขวายอยู่

สรุปว่า พระพุทธเจ้าทรงสามารถห้ามการทะเลาะของพระประยูรญาติของพระองค์ได้โดยไม่ยาก เพราะคนเหล่านั้นมีความเชื่อฟังและยอมรับในเหตุผล รู้จักว่าสิ่งไหนดีกว่าสิ่งไหน

การแก้ไขปัญหาด้วยพุทธวิธี

เมื่อมีเกิดปัญหาขึ้นมา ประเด็นสำคัญในการแก้ไขปัญหาตามรูปแบบของพุทธวิธี หรือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาคือความรู้ ไม่ใช่ความโง่ เมื่อกล่าวโดยสรุปถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่จะสามารถนำมาเป็นโครงสร้างหรือรูปแบบในการแก้ปัญหาได้ที่ดีที่สุดก็คือหลักอริยสัจซึ่งเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยเหตุและผลของทุกสรรพสิ่ง แม้แต่ท่านผู้ที่เป็นนักปฏิบัติตนเพื่อสันติสุขในระดับต่าง ๆ ก็ต้องผ่านหลักอริยสัจเช่นกัน

อริยสัจเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนแนะนำเหล่าพุทธบริษัทมากที่สุด และเป็นทีสรุปรวมธรรมของพระองค์ อริยสัจนั้นได้ให้แนวคิดในการแก้ปัญหาไว้ 4 ประเด็น (พระศรีวิชมงคลบัณฑิต, 2551) คือ

1. ทุกปัญหาแก้ได้ พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เข้าใจถึงสภาพตามความเป็นจริงของชีวิตว่า เต็มไปด้วยปัญหา เช่น การที่จะมาเป็นมนุษย์ได้ก็แสนจะยากเพราะหากกุศลกรรมไม่เพียงพอแล้วก็ไม่อาจเกิดเป็นมนุษย์ได้ เมื่อเป็นมนุษย์แล้วการดำรงชีพอยู่ในสังคมก็มากไปด้วยปัญหา แต่ทุกปัญหาย่อมจะมีทางออกหรือมีวิธีที่จะแก้ไขแน่นอนเมื่อคนมีปัญหา แม้แต่ปัญหาใหญ่คือการเกิดซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความแก่ ความเจ็บป่วย ความตาย เป็นต้นก็แก้ได้ พระพุทธเจ้าทรงแก้ไขให้เห็นเป็นตัวอย่างแล้วด้วยทรงปฏิบัติจนบรรลุสภาวะคือพระนิพพานที่ไม่ต้องเกิดอีกต่อไป แล้วทรงนำมาแสดงให้อริยสาวกได้รู้เข้าใจและปฏิบัติตามจนได้บรรลุพระนิพพานเช่นกับพระองค์ไม่ต้องเกิดมารับทุกข์รับปัญหาอีก ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงถือว่า ทุกปัญหาแก้ได้

2. แก้ปัญหาที่สาเหตุ ในการแก้ปัญหาก็ต้องรู้ให้ชัดเจนหรือมองให้ออกว่า ปัญหาอยู่ตรงไหนและอะไรคือสาเหตุ เพราะถ้าสับสนวุ่นวายตามแก้ที่ตัวปัญหาโดยไม่เอาใจใส่กับสาเหตุ หรือไม่รู้สาเหตุหรือต้นตอจริง ๆ ของปัญหา เป็นเหตุทำให้ไม่อาจแก้ปัญหาได้ อริยสัจบอกให้รู้ว่า การแก้ปัญหาก็ต้องแก้ที่สาเหตุ

3. แก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยตนเอง ปัญหาของมนุษย์ ๆ ต้องแก้เอง และต้องแก้ด้วยตนเอง ไม่อาจจะขอร้องอ้อนวอนให้เทวดาที่ไหนมาช่วยแก้ไขได้ บางครั้งแม้แต่มนุษย์ด้วยกันก็ช่วยแก้ไขกันไม่ได้ ดังนั้น

แต่ละคนต้องแก้ปัญหาของตนเองด้วยตนเอง ผู้อื่นอาจช่วยได้เพียงช่วยแนะนำให้ความรู้เท่านั้น ในขั้นของการแก้ไขต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ดังพระพุทธพจน์ที่ทรงสรุปเป็นหลักการไว้ว่า บุคคลจะล่วงทุกข์ได้ก็ด้วยความเพียร หมายถึง ความเพียรพยายามของตนเอง

4. แก้ปัญหาให้ตรงประเด็น การแก้ปัญหาต้องทำให้ถูกเรื่องหรือตรงประเด็น เช่น ปัญหาเกิดกับจิตก็ต้องแก้ทางจิต ปัญหาทางกายก็ต้องแก้ทางกาย หรือปัญหาที่เกี่ยวกับจิตและกายก็ต้องแก้ทั้ง 2 ทาง ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้เริ่มต้นแก้ด้วยวิธีคือต้องรู้จักสภาพปัญหาให้ถ่องแท้ก่อนแล้วจึงดำเนิน การแก้ปัญหาให้ตรงกับสภาพของปัญหา

อริยสัจสามารถประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอนของการแก้ปัญหา 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ทุกข์ = ตัวปัญหา ก่อนที่จะคิดหาวิธีการแนวทางต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา ขั้นแรกต้องรู้จักตัวปัญหาจริง ๆ ก่อน ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเป็นปัญหาจริงหรือเปล่า คนส่วนมากยอมรับว่า การทะเลาะวิวาทกันเป็นปัญหาจริงหรือไม่ มีปัญหาปลีกย่อยออกไปอย่างไรบ้าง ถ้าทุกคนยอมรับว่า เป็นปัญหาจริงที่จะทำขั้นตอนต่อไปก็คือ

ระดับที่ 2 ทุกขสมุทัย = สาเหตุของปัญหา ผู้ที่คิดจะแก้ปัญหาจำเป็นต้องรู้ถึงสาเหตุแห่งปัญหาว่า มีที่มาหรือสาเหตุอย่างไร บางปัญหาอาจมีสาเหตุอย่างเดียว แต่บางปัญหาอาจมีสาเหตุมากกว่าหนึ่ง มีสาเหตุสลับซับซ้อนเนื่องด้วยหลายสิ่งหลายอย่างมาเกี่ยวข้องกัน จะแก้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องแก้เป็นองค์รวม ถึงอย่างไรก็ต้องแก้ที่สาเหตุ ดังนั้น ในการแก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องรู้สาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจนว่า ปัญหาการทะเลาะวิวาทกัน เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

ระดับที่ 3 ทุกขนิโรธ = เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งระดับนี้อาศัยหลักการของศีล สมาธิ ปัญญา จึงแบ่งเป้าหมายในการแก้ปัญหา เป็น 3 ระดับ คือ

1) บรรเทา หมายถึง การทำระดับความรุนแรงของปัญหาให้ทุเลาเบาบางลดน้อยลง ถึงแม้จะยังไม่หมดไป ก็ยังสามารถบรรเทาผลกระทบของปัญหาให้น้อยลงได้ ปัญหาไม่สามารถส่งผลกระทบได้เต็มที่ส่งผลดีได้ระดับหนึ่งในการแก้ปัญหา

2) ยับยั้ง หมายถึง การสกัดกั้น ปิดกั้น อุดรั้งเพื่อไม่ให้ปัญหานั้น ๆ บานปลาย กระจายวงกว้างออกไป สามารถทำปัญหาให้อยู่ในขอบเขตวงที่จำกัดไว้ ไม่ให้ปัญหาลุกลามเกินขอบเขต ซึ่งบางปัญหาอาจจะเป็นปัญหาใหญ่ ถ้ายับยั้งไว้ได้ก็จะกลายเป็นปัญหาที่เล็กลงอาจจัดการแก้ไขได้ง่ายขึ้น

3) กำจัด หมายถึง การตัด การทำลายวงจรของปัญหา การทำปัญหาให้หมดไป ปัญหาบางปัญหา เช่น ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ปัญหาเร่งด่วนบางอย่างอาจทำถึงขั้นนี้ได้ทันที แต่บางปัญหาจะกำจัดให้หมดไปทันที ทันใดนั้นไม่ได้ เพราะมีเงื่อนไขหลายประการ

ระดับที่ 4 ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา = วิธีการลงมือดำเนินการแก้ปัญหา ระดับนี้ ต้องทำ 3 ด้าน คือ

1. ด้านพฤติกรรม คือ สภาพที่แสดงออกทางกายและวาจา คือคำพูดทั้งหมดตนเองต้องควบคุมตนเองให้ได้ ต้องไม่ปล่อยให้ตนเองมีพฤติกรรมไม่ดีด้วยวิธีคือพยายามทำแต่สิ่งดี ๆ ให้เป็นความเคยชิน ถ้าไม่สามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้เอง ต้องมีผู้ที่คอยตรวจสอบ สอดส่อง ควบคุม ดูแลให้การช่วยเหลือ ประคับประคองทั้งแนะนำ ตักเตือน สั่งสอนหรืออาจลงโทษบ้างเพื่อให้เขามีพฤติกรรมเป็นที่พึงประสงค์

2. ด้านสภาพจิตใจ ต้องรู้จักฝึกหัดจิตใจในทางสุจริต จิตใจสำคัญนักเพราะเป็นตัวคอยบงการพฤติกรรมได้ แต่ละการกระทำหรือคำพูดนั้นโดยมากจะมาจากคำสั่งภายในคือจิตใจ ถ้ามีจิตใจที่ดีงาม สูงส่ง พฤติกรรมที่แสดงออกย่อมจะดี แต่ถ้าสภาพจิตใจที่แย่ ตกต่ำ หยาบช้ำ ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ ความดีความเลว ไม่ฝึกฝนคุณธรรม เป็นจิตใจที่เฝือต่ำ พฤติกรรมที่แสดงออกย่อมไม่เป็นที่ต้องการของสังคม มักสร้างปัญหา

3. ด้านปัญญา ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาดี สมองดี ความรู้ดีทัศนคติที่เป็นบวกหรือหรือมีวิสัยทัศน์ที่ดีถ้าทุกคนมีปัญหาสามารถใช้ปัญญาไปในทางที่สร้างสรรค์ได้ การแก้ปัญหาไม่ใช่เรื่องยาก ปัญหาทุกอย่างย่อมจะแก้ได้ ย่อมจะมีทางออกเสมอ

การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจต้องประกอบด้วยปัญญา คือทุกขั้นตอน ทุกวิธีการที่ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา จึงต้องมีความรู้กำกับอยู่เสมอ ๆ โดยอาศัยหลักการของญาณ 3 คือ

1. หลักสัจญาณ = ต้องรู้ว่า อะไรคือปัญหาที่แท้จริง อะไรไม่ใช่ อะไรเป็นสาเหตุ จะแก้ ปัญหาตามลำพังกลุ่มเดียวหรือแก้เป็นองค์กรรวม แก้ปัญหาด้านใดด้านหนึ่งหรือทุกด้าน อะไรเป็นเป้าหมายในการแก้ปัญหา จะแก้เพียงระดับการบรรเทา การยับยั้ง หรือจะกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป อะไรเป็นกระบวนการวิธีการขั้นตอนของการแก้ปัญหา

2. หลักกิจญาณ = ต้องรู้ว่า ควรทำอะไรกับปัญหา ตัวปัญหาพระพุทธรูปเจ้าทรงสอนให้รู้เท่าทัน ความเป็นจริงรู้ธรรมชาติของปัญหา สาเหตุของปัญหาทรงสอนให้ละ ให้ปล่อยวาง ให้แก้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับปัญหา ทรงสอนให้มีเป้าหมายในการแก้ปัญหาย่างชัดเจน อย่าคลุมเครือ และวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาก็ทรงสอนให้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังถูกต้อง ยั่งยืนเพื่อให้เห็นผลเกิดการแก้ ปัญหาได้จริง ลงทุนไปต้องคุ้มค่ากับการลงทุน ไม่เสียเปล่าหรือสิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ

3. หลักกตญาณ = ต้องมีการตรวจสอบว่า แต่ละขั้นตอน คือ ขั้นตอนปัญหา ขั้นตอนสาเหตุ ขั้นตอนเป้าหมาย และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา ถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน ครบวงจรหรือไม่ ติดขัดบกพร่องในส่วนใดหรือไม่ ถ้าลงมือแก้แล้วแต่ปัญหายังมีอยู่เช่นกับว่าไม่ได้รับการแก้ไขเลย ต้องกลับมาตรวจสอบขั้นตอนใหม่ด้วยความรู้ พบขั้นตอนใดบกพร่องต้องรีบแก้ไข

การแก้ไขปัญหาคาถะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี

เรื่องที่ 1 ปัญหาความทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี พุทธวิธีให้แนวคิด ว่า ทุกปัญหาแก้ได้ ดังนั้นปัญหาความทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนี้ก็ต้องแก้ได้ ให้แก้ปัญหาคาถะเลาะวิวาท

อะไรคือสาเหตุของปัญหาความทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี คำตอบก็คือ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากกลายมาเป็นเรื่องทิฐิมานะ จนไม่สามารถปรับเข้าหากันได้ และขาดเมตตาภาวกรรมคือทำสิ่งที่ไม่ดีต่อกัน ขาดเมตตาจริกรรมคือพูดให้ร้ายต่อกัน ขาดเมตตาโมกกรรมคือไม่หวังดีต่อกัน

ความคิดเห็นที่แตกต่างกันจนกลายมาเป็นเรื่องทิฐิมานะ คือครั้งแรกนั้นพระวินัยธร บอกว่า การเข้าห้องน้ำถ่ายอุจจาระเหลือน้ำชำระไว้ ถ้าไม่ได้ตั้งใจทำก็ไม่ผิด แต่กลับมาประจานพระธรรมกถึกว่าไม่รู้จักอาบัติหรือไม่ใช่ออาบัติให้แก่ภิกษุสามเณรบริวารของตน ภิกษุสามเณรเหล่านั้นก็เอาคำพูดของพระธรรมกถึกไปว่ากล่าวติเตียนพระวินัยธรให้ลูกศิษย์ท่านฟัง ลูกศิษย์พระธรรมกถึกจึงนำเรื่องไปเล่าให้พระธรรมกถึก ๆ บอกกลุ่มลูกศิษย์ของตนว่า ที่แรกพระวินัยธรบอกว่าถ้าทำโดยไม่ได้ตั้งใจก็ไม่เป็นอาบัติ แต่กลับมาบอกภายหลังกับลูกศิษย์ของตนว่าเป็นอาบัติ พระวินัยธรโกหก โกหกก็เป็นอาบัติเช่นกันคือเป็นอาบัติปาจิตตีย์ และภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายนั้น ขาดเมตตาภาวกรรม ขาดเมตตาจริกรรม พูดให้ร้ายต่อกัน ขาดเมตตาโมกกรรม ไม่หวังดีต่อกัน

สำหรับประเด็นพุทธวิธีที่ว่าให้แก้ปัญหามนุษย์ด้วยตนเอง นี้ชัดเจนอยู่แล้วโดยที่พระพุทธรูปเจ้าทรงแก้ไขปัญหาคาถะเลาะวิวาทของภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนี้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ส่งโอวาทไปสอน ยังมีได้ผล ขั้นตอนที่ 2 เสด็จไปทรงสอนเอง ก็ยังมีได้ผล ขั้นตอนที่ 3 เสด็จหนีไปอยู่ในที่อื่น และขั้นตอนที่ 4 ทรงปราบพยศแล้วจึงทรงสอนอีก แล้วก็ได้ผลแก้ปัญหาระเบิดนี้

พุทธวิธีที่ว่าแก้ปัญหาคาถะเลาะวิวาทให้ตรงประเด็น นั่นคือ ปัญหาทะเลาะวิวาทกันนี้เกิดเพราะทิฐิมานะของพระภิกษุผู้เป็นพระธรรมกถึกและพระวินัยธรไม่ยอมลดทิฐิมานะของตนคิดว่าตนถูกอีกฝ่ายหนึ่งผิด นี่แสดงว่า

ด้านพฤติกรรม คือ สภาพที่แสดงออกทางกายและวาจา มีปัญหา ด้านสภาพจิตใจ ก็มีปัญหาเพราะโดนทักท้วงมานะเล่นงานหนัก ถึงด้านปัญญาก็มีปัญหาเช่นกันขนาดว่าพระพุทธเจ้าส่งข่าวไปจนกระทั่งพระองค์ต้องเสด็จไปห้ามปรามเอง ยังไม่สามารถที่จะทอดทิ้งทักท้วงมานะได้ สรุปว่าภิกษุชาวเมืองโกสัมพีต้องได้รับการแก้ไขทั้งด้านพฤติกรรม ด้านสภาพจิตใจ และด้านปัญญา อย่างเร่งด่วน

อนึ่ง ปัญหาการทะเลาะวิวาทครั้งนี้ลุกลามออกไปเป็นวงกว้าง ไม่ใช่มีภิกษุ 2 รูป เท่านั้นเป็นคู่ทะเลาะวิวาทกัน แต่ยักรวมไปถึงลูกศิษย์ของพระทั้ง 2 รูปนั้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นภิกษุและสามเณร จำนวนฝ่ายละ 500 รูป นอกจากนั้นยังขยายความแตกแยกออกไปถึงอุบาสกอุบาสิกา ภิกษุณีผู้มารับโอวาท แพร่หลายกระจายออกไปจนถึงเทวดา และพรหม

ปัญหาการทะเลาะวิวาทของภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนี้ เบื้องต้นพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีส่งข่าวผ่านภิกษุไปแจ้งให้ภิกษุเหล่านั้นทราบถึง 3 ครั้ง พอครั้งที่ 3 ทรงทราบว่า ภิกษุ 2 กลุ่มนั้นแตกแยกกันจนไม่ร่วมลงอุโบสถต่อมาเสด็จไปเองทรงโอวาทสั่งสอนด้วยประการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่ได้ผล

จนมาถึงขั้นที่ 3 พระพุทธเจ้าจึงเสด็จหนีจากภิกษุเหล่านั้น เพราะขนาดพระองค์เสด็จไปสอนก็ยังไม่เชื่อและไม่ทำตาม จนเป็นเหตุให้ญาติโยมที่ต้องการมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล ปฏิบัติจิตภาวนา ยกเลิกไม่ใส่บาตรเลิกบำรุงพระสงฆ์ในวัดนั้น เป็นเหตุให้พระสงฆ์ที่ทะเลาะวิวาทกันเหล่านั้นเกิดความออดอยากแล้วจึงคิดได้กลับตัวกลับใจได้เลิกทะเลาะวิวาทกัน และพากันไปขอให้ญาติโยมเพื่อจะได้รับการอุปฐากดูแล ญาติโยมมีเงื่อนไขขอให้พระสงฆ์ไปกราบทูลขอขมาพระพุทธเจ้าก่อนจึงจะกลับมาอุปฐากบำรุงภิกษุสงฆ์เช่นเดิม ในที่สุดพระสงฆ์วัดโฆสิตาราม ชาวเมืองโกสัมพีก็พากันไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อกราบทูลขอขมาโทษที่พวกตนได้ทำลงไปด้วยอำนาจทิฐิมานะ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงยกโทษให้ ปัญหาความทะเลาะวิวาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพีก็จบลงด้วยดี

สรุปว่าพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้สามารถแก้ไขได้ในขั้นกำจัดปัญหาคือทำปัญหาให้หมดสิ้นไปซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นที่ 3 ในการแก้ไขปัญหา

เรื่องที่ 2 เรื่องความทะเลาะของพระประยูรญาติของพระพุทธเจ้า พุทธวิธีเริ่มด้วยพระพุทธเจ้าทรงตรวดูสัตว์โลกเวลาใกล้รุ่งทอดพระเนตรเห็นหมู่พระญาติกำลังจะรบกัน ทรงดำริว่า เมื่อเราไม่ไป พวกญาติจักฉิบหาย จึงเสด็จเหาะไปพระองค์เดียวประทับนั่งขัดสมาธิในอากาศ ณ ท่ามกลางแม่น้ำโรหิณี

เมื่อพระญาติทั้งหลายเห็นพระพุทธเจ้าแล้วทั้งอาวุธ ถวายบังคม พระพุทธเจ้าตรัสถามพระญาติเหล่านั้นว่า ทะเลาะกันเรื่องอะไร พระญาติเหล่านั้นกราบทูลว่า ทะเลาะกันเพราะเรื่องน้ำ พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า น้ำกับกษัตริย์อะไรมีค่ามากกว่ากัน พวกพระญาติทูลว่า กษัตริย์ทั้งหลาย หาค่ามิได้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็การที่ท่านทั้งหลายจะทำกษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหายเพราะอาศัยน้ำซึ่งมีประมานน้อยควรแล้วหรือ พระญาติเหล่านั้นได้นิ่งแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสเตือนพระญาติเหล่านั้นว่า เพราะเหตุไร พวกท่านจึงกระทำการกรรมเห็นปานนี้ เมื่อเราไม่อยู่วันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจกไหลนอง ท่านทั้งหลาย ทำกรรมไม่สมควรแล้ว ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีเวร 5 อยู่ เราไม่มีเวรท่านทั้งหลายมีความเดือดร้อนด้วยกิเลสอยู่ เราไม่มีความเดือดร้อนอยู่ ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความขวนขวายในอันแสวงหากามคุณอยู่ เราไม่มีความขวนขวายอยู่

สรุปว่า พุทธวิธีในการแก้ปัญหาเรื่องที่ 2 นี้ ก็อยู่ในกรอบ คือ ทุกปัญหาแก้ได้ แก้ปัญหาที่สาเหตุ แก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยตนเอง และแก้ปัญหาให้ตรงประเด็น โดยการแก้ปัญหานี้ต้องทำ 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ทุกข์ = ตัวปัญหา ซึ่งก็คือ ปัญหาการทะเลาะกันของเหล่าพระประยูรญาติของพระพุทธเจ้าซึ่งปัญหานี้ก็มีอยู่จริง

ระดับที่ 2 ทุกขสมุทัย = สาเหตุของปัญหา คือ ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ขาดเมตตากายกรรม ทำสิ่งที่ไม่ดีต่อกัน ขาดเมตตาวจีกรรม พูดให้ร้ายต่อกัน ขาดเมตตาโมกกรรม ไม่หวังดีต่อกัน ไม่แบ่งปันลาภอย่าง

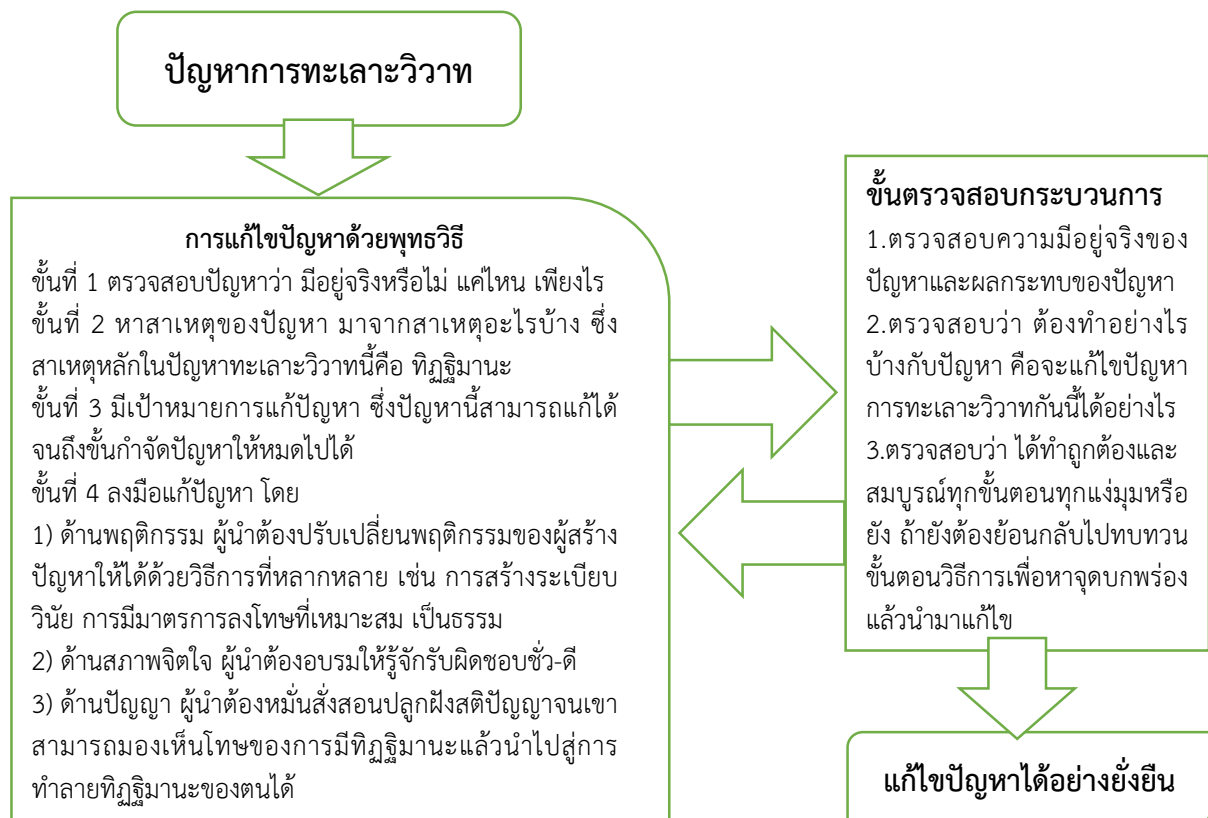
ทั่วถึงและเป็นธรรม และขาดพรหมวิหารธรรม คือ ไม่มีเมตตา ไม่มีกรุณา ไม่มีมุทิตา ไม่มีอุเบกขา อย่างแท้จริงต่อกัน จนเป็นเหตุให้เกิดการแย่งน้ำในแม่น้ำโรหิณีเพื่อทำนา

ระดับที่ 3 ทุกชนิโรธ = เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) บรรเทา 2) ยับยั้ง และ 3) กำจัด ซึ่งหมายถึง การตัด การทำลายวงจรของปัญหา การทำปัญหาให้หมดไป และปัญหาการทะเลาะวิวาทกัน ปัญหาการทะเลาะกันของเหล่าพระประยูรญาติของพระพุทธเจ้าสามารถสามารถแก้ไขได้ถึงขั้นการกำจัดให้หมดไป

ระดับที่ 4 ทุกชนิโรธคามินีปฏิปทา = วิธีการลงมือดำเนินการแก้ไขปัญหา ต้องทำ 3 ด้าน คือ เริ่มที่ด้านปัญญา ด้านสภาพจิตใจ ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายกำลังโดนกิเลสคือความโลภอยากได้มาก ความริษยาต้องการได้ฝ่ายเดียวเห็นอีกฝ่ายได้ดีกว่าตนไม่ได้ จึงขาดปัญญา การแสดงออกด้านพฤติกรรมจึงเป็นการโต้เถียงทะเลาะขัดแย้งกันด้วยวาจาจากก่อน เมื่อขาดปัญญา ด้านพฤติกรรมก็จึงคิดเอาชนะกันด้วยกำลังจึงยกกองทัพมาเพื่อจะชนฆ่าล้างผลาญเอาชนะกันเพียงเพื่อต้องการน้ำทำนาฝ่ายเดียว พระพุทธเจ้าเสด็จไปตรัสถามเพื่อให้กลุ่มพระประยูรญาติซึ่งกำลังจะต่อสู้กันเพียงเพื่อการแย่งน้ำทำนานั้นว่า ระหว่างน้ำกับภักษัตริย์อะไรมีค่ามากกว่ากัน จนกลุ่มพระประยูรญาติได้มีสติคิดได้ว่า อะไรดีกว่าอะไร

เหตุการณ์นี้พระพุทธเจ้าทรงสามารถห้ามการทะเลาะของพระประยูรญาติของพระองค์ได้โดยไม่ยาก เพราะคนเหล่านั้นมีความเชื่อฟังและยอมรับในเหตุผล รู้จักว่าสิ่งไหนดีกว่าสิ่งไหน

บทสรุปรูปแบบการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทพุทธวิธี

จากการวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทด้วยพุทธวิธี พบว่า การทะเลาะวิวาทกันนั้นเป็นปัญหาของมนุษย์ที่มีมานาน พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคือทุกปัญหาแก้ไขได้ แก้ปัญหาที่สาเหตุ แก้ปัญหาของ

มนุษย์ด้วยตนเอง แก้ปัญหาให้ตรงประเด็น และต้องมีญาณ 3 คือ หลักสัจญาณ ต้องรู้ว่า อะไรคือปัญหาที่แท้จริง หลักกิจญาณ ต้องรู้ว่า ควรทำอย่างไรกับปัญหา หลักกตญาณ ต้องมีการตรวจสอบว่า แต่ละขั้นตอนคือ ขั้นตอนปัญหา ขั้นสาเหตุ ขั้นเป้าหมาย และขั้นวิธีการแก้ปัญหา ถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน ครบวงจรหรือไม่ ดัดขัดบกพร่องในส่วนใดหรือไม่ ถ้าลงมือแก้แล้วแต่ปัญหายังมีอยู่เช่นกับว่าไม่ได้รับการแก้ไขเลย ต้องกลับมาตรวจสอบขั้นตอนใหม่ด้วยความรู้ พบขั้นตอนใดบกพร่องต้องรีบแก้ไข วิธีแก้ปัญหานั้นก็ต้องมีคนกลางซึ่งมีคุณสมบัติเป็นที่น่าเคารพเชื่อถือของคนทั้ง 2 ฝ่าย เช่นปราศจากอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอย่างแท้จริง ออกมาช่วยประนีประนอมไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหา และกลุ่มคนที่มีปัญหาทั้ง 2 ฝ่ายต้องยอมรับว่าเกิดปัญหาจริงและพร้อมที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหา เช่น การแก้กฎหมายของแต่ละฝ่ายที่มีต่อกันที่เป็นลบต้องปรับให้เป็นบวกให้ได้ ปัญหาการทะเลาะวิวาทก็จะหมดสิ้นไป

เอกสารอ้างอิง

เบรนต์อาร์ เนลสัน. (2548). *ความคิดทางการเมืองตะวันตก* แปลโดยสมนึก ชูวิเชียร. กรุงเทพมหานคร: เอ็มแอลครีเอชั่น.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2538). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ, เล่มที่ 13, 22*, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2548). *ธัมมปทีฏฐกถา แปล ภาค 1*. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2547). *ธัมมปทีฏฐกถา แปล ภาค 6*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีธรรมมงคลบัณฑิต, (2551). ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคาญความยากจนให้กับประชาชนของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด. *รายงานการวิจัย*. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
กรณีศึกษา : การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพู่เด็กหญิงบ้านกกกอก
DELAYING GRATIFICATION BY USING BUDDHIST PRINCIPLES CASE STUDY: VIOLENCE
AGAINST CHILDREN THE CASE FOR NONG CHOMPOO OF THE GIRL AT BAN KOKKOK

พระครูสิทธิวิชิตโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปญโญ)¹ และ นิกร ศรีราช

Phrakhrusitthiwachirasophit (Prasit Sammāpañño)¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: nigorn16082560@gmail.com

Received 2 December 2020; Revised 20 January 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยับยั้งชั่งใจและนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถบูรณาการกับการยับยั้งชั่งใจ ซึ่งพบว่า การยับยั้งชั่งใจ เป็นกระบวนการทางความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถระงับความต้องการของตนเองได้ มีความอดทนอดกลั้น ไม่ถึงขั้นทำให้ตนเองลำบาก เพียงแต่เป็นการฝึกจิตใจให้วุฒิภาวะเป็นปกติเท่านั้น สามารถกำหนดอารมณ์ของตนเมื่อกระทบต่อสิ่งเร้าที่ไม่พึงปรารถนาได้ อันเป็นเหตุซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือเป็นความสามารถในการอดทนรอคอยความสำเร็จในอนาคต ถ้าจะบูรณาการในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ เช่น “อดตนา โจทยตตนา” ตนของตนเตือนตนให้พ้นผิด เป็นต้น เพราะใจของมนุษย์มีปกติจะโน้มโน้มไปทางต่ำ จะพัฒนาในด้านใดต้องพัฒนาใจตนเองเสียก่อน สิ่งที่สำคัญ หรือ หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ ความไม่ประมาท อาจจะกล่าวได้ว่า ก็คือ การมีสติยับยั้งชั่งใจก็ได้ และประกอบด้วยหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนกัน ไม่คิดร้ายต่อกัน มีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยด้วยการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ 1. มีเมตตา คือ มีความรักต่อผู้อื่น 2. มีกรุณา คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3. มุทิตา คือ ไม่อิจฉาใคร รู้จักมีใจที่ยินดีกับผู้อื่นและ 4. อุเบกขา คือ วางใจเป็นกลางเมื่อเจออารมณ์เร้า ไม่ว่าดีหรือไม่ก็ตาม ก็จะเกิดความยับยั้งชั่งใจตามหลักพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การยับยั้งชั่งใจ, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก

ABSTRACT

The objective of this article is to study restraint and present Buddhist principles that can be integrated with restraint which found restraint is a thought process the feelings and behaviors of a person that can suppress their own needs. Have patience not to make yourself difficult it is merely training the mind to normal maturity. Able to regulate one's emotions when affected by undesirable stimuli which causes improper behavior or is it the ability to persevere in anticipation of future success? If to integrate in the Buddhist era taught by the

Lord Buddha, for example, his own "Aattana Jotayattanang", he warned himself from wrongdoing, etc., because human hearts tend to bend towards the low. To develop in any area, you need to develop your own mind first. What is important or the heart of Buddhism is Precaution It could be said that it is the consciousness and restraint. And consists of principles of living together with happiness, not encroaching on Do not think evil against each other Life is safe by integrating the principles of Buddhism, namely, Brahma Viharn 4, namely: 1. Compassion, that is, love for others. 2. Kindness is to help and support one another. Others and 4. Embrace that is trust and neutral when encountering arousal whether good or not will cause restraint according to Buddhism

Keywords: Delaying gratification, Dhamma of Buddhism, Violence against children

บทนำ

กว่า 4 เดือนที่ผ่านมามีข่าวดัง “คดีน้องชมพู่” เด็กหญิงที่เป็นข่าวเพราะพบศพนอนเสียชีวิตที่ภูเหล็กไฟ บ้านกกกอก จังหวัดมุกดาหาร อีกทั้งคดีโดมไปทั่วประเทศไทยในขณะนี้ ปัจจุบันนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังไม่สามารถปิดคดีได้ จะด้วยเหตุผลทางคดีหลาย ๆ ด้านหรือ ความซับซ้อนของคดีก็อาจจะเป็นไปได้ ซึ่งข่าวนี้ เป็นที่จับตามองและสนใจของประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ มีข่าวล่าสุดนี้ว่า **“บิกบีต” แกลงสรุป ล่าสุดคดีน้องชมพู่ กางสำนวน 918 หน้า น้องชมพู่ไม่ได้ตายเอง มีคนพาขึ้นภูเหล็กไฟ เบต 8 หลักฐานสำคัญ ชี้คดี เชื่อเจอคนร้ายแล้ว** เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2563 ที่สโมสรตำรวจ ถนนวิภาวดีรังสิต พล.ต.อ.สุวัฒน์ แจ้งยอดสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ(ผบ.ตร.) แกลงความคืบหน้า และบทสรุปคดีการเสียชีวิต ของ“น้องชมพู่” เด็กหญิงวัย 3 ขวบ ชาวบ้านกกกอก บ้านกกตุม อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร ที่หายตัวไป ตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2563 โดยในการแกลงข่าว มีนายไชยพล วิชา หรือ ลุงพล และป้าแต่น ภรรยา ซึ่งเป็นลุงและป้าของน้องชมพู่ หนึ่งในกลุ่มผู้ต้องสงสัยที่ตำรวจเรียกไปเก็บหลักฐาน และสอบสวนหลายครั้ง ร่วมรับฟังการแกลงข่าวด้วย

พล.ต.อ.สุวัฒน์ ผบ.ตร.แกลงว่า “นี่ไม่ใช่ว่าการแกลงปิดคดี เพียงแต่แกลงความคืบหน้าว่าตำรวจทำอะไรบ้าง ถึงวันนี้ยังตอบไม่ได้ว่าใครเป็นคนร้าย แต่เราไม่ละเลิกการทำงาน เราเชื่อว่าน้องชมพู่ไม่ได้เดินขึ้นไปเอง อาจถูกใครบางคนทำโดยทางตรง ทางอ้อมที่ทำให้เสียชีวิต แต่ด้วยความสามารถทุกวิธีการในการสืบสวนสอบสวนเราได้ตรวจพบทุกคนที่เชื่อว่าอยู่กับน้องชมพู่ก่อนเสียชีวิตแล้ว คนที่จะพาน้องไปได้ต้องอยู่ในหมู่บ้านตอนนั้น เราพบหมดแล้วเพียงแต่ยังไม่หลักฐานมัด ที่จะสามารถดำเนินคดีในชั้นศาลได้” (PPTVHD36, 2 ตุลาคม 2563) จากกรณีดังกล่าวมิใช่จะมาเขียนเพื่อซ้ำเติมครอบครัวผู้เสียหาย หรือ เพียงเพื่อสนุก แต่ผู้เขียนมองอยู่สองประเด็นหลักคือ 1) ต้นสายปลายเหตุที่แท้จริงที่อยู่ในจิตใจลึก ๆ ของผู้ก่อเหตุ อาจเกิดเพราะการขาดหลักคิดที่ไม่ถูกต้อง หรือ ขาดหลักจริยธรรมในความเป็นมนุษย์ของผู้ก่อเหตุซึ่งก็ยังไม่สามารถจับได้(สักที) จึงสามารถกระทำกับเด็กได้ ซึ่งบางข่าวลือบอกว่า มีการนำศพเด็กไปทำพิธีตามความเชื่อในเขตบริเวณนั้น เพราะสังคมปัจจุบันนี้อาจจะพูดได้ว่า มีความเจริญก้าวหน้าในทางเทคโนโลยีแต่ขาดหรือลืมนจริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ปัจจุบันนี้จึงมีการปรับแนวคิดหรือ เรียกว่า **“Mindset”** โดยการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์หรือนำมาใช้อย่างจริงจัง และ 2) การเสพสื่ออย่างมีสติโดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนา ว่าควรวางที้อย่างไรและให้เหตุผลว่า เหตุผลที่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะอะไร บริบทของคนไทยเป็นอย่างไร

สภาพปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญทางด้านวัตถุเทคโนโลยีและการสื่อสารแต่คนมีความทุกข์ทางจิตใจ ในเรื่องต่าง ๆ เช่น มีความวิตกกังวลความเครียดความเหนื่อยล้า ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ความรัก ความโกรธ ความเบื่อบ่นเป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วมีสาเหตุจากการขาดภูมิคุ้มกันกิเลสและป้องกันจิตใจจากสภาพแวดล้อมที่คอยกระตุ้นเร้าอารมณ์ทำให้โรคที่เรียกว่าโรคใจ ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนามีเครื่องมือจัดการความทุกข์ที่สามารถป้องกันและดับพิษอารมณ์ได้ด้วยการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การมีสติในการพิจารณาข้อมูลโดยใช้สติปัญญามากกว่าการใช้อารมณ์จึงมีประโยชน์อย่างมากทั้งในด้านการเรียน (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2559) ซึ่งสาเหตุที่ในปัจจุบันการเสื่อมโทรมของสถาบันทางสังคมก็เพิ่มขึ้นจากอดีตจากผลโดยตรงทางด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และการเมืองการปกครอง ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้วิถีชีวิตของแต่ละบุคคลเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน และหนึ่งในนั้นก็คือปัญหาทางด้านอาชญากรรม ที่ปัญหาใหญ่ของสังคมและเป็นโรคร้ายที่รักษาไม่หายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมยังคงปรากฏอยู่ไม่ได้เลือกที่จะเกิดกับบุคคลที่รวยหรือจน หรือไม่ว่าสังคมนั้นจะเจริญหรือด้อยพัฒนาก็ตาม ปัญหาเด็กถูกล่วงเกินทางเพศหรือ การใช้ความรุนแรง เป็นปัญหาทางสังคมที่พบได้บ่อยในปัจจุบัน ปัญหาเด็กจึงเป็นเหยื่อซ้ำซาก อาชญากรรมทางเพศเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จากอดีตเพราะมีสิ่งจูงใจสิ่งเร้ากระตุ้นอารมณ์มากมายกว่าอดีต เช่น สื่อลามกอนาจารจากอินเทอร์เน็ตที่เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในปัจจุบันนี้ สิ่งที่มาอาจจะจะเป็นปัญหาที่ตัวของเหยื่อเอง ซึ่งอาจจะเป็นการซ้ำเติมเหยื่อ ก็ได้การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงสามารถตอบโจทย์ในแง่มุมหนึ่งได้ แต่สิ่งสำคัญก็คงอยู่ที่ตัวบุคคลนั้น ๆ ว่าจะได้รับการฝึกฝนหรือ มีสภาพแวดล้อมในลักษณะไหน จะดีหรือไม่ดีก็อยู่ที่การฝึกฝนนั่นเอง

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การนำหลักธรรมซึ่งมีความจำเป็นที่ประชาชนทั่วไปจะต้องรู้บ้างและจะสามารถเปลี่ยนสังคมให้เกิดความสันติสุขมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันจึงตัดสินใจเขียนเรื่อง “การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพู่เด็กหญิงบ้านกกกอก ” เพื่อสะท้อนแนวคิดที่เกี่ยวกับความยับยั้งชั่งใจและหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์หลักธรรมพร้อมทั้งการเสกสืออย่างมีสติและสอนตัวเองได้ดังกล่าวเพื่อเป็นการตอบโจทย์สังคมและเป็นประโยชน์ต่อวิชาการต่อไปได้

1. การยับยั้งชั่งใจ ควรทำอะไร

“จตจ่อ มุ่งมั่น ไม่ยอมแพ้ แม้มีสิ่งยั่ว อย่างนี้ เรียกว่ารู้จักยับยั้ง” เป็นนิยามของคำว่า “การรู้จักยับยั้งชั่งใจ” ซึ่งสมัยทุกวันนี้มีคำที่หยอกเย้ากันเล่นกันว่า “รู้หมดแต่อดไม่ได้” ซึ่งก็อาจจะเป็นเรื่องจริง เพราะบางคนบางคนมีความรู้สูงแต่ไม่ได้ศึกษาอย่างถ่องแท้ พอมีภัยหรือเจอสิ่งที่ตนไม่ปรารถนามากะทบใจก็รับไม่ได้ คือ ไม่สามารถทนสภาวะเหล่านั้นได้ จะเข้าทำนองที่ว่า “**ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด**” ก็มีไม่น้อยทีเดียว ผู้เขียนได้รวบรวม ความหมายของคำว่า การยับยั้งชั่งใจ ของนักวิชาการหรือผู้รู้ไว้ดังนี้

Inhibition หรือ Inhibitory คือ ทักษะด้านการยับยั้งชั่งใจ คิดไตร่ตรอง เป็นทักษะพื้นฐานในการควบคุมตนเอง (Self-Control) และความต้องการของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม สามารถหยุดยั้งพฤติกรรมได้ในเวลาที่สมควรโดยอาศัยสมาธิและเหตุผลเป็นตัวช่วย ทักษะ Inhibition เป็นส่วนหนึ่งของทักษะด้าน Executive Functions (EFs) หรือกระบวนการทางความคิดที่ช่วยให้เรามุ่งมั่นสามารถจัดการกับงานหลาย ๆ อย่างให้สำเร็จ ควบคุมแรงกระตุ้นต่าง ๆ ไม่ให้สนใจไปนอกกลุ่มนอกทาง ทักษะด้าน Inhibition จะช่วยควบคุมพฤติกรรมและการกระทำที่ไม่เหมาะสม และให้เราตอบสนองในทางที่ดีขึ้นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

การที่ทักษะด้าน Inhibition อ่อนหรือบกพร่อง เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคสมาธิสั้น (ADHD) โดยความรุนแรงของอาการสามารถแสดงให้เห็นได้ใน 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับร่างกาย (Motor level) : ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ อยู่ไม่นิ่ง ซุกซน
 2) ระดับสมาธิ (Attention Level) : ไม่ค่อยมีสมาธิในการทำงานหรือทำสิ่งต่าง ๆ มักโดนรบกวนได้ง่าย

3) ระดับพฤติกรรม (Behavioral level) : หุนหันพลันแล่น ถูกกระตุ้นได้ง่าย ไม่สามารถหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น อารมณ์ร้อนและหงุดหงิดขณะขับรถ ขับรถเร็วหลายครั้งเวลาโดนขับรถปาดหน้า(ศูนย์พัฒนาสมองและศักยภาพ, 2563) การยับยั้งชั่งใจการไม่คิด ไม่พูด ไม่ทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษแก่ตัวเองและผู้อื่นในทางพระพุทธศาสนา คือ ความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าได้สั่งเสียภิกษุในวันทีพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า **“พวกเธออย่าประมาท เพราะสังขารไม่เที่ยงแท้ถาวร”** เป็นเรื่องจริง เพราะธรรมชาติคือธรรมชาติที่อาศัยเหตุแล้วจึงเกิด เมื่อกล่าวให้สอดคล้องในการยับยั้งชั่งใจ ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคมและปัจจัยด้านการคบหากับเพื่อนที่เคยกระทำผิด ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้นมีอิทธิพลต่อการยับยั้งชั่งใจส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่การกระทำผิดเหล่านี้จะมีระดับในการควบคุมตนเอง คือ มีลักษณะบุคลิกภาพแบบหุนหันพลันแล่น ชอบเสี่ยง มักใช้ภาษากายมากกว่าภาษาพูด โกรธและฉุนเฉียวง่าย สอดคล้องกับ Gottfredson และ Hirschi ที่กล่าวว่า “เด็กและเยาวชนที่ขาดการยับยั้งชั่งใจมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมได้” (เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปิติ, 2554) รวมลงว่า **การมีสตินั่นเองที่เป็นหลักของการปฏิบัติธรรมหรือ การดำเนินชีวิตที่สามารถลดความเสี่ยงได้/ทำให้ชีวิตมีความปลอดภัย ไร้กังวลในการเข้าสังคม /จนตลอดถึงมีความสุขได้**

ข่าวบอกอะไร ? กรณีข่าวน้องชมพู่ เด็กหญิงที่เสียชีวิตที่ภูเหล็กไฟ บ้านกกกอก จังหวัดมุกดาหาร ที่เป็นข่าวโด่งดัง อาจจะมีผู้ก่อเหตุ เพราะตำรวจเชื่อว่าเด็กอายุสามขวบไม่น่าจะเดินขึ้นไปเสียชีวิตบนเขาได้ จากเหตุการณ์นี้ ถ้ามีผู้ก่อเหตุจริงคงมองไปถึงสติหรือความยับยั้งชั่งใจที่ขาดหายไปชั่วขณะหรือ อยู่ในจิตสั่นตาค้าง จึงผล่อทำกับเด็กหญิงผู้นั้นได้ และเกิดปรากฏการณ์การประโคมข่าว ๆ ต่าง ๆ ในหลาย ๆ แ่งมุม มีการแบ่งฝ่ายผู้สนับสนุนและต่อต้าน และจนไปถึงเกี่ยวข้องกับทุกวงการ ไม่ว่า จะเป็นวงการสงฆ์ที่พยายามเสนอตัวเข้าไปช่วย/วงการทรงเจ้าเข้าผีหรือร่างทรง/วงการนักข่าวทุกช่องทีวีข่าวพาดหน้าหนึ่ง/วงการบันเทิงที่ดึงคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับน้องชมพู่/วงการตำรวจที่ทำงานกันหามรุ่งหามค่ำที่โดนกดดันจากสังคม/วงการนักกฎหมายที่พยายามเข้ามาช่วยน้องชมพู่ด้วยความสงสารและ/หรือ อาจจะเพราะตามกระแสก็ได้/และที่สำคัญสถาบันครอบครัวที่เหมือนจะโดนผลกระทบโดยตรงและมีข่าวเหมือนจะเกิดการทะเลาะกันเสียอีก ผู้เขียนมองว่า **1) การที่มีข่าวที่กระทำความรุนแรงต่อเด็ก** เป็นเรื่องที่ไม่แพร่เพราะเขายังไร้เดียงสา ไม่รู้เรื่องอะไร และถ้ามองตามหลักศาสนาคงไม่พ้นเรื่องของ “กรรม” กรรมใดใครก่อ คนนั้นก็ต้องรับผลของกรรมนั้น คงเป็นกรรมของผู้ก่อเหตุที่ต้องทุกข์ทรมาน เพราะได้ฆ่าเด็ก เพราะอะไร? เพราะขาดการยับยั้งชั่งใจ ไม่กลัวบาป ไม่มีหิริ(ความละอายต่อบาป) และโอตตปปะ(ความกลัวต่อผลของกรรม) **2) การเสพลือให้มีสติ** หรือมีการยับยั้งชั่งใจเหมือนกันเพราะต้องมีการวิเคราะห์หรือมีวิจารณ์ญาณในการเสพลือ ไม่เอียงเอนไปในทางใดทางหนึ่ง เหมือนภิกษุติโลภานท่านบอกว่า “รู้มาก ยากนาน รู้น้อยพอรำคาญ” หรือ “รู้ไว้ใช้ใส่ปากแบกหาม” เป็นต้น

สรุปในส่วนเบื้องต้นว่า การยับยั้งชั่งใจ เป็นความสามารถในการอดทนรอคอยความสำเร็จในอนาคต ถ้าจะบูรณาการในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ก็มีอยู่มาก เช่น “อดตนา โจทยตตนา” ตนของตนเตือนตนให้พ้นผิดเพราะใจของคนมีมนุษย์มีปกติจะโน้มน้อมไปทางต่ำ จะพัฒนาในด้านใดต้องพัฒนาใจตนเองเสียก่อน ในสมัยพุทธกาลยังมีเรื่องที่ปรากฏพอจะยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับการมีสติยับยั้งชั่งใจ อย่างไรก็ดี ในเรื่องของ การยับยั้งชั่งใจนั้นขึ้นอยู่กับที่การได้ฝึกฝนสมาธิ จนไปถึงขั้นมี ปัญญา รู้ทางเจริญทางเสื่อมของชีวิตตามความ

เป็นจริง ไม่ใช่หลงไปในทางที่ผิด ในทางที่ไม่ดี ผู้เขียนได้สรุปปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากข่าวกรณีน้องชมพูเป็นรูปแบบตารางที่ 1 ดังนี้

กรณีข่าวน้องชมพู	ความยับยั้งชั่งใจ	ผู้ที่ขาดความยับยั้งชั่งใจ	ผู้ที่มีความยับยั้งชั่งใจ
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แก่สังคมไทย - การทำงานของตำรวจ - การร่วมมือของชาวบ้าน - สังคมให้ความสนใจ มีความแตกต่างทางความคิด - ชาวบ้านให้ความร่วมมือ - วงการบันเทิงเข้ามามีส่วนร่วม - พระสงฆ์/ร่างทรงออกมาช่วยในการหาศพ - ครอบครัวมีผลกระทบทั้งดีและไม่ดี	<u>1.ด้านพุทธศาสตร์</u> 1.1 สติ 1.2 ศีล 1.3 คุณธรรม/จริยธรรม <u>2. ด้านปัญหาส่วนตัว</u> 2.1 พื้นฐานด้านจิตใจ 2.1 จิตใต้สำนึก(รู้ผิดชอบชั่วดี) 2.1 บริบททางสังคม	- ใช้ความรุนแรง - ก่ออาชญากรรม - ผิดศีล - หลงผิด - มีความเสื่อมในชีวิต - อยู่ในสังคมลำบาก// เป็นภาระสังคม	- มีเมตตา/กรุณา - เว้น ความ ชั่ว ที่ก่อให้เกิดโทษ - มีความเห็นที่ถูกต้อง - มีความเจริญในชีวิต - อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข - มีคนรัก/นับถือ ในสังคม

สรุปการยับยั้งชั่งใจ (delaying gratification) (ผู้เขียน)

จากตารางที่ 1 ที่ผู้เขียนได้สรุปไว้กล่าวโดยสรุปคือ การที่มนุษย์เรามีการแสดงออกมาจาก กาย วาจา ล้วนออกมาจากจิตใจที่อยู่ด้านในเป็นตัวสั่งให้ทำดีหรือ ไม่ดี การยับยั้งชั่งใจที่ผู้เขียนได้รวบรวมเขียนไว้ด้านบน เป็นการชี้แจงว่า จะแสดงออกทางที่ดีหรือไม่ดีนั้น สามารถฝึกจิตใจให้มีสติ ซึ่งเข้าตามหลักพระพุทธศาสนาที่จะได้กล่าวต่อไป ซึ่งเมื่อเขียนมาถึงจุดที่ว่า กรณีน้องชมพู ก็มีประเด็นมากมายที่ปรากฏโดยเฉพาะข่าวลือที่ว่า มีการนำศพเด็กไปทำพิธีตามความเชื่อในเขตบริเวณนั้น ซึ่งอาจจะจริงหรือไม่จริงก็ได้ แต่สิ่งสำคัญของการเสพสื่อก็ต้องมีสติ(ไม่ถือนองคลั่งตื่นข่าว) การคิด การพูด หรือ การทำก็ต้องมีสติ ระลึกละเอียดเสมอว่า เราเป็นมนุษย์ มีศีล มีคุณธรรม ต้องประกอบด้วยมนุษยธรรม

2. หลักพระพุทธศาสนาที่สามารถแก้ปัญหาสังคมในเรื่องการยับยั้งชั่งใจ

2.1 ความไม่ประมาท (สติ)

ในทางพระพุทธศาสนา คำสอนที่เป็นหลักของการปฏิบัติอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำ แม้กระทั่งก่อนพระองค์จะปรินิพพานก็ยังทรงตรัสเกี่ยวกับการอยู่อย่างมีสติ กล่าวคือ ให้เหล่าสาวกอยู่อย่างไม่ประมาท เพราะสังขารมีความสิ้นเสื่อมไปเป็นธรรมดา เมื่อกล่าวถึงความยับยั้งชั่งใจคงไม่พ้นการมี “สติ” ในทางพระพุทธศาสนาเพราะเป็นคุณธรรมที่ใครมีไม่ว่าใครก็ตาม จะยากดีมีจนก็จำเป็นต้องใช้สติในการดำเนินชีวิต ฉะนั้นแล้วความยับยั้งชั่งใจจึงไม่สามารถแยกออกจากการมีสติไปได้ มีผู้รู้ได้กล่าวถึงการมีสติดังนี้

“สติ แปลว่า เล่น การเล่น เป็นการเล่นมาของความรู้ เล่นมาแห่งความทรงจำสติเป็นเครื่องขนส่ง หากเรามีปัญญามากหรือความจำมาก แต่เล่นมาไม่ทันกับเวลาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น นั่นคือ ไม่มีสติ สติจึงเป็นเครื่องขนส่งความรู้ ความจำมาใช้ให้ทันเวลาที่เกิดขึ้น” (พุทธทาสภิกขุ, 2528)

คำว่า สติมา แปลว่า มีสติ คือ มีสติอย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วงตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับสนิท สติเหมือนการสืบไม่อย่างต่อเนื่อง สมาธิเหมือนความร้อนที่ได้รับจากการสืบ ปัญญาเหมือนไฟที่เกิดจากความร้อน กล่าวคือในอินทรีย์ทั้ง 5 อันได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ศรัทธาเป็นเหตุให้เกิดวิริยะ วิริยะเป็นเหตุให้เกิดสติ สติเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ สมาธิเป็นเหตุให้เกิดปัญญา และปัญญาก็เป็นเหตุให้เกิดศรัทธา ดังนั้น เป็นต้น อินทรีย์ 5 เหล่านี้เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554)

กล่าวโดยหลักของความรู้จักยั้งยังซึ่งใจก็คือ การมีสติ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ก่อนคิดพูดทำ ขณะคิดพูดทำ และหลักคิดพูดทำ สามารถรู้ล่วงหน้าว่าผลของการกระทำนั้น ๆ ทั้งดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดผลอะไรบ้าง แล้วจึงพูดทำออกมาอย่างมาสติ คุณธรรมด้านสติมีความสำคัญมากในทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดสติปัญญายั้งยังซึ่งใจ ควบคุมตนเองและสามารถลดปัญหาของวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีเพราะความหมายของสติคือความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่พินเพื่อนเลือนลอย รู้จักยั้งยังซึ่งใจ ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาด ความรู้สึกตัวเป็นคุณธรรมในด้านการควบคุมตนเองทั้ง กาย วาจาและจิตใจ ไม่ให้เกิดโทษแก่ตนเองและสังคม สติคือความไม่ประมาทนั่นเอง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายทรงเตือนว่า สังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ให้ภิกษุยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเกิด ซึ่งเป็นพระปัจฉิมวาจาของพระพุทธองค์แสดงถึงความสำคัญของสติมาก (พระพรหมคุณาภรณ์, 2541) คือการอยู่ปัจจุบัน ไม่คิดร้ายผู้อื่น ทำให้ตนเองมีเมตตา มีความสุขอยู่เสมอ ปัจจยัมพะเสตติ โดยความหมายของสติคือ อยู่อย่างไม้อึดอัด และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข มี 4 ประเด็นย่อย คือ 1) การอยู่กับปัจจุบันขณะ 2) ตระหนักรู้ตนเอง 3) ใคร่ครวญตามความเป็นจริง และ 4) เป็นกลาง เป็นธรรมชาติ ในส่วนของปัจจยัมพะเสตติ มี 2 ประเด็นย่อย คือ 1) ปัจจยภายในบุคคล ซึ่งมี 4 หัวข้อ ได้แก่ (1) การมีศรัทธาและฉันทะ (2) การมีศีล (3) ความพร้อมของร่างกาย และ (4) การหมั่นฝึกฝน และ 2) ปัจจยภายนอกบุคคล ซึ่งมี 2 หัวข้อ ได้แก่ (1) การอยู่ในสถานที่สงบ และ (2) การที่ได้เรียนรู้หรือมีการศึกษา (ศุกรใจ เจริญสุข, เพ็ญพรรณ พิทักษ์ สงคราม, ไมเคิล คริสโตเฟอร์, 171)

ที่ผู้เขียนยกธรรมะข้อนี้มาเป็นตัวอย่าง เพราะการไม่ทำชั่วการทำดี เป็นพื้นฐานของการมีสติ ยั้งยังซึ่งใจ หรือมีข้อหนึ่งที่บอกว่า การทำจิตใจให้ผ่องใส มีความจริงใจต่อกัน ไม่คิดที่จะทำร้ายกันข้อนี้เป็นข้อที่สำคัญ อย่างกรณีข่าวน้องชมพู่ที่เกิดปัญหาการใช้ความรุนแรงกับเด็ก หรือ แม้กระทั่งกรณีโรงเรียนสารสาสน์ราชพฤกษ์ ที่เกิดเหตุการณ์ที่ครูทำร้ายนักเรียนอนุบาล “ครูจุ่ม” ยักยัก ยังไม่ยอมถอนแฉความที่ถูกผู้ปกครองเด็กทำร้ายปล่อยหนายความรอเก้อที่โรงพักโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ออกแถลงการณ์ ยัน โรงเรียนพร้อมรับผิดชอบเยียวยาผู้ปกครองตามข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการ ปิดบังคับครูจุ่มแฉความ ผู้ปกครอง ฮึดถ้างให้ข้อมูลบิดเบือนจะดำเนินคดี ผอ.โรงเรียนเลื่อนนัดเข้าให้ปากคำตำรวจ อ้างเวลากระชั้นชิดต้องศึกษาข้อกฎหมายก่อน “นายรณณรงค์” หัวหน้าบุกโรงพัก ขอลองเล่นกับครูที่อ้างว่าเอาถุงคลุมหัวเด็กเป็นการล้อเล่นว่าจะสนุกไหม ผบก.ภ.จ.นนทบุรีแจ้งคดีนี้มีผู้ปกครองมาแจ้งความ 36 ราย มีครูและพี่เลี้ยง ตกเป็นผู้ต้องหา 16 คน เข้ามามอบตัวครบแล้ว โดนคนละ 2 ข้อหา ครูจุ่มอ่วมสุดโดนแจ้งทั้งหมด 12 คดี ส่วนคดีที่ครูจุ่มถูกผู้ปกครองทำร้ายคงถอนแฉความไม่ได้ ชี้คดีลหุโทษแค่เปรียบเทียบปรับ (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 8 ต.ค. 2563) นั่นก็เป็นการใช้ความรุนแรงกับเด็ก หรือ ภาษาวัยรุ่นใช้คำว่า เก่งกับเด็กกับคนแก่ จริง ๆ แล้ว อาจจะเพราะการขาดความยั้งยังซึ่งใจนั่นเอง หากนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ คือ มีสติยับยั้งให้ถึง 10 คงไม่เกิดเหตุการณ์ที่ทำร้ายเด็กจนออกข่าวกันมากขนาดนี้แน่

2.2 พรหมวิหารธรรม ธรรมที่สามารถมาประยุกต์เพื่อการอยู่ด้วยความไม่ระแวงกัน

พรหมวิหาร หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ใหญ่ (พระธรรมโกศาจารย์, 2549) เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์หลักธรรมข้อนี้ นับว่า เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองที่จำเป็นจะต้องประพฤติปฏิบัติธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักและกำกับความประพฤติให้เป็นไปโดยชอบถูกต้องตามทำนองคลองธรรม จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

องค์ประกอบของพรหมวิหารมี 4 ประการดังนี้

1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีมีไมตรี
2. กรุณา ความสงสารคือช่วยเหลือให้เขาให้พ้นจากความทุกข์โศกในอันจะปลดปล่อยบำบัดความเดือดร้อนของผู้อื่น
3. มุทิตา ความพลอยยินดี ไม่คิดอิจฉาใคร
4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางคืออันที่จะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา กล่าวคือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง วางตัวเป็นกลาง อยู่ในความไม่ประมาท (ที.ปา. (ไทย)11/305/275)

สรุปในส่วนนี้คือ ความรุนแรงกับเด็กหรือกับใครก็ตามแล้วแต่จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากเรามีความยับยั้งชั่งใจและสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสตั้ง 2,600 กว่าปีที่ผ่านมาแล้วไปใช้และหลักธรรมเหล่านี้ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอด ไม่ว่าจะเป็นยุคไหนก็ตาม หากมีสติ มีคุณธรรม จริยธรรม มีศีล อยู่เสมอ คงไม่เกิดกรณีน้องชมพู หรือ กรณีของการทำร้ายเด็กที่ออกข่าวกันบ่อย ๆ ฉะนั้นแล้ว สิ่งสำคัญคือ พระพุทธศาสนามีหลักของความคิด การใช้เหตุผล การใช้ปัญญา ซึ่งมีอยู่แล้ว แล้วแต่ว่า ใครจะกล้าที่จะเปิดโลกทัศน์แล้วนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดมีความยับยั้งชั่งใจต่างหากเล่า

แนวทางที่จะพัฒนาจิตใจของมนุษย์ได้ ก็เริ่มจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการใช้ชีวิตที่มีอยู่อย่างมีสติ มีความยับยั้งชั่งใจ มีการฝึกความอดทน อดกลั้นในอารมณ์ที่พอใจหรือไม่พอใจ เพราะทางพระพุทธศาสนานั้นสอนในเรื่องของทุกข์ ที่อยู่ในโลกนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องประสบพบเจอกันทั้งนั้น ฉะนั้นกรณีน้องชมพูจึงสามารถสอนให้เราได้ตระหนักถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น และในกรณีน้องชมพู เด็กหญิงบ้านกกกอก เป็นการตั้งข้อสังเกตได้ว่าหากเป็นการฆาตกรรมจากมนุษย์จริง ผู้ที่ก่อเหตุต้องขาดมนุษยธรรม ขาดสติ ขาดการยั้งคิดไม่ว่า จะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม ก็จะทำให้เกิดสิ่งที่ไม่น่ารัก ไม่น่าชอบใจ สิ่งที่ปรากฏต้องกลับไปย้อนคิดว่าเราเป็นเมืองพุทธ มีพุทธศาสนิกชนอยู่ 95 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด แต่เกิดข่าวแบบนี้ไม่เว้นวัน หรือ จะเป็นเพียงเป็นพุทธตามบัตรประชาชนเท่านั้น แต่ “พุทธ” ที่อยู่ในใจไม่มีอยู่จริงเลย

สรุป

จากกรณีข่าวน้องชมพู เด็กหญิงที่เสียชีวิตที่ภูเหล็กไฟ บ้านกกกอก จังหวัดมุกดาหาร ที่เป็นข่าวโด่งดัง อาจจะมีผู้ก่อเหตุ เกิดปรากฏการณ์การประโคมข่าว ๆ ต่าง ๆ ในหลายๆ แง่มุม มีการแบ่งฝ่ายผู้สนับสนุนและต่อต้าน และจนไปถึงเกี่ยวข้องกับทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นวงการสงฆ์ที่พยายามเสนอตัวเข้าไปช่วย/วงการทรงเจ้าเข้าผีหรือร่างทรง/วงการนักข่าวทุกช่องตีสาวพาดหน้าหนึ่ง/วงการบันเทิงที่ดึงคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับน้องชมพู/วงการตำรวจที่ทำงานกันหามรุ่งหามค่ำที่โดนกดดันจากสังคม/วงการนักกฎหมายที่พยายามเข้ามาช่วยน้องชมพูด้วยความสงสารและ/หรือ อาจจะเพราะตามกระแสก็ได้/และที่สำคัญสถาบันครอบครัวที่เหมือนจะ

โดนผลกระทบโดยตรงและมีข่าวเหมือนจะเกิดการทะเลาะกันเสียอีก อาจจะมองประเด็นตรงที่ว่า 1) การที่มีข่าวที่กระทำความรุนแรงต่อเด็ก เป็นเรื่องที่ไม่แพร่เพราะเขายังไร้เดียงสา ไม่รู้เรื่องอะไร และถ้ามองตามหลักศาสนาคงไม่พินเรื่องของ “กรรม” กรรมใดใครก่อ คนนั้นก็ต้องรับผลของกรรมนั้น คงเป็นกรรมของผู้ก่อเหตุที่ต้องทุกข์ทรมาน เพราะได้ทำร้ายเด็กจนเสียชีวิต เพราะอะไร? เพราะขาดการยับยั้งชั่งใจ ไม่กลัวบาป ไม่มีหิริ (ความละอายต่อบาป) และโอตตปปะ (ความกลัวต่อผลของกรรม) 2) การเสพลือให้มีสติ หรือมีการยับยั้งชั่งใจเหมือนกันเพราะต้องมีการวิเคราะห์หรือมีวิจารณ์ญาณในการเสพลือ ไม่เอียงเอนไปในทางใดทางหนึ่งเหมือนภิกษุโบราณท่านบอกว่า “รู้มาก ยากนาน รู้น้อยพอรำคาญ” หรือ “รู้ไว้ใช้ในป่าแบกหาม” เป็นต้น การใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้อาจเป็นทางเลือกอีกทางที่จะสามารถตอบโจทย์ให้แก่สังคมได้ไม่มากนัก

ความรู้จักยับยั้งชั่งใจก็คือ การมีสติ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ก่อนคิดพูดทำ ขณะคิดพูดทำ และหลักคิดพูดทำ สามารถรู้ล่วงหน้าว่าผลของการกระทำนั้น ๆ ทั้งดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดผลอะไรบ้าง แล้วจึงพูดทำออกมาอย่างมาสติ คุณธรรมด้านสติมีความสำคัญมากในทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดสติปัญญายับยั้งชั่งใจ ควบคุมตนเองและสามารถลดปัญหาของวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีเพราะความหมายของสติคือความไม่เพลา ไม่เลินเล่อ ไม่พินเพื่อนเลือนลอย รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาด ความรู้สึกตัวเป็นคุณธรรมในด้านการควบคุมตนเองทั้ง กาย วาจาและจิตใจ ไม่ให้เกิดโทษแก่ตนเองและสังคม สติคือความไม่ประมาทนั่นเอง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายทรงเตือนว่า สังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ให้ภิกษุยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด ซึ่งเป็นพระปัจฉิมวาจาของพระพุทธองค์แสดงถึงความสำคัญของสติมาก สิ่งที่สำคัญ หรือ หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ ความไม่ประมาท อาจจะกล่าวได้ว่าก็คือ การมีสติยับยั้งชั่งใจก็ได้ และประกอบด้วยหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนกัน ไม่คิดร้ายต่อกัน มีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยด้วยการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ 1. มีเมตตา คือ มีความรักต่อผู้อื่น 2. มีกรุณา คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3. มุทิตา คือ ไม่อิจฉาใคร รู้จักมีใจที่ยินดีกับผู้อื่นและ 4. อุเบกขา คือ วางใจเป็นกลางเมื่อเจออารมณ์เร้า ไม่ว่าดีหรือไม่ก็ตาม ก็จะไม่เกิดความยับยั้งชั่งใจตามหลักพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- _____. (2541). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- _____. (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

- พุทธทาสภิกขุ. (2528). สติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จักรานุกูลการพิมพ์.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2559). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกสมาธิ ต่อพหุปัญญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. วารสารพยาบาลทหารบก. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 17(13).
- ศูนย์พัฒนาสมองและศักยภาพ. (2563). สืบค้น 3 ตุลาคม 2563. จาก <https://www.brainandlifecenter.com/inhibition-attention-selfcontrol>.
- เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปติ. (2554). การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยาเสพติด และชีวิตร่างกาย (คดีร้ายแรง) ของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล: การศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการควบคุมตนเอง (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต อาชีววิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

แนวทางการประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา

The approach of application of storytelling in teaching Thai literatures for secondary education

กิตติพงษ์ แบลัว

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)

The Demonstration School of Ramkhamhaeng University

E-mail: kitti_dhimsum@hotmail.com

Received 20 October 2020; Revised 14 December 2020; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

การประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา ผู้เขียนต้องการนำเสนอประเด็นหลัก ๆ คือสำคัญคือ 1) เสนอแนวทางการประยุกต์ “ศาสตร์การเล่าเรื่อง” ที่นำไปสู่เทคนิคการสอนวรรณคดีระดับมัธยมศึกษา ร่วมกับการพัฒนาทักษะทางภาษา และ 2) ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับการรับสารเพื่อสรุปความหรือสรุปเนื้อหาจากวรรณคดีตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการเล่าเรื่องวรรณคดีไทยออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1. การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้สอน” ประกอบด้วย การเล่าโดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด และจินตนาการ การเล่าโดยการเปรียบเทียบอุปมา และการเล่าโดยใช้สื่อภาพประกอบการเรียนการสอน และ 2. การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้เรียน” ประกอบด้วย กิจกรรมเล่าเรื่องต่อเนื่องกันคนละประโยค กิจกรรมนักเล่านิทานผ่านผังกราฟิก และกิจกรรมตัวต่อเรื่องราววรรณคดี กิจกรรมการเล่าวรรณคดีไทยในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะบรรลุตัวชี้วัดแล้วยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกระทึกใจต่อเรื่องราววรรณคดีไทยและพัฒนาจิตพิสัยเชิงบวกต่อวรรณคดีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย

คำสำคัญ: การประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่อง, การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา

Abstract

Application of Storytelling in Teaching Thai Literatures for Secondary Education. The purpose of The author was to propose 1) the ways of storytelling application which lead to teaching literatures techniques and developing language skills and 2) the examples of class activities to respond the indicators which relate with receiving messages for summarising or concluding the substances from the literatures which are specified in Basic Education Core Curriculum Secondary Education.

The author proposed the ways and examples of teaching management by using 2 ways of storytelling in Thai literatures which are; 1) telling in the status of “teacher” comprised; telling by using stimulating thought and imagination questions, telling by using analogy, and telling by using instruction picture media 2) telling in the status of “student” comprised; sentence

continuing telling activity, storytelling through graphic organization activity, and literature story puzzle activity. Although these potential literature storytelling can achieve the indicators, they also made students impress with Thai literature and improved good affective domain of literatures in the status of Thai cultural heritage.

Keywords: Application of Storytelling/Teaching Thai Literatures for Secondary Education

บทนำ

วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นสาระหนึ่งที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย แต่ปัจจุบันครูผู้สอนภาษาไทยประสบปัญหาในห้องเรียนเกี่ยวกับการสอนวรรณคดีไทยโบราณซึ่งกลายเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับผู้เรียน เพราะวรรณคดีไทยส่วนหนึ่งแต่งขึ้นด้วยคำศัพท์เฉพาะทางวรรณกรรม และเรื่องราวก็ยิ่งต่างไปจากบริบทวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันอีกด้วย ดังที่ ยุพร แสงทักษิณ (2559) กล่าวว่า “ความที่แต่งมานานแล้วนี้เองทำให้วรรณคดีมีปัญหาเรื่องความยากที่จะเข้าใจและเข้าถึง เพราะผู้แต่งใช้ภาษาในยุคลสมัยเดียวกับตน โดยเฉพาะวรรณคดีร้อยกรอง คำไทยบางคำ สำนวนไทยบางสำนวนก็ทันสมัย ไม่ได้พบเห็นหรือใช้อยู่ในปัจจุบัน” และ “...ส่วนใหญ่เนื้อเรื่องจะดูโบราณ เพราะเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มีโครงเรื่องซ้ำ ๆ” นอกจากนี้ครูภาษาไทยส่วนหนึ่งยังให้ความสำคัญกับการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อถอดความคำประพันธ์อย่างละเอียด และมุ่งแปลศัพท์รวมถึงวิเคราะห์คุณค่าตามแบบแผนหรือแบบเรียนเท่านั้น

การสอนวรรณคดีไทยให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญของการเรียนวรรณคดี ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความคิดและการสร้างความหมายของผู้เสพมากกว่าการอ่านเพื่อถอดความเท่านั้น แม้ว่าการถอดความจะเป็นลักษณะขั้นต้นของการอ่านที่มีประสิทธิภาพ แต่สิ่งที่ผู้สอนและผู้เรียนควรจะได้รับคือการส่งเสริมและพัฒนาทักษะเป็นกระบวนการคิดที่ได้จากการเรียนวรรณคดี ดังนั้นแนวทางสำคัญที่นักเรียนจะได้มีบทบาทและสอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอนวรรณคดีจึงต้องมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีตั้งแต่ในระดับเบื้องต้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดร่วมไปกับการศึกษาเนื้อเรื่อง

วัฒนธรรม “การเล่าเรื่อง” เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้ในชั้นเรียนวรรณคดีเพื่อสร้างความเข้าใจและพานักเรียนก้าวข้ามอุปสรรคของวรรณคดีโบราณประเภทร้อยกรองในขั้นเบื้องต้น โดยเฉพาะการเล่าเรื่องราวด้วยลักษณะแตกต่างกันไปตามความสามารถและเอกลักษณ์ของผู้สอน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำเสนอแนวทางเบื้องต้นเกี่ยวกับ “การเล่าเรื่องวรรณคดีในชั้นเรียนมัธยมศึกษา” โดยมีแนวคิดหลักที่เสนอว่า การเล่าเรื่องนั้นอาจมาจาก “ผู้สอน” และนักเรียนเป็นผู้รับสาร หรือมาจากการที่ “ผู้เรียน” อ่านหรือฟังเรื่องแล้วเป็นผู้ส่งสารเพื่อสรุปเนื้อหา ทั้งนี้แนวทางทั้งสองสามารถดำเนินไปได้ภายใต้แนวคิดที่นักเรียนจะได้มีบทบาทและปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนร่วมกับกระบวนการคิดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้วรรณคดีอย่างมีประสิทธิภาพได้ต่อไป

1. แนวทางการสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา

พื้นฐานการสร้างวรรณคดีไทยแต่เดิมมาจากการแต่งขึ้นเพื่อร้องเล่น สวดและขับเป็นทำนองต่าง ๆ กันไป ต่อมาเมื่อพัฒนาเป็นวรรณคดีลายลักษณ์ก็ยังคงมีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบการขับอ่านเป็นทำนอง วรรณคดีไทยจึงประกอบขึ้นจากการใช้ศิลปะการประพันธ์และเลือกสรรคำให้สื่อความผ่านเสียงเสนาะ กลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นศิลปกรรมแขนงหนึ่งที่สำคัญของชาติไทย

ต่อมาเมื่อนาวรรณคดีมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ การใช้วรรณคดีเพื่อการจัดการเรียนรู้จึงเป็นความท้าทายของครูที่ต้องสอนเรื่องที่อ่านยากและไกลตัวนักเรียน แต่ครูผู้สอนต้องมีหน้าที่และบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระที่ 5

วรรณคดีและวรรณกรรม โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนวรรณคดีไทยนั้นต้องไม่ใช่การอ่านเรื่องและศึกษาบทวิเคราะห์ตามที่ปรากฏในแบบเรียนเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วการกำหนดแนวทางที่สำคัญสำหรับการสอนวรรณคดีไทย ผู้สอนควรคำนึงถึงหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด คือ “มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งควรนำไปสู่ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนควรสรุปเรื่องราวหรือเนื้อหาเพื่อความเข้าใจด้วยตนเองและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้
2. ผู้เรียนควรเข้าถึงคุณค่าวรรณคดีผ่านกระบวนการคิด เช่น ด้านวรรณศิลป์ (ความงามทางภาษา) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (ความเข้าใจในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัยวรรณคดี) ด้านเนื้อหา (การวิเคราะห์ข้อคิด)
3. ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมความคิดและแสดงความคิดเห็นผ่านการปฏิสัมพันธ์กับตัวบทและสามารถต่อยอดความรู้ได้ในชีวิตจริง (การประยุกต์ใช้)

ทั้งนี้การสอนวรรณคดีไทยในชั้นแรกที่มาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 และตัวชี้วัด ได้กำหนดไว้ในระดับ ม.1-ม.3 คือการสรุปเนื้อหาจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านและเพิ่มระดับความยากของตัวบทในแต่ละระดับชั้นต่อเนื่องไปตามลำดับ ขั้นตอนแรกนี้นับเป็นพื้นฐานในการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อความเข้าใจเนื้อเรื่อง โดยเป็นการสร้างความเข้าใจเรื่องราวซึ่งสามารถใช้เทคนิคการเล่าเรื่องมาประสานกับกิจกรรมในห้องเรียนได้ ดังที่จะได้นำเสนอต่อไป

2. “การเล่าเรื่องวรรณคดีไทยในชั้นเรียน”: แนวทางเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์

การเล่าเรื่อง หรือเทคนิคการเล่าเรื่อง (Storytelling Technique) เป็นเครื่องมือสอนที่น่าสนใจและมีศักยภาพเป็นอย่างมากที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด เนื่องจากช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนาน (พัชรา วาณิชคิน, 2562) ทั้งนี้การเล่าเรื่องเป็นการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการสื่อสาร โดยต้องอาศัยชั้นเชิงหรือลีลาในการนำเสนอเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวตามที่คุณผู้ส่งสารกำหนดจุดประสงค์ไว้

“การเล่าเรื่องวรรณคดีไทย” เป็นกิจกรรมสำคัญที่ครูมักใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นการนำเสนอเรื่องราววรรณคดีไทยเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง หรือเหตุการณ์สำคัญก่อนการวิเคราะห์คุณค่าด้านต่าง ๆ ต่อไป

กระบวนการเล่าเรื่องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้เล่าในฐานะผู้ส่งสาร สาร(เนื้อหาวรรณคดี) และผู้รับสาร องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้จะต้องมีพื้นฐานที่เอื้อให้สามารถสื่อสารได้อย่างสัมฤทธิ์ผล กล่าวคือกระบวนการเล่าเรื่องจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยองค์ประกอบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ในที่นี้ผู้เขียนจะให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้สอนในฐานะผู้เล่าเรื่อง และบทบาทของผู้เรียนในฐานะผู้ฟัง ดังนี้

ผู้สอน (Instructor) เป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องนำเสนอเรื่องราววรรณคดีให้เกิดความน่าสนใจ ทั้งนี้การเล่าเรื่องของผู้สอนจะต้องไม่ใช่การเล่าเรื่องในบทบาทของการถอดความและแปลความไปตามตัวบทเท่านั้น เพราะการปรับบทบาทของผู้สอนที่ควรอยู่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Facilitator) ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หากผู้สอนจะยังคงเล่าเรื่องราวควรเป็นไปเพื่อกระตุ้นความน่าสนใจของเนื้อหา เช่น การเล่าเรื่องตอนต้นเพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง การใช้คำถามประกอบการเล่าเรื่อง หรือการใช้สื่อประกอบการเล่าเรื่อง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องไม่ใช่ผู้เล่าเรื่องแต่เพียงฝ่ายเดียวจนจบ โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนในฐานะผู้ฟังได้ศึกษาและพิจารณาเนื้อหาด้วยตนเอง

ผู้เรียน (Learner) เป็นบุคคลที่จะต้องสามารถสรุปเนื้อหาหรือเรื่องราววรรณคดีและวรรณกรรมได้ เพราะการสรุปหรือสามารถเล่าเรื่องได้ ย่อมหมายถึงผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาอย่างชัดเจนจนสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ดังนั้น การเล่าเรื่องได้จึงเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียนจะได้แสดงทักษะจากการรับสารเพื่อแปลความ เรียบเรียงประโยค วิเคราะห์ความสำคัญของเนื้อหาและความเป็นเหตุเป็นผลที่ต่อเนื่องกัน จากนั้นจึงนำมาสรุปความ และนำเสนอด้วยรูปแบบต่าง ๆ อาจเป็นการพูด การเขียน และการใช้ภาพหรือแผนภาพประกอบการนำเสนออีกได้

ดังนั้น การเล่าเรื่องราววรรณคดีในชั้นเรียนจึงต้องอาศัยกระบวนการรับสารแล้วสามารถเรียบเรียง เก็บความ สรุปความแล้วนำมาถ่ายทอดตามลำดับเหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครหรือเนื้อหาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งการเล่าเรื่องราววรรณคดีที่สัมฤทธิ์ผลจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหา เหตุการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เกิดการรับรู้รสและเกิดจินตนาการผ่านเรื่องเล่า ส่งผลให้เกิดความประทับใจต่อเรื่องราวเหล่านั้น และอาจนำไปต่อยอดสู่แนวทางที่สร้างสรรค์ต่อไปได้

3. ศาสตร์การเล่าเรื่องวรรณคดีไทย: เทคนิคการสอนผ่านการปฏิบัติกิจกรรม

จากการสำรวจวรรณคดีที่ปรากฏในแบบเรียน *วรรณคดีวิจักขณ์* ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามประเภทของวรรณคดี (genre) พบว่า เมื่อจำแนกตามเนื้อหาของวรรณคดีและวรรณกรรมที่กำหนดและเสนอให้เลือกศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นวรรณกรรมประเภทคำสอน จำนวน 6 เรื่อง ประกอบด้วย โคลงโลกนิติ พระบรมราโชวาท สุภาษิตพระร่วง อิศรญาณภาษิต กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า โคลงสุภาษิตนฤพุมนาการ

รองลงมาคือประเภทนิทาน 4 เรื่อง ประกอบด้วย กาพย์เรื่องพระไชยสุริยา ราชอิริราช ตอน สมิงพระรามอาสา และนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และนอกจากนี้ ยังมีวรรณคดีประเภทบันทึกเหตุการณ์และความรู้ คือ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง นิราศภูเขาทอง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง และวรรณกรรมประกอบการแสดง ได้แก่ บทละครในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบนาท และบทพากย์เอราวัณ

การจำแนกตามเนื้อหาจะเห็นว่า วรรณคดีส่วนใหญ่เน้นจัดเป็นวรรณกรรมคำสอนจึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์คุณค่าด้านข้อคิด และค่านิยมที่สังคมคาดหวังในการปลูกฝังเยาวชน อย่างไรก็ตาม วรรณคดีที่มีลักษณะ “เรื่องเล่า” ได้แก่ วรรณคดีนิทาน วรรณคดีบันทึกเหตุการณ์และความรู้ และวรรณกรรมประกอบการแสดง มีลักษณะเอื้อต่อ “การเล่าเรื่อง” มากที่สุด เนื่องจากเนื้อหามีลักษณะของลำดับเหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึก หรือฉากของเนื้อเรื่องที่ช่วยให้การเล่าสามารถนำไปสู่การเกิดมโนภาพ สามารถสร้างจินตนาการและสร้างความรู้จากเนื้อเรื่องหรือบทบาทของตัวละครในเรื่องได้

การเล่าเรื่องจึงเป็นกิจกรรมที่ยังทรงอิทธิพลในชั้นเรียนวรรณคดีไทยอยู่เสมอ และการเล่าเรื่องย่อมช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนได้รับรู้และสะท้อนประสบการณ์จากการอ่านร่วมกัน นอกเหนือไปจากการฟังครูเล่าแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการเล่าเรื่องวรรณคดีไทยออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1. การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้สอน” และ 2. การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้เรียน” โดยแต่ละส่วนจะแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

3.1 การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้สอน” จะนำเสนอหลักการจากเทคนิคที่น่าสนใจ 3 ประการ ได้แก่ 1. การเล่าโดยใช้คำถามกระตุ้นความคิดและจินตนาการ 2. การเล่าโดยการเปรียบเทียบอุปมา และ 3. การเล่าโดยใช้สื่อภาพประกอบการเรียนการสอน

3.2 การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้เรียน” จะนำเสนอแนวคิดและการประยุกต์ใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ 3 ประการ ได้แก่ 1. กิจกรรมเล่าเรื่องต่อเนื่องกันคนละประโยค 2. กิจกรรมนักเล่านิทานผ่านผังกราฟิก และ 3. กิจกรรมตัวต่อเรื่องราวเล่าวรรณคดี

3.1 การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้สอน”

ครูจัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในห้องเรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ครูภาษาไทยในฐานะผู้สอนสาระวรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักสูตรแกนกลางฯ ต้องคำนึงถึงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นสำคัญ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจะเป็นผู้เล่าเรื่อง ต้องคำนึงไว้เสมอว่า ครูต้องเป็นเพียงผู้ชี้ให้เห็นจุดเด่น กระตุ้นความคิด และนำเสนอตัวบทที่น่าสนใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยต้องไม่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของคำตอบแบบเดียว รวมถึงเป็นศูนย์กลางที่จะนำเสนอเรื่องราววรรณคดีเพียงผู้เดียวตลอดชั่วโมงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ควรเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและนำเสนอในขั้นต้นก่อนที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สรุปเนื้อหาและสามารถแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงวิเคราะห์คุณค่าข้อคิด และประยุกต์ข้อคิดเหล่านั้นกับประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในชีวิตจริงได้ ตัวอย่างที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสดงแนวคิด ว่า หากครูภาษาไทยต้องการเล่าเรื่องก็พึงให้การเล่าเป็นไปอย่างมีปฏิสัมพันธ์ โดยแบ่งเป็นแนวทางที่น่าสนใจ ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

3.1.1 การเล่าโดยใช้คำถามกระตุ้นความคิดและจินตนาการ

คำถาม (Question) เป็นเครื่องมือที่ครูใช้กระตุ้นความคิดผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (ชนาธิป พรกุล, 2557) คำถามยังเป็นสิ่งที่มีพลังในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ห้องเรียนวรรณคดีไทยเป็นห้องเรียนที่ครูอาจใช้คำถามกระตุ้นความคิดและจินตนาการตลอดกิจกรรมการเล่าเรื่อง โดยแบ่งคำถามประกอบการเล่าเรื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการใช้คำถามแต่ละรูปแบบในการเล่าเรื่อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	ตัวอย่างคำถาม	จุดประสงค์ของคำถาม
ขั้นนำ (ก่อนการเล่าเรื่อง)	- ใครรู้จักวรรณคดีที่มีตัวละครเป็นสัตว์บ้าง	ถามนำเข้าสู่ชื่อเรื่อง
	- นักเรียนคิดว่า(ภาพการชนช้าง)เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร	ถามนำเพื่อเข้าสู่เนื้อเรื่อง
	- รู้หรือไม่ เทพเจ้าอะไรมักเป็นผู้ประทานพร หรือของวิเศษ	ถามนำเพื่อแนะนำตัวละคร
ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ระหว่างการเล่าเรื่อง)	- นักเรียนคิดว่าเรื่องราวหลังจากนทกได้พรเป็นนิ้วเพชรแล้ว จะเกิดอะไรขึ้น	ถามเพื่อให้คาดเดาเหตุการณ์
	- นักเรียนคิดว่าพระอภัยมณีรู้สึกอย่างไรเมื่อรู้ว่าต้องอยู่กับนางยักษ์ที่แปลงกายมา	ถามเพื่อตีความตัวละคร
	- นักเรียนคิดว่าสุนทรภู่จะต้องนึกถึงอะไรเมื่อผ่านตำบล “บางพุด”	ถามเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์
ขั้นสรุป (หลังการเล่าเรื่อง)	- ฉากไหนที่นักเรียนรู้สึกตื่นเต้นมากที่สุดในเรื่องพระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ	ถามเพื่อทดสอบความคิดเห็น
	- นักเรียนเห็นใจตัวละครใดมากที่สุด	ถามเพื่อประเมินการตอบสนอง
	- หากนักเรียนเป็นสมิงพระรามจะรบกับมะนีด้วยวิธีเดียวกันหรือไม่	ถามเพื่อให้เสนอแนวทางแก้ไข

จะเห็นว่าผู้สอนสามารถใช้คำถามประกอบการเล่าเรื่องได้ตลอด ทั้งการถามนำลักษณะต่าง ๆ ก่อนเริ่มต้นเรื่อง การใช้คำถามระหว่างการเล่าเรื่องเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนและทดสอบความเข้าใจ ประเมินเรื่องราวระหว่างทาง และเมื่อจบการเล่าเรื่องนักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็นเพื่อตอบสนองต่อเรื่องราว วรรณคดีชิ้นต้นอันเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับตัวบทและผู้สอน การเล่าเรื่องราววรรณคดีไทยในชั้นเรียนด้วยเทคนิคดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนได้ตอบสนองระหว่างการเล่าเรื่อง และแลกเปลี่ยนคำตอบกับครู และเพื่อนตลอดกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้ฟังเรื่องราวอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการคิดระหว่างที่รับสารตลอดเวลา ทำให้นักเรียนได้ประเมินความเข้าใจเรื่องราวได้ตลอดจนจบการเล่าเรื่อง

นอกจากนี้การใช้คำถามกระตุ้นความคิดและจินตนาการ ครูมีลำดับการนำไปใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการศึกษาและพัฒนาความคิดจากการเรียนวรรณคดี เช่น การเปิดเรื่องด้วยคำถามเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้เรียนเริ่มเชื่อมโยงประสบการณ์ เนื่องจากผู้เรียนต้องเรียนรู้เรื่องที่ไกลตัวหรือห่างไกลจากประสบการณ์เดิม ผู้สอนอาจใช้คำถามเพื่อให้คาดเดาชื่อเรื่อง ตัวละครสำคัญ หรือเหตุการณ์ที่น่าจะเป็นไปได้ ทั้งนี้คำถามสามารถพัฒนาการคิดไปได้หลายระดับดังที่ได้เสนอมมาแล้วข้างต้น รวมไปถึงคำถามที่ช่วยพัฒนาจินตนาการของผู้เรียนหรือผู้ฟัง โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในวรรณคดีและวรรณกรรม เช่น คำถามให้คาดเดาหรือทำนายเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ คำถามให้เปลี่ยนแปลงเหตุการณ์หรือเติมต่อเรื่องจากตอนจบไปในทางบวก ดังตัวอย่าง

หากนักเรียนเป็นนันทกจะทูลขอพรใดจากพระอิศวร

หากนักเรียนเป็นพระอภัยมณีจะหนีจากนางผีเสื้อสมุทรหรือไม่ และใช้วิธีใด

หากนายล้าตัดสินใจบอกความจริงกับแม่ล่อ นักเรียนคิดว่าแม่ล่อจะรู้สึกอย่างไร

หากนักเรียนเป็นแม่ล่อและรู้ความจริงเรื่องนายล้าเป็นพ่อ จะทำอย่างไรต่อไป

คำถามเหล่านี้จะฝึกกระบวนการคิดโดยการจินตนาการคำตอบออกไปได้กว้างไกลจากเนื้อเรื่องเดิม โดยอาศัยพื้นฐานความคิดจากความเข้าใจลักษณะนิสัยของตัวละครหรือสถานการณ์ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของตัวละคร นอกจากจะได้เนื้อเรื่องที่ต่างไปจากเดิมหลังจากการทดลองเปลี่ยนแปลงเนื้อหาแล้ว นักเรียนจะได้มุมมองต่อความเข้าใจตัวละครว่าตัวละครมีข้อจำกัดเรื่องใด และการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้นมีเหตุผลจากปัจจัยใดมากำกับบ้าง และเมื่อนักเรียนอยู่ในบริบทดังกล่าวจะมีข้อเสนอแนะแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาลงไปในในทางบวกอย่างไรบ้าง เพื่อให้เรื่องดำเนินต่อไปได้อีกมุมมองหนึ่ง

ลักษณะการใช้คำถามระหว่างการเล่าเรื่อง หรือหลังจากปิดท้ายเรื่องแล้ว จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียนในห้องเรียนอยู่เสมอ นักเรียนจะไม่ใช้เพียงผู้รับสารเท่านั้น แต่ต้องพยายามเชื่อมโยงความคิด ประสบการณ์ส่วนบุคคลเข้าไปในเรื่องเพื่อค้นหาคำตอบหรือหนทางในการเสนอข้อคิดเห็นของตนเองต่อไป

3.1.2 การเล่าโดยการเปรียบเทียบอุปมา

การเปรียบเทียบอุปมา (Analogy) เป็นเทคนิคการใช้ทักษะเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม ในการเปรียบเทียบประเด็น กรณียหรือปัญหาที่กำลังพิจารณากับสิ่งของ วัตถุ หรือสภาพการณ์ที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ในเชิงโครงสร้างหรือลักษณะที่มีความใกล้เคียงกัน (พรทิพย์ แซ่ซ่ง และเฉลิมลาภ ทองอาจ, 2553) การเล่าเรื่องวรรณคดีไทยโดยการเปรียบเทียบอุปมาจึงเป็นการที่ครูหยิบยกสิ่งรอบตัวที่นักเรียนจะเชื่อมโยงประสบการณ์หรือความเปรียบร่วมสมัยกับวรรณคดีโบราณได้ และทำให้นักเรียนเข้าใจตัวละครที่มาจากเรื่องราวไกลตัวได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น กลวิธีการเปรียบเทียบนี้ผู้สอนอาจยกตัวอย่างหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกหรือตีความตามประสบการณ์ของตนเอง หากผู้สอนเป็นผู้เลือกใช้การเปรียบเทียบในการเล่า ควรพิจารณาว่าความเปรียบหรือสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นสื่อความได้ชัดเจนและตรงกับลักษณะของเรื่องได้ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบตัวละครในวรรณคดีกับสิ่งต่าง ๆ ร่วมสมัย

วรรณคดีเรื่อง	เหตุการณ์/ตัวละคร	สิ่งที่เปรียบเทียบ
1. เรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ	นางผีเสื้อสมุทร (โมโหร้ายและทำร้ายผู้อื่น)	ตัวการ์ตูนแองเกอร์ จากเรื่องภาพยนตร์ Inside Out มีลักษณะร่างกายสีแดง มีไฟลูกที่ศีรษะ
2. รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนก	นนทกใช้นิ้วเพชรชี้ไปยังเทวดานางฟ้าล้มตายจำนวนมาก	หัวหน้าที่มีอำนาจแล้วใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

ตารางที่ 3 แสดงตัวอย่างการเล่าเรื่องวรรณคดีไทยโดยใช้การเปรียบเทียบอุปมา

ตัวอย่างการเล่าโดยการเปรียบเทียบอุปมา
1. เรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ   1. นักเรียนสังเกตภาพนี้แล้วเห็นลักษณะตัวละครอย่างไรบ้าง <u>แนวคำตอบ</u> ตัวละครมีลักษณะสีแดง มีไฟลูกโซนอยู่บนศีรษะ   2. ตัวละคร “แองเกอร์” จากภาพยนตร์เรื่อง Inside Out นี้มีไฟบนหัว นักเรียนรู้หรือไม่ไฟแทนความรู้สึกอะไร <u>แนวคำตอบ</u> โกรธแค้น ทำลายล้าง   3. ไฟมีลักษณะอย่างไรบ้าง <u>แนวคำตอบ</u> ร้อน เผาไหม้ ทำลายล้าง   4. ตัวอย่างการเล่าเรื่อง   ตัวละครแองเกอร์ทำให้ครูนึกถึงตัวละครในเรื่องพระอภัยมณีที่มีลักษณะคล้ายกันก็คือนางผีเสื้อสมุทรเป็นผู้หญิงที่มีอารมณ์รุนแรง เมื่อพบเหตุการณ์ที่ไม่พึงพอใจก็แสดงความโกรธและสามารถทำลายล้างสิ่งรอบตัวได้ ดังเหตุการณ์ที่นางกลับมาพบว่าพระอภัยมณีหนีไปจากถ้ำ จึงออกตามหาด้วยความรู้สึกโกรธและทำร้ายครอบครัวเงือก และมุ่งจะทำร้ายสินสมุทรที่เป็นลูกชายอีกด้วย
2. รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนก   ครูมีเรื่องเล่าของบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าในการทำงานให้สำเร็จ แต่เขาได้ใช้อำนาจสั่งให้สมาชิกคนอื่น ๆ ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ปรากฏว่ามีสมาชิกบางคนไม่ยอมทำตาม หัวหน้าได้ลงโทษสมาชิกแต่ละคน นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่ หัวหน้าคนนี้เหมือนกับตัวละครที่ชื่อ นนทก ที่ได้นิ้วเพชรเสมือนกับอำนาจแล้วใช้ชี้ให้เหล่าเทวดาที่เคยทำร้ายตนเองจนกระทั่งเทวดานางฟ้าล้มตายเป็นจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่า การเปรียบเทียบเป็นการเชื่อมโยงเรื่องราวของตัวละครหรือเหตุการณ์กับสิ่งที่มีร่วมสมัย เช่น ภาพยนตร์ การ์ตูน เหตุการณ์จากสถานการณ์ใกล้ตัวหรือในชีวิตประจำวัน โดยจะเป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวแบบวรรณคดีโบราณ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเปรียบเทียบตัวอย่างกับบุคคล ลักษณะนิสัย หรือคุณสมบัติย่อย ๆ ออกมาแล้วเปรียบเทียบให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่นักเรียนพบเห็นได้ทั่วไป หรือมีความใกล้เคียงก็จะช่วยให้นักเรียนมองและเข้าใจตัวละครหรือเหตุการณ์ได้มากยิ่งขึ้น โดยการเปรียบเทียบอาจจะมีคุณสมบัติหรือรายละเอียดที่ไม่สอดคล้องกันทุกประเด็น แต่นักเรียนจะได้ฝึกเปรียบเทียบและเชื่อมโยงคุณสมบัติเด่น และฝึกทักษะการเปรียบเทียบและสามารถเสนอความคิดเห็นได้

นอกจากการเล่าโดยการเปรียบเทียบอุปมาของผู้สอน นักเรียนอาจเสนอตัวอย่างที่ตนเองสามารถนึกถึงหรือเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมที่แตกต่างออกไปได้ ซึ่งการฝึกเปรียบเทียบจะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและเชื่อมโยงประสบการณ์ร่วมกันในชั้นเรียน

การนำเสนอโดยการเปรียบเทียบจึงเป็นการฝึกฝนกระบวนการคิดเพื่อเชื่อมโยงลักษณะสำคัญเข้ากับสิ่งที่เป็นรูปธรรมใกล้ตัว นักเรียนจะเข้าใจภาพหรือความหมายได้มากยิ่งขึ้นจากสิ่งที่อุปมาหรือเรื่องเล่าเชิงเปรียบเทียบซึ่งเป็นการเชื่อมโยงวรรณคดีสู่ชีวิตประจำวันหรือใกล้ตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

3.1.3 การเล่าโดยใช้สื่อภาพประกอบการเรียนการสอน

การเลือกใช้สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ใช้ประกอบการเล่าเรื่องวรรณคดีไทยให้มีความน่าสนใจ ดังที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2557: 168) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นผู้ช่วยและเครื่องผ่อนแรง หากครูอธิบายอย่างเดียวย่อมไม่มีสื่อ การเรียนการสอนก็คงไม่เกิดความเป็นรูปธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า ภาพหนึ่งภาพมีค่ามากกว่าคำพูดพันคำ

สื่อภาพหรือแผ่นภาพจัดเป็นสื่อประเภทวัสดุประเภทหนึ่งที่สามารถเลือกใช้ได้ง่าย สามารถผลิตขึ้นเอง และกระตุ้นกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องทั้งในรูปแบบแผ่นภาพ ภาพเคลื่อนไหว หรือการนำเสนอภาพผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรื่องราววรรณคดีไทยได้มากยิ่งขึ้น แต่ข้อพึงระวังคือนักเรียนอาจจะเล่าย่อการอ่านด้วยตัวเองอย่างละเอียดซึ่งข้อจำกัดนี้อาจใช้ในการพัฒนาสื่อประกอบการนำเสนอเรื่องราววรรณคดีไทยได้ต่อไป

ปัจจุบันมีสื่อภาพประกอบในรูปแบบ Motion Graphic ซึ่งมีลักษณะของภาพเคลื่อนไหว ประกอบการเล่าเรื่องราว ทำให้การเล่าของผู้สอนไม่ได้มีจุดสนใจเพียงครูผู้นำเสนอเท่านั้น แต่ครูจะเป็นผู้สร้างสื่อหรือเลือกใช้สื่อมาประกอบการเล่าของตนเองให้มีความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น ในที่นี้ผู้เขียนจะนำเสนอสื่อภาพในลักษณะของแผ่นภาพที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นสื่อวัสดุ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยครูจะต้องคัดเลือกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง จากนั้นมีการสลับแผ่นภาพแล้วกำหนดให้เรียงลำดับตามเวลาหรือลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยในขั้นต้นก่อนเรียนนักเรียนจะได้ฝึกฝนทำนายหรือคาดเดาเหตุการณ์ในเรื่องโดยที่ยังไม่ได้เรียน จากนั้นเมื่อจบกิจกรรมของการอ่านและการฟังเรื่องราวแล้ว นักเรียนจะได้ทดสอบการสรุปเนื้อหาหรือเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง และสามารถเขียนหมายเลขหรือเรียงลำดับแล้วพูดหรือเขียนนำเสนอเหตุการณ์ตามลำดับเวลาให้ถูกต้อง

ข้อควรพิจารณาในการเลือกใช้สื่อภาพประกอบการเล่าเรื่อง คือผู้สอนสามารถใช้เทคนิคการใช้คำถามมาประกอบการนำเสนอสื่อได้ในทุกขั้นตอนเช่นเดียวกับการใช้คำถามประกอบการเล่าเรื่อง การนำเสนอวรรณคดีไทยผ่านสื่อภาพประกอบนี้จะเป็นการเปลี่ยนบทบาทจากการเล่าเรื่องโดยผู้สอน เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้สื่อและผู้สอนเป็นผู้จัดการห้องเรียนและใช้เทคนิคการนำเสนอประกอบคำถามมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ นักเรียนจะได้เปลี่ยนไปมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อเพิ่มเติม และผู้สอนสามารถเชื่อมโยงมาสู่ตัวบทที่น่าสนใจได้อีกครั้งหนึ่ง

การใช้สื่อภาพประกอบการนำเสนอจะช่วยกระตุ้นความสนใจและกระบวนการคิดเพื่อคาดเดาคำตอบ และใช้ภาพเป็นตัวนำความสนใจ นอกจากนี้ครูยังสามารถพัฒนาสื่อเป็นภาพเคลื่อนไหว หรือดัดแปลงรูปแบบการนำเสนอที่ทันสมัยซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และสรุปเนื้อหาในตอนท้ายผ่านการเล่าเรื่องได้อีกครั้งหนึ่ง

3.2 การเล่าเรื่องในฐานะ “ผู้เรียน”

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered learning) ควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลและสื่อ ดังนั้นในห้องเรียนภาษาไทยจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาตัวบทวรรณคดีไทย ครู และเพื่อนในห้องเรียนผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรม และใช้ทักษะการสื่อสารร่วมไปกับการพัฒนากระบวนการคิด ทั้งจากการรับสารผ่านการอ่านหรือการฟัง และสามารถส่งสารสรุปเนื้อหาผ่านการเล่าเรื่องด้วยการพูดและการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคที่

ช่วยส่งเสริมการสรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมผ่านการเล่าเรื่องในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำเสนอหลักการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.2.1 กิจกรรมเล่าเรื่องต่อเนื่องกันคนละประโยค

วรรณคดีไทยส่วนหนึ่งมีลักษณะของเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์เพื่อการเล่าเรื่อง ผู้สอนสามารถให้นักเรียนสรุปเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเรียงลำดับตามเวลา โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดเพื่อสรุปใจความสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญที่มีความเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกัน จากการตอบคำถามสำคัญ 5W1H ได้แก่ “ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เพราะเหตุใด อย่างไร” ทั้งนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกเรียบเรียงประโยคที่เป็นเหตุการณ์สำคัญให้เกิดความเข้าใจจนจบเรื่อง

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สรุปเนื้อหาเรื่อง ราชาริราช ตอน สมิงพระรามอาสา

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-8 คน กำหนดให้แต่ละคนอ่านหรือฟังเรื่องราวราชาริราช ตอน สมิงพระรามอาสา

2. สมาชิกแต่ละคนจับสลากเพื่อกำหนดหมายเลขเรียงลำดับเหตุการณ์ที่ 1 – เหตุการณ์ที่ 8 (ปรับตามความสอดคล้องกับโครงเรื่อง)

3. แต่ละคนเรียบเรียงประโยคเหตุการณ์สำคัญต่อเนื่องกัน โดยกำหนดให้คนที่ได้หมายเลข 1 สรุปเหตุการณ์ให้เป็นประโยคที่สื่อความหมายและถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาเป็นคนแรก จากนั้นให้สมาชิกที่จับได้หมายเลขต่อไปสรุปเหตุการณ์ต่อเนื่องกันจนจบ โดยสมาชิกคนสุดท้ายจะต้องสรุปเหตุการณ์ปิดเรื่อง

ตัวอย่างการแต่งประโยคสรุปเนื้อเรื่อง

- พระเจ้ากรุงจีนยกกองทัพมายังกรุงอังวะแล้วทำพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องส่งคนมาร่ำเพลงหวานสู้กัน

- พระเจ้ากรุงจีนตั้งเงื่อนไขว่า หากฝ่ายอังวะแพ้จะต้องถูกยึดเมือง

- พระเจ้ากรุงอังวะประกาศหาผู้มีฝีมือมาประชันกับกามะณีของฝ่ายกรุงจีน

- สมิงพระรามเป็นทหารมอญถูกคุมขังไว้ขออาสาทำเพลงหวานสู้กับกามะณี

- สมิงพระรามรบชนะและตัดศีรษะกามะณีทำให้ฝ่ายกรุงอังวะชนะการประชัน

- พระเจ้ากรุงอังวะพระราชทานรางวัลและให้สมิงพระรามอภิเษกกับพระราชธิดา

- พระเจ้ากรุงอังวะตรัสเรียกพระนัดดาว่าเป็นลูกเขยเมื่อตอนชุกชุนไปเล่นผมพระองค์

- สมิงพระรามน้อยใจจึงหนีกลับไปยังกรุงหงสาวดี

4. ให้สมาชิกแต่ละคนนำเหตุการณ์มาเรียงต่อกันทีละข้อลงในกระดาษ จากนั้นให้ร่วมกันปรับเปลี่ยนประโยคและใจความสำคัญของแต่ละเหตุการณ์ให้สมบูรณ์ที่สุด

5. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการเล่าเรื่องสรุปเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีไทย โดยสามารถใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ หรือแผนผังตัวละครประกอบการเล่าเรื่อง จากนั้นประเมินผลการสรุปเนื้อเรื่องของแต่ละกลุ่ม

3.2.2 กิจกรรมนักเล่านิทานผ่านผังกราฟิก

ผังกราฟิก (Graphic Organization) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการข้อมูล โดยนำมาสรุปตีความ หาความหมาย และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่าง ๆ และสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้ถูกจัดเป็นระบบโดยผ่านกระบวนการคิด นำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือนำมาใช้งานได้ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555)

ผังกราฟิกจึงเป็นลักษณะของการจัดกลุ่มข้อมูล โดยการวิเคราะห์ลักษณะของเนื้อหา จากนั้นจึงกำหนดคำสำคัญและเชื่อมโยงคำ ข้อความ ประโยคเหล่านั้นเข้าด้วยกันเป็นกลุ่ม สามารถใช้เส้นและสีโยงกลุ่มข้อความที่เป็นหมวดหมู่เดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน ผังกราฟิกสามารถใช้เป็นสื่อที่นักเรียนออกแบบเพื่อประกอบการพูดนำเสนอสรุปเนื้อหาวรรณคดี โดยมีขั้นตอนในการประยุกต์ใช้เทคนิค ดังนี้ 1) แบ่งกลุ่มระดมสมองกำหนดคำสำคัญ

2) เลือกรูปแบบแผนผังและสร้างผังกราฟิก 3) ลำดับเหตุการณ์ของตัวละครตามเนื้อหาและลำดับเวลา 4) ออกแบบผังกราฟิกและเตรียมนำเสนอ และ 5) พุดนำเสนอเรื่องราวผ่านผังกราฟิก

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สรุปเนื้อหาบทละครในเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน กำหนดให้แต่ละคนอ่านหรือดูสื่อวีดิทัศน์บทละครในเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
2. สมาชิกระดมสมองกำหนดคำสำคัญ เช่น ชื่อตัวละคร สถานที่สำคัญ เหตุการณ์สำคัญ จากนั้นให้ร่วมกันสรุปเนื้อเรื่องย่อเขียนเรียงลงในกระดาษ
3. ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกแต่ละแบบ โดยเสนอตัวอย่างผังเรื่องราว (Story Map) แต่ละรูปแบบ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเลือกแผนผังที่ตนเองพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
4. ให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันเขียนแยกแยะเหตุการณ์จากเนื้อเรื่องย่อเป็นประโยค เรียงตามลำดับเวลาและความต่อเนื่องกัน จากนั้นนำมาเขียนลงในผังกราฟิก หรือออกแบบผังกราฟิกเป็นแผ่นโปสเตอร์ให้สวยงามและสื่อสารเหตุการณ์ได้อย่างเป็นระบบ
5. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในผังกราฟิก โดยอาจใช้สื่ออุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบ เช่น ภาพเหตุการณ์สำคัญประกอบการเล่าเรื่อง จากนั้นประเมินผลการสรุปเนื้อเรื่องในผังกราฟิกและการพุดนำเสนอของแต่ละกลุ่ม

3.3.3 กิจกรรมตัวต่อเรื่องราวเล่าวรรณคดี

การเล่าเรื่องราววรรณคดีไทยต้องอาศัยการเชื่อมโยงเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ผู้เล่าจึงต้องสามารถระบุเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องได้ถูกต้องตามลำดับเวลา อย่างไรก็ตาม การเล่าสรุปเนื้อเรื่องวรรณคดีไทยต้องอาศัยการอ่านเพื่อความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงคำสำคัญต่าง ๆ ในเรื่องเข้าไว้ด้วยกันได้ การสรุปเนื้อเรื่องจากคำสำคัญที่แบ่งเป็นชิ้นส่วนจึงเปรียบเสมือนตัวต่อที่ใช้ประกอบกันเป็นเรื่องราว โดยประสานเนื้อหาเข้าด้วยกันให้สมบูรณ์เหมือนการต่อภาพจิ๊กซอว์ ทั้งนี้ชิ้นส่วนต่าง ๆ จะไม่ใช่เหตุการณ์ที่ถูกแบ่งเป็นส่วน ๆ แต่จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องราวและปะติดปะต่อเนื้อเรื่องและตอบคำถาม ทบทวนความเข้าใจให้สมบูรณ์มากที่สุดหลังการปฏิบัติกิจกรรม

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สรุปเนื้อหาเรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ

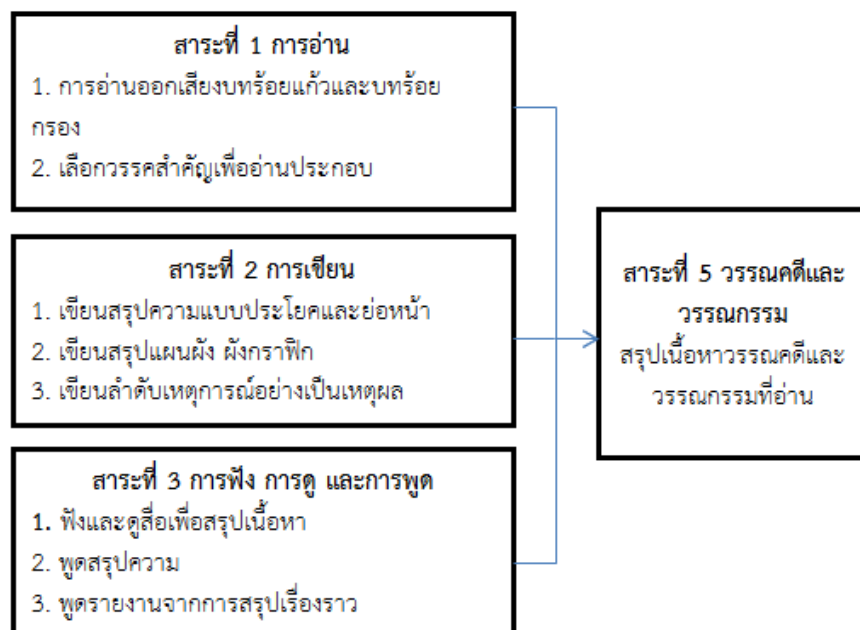
1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ส่งตัวแทนรับอุปกรณ์โดยมีของกระดาษประกอบด้วยคำสำคัญในเรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

พระอภัยมณี	พ่อแม่เงือก	วางแผน	สินสมุทร
นางเงือก	ถ้าได้ทะเล	เกาะแก้วพิสดาร	นางผีเสื้อ

2. สมาชิกแต่ละกลุ่มคาดเดาเหตุการณ์จากคำสำคัญที่กำหนดให้ จากนั้นเขียนสรุปเนื้อเรื่องลงในกระดาษ
3. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มศึกษาสื่อหรืออ่านเนื้อเรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ จากนั้นให้ตอบคำถามว่าเรื่องราวตรงกับที่คาดเดาไว้ตอนต้นหรือไม่
4. ให้สมาชิกแต่ละคนนำกระดาษคำสำคัญมาเรียงลำดับลงในกระดาษแผ่นใหญ่ จากนั้นเขียนสรุปเหตุการณ์เชื่อมโยงจนจบเรื่อง และตกแต่งภาพตัวละครหรือฉากสำคัญลงในกระดาษ
5. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการเล่าเรื่องสรุปเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีไทย โดยใช้สื่อประกอบการเล่าเรื่องจากกระดาษที่แต่ละกลุ่มออกแบบร่วมกัน จากนั้นประเมินผลการสรุปเนื้อเรื่องของแต่ละกลุ่ม

4. ทักษะการเล่าเรื่องวรรณคดีไทย: การนำเสนอในฐานะผู้ส่งสาร

เป้าหมายสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยคือ ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดควบคู่ไปกระบวนการสื่อสาร การสรุปเนื้อหาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่นำเสนอมาในหัวข้อที่ผ่านมา ข้างต้นเป็นแนวทางขั้นต้นที่จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อสรุปเนื้อหาได้หลากหลายทักษะ ดังแผนภาพสรุปองค์ความรู้ต่อไปนี้

แผนภาพแสดงกิจกรรมทักษะทางภาษาที่สัมพันธ์กับการสรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรม

จากแผนภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า การส่งสารเพื่อสรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมสามารถสร้างขึ้นงานหรือภาระงานผ่านทักษะทางภาษาที่สำคัญ ดังนี้

1. การพูด เป็นการส่งสารที่สำคัญและสามารถใช้เพื่อนำเสนอในชั้นเรียน ทั้งการเปิดโอกาสให้นักเรียนพูดเดี่ยว/คู่/กลุ่ม โดยสามารถใช้การพูดสรุปความ หรือพูดรายงานเรื่องจากการฟังโดยใช้แผนผังประกอบการสรุปเนื้อหา การส่งเสริมทักษะดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนได้ใช้วรรณคดีเป็นสื่อในการอ่านเรื่องที่มีความยาก และสามารถที่จะสรุปแล้วนำมาพูดถ่ายทอดนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการคิดเพื่อแปลความตีความจากการอ่าน จากนั้นจึงมีการวิเคราะห์เพื่อสรุปประเด็นหรือเหตุการณ์สำคัญ ต่อมาผู้เรียนต้องมีการเตรียมการก่อนการนำเสนอ สามารถใช้น้ำเสียงผ่านการสื่อสารวัจนภาษา และเลือกใช้อวัจนภาษาประกอบการพูดได้อย่างเหมาะสม

2. การเขียน เป็นการถ่ายทอดกระบวนการคิด และนำเสนอข้อความที่เรียบเรียงขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และสื่อความได้ตรงตามจุดประสงค์ ทั้งนี้อาจกำหนดให้ผู้เรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด ผังลำดับเหตุการณ์ ซึ่งถือเป็นการสร้างชิ้นงานที่สามารถประเมินทั้งทักษะและกระบวนการคิดวิเคราะห์ควบคู่กัน เนื่องจากการเขียนแผนผังเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการอ่านหรือการฟังสาร และสามารถสรุปเนื้อหาในรูปแบบแผนผังซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งที่ผู้เรียนจะได้เชื่อมโยงความคิดขององค์ประกอบต่าง ๆ หรือเหตุการณ์สำคัญที่มีความต่อเนื่องกัน จากนั้นนำเสนอผ่านแผนผังที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการวิเคราะห์และจัดลำดับข้อมูล หรือการเขียนสรุปความให้ถูกต้อง สละสลวย สามารถเรียบเรียงประโยค ข้อความที่มีความเป็นเหตุเป็นผลกัน และ สามารถสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการสร้างแผนผังในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักเรียนออกแบบเพื่อสื่อสารความเข้าใจเนื้อหาอย่างมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนได้ต่อไป

3. การอ่าน การอ่านโดยทั่วไปเป็นการรับสารเพื่อรับรู้ความหมาย แต่การอ่านออกเสียงนับเป็นการอ่านอีกประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินทักษะของผู้เรียนในฐานะผู้ส่งสารได้ เช่น ในการนำเสนอการสรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรม ผู้สอนอาจกำหนดให้คัดเลืกรวบรวมหรือวรรคสำคัญที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์หลักในเรื่องมาอ่านประกอบการนำเสนอ โดยนักเรียนต้องฝึกฝนการอ่านออกเสียงบทร้อยกรองให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ในเรื่องได้ วิธีการดังกล่าวจะทำให้ให้นักเรียนไม่เพียงสรุปเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจเท่านั้น แต่ยังสามารถพิจารณาตัวบทวรรณคดีร้อยกรองและใช้ทักษะการคิดเพื่อวิเคราะห์บทร้อยกรองที่มีความสำคัญ และสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่จะนำเสนอ ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาตัวบทอย่างละเอียดและช่วยให้เกิดการอ่านอย่างละเอียดได้อีกด้วย

บทสรุป

แนวทางการประยุกต์ศาสตร์การเล่าเรื่องสู่การสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษา เป็นการนำหลักการของ “ศาสตร์การเล่าเรื่อง” มาใช้ในห้องเรียนภาษาและวรรณคดีไทย เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเหตุการณ์ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครจากตัวบท โดยจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ของเนื้อเรื่อง ไม่ตีความผิดเพี้ยนไปจากเดิม และนำองค์ความรู้นั้นมาประยุกต์เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนที่สามารถกระตุ้นความคิดและพัฒนาความสามารถในการรับสาร และสามารถส่งสารเพื่อสรุปเนื้อหาของวรรณคดีและวรรณกรรมตามที่ตัวชี้วัดได้ระบุไว้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้เล่าเรื่องเพื่อสรุปเนื้อหานับเป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งที่นักเรียนจะได้ตอบสนองต่อวรรณคดีที่อ่านในชั้นต้น เพื่อทดสอบความเข้าใจ และเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจแก่นสำคัญของเนื้อหาที่ถูกต้อง ก่อนจะลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์เพื่อให้ฝึกฝนการตอบสนองต่อวรรณคดีในชั้นสูงต่อไป

ทั้งนี้บทบาทของผู้เรียนที่สามารถสรุปเนื้อหาและตอบสนองชั้นต้นต่อวรรณคดีผ่านการเล่าเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้เกิดความสนุกสนานในการศึกษาวรรณคดี ได้รับความสนใจ และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนรักการอ่านผ่านงานวรรณกรรม สามารถนำไปสู่ความรู้สึกในเชิงบวกต่อวรรณคดีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม เกิดความซาบซึ้ง และนำความประทับใจไปสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อโลกในศตวรรษที่ 21

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชนาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ แข็งขัน และเฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). โมดูล 5 การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อพัฒนากระบวนการคิดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน *คู่มือฝึกอบรมภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา วาณิชวสิน. (2562). เทคนิคการเล่าเรื่อง: เครื่องมือสอนที่มีศักยภาพ. ใน *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 18(3): 281-291.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2559). *แม่เลี้ยงเดี่ยวในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). *ครูสังคัมศึษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา ชิวพันธ์. (2557). *ภาษาพาสอน: เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธวิธีในการจัดการทุนมนุษย์ในพุทธศาสนา Buddhist methods of managing human capital in buddhism

วิภาวดี สีดอนไชย¹, และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Wipawadee Seetonchai¹, kampanart wongwatthanaphong

วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

College of Local Management and Development Pibulsongkram Rajabhat University

¹E-mail : Wipawadee031@gmail.com

Received 23 August 2020; Revised 21 January 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบวนการจัดการทุนมนุษย์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า พุทธวิธีในการจัดการทุนมนุษย์ในพุทธศาสนา เป็นกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ที่พระพุทธองค์นำหลักธรรมมาเป็นหลักในการจัดการทุนมนุษย์โดยนำหลักบัว 4 เหล่ามาวิเคราะห์จำแนกอุปนิสัยคนเพื่อเตรียมความพร้อมในการสร้างรากฐานของทุนมนุษย์ที่มุ่งเน้นไปที่ใจซึ่งเป็นดังเข็มทิศชี้แนวทางมุ่งไปสู่การกำหนดรู้ขั้น 5 ซึ่งหลักเหล่านี้เป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ การนำเอาหลักพุทธเศรษฐศาสตร์มาตีเป็นกรอบสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุนมนุษย์บนพื้นฐานเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ และประการสุดท้ายการพัฒนาทุนมนุษย์ จำต้องอาศัยหลักปัญญา 3 ที่จะคอยช่วยฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพให้กับทุนมนุษย์เองให้เป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติกว้างคือรู้ดีและประพฤติชอบ รวมทั้งให้ทุนมนุษย์รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเองตามหลักอริยสัจ 4 ทั้งนี้เมื่อทุนมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้เป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้วก็จะกลายเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรทุกระดับภาคบนเงื่อนไขกระแสยุคโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ : พุทธวิธี, การจัดการ, ทุนมนุษย์, พุทธศาสนา

Abstract

This article aims to study human capital management processes according to Buddhist principles. Buddhist methods of managing human capital in Buddhism It is the human capital management process in which the Buddha brings the principles as the principle of human capital management by applying the four lotus principles to analyze and classify human traits in order to prepare them for the foundation of human capital focused on the mind, which is the compass. Guiding the path towards determining the knowledge of Khan 5, these principles are the cornerstone of human capital building. Applying the principles of Buddhist economics as a key framework for the daily life of human capital based on the globalized economy. And lastly, human capital development It is necessary to rely on the three principles of wisdom that will help train and develop the potential of human capital itself to become a complete

human capital through knowledge and behavior, that is, knowing and behaving. Including human capital to solve problems on their own according to the four noble truths, when human capital has been developed into a complete human capital, it will be an important mechanism in driving the organization to create efficiency in organizations at all levels. On the conditions of globalization

Keyword : Buddhist method, Management, Human Capital, Buddhism

บทนำ

“มนุษย์” (Human) จัดว่าเป็น “ทุน” (Capital) ที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กร เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวในโลกที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์นอกอนันต์ให้กับองค์กรได้อันหนึ่ง ประโยชน์ที่มนุษย์สร้างให้กับองค์กรนั้นหาใช่มาจากกำลังกายแต่เพียงอย่างเดียวไม่ สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือกำลังสมองที่มีอยู่ในตัวมนุษย์นั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินภายในอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เรียกกันว่า “กระแสโลกาภิวัตน์” (Globalization) ต้องยอมรับว่า “ทุนทางปัญญา” (Intellectual Capital) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Asset) มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ (จิรประภา อัครบวร, 2552) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันกำลังมุ่งเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ทุกองค์กรไม่ว่าภาครัฐ เอกชน องค์กรรัฐวิสาหกิจ ต่างล้วนให้ความสำคัญเรื่องการบริหาร “คน” อันเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป เฉกเช่นเดียวกับบริบทที่ต้องการนำมันในการขับเคลื่อน องค์กรต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความคิด ผลงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือวิสัยทัศน์ขององค์กรได้ ดังนั้นทุกองค์กรจึงต้องพึ่งพิงทุนมนุษย์ (Human Capital) เพื่อจะทำให้องค์กรสามารถประสบความสำเร็จได้ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน (จิรประภา อัครบวร, 2552) ด้วยเหตุนี้ก็ยังเป็นเหตุทำให้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Competency) ตลอดจนประสบการณ์ (Experiences) กลายเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจมหาศาล ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งนั้น รวมเรียกว่า “ทุนมนุษย์” (Human Capital) นั่นเอง

ในปัจจุบันแต่ละองค์กรเริ่มเปิดเวทีแข่งขันกันอย่างไร้พรมแดน แต่ในความเป็นจริงเป็นที่น่าผิดหวังเพราะนโยบาย กระบวนการ โครงการและกิจกรรมทางการบริหารทรัพยากรบุคคล (HRM) ของหลาย ๆ องค์กรไม่ได้เอื้อให้อำนวยให้นาทรัพยากรบุคคลเหล่านั้นมาใช้ในฐานะที่เป็น “ทุน” (Human Capital) เนื่องจาก “ฝ่ายบุคคล” ขององค์กรส่วนใหญ่มุ่งเน้นงานปฏิบัติ (Operational Focus) อย่างเช่น การสรรหาคัดเลือก พัฒนา รักษา และใช้ทรัพยากรบุคคลให้งานได้สำเร็จได้ลุล่วง ถ้า HRM ไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ท้าทายในยุคเศรษฐกิจที่เน้นองค์ความรู้ (Knowledge Economy) ได้แล้ว แทนที่ HRM จะช่วยให้องค์กรได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (Competitive Advantage) กลับกลายเป็นตัวถ่วงขององค์กร (สำนักงานพัฒนาและวิจัยระบบงานบุคคล สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2547) ทุกองค์กรให้ความสำคัญก็คือ “การจัดการทุนมนุษย์” ว่าองค์กรของตนจะสร้างธนาคารทุนมนุษย์ขึ้นมาได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมกับการสู้รบในการแข่งขัน อันนี้ หลักการและทฤษฎีการจัดการทุนมนุษย์ที่แต่ละองค์กรนำมาใช้ล้วนแล้วแต่เป็นหลักการและทฤษฎีที่มาจากตะวันตกทั้งสิ้น ซึ่งทุนมนุษย์ที่นักวิชาการตะวันตกกล่าวถึงก็คือสินทรัพย์ภายในอัน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของ “คนเก่ง” (Talent) การสร้างคนเก่งเพื่อมาเป็นทุนมนุษย์ในองค์กรเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรกระทำได้โดยไม่ยากนัก แต่การที่จะสร้างคนที่ทั้งเก่งทั้งดีให้เป็นทุนมนุษย์ในองค์กรเป็นเรื่องที่ทำไม่ง่ายเลย ในบางองค์กรประสบปัญหาการจัดการทุน

มนุษย์ทั้ง ๆ ที่ก็มีคนเก่งอยู่เป็นจำนวนมากแต่ก็ไม่สามารถจัดการกับคนเก่งเหล่านั้นให้อยู่กับองค์กรได้ตลอดไป เพราะความเก่งยังไม่ถูกเติมเต็มด้วยความดีที่จะทำให้เป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนา จึงเข้ามามีบทบาทมากในการจัดการทุนมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการสร้างความเก่ง (วิชา) และความดี (จรณะ) ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามเป็นทั้งคน เก่งและคนดี (วิชาจรณสัมปันโน) ในคนคนเดียวกัน ด้วยเหตุที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ เป็นศาสนาแห่งความเพียร ที่มีความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้ ฝึกอบรม จนกลายเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญ ของมวลมนุษยโลกได้ ดังเรื่องเวรัญชพรหมณ์ กล่าวว่า “กิตติศัพท์อันงามจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะเสด็จไปดี เป็นสาวกผู้สมควร ฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค พร้อมรู้ แจ่มโลกทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ ด้วยพระองค์เอง แล้ว จึงทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความ งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน การได้พบ พระอรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้เป็นความดีอย่างแท้จริง” (วิมพา. (ไทย) 1/1/1-2)

จะเห็นได้ว่าในเรื่องนี้พระพุทธองค์ทรงกระทำตนให้เป็นตัวอย่างทรงสร้างพระองค์เองให้เป็นทุนมนุษย์ ในพระพุทธศาสนาและทรงแสดงธรรมสร้างให้ผู้อื่นให้เป็นทุนมนุษย์ตามอีกทั้งยังทรงมีพุทธวิธีในการจัดการทุน มนุษย์ในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าหากในองค์กรใดมีทุนมนุษย์ที่ทั้งเก่งและดีเช่นนี้ และ องค์กรเองก็มีกลยุทธ์ที่ดีในการจัดการทุนมนุษย์ ก็เป็นที่แน่นอนว่าองค์กรนั้นย่อมประสบความสำเร็จในการ แข่งขันทุกๆ เวทีแห่งการแข่งขัน และในทางพระพุทธศาสนายังมีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้ กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ดังพระบาลีที่ว่า “นิคคณเห นิคคหารหิ ปคคณเห ปคคหารหิ ชมคนทึควรชม ยกย่องบุคคลทึควรยกย่อง” (ขุ. ชา. (บาลี) 27/254/531)

ดังนั้นในการจัดการทุนมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกพร้อมทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะอนุโลม เข้ากับการจัดการทุนมนุษย์ เพื่อบูรณาการทั้งสองศาสตร์เข้าด้วยกันสร้างเป็นโมเดลการจัดการทุนมนุษย์ที่ ยั่งยืนทั้งนี้เพื่อรองรับกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การจัดการทุนมนุษย์

คำว่า “ทุนมนุษย์”(Human Capital) ปรากฏขึ้นครั้งแรกในบทความในปี ค.ศ. 1961 ชื่อ “Investment in Human Capital” โดยนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบลชื่อ ทีโอดอร์ ดับเบิลยู ชูลซ์ (Theodore W. Schultz) (อ้างใน นิสตารค์ เวชยานนท์, (2551) โดยตีพิมพ์ลงในวารสารชื่อว่า “American Economic Review” โดยให้ความหมายของทุนมนุษย์ว่า “ความสามารถหลายๆอย่างที่อยู่ในตัวคน ทั้งที่ติด ตัวมาแต่กำเนิด (Innate) หรือเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้โดยแต่ละบุคคลที่เกิดมาจะมีนิสัยเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ทรงคุณค่า ซึ่งคุณค่านี้อาจเพิ่มขึ้นเมื่อ มีการ ลงทุนเหมาะสม” โดย Schultz ให้ความหมายคำว่า “ทุนมนุษย์” ว่า ความสามารถหลายๆ อย่างที่อยู่ใน ตัวคน ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Innate) หรือเกิดจากการสะสมเรียนรู้ โดยแต่ละบุคคลที่เกิดมาจะมีนิสัย เฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่มีคุณค่า ซึ่งคุณค่านี้อาจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุนที่เหมาะสม นอกจากนี้ Lynda Gratton และ Sumantra Ghoshal ได้อธิบายถึง องค์ประกอบของทุนมนุษย์ ว่าหมายถึงส่วนผสมของ 3 สิ่งคือทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ทุนทาง

สังคม (Social Capital) และ ทูทางอารมณ์ (Emotional Capital) (อ้างใน นิสตาร์ก เวชยานนท์, (2551) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่

1. ทูทางปัญญา (Intellectual Capital) ประกอบด้วย ความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทักษะ (Skills) ประสบการณ์ที่คนสะสมไว้ รวมทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวเราที่เรียกว่า Tacit Knowledge

2. ทูทางสังคม (Social Capital) ประกอบด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ การมีเครือข่ายทางสังคมสามารถทำงานเป็นทีม (Teamwork) ร่วมกับผู้อื่นได้

3. ทูทางอารมณ์ (Emotional Capital) ประกอบด้วยคุณลักษณะการรับรู้ตนเอง (Self-Awareness) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (Integrity)

ทุนมนุษย์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับ “คน” หรือ “มนุษย์” ในยุคใหม่ที่มองคนว่าเป็นทรัพย์สิน หรือ สินทรัพย์ (Assets) ที่สำคัญที่สุดสำหรับทุกองค์กร เป็นทรัพย์สินที่มีค่าแต่มีคุณสมบัติบางอย่างที่แตกต่างจากทรัพย์สินอื่น (ธารงศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, 2550) ดังนี้

1) เป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) โดยทั่วไปเรามักจะแบ่งทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น รถยนต์ บ้าน ปากกา นาฬิกา เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ และ ทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ เช่น ค่าความนิยมในทางการค้า ภาพลักษณ์ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือขององค์กร ฯลฯ หรือแม้แต่มนุษย์ก็ถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้เช่นเดียวกัน ก็เพราะว่าในแต่ละคนนั้นจะประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะหรือความชำนาญ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ (ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่จับไม่ได้ แต่สามารถดึงออกมาใช้สร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดแก่องค์กรอีกมากมายมหาศาล)

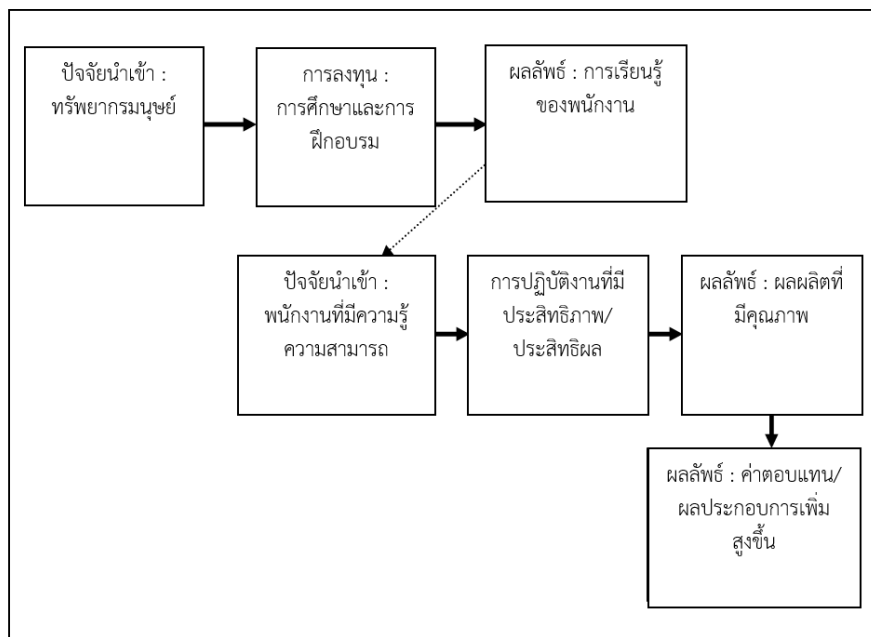
2) ไม่มีค่าเสื่อมเหมือนทรัพย์สินอื่น เวลาเราซื้อสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคาร รถยนต์ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการทำงานนั้นเรามักจะต้องมีการคิดค่าเสื่อมราคาทุกปี โดยทางบัญชีก็จะต้องมีการตัดค่าเสื่อมราคาทุกปี เช่น ซื้อรถยนต์มาใช้งานของบริษัทก็จะกำหนดอายุงานไว้ 5 ปี โดยตัดค่าเสื่อมปีละ 20 เปอร์เซ็นต์ เมื่อครบ 5 ปีก็ถือว่าตัดค่าเสื่อมหมดแล้ว แต่ “คน” เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีการเสื่อมค่าลงตามระยะเวลาเหมือนทรัพย์สินอื่น เพราะ “คน” จะมีมูลค่าในตัวเองเพิ่มมากขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านไป ยิ่งนานวัน นานเดือน นานปี ก็จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ยิ่งนานวันจะเป็นกำลังสำคัญในด้านต่าง ๆ ขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญประจำองค์กรในที่สุด

3) สร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ได้เสมอ เครื่องมือเครื่องใช้เครื่องจักร หรือทรัพย์สินอื่น ๆ นั้น เมื่อซื้อมาใช้งานก็จะทำงานไปตามกำลังความสามารถหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ แต่ “คน” เป็นทรัพย์สินที่ไม่ได้มีการทำงานแบบเครื่องจักร องค์กรสามารถพัฒนาคนให้มี “มูลค่าเพิ่ม” ได้เสมอ

ทุนมนุษย์ คือ คุณลักษณะต่าง ๆ รวมถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาจากมนุษย์ผู้นั้น หรือใช้เวลาและเงินในการสร้างเสริม สะสม คงไว้ ทุนมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ทุนมนุษย์ถูกสะสมขึ้นมาหลายทาง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การย้ายถิ่นฐาน ประสบการณ์ชีวิต การรักษาสุขภาพ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ สาเหตุที่นักเศรษฐศาสตร์ใช้คำว่า “ทุน” เนื่องจากต้องมีเรื่องของเวลา ความพยายาม เงิน ในการเสริมสร้างทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นการลงทุนเช่นเดียวกับการลงทุนปกติ เพื่อให้ได้คืนมาทีหลัง และการได้คืนมาไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการคืนทุนเป็นรูปตัวเงินอย่างเดียว เงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คนที่มีทุนมนุษย์มากจะมีความสามารถและแนวโน้มที่จะมีรายได้มากกว่าคนที่มีทุนมนุษย์น้อย จากการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์ พบว่า คนที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า มักจะมีรายได้ในชีวิตสูงกว่า นอกจากนั้น

นักเศรษฐศาสตร์ยังพบอีกว่า การศึกษาเป็นการลงทุนที่ทำให้เกิดผลกำไรเช่นเดียวกับการลงทุนด้านสุขภาพ เพราะทำให้คนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2551) อีกทั้งเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งและเป็นทรัพยากรที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในตัวเอง และมนุษย์มีความต้องการไม่สิ้นสุด เริ่มจากความต้องการขั้นพื้นฐานจนสุดท้ายความต้องการบรรลุผลสำเร็จในชีวิต (दनัย เทียนพุด, 2553)

ในขณะเดียวกันมีทฤษฎีเกี่ยวกับทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มองว่าบุคลากรในองค์กรไม่ได้เป็นเพียงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่องค์กรต้องจ่ายเป็นค่าจ้างค่าตอบแทนเท่านั้น แต่มนุษย์เปรียบเสมือนหนึ่ง “ทุน” ที่สามารถทำให้องค์กรเพิ่มคุณค่าขึ้นได้ด้วยการ “พัฒนา” และจะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าด้วย ดังนั้น บทบาทของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงอยู่ที่การลงทุนพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญให้กับบุคลากรขององค์กร นั้นจึงแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีทุนมนุษย์นั้นเน้นที่ความสำคัญของบุคคลในการพิจารณาคนเหมือนผู้ลงทุนแต่ละบุคคล จะลงทุนในการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อที่จะบรรลุประโยชน์ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ทุนมนุษย์จึงเป็นการพิจารณาเหมือนสินทรัพย์ที่คล้ายกับสินทรัพย์ทางกายภาพหรือการเงิน ทุนมนุษย์ได้กลายเป็นบทบาทในกระบวนการของการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นดังสต็อกของทักษะที่สร้างขึ้นจากการศึกษา และการฝึกอบรม เป็นปัจจัยการผลิตที่ประสานร่วมในการผลิตผลสุดท้าย และยังเป็นสต็อกของความรู้ที่สามารถสะสมให้เป็นแหล่งของนวัตกรรมที่เป็นพื้นฐานในการเติบโตของเศรษฐกิจ (Torraco, R.J., 1998) ทฤษฎีทุนมนุษย์จึงเป็นทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่ได้ถูกนำมาใช้มากที่สุด โดยการพิจารณาถึงผลผลิตที่ได้รับจากบุคลากรเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้ลงทุนไปในรูปแบบของการฝึกอบรมและการศึกษาเป็นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของต้นทุน หรือ Cost-Effectiveness Analysis ทฤษฎีนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นกับผลผลิตของบุคลากรที่เพิ่มขึ้นสูงขึ้นตามไปด้วยและเมื่อมีผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ผลตอบแทนที่บุคลากรจะพึงได้รับย่อมเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน พบว่าผลผลิตของบุคลากรที่สูงขึ้นจะนำไปสู่ผลผลิตและผลประกอบการของหน่วยงานและขององค์กรเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ (อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์, 2551) ดังภาพแสดงความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบทฤษฎีทุนมนุษย์

ที่มา : กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์.

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์มีจุดเน้นไปยังทรัพยากรทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ให้ค่าตอบแทน และการทำงาน ข้อจำกัดของทุนมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อการวางแผนธุรกิจต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วย การขาดคนมีทักษะ ปัญหาการแสวงหาบุคลากร ผลผลิตตกต่ำ อัตราการขาดงานสูง ไร้ประสิทธิภาพไม่ยืดหยุ่น จึงกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์เกี่ยวกับทรัพยากรขึ้นอยู่กับวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เพื่อประกันว่าทุนมนุษย์ต้องการที่จะทำให้เกิดการวางแผน เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรทุกองค์กรต้อง มุ่งเน้นสร้างคนเก่งของตน และเลื่อนตำแหน่งพวกเขาจากคนภายในนั้นต้องขึ้นอยู่กับหลักการสร้างเอง การหาซื้อหรือการตัดสินใจ ถ้าจำเป็นต้องไปหาซื้อคนเก่ง ๆ จากภายนอกมาต้องซื้อเพราะยุทธศาสตร์ โดยมีเป้าหมาย เพื่อดึงดูดความสนใจรักษาคนดีคนเก่งไว้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนมนุษย์ (บุญทัน ดอกไธสง, 2551)

ดังนั้น ทฤษฎีทุนมนุษย์ จึงเป็นการวิเคราะห์จากแนวคิดของต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับ (Cost – Benefit Analysis) และการวิเคราะห์บนพื้นฐานของผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน (ROI : Return on Investment) พบว่ากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงการเพิ่มมูลค่าของมนุษย์ที่เป็นบุคลากรในองค์กร ด้วยการเรียนรู้ผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาต่าง ๆ อันนำไปสู่ผลลัพธ์หรือผลผลิตที่องค์กรต้องการ จะเห็นได้ว่าทุนมนุษย์เป็นเรื่องที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในมนุษย์กับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมความคิดด้านทุนมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากกรอบความคิดในอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีความแตกต่างกันในประเด็นต่างๆ

การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Development) เป็นกลยุทธ์การจัดการคนที่เพิ่มผลการทำงานขององค์กร คือ ทุนมนุษย์ เพื่อรวบรวมกลยุทธ์ด้านคนทั้งหมดขององค์กร (दनัย เทียนพุม, 2553) อีกทั้งเป็นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการและการสนับสนุนให้บุคลากรเหล่านั้น มีบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุไปตามเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึง ผลกระทบทั้งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกกิจการ (โชคชัย สุเวชวัฒนกุล และกนกกานต์ แก้วนุช, 2555) ถือได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับกระบวนการ ด้วยหลักการสร้างความเกี่ยวพัน (Involvement) โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะการวางแผนกลยุทธ์ หลักการเชื่อมโยง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดให้สอดคล้องกับทุกระบบในองค์กร และหลักการมีพันธะผูกพัน(Commitment)เป็นหลักที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความผูกพันกับองค์กร เพื่อให้คนเหล่านั้นทุ่มเทต่องานที่ทำอย่างเต็มที่และโอกาสที่แผนกลยุทธ์จะบรรลุผลก็มีมากขึ้น เป็นผลทำให้คนเกิดความสมัครใจที่จะพัฒนาดตนเอง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรร่วมกัน (นิสตากร เวชยานนท์, 2551) โดยการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรและพนักงานนั้นประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ เอกลักษณ์และค่านิยมของเอกลักษณ์และค่านิยมขององค์กร (Corporate Identity and Values) มีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานมีความผูกพัน (Commitment)ต่อองค์กร องค์ประกอบที่สองคือ การปฏิบัติการด้านบุคลากร (Human Operation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พนักงานมีความเสียสละ (Dedication) และองค์ประกอบสุดท้ายคือ การพัฒนาบุคลากร (Human Development) เพื่อให้พนักงานเกิดแรงจูงใจ (Motivation)

ดังนั้น การจัดการทุนมนุษย์จึงให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์การจัดการคนในการปฏิบัติในองค์กร ตามความมุ่งหมายสูงสุดของทุนมนุษย์ เพราะทุนมนุษย์ ก็คือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะหรือความชำนาญ ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มิสามารถอยู่ในตัวเอง การจัดการทุนมนุษย์คือการรู้จักใช้ประโยชน์จากความรู้ความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเพื่อให้งานขององค์กรสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

พุทธวิธีในการจัดการทุนมนุษย์ในพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ เป็นศาสนาแห่งความเพียร ที่มีความเชื่อว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้ ฝึกอบรม จนกลายเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญของมวลมนุษยโลก ในการจัดการทุนมนุษย์ของพระพุทธเจ้านั้นพระองค์ทรงพิจารณาเปรียบเทียบบุคคลเหมือน บัว 4 เหล่า ซึ่งหลักในการสรรหาทุนมนุษย์หลังจากที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ใหม่ ๆ ได้ทรงพิจารณาพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วว่าเป็นคุณธรรมอันลึกซึ้งยากที่โลกซึ่งยุ่งยากนี้จะรู้และเข้าใจได้ แต่เมื่อพิจารณาพื้นฐานของมนุษย์ก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่า คนในโลกนี้มีความแตกต่างกัน ดังที่พระองค์ทรงเปรียบไว้กับดอกบัว 4 เหล่า (อง.จตุกก. (ไทย) 21/133/202) คือ

1. อุคฆัตติยญ จำพวกที่มีคุณสมบัติพิเศษ ก็สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว แม้ฟังเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ก็สามารถที่จะเข้าใจได้ เปรียบดอกบัวที่ชูดอกขึ้นพ้นน้ำแล้ว สามารถที่จะบานสะพรั่งได้ทันทีที่ได้รับแสงจากพระอาทิตย์

2. วิปจิตติยญ จำพวกที่มีคุณสมบัติปานกลาง เมื่อได้รับการแนะนำอบรมเพิ่มเติม หรือชี้แนะเล็กน้อย ก็สามารถที่จะเข้าใจในเรื่องนั้นได้ เปรียบดอกบัวที่ตั้งอยู่เสมอน้ำ เมื่อได้รับแสงจากพระอาทิตย์ยามอรุณ ก็จะสามารถบานได้เช่นกัน

3. เนยยะ จำพวกที่มีคุณสมบัติพอแนะนำได้ เมื่อได้รับการอบรมเสมอ ๆ บ่อย ๆ จำจำใช้ ก็สามารถที่จะเข้าใจในหน้าที่การงานได้ เหมือนดอกบัวที่ยังจมอยู่ในน้ำ รอวันที่จะพ้นน้ำในวันต่อ ๆ ไป

4. ปทปรมะ จำพวกที่ขาดคุณสมบัติ พวกหัวดื้อ ไม่ยอมรับคำแนะนำหรือการพัฒนาอย่างใด มีทิฐิมาเนตือรื้ออย่างแรงกล้า เหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำและยังอยู่ในโคลนตมที่คอยเป็นอาหารของปลาและเต่า

ในขณะเดียวกันพระองค์ทรงใช้หลัก จริต 6 (ขุ.ม. (ไทย) 29/727/435) ในการคัดเลือกทุนมนุษย์ ในด้านสาเหตุความแตกต่างกันของมนุษย์นั้น พระพุทธเจ้าได้จำแนกความแตกต่างระหว่างบุคคลออกตามจริต 6 กลุ่มด้วยกัน บุคคลแต่ละคนอาจมีจริตอย่างใดอย่างหนึ่งเด่นชัด อาจมีจริตหนึ่งอย่างหรือสองอย่างสามอย่างในตัวบุคคลคนเดียว แต่จะมีจริตที่เด่นชัดเพียงหนึ่งเดียวซึ่งเป็นพื้นเพดั้งเดิมของจิตใจ ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

1. รากจริต คือ คนรักการงาน มักทำอะไรประณีต เรียบร้อยและใจเย็น คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความละเอียดประณีต

2. โทสจริต คือ พวกใจร้อน ชอบความเร็ว และมักหงุดหงิดง่ายถ้าถูกขัดใจ คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความเร็ว

3. โมหจริต คือ พวกเขลาซิม ขาดความกระตือรือร้นทำงาน อืดอาด เฉื่อยชา ชอบหลับในที่ทำงานเป็นประจำ

4. สัทธาจริต คือ พวกเชื่อง่าย เวลาเมื่อมีข่าวเรื่องแปลกแต่จริง - เชื่อหรือไม่พวกนี้จะเชื่อก่อนใคร คนพวกนี้ถ้าชอบใครจะทำงานให้เต็มที่

5. พุทธิจริต คือ พวกใฝ่รู้ เป็นคนช่างสงสัย รักการศึกษา หาความรู้ มักต้องการรายละเอียดมากกว่าคนอื่น คนพวกนี้ถนัดทำงานด้านวิชาการ

6. วิตกจริต คือ พวกช่างกังวล เป็นคนไม่กล้าตัดสินใจมักปล่อยเรื่องค้างไว้เป็นเวลานาน โดยไม่ยอมลงนาม หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเราต้องการคนใส่เบรคให้กับการตัดสินใจของเราบ้างลองปรึกษาคนพวกนี้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

เมื่อได้ทราบว่ามนุษย์นั้นต่างกันไม่เหมือนกัน ตามหลักจริต 6 ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ ในเรื่องของการจัดการทุนมนุษย์ ก็เป็นเรื่องที่ไม่ยากนักที่จะจัดสรรงานให้เหมาะสมแก่จริตของพนักงานภายในองค์กรแต่ละคน แน่แน่นอนว่างานแต่ละอย่างย่อมเหมาะสมแก่คนที่มีจริตต่างกัน คนจริตต่างกันย่อมไม่อาจทำงานที่เหมือนกันได้

หลักแห่งการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ กระบวนการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์นั้นต้องพัฒนาสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโลกภายนอก และด้านภายในชีวิตมนุษย์ที่ประกอบด้วยชั้น 5 ของบุคคลนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า **อายตนะ** (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) คือ เครื่องต่อเป็นที่สืบทอดแห่งจิตและเจตสิก คือ เป็นที่ที่จิตและเจตสิกทำหน้าที่กันง่วน เป็นที่แผ่ขยายจิตและเจตสิกให้กว้างขวางออกไป เป็นตัวการนำสังสารทุกข์อันยึดเหนี่ยวให้ดำเนินสืบทอดไปอีก เป็นบ่อเกิด แหล่งที่ชุมชน เป็นต้น หรือทวาร 6 อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำหรับรับรู้และสนองตอบต่อสิ่งเร้าภายนอกเข้าสู่ภายในคือ อายตนะภายนอก (ที.ปา. (ไทย) 11/323/315 – 316) ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์

การพัฒนาตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เริ่มที่หลักการของการศึกษา เพราะการภาวนาหรือการพัฒนานั้น แท้ที่จริงก็คือสิ่งเดียวกันกับการศึกษา หรือสิกขา สิ่งที่ต้องศึกษา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนา แยกออกไปเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดี สิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มี 2 ประเภทคือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์

2) สมาธิ หมายถึง การฝึกพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา และเป็นไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ตั้งงามด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจยิ่งกว่านั้นปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหา เอาใจใส่ มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้นไม่ท้อถอย ยิ่งเรื่องที่คิดหรือพิจารณานั้นยาก หรือละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่งต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่านไม่พลุ่งพล่านกระวนกระวาย คือ ต้องมีสมาธิจึงจะคิดได้ชัดเจน เจาะลึกทะลุได้และมองเห็นทั่วตลอด จิตที่ฝึกดีแล้ว จึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่างได้ผล

3) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจยึดติดมีปัญหาคิดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้การพัฒนาปัญญาเป็นเรื่องกว้างขวางแยกออกไปได้หลายด้านและมีหลายขั้นหลายระดับ

การจัดการทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีหลักการและวิธีการที่คล้ายคลึงกับกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกจะแตกต่างกันแต่เพียงเนื้อหาสาระที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การสรรหา ซึ่งพระพุทธองค์ก็จะทรงตรวจดูอุปนิสัยของเวไนยสัตว์เพื่อจะรับมาเป็นทุนมนุษย์ในองค์กรได้หรือไม่ ซึ่งหลักการก็คือ **หลักบัว 4 เหล่า** เพราะพระพุทธองค์ได้ทรงพิจารณาด้วยพระญาณว่าพื้นฐานของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ดังนั้นพระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้แล้วเป็นธรรมลึกซึ้ง จึงเป็นเรื่องยากที่จะรู้และเข้าใจได้โดยง่าย ดังที่พระพุทธองค์เปรียบมนุษย์เหมือนบัว 4 เหล่า และหลักการนี้ก็กลายเป็นบรรทัดฐานในการสรรหาทุนมนุษย์เข้ามาในองค์กรพระพุทธศาสนา **หลักจริต 6** หลักในการคัดเลือก ซึ่งความสามารถในการทำงานใด ๆ ของแต่ละบุคคลย่อมถูกกำกับด้วยหลักจริต 6 ซึ่งเป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจของแต่ละคนดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจริตของแต่ละคนแล้วมอบหมายงานให้เหมาะสมแก่จริตของแต่ละบุคคล หลักในการอบรมพัฒนา ซึ่งก็ได้แก่ **หลักอายตนะ 12** อันเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของทวารทั้ง 6 หรือที่เรียกว่าอายตนะภายใน 6 ประกอบไปด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้าภายนอก อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส

โณภูฏัพพะและธรรมารมณ ซึ่งเรียกว่า อายตนะภายนอก **หลักไตรสิกขา** (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นหลักที่ทุนมนุษย์ต้องฝึกฝนและพัฒนา โดยกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขามีดังนี้ ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม สมาธิ คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านจิตใจ และปัญญา คือ การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นต้นทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด

สรุป

การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างตัวองค์กรและพนักงาน ต้องอาศัยความเชื่อมโยง ภายใต้ความสัมพันธ์แบบสมัครใจ (Volunteer Model) บุคคลต้องก้าวข้ามให้พ้นจากความคิดที่ว่าตนเป็นเพียงสินทรัพย์ (Asset) ขององค์กร บุคคลต้องพยายามเปิดใจรับรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมักเกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาในทางพระพุทธศาสนานั้น การจัดการทุนมนุษย์นั้นมีกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการทุนมนุษย์ภายในองค์กรพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่ในยุคเริ่มต้นของการก่อตั้งศาสนา เนื่องด้วยพุทธสาวกยังมีไม่มาก จึงมิได้มีกฎเกณฑ์ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมากมาย คงมีแต่กรอบหลักการ หรืออุดมการณ์และวิธีการที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแก่สาวกทั้งหลายที่เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา ในยุคที่พระพุทธองค์ทรงประกาศศาสนาใหม่ ๆ ต่อมาเมื่อพุทธสาวกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกุลบุตรมากหลายออกบวชจากตระกูลต่าง ๆ เปรียบเหมือนดอกไม้หลากสีที่ถูกนำมาร้อยในพวงเดียวกัน ดังนั้นจึงมี พระวินัยบัญญัติ เกิดขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นเหมือนกฎหมายในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเอาไว้ควบคุมเหล่าสาวกให้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม เป็นไปเพื่อยังศรัทธาไทยให้เกิด ซึ่งในการบัญญัติพระวินัยนั้นพระพุทธองค์ทรงอาศัยเรื่องเกิดมีขึ้นจึงทรงบัญญัติ ดังนั้นในองค์กรพระพุทธศาสนานั้นมีกฎเกณฑ์ในการจัดการทุนมนุษย์ภายในองค์กรอย่างชัดเจน เป็นแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ แม้ว่าพระพุทธองค์จะทรงประณิพพานมาแล้วกว่า 2,500 ปี แต่พุทธสาวกก็ยังมิมีพระธรรมวินัย ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายที่ตั้งเป็นแกนกลางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของเหล่าศาสนิก และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาทำศาสนกิจตราบจนถึงทุกวันนี้ เฉกเช่นเดียวกับเวลาที่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ เพราะมีพระธรรมวินัยซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิรประภา อัครบวร. (2552). *คุณค่าคุณค่างาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เตา (2000).
- โชคชัย สุเวชฌณกุล และกนกกานต์ แก้วนุช. (2555). *ทางเลือก-ทางรอดจากวิกฤติเศรษฐกิจของกิจกรรมทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กิจกรรมการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- दनัย เทียนพุม. (2553). *ทุนมนุษย์จัดการให้ดีที่สุดเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการฮิวแมนแคปปิตอล.
- ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2550). *ทุนมนุษย์การกำหนดตัวชีวิตเพื่อพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).

นิสดารก์ เวชยานนท์. (2551). *มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทกราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด.

บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *การจัดการทุนมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์ตะวัน.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยายความ)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

สำนักงานพัฒนาและวิจัยระบบงานบุคคล สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2547). *ทุนมนุษย์กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด.

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2551). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

Torraco, R.J., (1998). *Economic Human Capital Theory and HumanResource Development*. San Fracisco : Berrett - Koehler.

การจัดการสังคมในยุค New Normal Social management in the New Normal era

อำนาจ ทาปิน, พระครูโกวิทบุญเขต และพิมพ์พร แสนคำหล้า

Amnaj Thapin, Phrakhru Kowitbunkhet, Pimphorn Saenkhama

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดท่านา จังหวัดตาก

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhachinaraj Buddhist College Wat Tana Tak Unit

¹E-mail : amnajnrms@gmail.com

Received 3 February 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาสังคม (Social) ในปัจจุบันที่เปรียบเสมือนองค์กรในรูปแบบลักษณะสังคมระบบเปิด (Open society) เพราะองค์กรสังคมต้องถูกกำกับโดยสภาพแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) จากกระบวนการพัฒนารูปแบบของระบบและกลไกการพัฒนา บนพื้นฐานของสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน (Competitive environment) ของกลุ่มอำนาจนิยมและทุนนิยม ที่มีการพัฒนารูปแบบและนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่และการเป็นผู้นำสมัยใหม่ (Modernity) ในการพัฒนา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อทุก ๆ สังคม ทั้งทางบวกและทางลบ ส่งผลให้สังคมต้องสร้างและพัฒนารูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (A lifelong learning society) ในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงต่อสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่กดดัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชากรในสังคม พัฒนาสู่ความเป็นสังคมแห่งคุณค่า (Value Society) บนฐานการมีส่วนร่วมของสังคมยุค New Normal ปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดการสังคม

Abstract

Society today is like an organization in the form of an open society. Because social organizations inevitably have to be governed by the environment. Especially in the external environment From the development process, the system model and the development mechanism On the basis of the competitive environment Of power and capitalism With the development of patterns and innovations in science and information technology To create greatness and modern leadership in development, it is therefore a critical factor that affects every society both positively and negatively. As a result, society has to create and develop a

learning society model. On the basis of a lifelong learning society In adapting and changing to stressful situations and environments And in particular, it directly affects the way of life of the population in society. Developed to be a Value Society based on the participation of the present New Normal society.

Keywords: Social management

บทนำ

รูปแบบของสังคมถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ศาสนา วิถีชีวิต ฯ ตามสภาพการณ์ของสังคมนั้นๆ มาหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ในแต่ละสังคมจึงมีอัตลักษณ์ที่ต่างกันอย่างพื้นฐานของสภาพแวดล้อมที่ต่างกันอย่างนั้นเอง โดยหลักการสภาพแวดล้อมมีผลสำคัญต่อการจัดการองค์กร (Organization management) ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) ซึ่งอยู่ในระบบสังคมโลก (Global society) ที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

สังคม (Social) ในปัจจุบันที่เปรียบเสมือนองค์กรในรูปแบบลักษณะสังคมระบบเปิด (Open society) เพราะองค์กรสังคมต้องถูกกำกับโดยสภาพแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) จากกระบวนการพัฒนารูปแบบของระบบและกลไกการพัฒนา บนพื้นฐานของสภาพแวดล้อมการแข่งขัน (Competitive environment) ของกลุ่มอำนาจนิยมและทุนนิยม ที่มีการพัฒนารูปแบบและนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่และการเป็นผู้นำสมัยใหม่ (Modernity) ในการพัฒนา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อทุกๆ สังคม ทั้งทางบวกและทางลบ ส่งผลให้สังคมต้องสร้างและพัฒนารูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (A lifelong learning society) พัฒนาสู่สังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงต่อสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่กดดัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชากรในสังคม พัฒนาสู่ความเป็นสังคมแห่งคุณค่า (Value Society) บนฐานการมีส่วนร่วมของสังคมยุค New Normal ปัจจุบัน

ในบทความนี้ สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ผู้เขียนมุ่งหมายถึง สองประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ที่มีการแพร่ระบาดอยู่ตลอดเวลาทั้งในประเทศและนอกประเทศ ถึงแม้จะมีการผลิตวัคซีนและฉีดวัคซีนก็ไม่สามารถจะการันตีได้ว่าจะไม่มีการแพร่เชื้ออีก ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) ที่เป็นภาพรวมของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและประเทศ ในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวมทั้งหมดในทุกๆ สังคม ทั้งระดับโลก และระดับประเทศ ทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะสังคมไทย จนกลายเป็นส่วนประกอบหนึ่งในบริบทของสังคมในยุค New Normal ปัจจุบัน และมีผลโดยตรงต่อสังคมในการที่จะสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการสังคม (Social management) ให้สังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวต่อสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

New normal คืออะไร

New normal เป็นวลีและเป็นสำนวน ซึ่ง Oxford dictionary ได้ให้คำนิยามว่า “A previously unfamiliar or atypical situation that has become standard, usual, or expected.” หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมา มีเหตุหรือเกิดวิกฤติบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน กรรมการได้ให้ความเห็นว่าคำจำกัดความของคำว่า New normal เป็นพลวัตและคำนี้มีที่ใช้ในหลายบริบท ไม่ใช่เฉพาะในทางธุรกิจหรือวิถีชีวิตเท่านั้น จึงเป็นการยากที่จะหาคำกลางๆที่จะใช้ได้ในทุกบริบท จึงมีข้อสรุปร่วมกันว่า ควรจะเขียนคำนี้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “นิวนอร์มัล” จะสื่อความหมายได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ได้บัญญัติคำนี้ไว้แล้วว่า ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ (ราชบัณฑิตยสภา, 2563)

New Normal ในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง อัตราการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแบบเดิมๆ จนสามารถเติบโตได้ในระยะหนึ่ง แต่เมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ระบบจะปรับตัว เปลี่ยนแปลง จนทำให้สภาพทางเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัวได้อีก จนกลายเป็นวงจรปกติ (Bill Gross, 2008)

จากความหมายของ New Normal ผู้เขียนสรุปได้ว่า “เป็นการดำเนินชีวิตแบบใหม่ ในสังคมเก่า บนพื้นฐานของการปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง” ในสังคมยุค New Normal

1. การดำเนินชีวิตแบบใหม่ วิถีชีวิตใหม่ ต้องใส่ใจสุขภาพอนามัย ต้องเว้นระยะห่าง ต้องหมั่นล้างมือบ่อยๆ ต้องใช้แอปพลิเคชัน ต้องสแกนคิวอาร์โค้ด จนเกิดมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตมากขึ้น นอกจากอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมโดยภาพรวม

2. ในสังคมเก่า ลักษณะการอยู่ร่วมกันบนโลกใบเดิม ภายใต้โครงสร้างทางสังคมเดิมในระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร เมือง ประเทศ และโลก ในรูปแบบของการติดต่อสื่อสารกันแบบไร้พรมแดน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และรูปแบบของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce)

3. มีการปรับตัว พัฒนารูปแบบและระบบกลไกในการจัดการสังคมยุค New Normal ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันและเปลี่ยนแปลง ด้วยกระบวนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทางสังคม ให้สังคมสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการตนเองบนพื้นฐานต้นทุนที่มีอยู่ของสังคม

แนวคิดการจัดการสังคม

สังคม (Social) ในปัจจุบันมีรูปแบบลักษณะของสังคมแบบระบบเปิด (Open society) เพราะถูกกำกับและต้องอาศัยสภาพแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้จะเป็นสังคมแบบพหุนิยม (Pluralism) ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนก็ตาม สภาพแวดล้อม (Environment) ล้วนส่งผลต่อสังคมนั้น ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ไม่ทางบวกที่ส่งผลดีหรือทางลบที่ส่งผลเสีย การจัดการสังคม (Social management) จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับตัวเพื่อเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของความไร้ระเบียบและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงให้สามารถรับรู้ได้อย่างทันทั่วทั้ง

สังคมมีลักษณะเดียวกันกับองค์กร เพราะมีการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายวัตถุประสงค์เดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีผู้นำผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบองค์กร ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงแสดงให้เห็นว่า สังคมมีลักษณะเดียวกันกับองค์กร การจัดการสังคม (Social management) สามารถนำหลักการจัดการองค์กร (Organization management) มาใช้เป็นแนวทางได้ ดังที่ Gareth Morgan ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์กรโดยอุปมาอุปมัย (Metaphor) ลักษณะธรรมชาติของกลุ่มองค์กร ประการหนึ่งว่า องค์กรเทียบเท่าวัฒนธรรม (Organizations as The Cultures) โดยให้เหตุผลว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่

มนุษย์สร้างขึ้นมา ได้แก่ ประวัติศาสตร์ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบรรทัดฐานของสังคม หรือวัฒนธรรมเปรียบเสมือนวิถีชีวิตของคนทำงาน ที่มีปฏิสัมพันธ์และอยู่ในวงจรเดียวกัน (รงค์ บุญสวยขวัญ, มปป)

การจัดการสังคม (Social management) ภายใต้สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) ตามแนวทางที่ ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) กระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดนโยบายบริหารสถานการณ์ ตามหลักการจัดการองค์กร (Organization management) โดยการบูรณาการความร่วมมือภายใต้หลักการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นถึงพลังสังคมบนพื้นฐานแห่งความสามัคคีในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมาตรการการดำเนินงานต่างๆ และการให้ความร่วมมือบนพื้นฐานของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในลักษณะอิงอาศัยกัน ระหว่างฝ่ายสนับสนุนที่ประกอบด้วยส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับฝ่ายปฏิบัติการคือสังคม ในลักษณะหุ้นส่วนแห่งการพัฒนา (Development partner) ก่อให้เกิดพลังผลักดันความเป็นไทยจากลักษณะ วัฒนธรรมการอิงอาศัยกันและกันในอดีต สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนมาตรการป้องกันระดับสังคม ชุมชน ครอบครัว ในรูปแบบของการพัฒนาระบบคัดกรอง การใช้แอปพลิเคชัน การสแกนคิวอาร์โค้ด สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในยุค New normal

สังคมแห่งการเรียนรู้

สังคมในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบัน อยู่ในรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (A lifelong learning society) เพราะองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้มีอยู่รอบตัวเรา สังคมจึงเป็นศูนย์รวมขององค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้จากวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีชีวิต ประชาชนชุมชนโดยมีการสังเคราะห์คุณลักษณะเด่นของสังคมแห่งองค์ความรู้ในการบริหารจัดการสังคมแห่งอนาคต ดังนี้

1. การไร้พรมแดน เนื่องจาก “ความรู้” เดินทางได้รวดเร็วและเร็วกว่า “เงินตรา”
2. การเลื่อนชนชั้นสูงขึ้น เปิดกว้างให้ทุกคนที่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ
3. ศักยภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างความล้มเหลวกับความสำเร็จทุกคนสามารถเข้าถึง “วิถีการผลิต”

ซึ่งหมายถึง การแสวงหาความรู้เพื่อทำงาน แต่ไม่เชื่อว่าทุกคนจะสำเร็จได้

องค์ความรู้จะกลายเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีบทบาทสูงในการแข่งขัน (Prter F. Drucker, โดย กนลา สุขพานิช ชนทปราบ, 2546)

สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) ภายใต้สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) จะเห็นได้ว่า จากยุคสู่ยุคล้วนให้ความสำคัญกับการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งแห่งบ่อเกิดขององค์ความรู้ จากพัฒนาการกรอบนโยบายด้านการศึกษาจากอดีตที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ กระทั่งมีการชื่นชมผู้ที่สามารถประสบความสำเร็จได้โดยไม่ได้อิงอาศัยคุณวุฒิทางการศึกษาแต่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งที่สนใจ และการศึกษานอกชั้นเรียนที่เป็นกระแสในปัจจุบัน จึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการเรียนรู้มีอยู่รอบตัว ทุกที่ทุกเวลาสามารถสร้างกระบวนการในการเรียนรู้ได้ สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) เริ่มต้นจากบุคคลแล้วสามารถนำมาเผยแพร่และถ่ายทอดสู่บุคคลและสังคมได้

หรือสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning process) แบบบูรณาการความร่วมมือในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หล่อหลอมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในบุคคล สังคม องค์กร หน่วยงาน พัฒนาเป็นนวัตกรรม (Innovation) ผลผลิต (Out put) เพื่อลดการพึ่งพาและตอบสนองความต้องการของสังคม ตามหลักการจัดการความรู้ (Knowledge management) ขับเคลื่อนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (A lifelong learning society) เพื่อขยายโอกาสของการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง บนพื้นฐานของการปรับตัวต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง นำมาใช้ประโยชน์หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมในยุค New Normal

สังคมปฏิบัติการเรียนรู้

สังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ผลของการพัฒนาจากนามธรรมสู่รูปธรรม ด้วยการนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้พัฒนาเป็นแนวคิด เทคนิค สู่กระบวนการปฏิบัติ สามารถสร้างเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งปัญญา โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆจากสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) การจัดการความรู้ (Knowledge management) โดยคำนึงต้นทุนของสังคมเป็นสำคัญ จากประสบการณ์ความล้มเหลวจากผลการพัฒนาในอดีตที่ละเลยต้นทุนทางสังคมจากความผิดพลาดของชุดข้อมูลที่ขาดความแม่นยำส่งผลให้การกำหนดนโยบายการพัฒนาล้มเหลวจากความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) จนทำให้เกิดทางตัน สู่ความพออยู่พอกินบนพื้นฐานของความพอเพียง (Sufficiency economy) โดยกลับมาให้ความสำคัญกับต้นทุนของสังคมมากขึ้น ตามหลักการจัดการความรู้ (Knowledge management) 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การค้นหาความรู้ (Knowledge identification) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and Acquisition) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge organisation) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and Refinement) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge sharing) และการเรียนรู้ (Learning) ในรูปแบบเครื่องมือในการจัดทำชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย แผนที่ชุมชน (Community map) แผนผังระบบความสัมพันธ์ (Social network) แผนผังทางสังคม (Social epidemiology) ประวัติบุคคลสำคัญ ผังโครงสร้างกลุ่มและองค์กรชุมชน ผังระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทินชุมชน โดยสังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ในฐานะที่เป็นมิติทางวัฒนธรรมของสังคม ในรูปแบบของชุมชนแนวใหม่ที่สามารถปรับตัวได้ตลอดเวลาในลักษณะของชุมชนแบบจินตภาพ (Imaginary community) อันจะเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงสังคมกับสภาพแวดล้อม (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552)

สังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ภายใต้สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) เมื่อสังคมมีการเรียนรู้ ย่อมเกิดองค์ความรู้ขึ้น และความรู้ที่เกิดขึ้นจะส่งผลชัดเจนต้องเป็นความรู้ที่สามารถจับต้องได้ สัมผัสได้ แนวทางที่จะทำให้องค์ความรู้เป็นรูปธรรมชัดเจนจะต้องเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ทดลอง ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning process) โดยพิจารณาจากหลักการจัดการความรู้ (Knowledge management) 7 ขั้นตอน ผู้เขียนสังเคราะห์ ได้ดังนี้ การค้นหาความรู้ (Knowledge identification) จากความต้องการและต้นทุนพื้นฐานของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของคนในสังคม จะสามารถสร้างและก่อให้เกิดแรงจูงใจในกระบวนการแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and Acquisition) เพื่อนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์และจัดการองค์ความรู้ให้เป็น

ระบบหมวดหมู่ (Knowledge organisation) เพื่อประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and Refinement) ให้เป็นผลผลิตที่สามารถจะพัฒนาเป็นนวัตกรรมของสังคมนั้น ๆ ได้ ให้เกิดความเท่าเทียมและทั่วถึงกันในการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) เพื่อการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ (Knowledge sharing) นำเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning) สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสังคมในการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังสามารถเป็นเครื่องมือในการจัดการชุมชนจากกลุ่มอำนาจต่าง ๆ สร้างเงื่อนไขและอำนาจต่อรองในทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่และเป็นของสังคม และสามารถเปลี่ยนแปลงระบบความคิดเพื่อความอยู่รอดของสังคมในยุค New Normal

สังคมแห่งคุณค่า

การจัดการสังคม (Social management) การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) รูปแบบสังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ในการจัดการสังคมยุค New Normal นำไปสู่การสร้างคุณค่าให้กับสังคมในรูปแบบของสังคมแห่งคุณค่า (Value Society) จากผลของการสานพลังร่วม (Synergy) ระหว่างสังคมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ในรูปแบบของการสร้างพันธมิตรร่วมกันและการเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา (Development partner) โดยมีเป้าหมายในการมอบผลตอบแทนสู่สังคมในรูปแบบ (Corporate Social Responsibility) บนพื้นฐานของการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ ในการสร้างประโยชน์ต่อสังคม แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าร่วม (Creative shared value) พัฒนาจากการมอบผลตอบแทนสังคม (Corporate Social Responsibility) ซึ่งอยู่ในลักษณะการมอบผลตอบแทนสังคมทางเดียว (One direction) นั้นหมายถึง มีผู้ให้ คือ องค์กร หน่วยงาน และผู้รับ คือ สังคม แต่แนวความคิดการสร้างคุณค่าร่วม (Creative shared value) นั้น ระหว่างผู้ให้ คือ องค์กร หน่วยงาน กับผู้รับ คือ สังคม ร่วมกันในการกำหนดกิจกรรมร่วมที่มีคุณค่าทางสังคม สามารถตอบโจทย์ปัญหาความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี (พรชัย ศรีประไพ, พร้อมบุญ พานิชภักดิ์, 2555)

สังคมแห่งคุณค่า (Value Society) ภายใต้สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม จนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) ด้วยการสร้างคุณค่าแก่สังคมร่วมกัน จากนโยบายสู่การปฏิบัติ สำหรับสังคมไทยที่มีวิวัฒนาการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในลักษณะ “แบบพิมพ์เขียว” สู่กระบวนการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ในรูปแบบการมีส่วนร่วม “แบบผูกขาด” ในการใช้อำนาจบริหารนโยบายจากองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้แก่สังคมภายใต้ข้อจำกัด คุณค่าที่เกิดขึ้นจากนโยบายจึงไร้ประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของสังคม เพราะรูปแบบของการดำเนินงานไม่ใช่เรื่องของการยื่นมือช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องให้สังคมเข้าไปมีบทบาทต่อกระบวนการช่วยเหลือนั้นๆ ด้วย เพื่อสังคมจะได้ต่อยอดและสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าจากต้นทุนที่มีอยู่ผนวกกับการช่วยเหลือตามนโยบายจากองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะในรูปแบบสารสนเทศ (Information) ที่สังคมสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และทั่วถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ถูกปิดกั้นโดยข้อจำกัดต่างๆ ตามยุทธศาสตร์การบริหารงานในรูปแบบรัฐบาลดิจิทัล (Digital government) ที่เป็นกระแสในปัจจุบัน เกี่ยวกับการเข้าถึงระบบสารสนเทศของประชาชนบางกลุ่ม สังคมแห่งคุณค่า (Value Society) คือภาพรวมแห่งผลประโยชน์ทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมในยุค New Normal

สังคมไร้ระเบียบ

ปัญหาหนึ่งในการจัดการสังคมยุค New Normal ในปัจจุบัน คือสภาพความไร้ระเบียบของสังคม ผลจากการใช้สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอันเป็นกรอบกฎเกณฑ์ที่ศักดิ์สิทธิ์สำคัญในการอยู่ร่วมกัน ตามเจตคติและความคิดเห็นภายใต้กระบวนการทัศน์และมุมมองที่มีความแตกต่างกัน บนพื้นฐานของความสลับซับซ้อนที่ทับถมกันมานานแสนนานจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นรูปแบบความคิดแบบกระบวนการ (Systematic thinking) ที่ Peter Henningsen ได้แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ ระดับโครงสร้าง กับระดับกระบวนการ อธิบายถึงควมไร้เสถียรภาพของสภาพเค้าโครง (State of order) ซึ่งมีปัจจัยสำคัญสองประการคือ

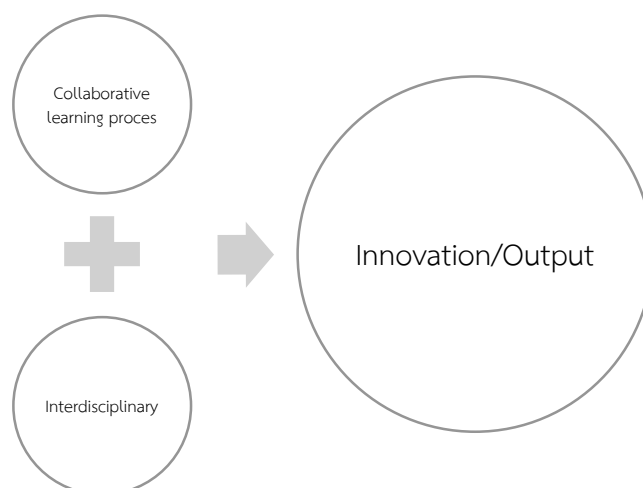
1. พลวัตของตัวระบบนั่นเองแปรเปลี่ยนไป สาเหตุอาจเกิดจากการนำกระบวนการใหม่เข้ามาในระบบ หรือกระบวนการที่มีอยู่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางคุณสมบัติ
2. เงื่อนไขขอบเขต (Boundary condition) ของระบบมีการเปลี่ยนแปลง สาเหตุอาจเกิดจาก สภาพเค้าโครงของระบบใหญ่เกิดการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุที่ระบบเปิดทั้งหลายมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันหลากหลายวิธี และอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, 2553)

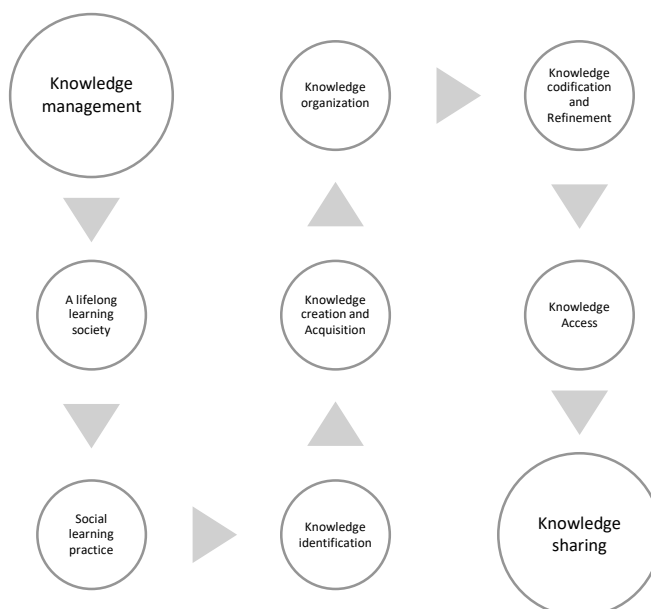
สังคมไร้ระเบียบ (Lawless society) ภายใต้สภาพการณ์และสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม จนกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุค New Normal” ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ประเด็นที่สอง สังคมดิจิทัล (Digital society) จัดเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการสังคมในยุค New Normal ปัจจุบัน จากสภาพการณ์ในการใช้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid - 19) การใช้ระบบการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบรัฐบาลดิจิทัล (Digital government) สภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในการเปลี่ยนอำนาจการบริหารของสหรัฐอเมริกา และการยึดอำนาจรัฐบาลของพม่า ผนวกกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจในประเทศไทย จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการสังคม ก่อตัวให้สังคมไร้ระเบียบ (Lawless society) สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของปัญหาที่มีถาโถมมากมายในสังคมปัจจุบัน

สรุป

บทความนี้ได้ข้อค้นพบในการจัดการสังคมในยุค New Normal คือ รูปแบบแห่งการพัฒนาสังคมให้เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง จากนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดการสังคม (Social management) โดยให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม บนพื้นฐานแห่งความสามัคคีในการขับเคลื่อนมาตรการต่างๆร่วมกัน ในลักษณะอิงอาศัยกันระหว่างฝ่ายสนับสนุนที่ประกอบด้วยส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับฝ่ายปฏิบัติการคือสังคม ในลักษณะหุ้นส่วนแห่งการพัฒนา (Development partner) ด้วยรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) จากคนสู่คน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning process) แบบบูรณาการในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หล่อหลอมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในบุคคล สังคม องค์กร หน่วยงาน พัฒนาเป็นนวัตกรรม (Innovation) หรือผลผลิต (Output) เพื่อลดภาวะการพึ่งพา และตอบสนองความต้องการของสังคม

การจัดการความรู้ (Knowledge management) เพื่อขับเคลื่อนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (A lifelong learning society) พัฒนารูปแบบสังคมปฏิบัติการเรียนรู้ (Social learning practice) ผลจากการค้นหาความรู้ (Knowledge identification) จากความต้องการและต้นทุนพื้นฐานของสังคม สร้างกระบวนการแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and Acquisition) เพื่อนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์และจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบหมวดหมู่ (Knowledge organization) เพื่อประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and Refinement) ให้เป็นผลผลิตที่สามารถจะพัฒนาเป็นนวัตกรรมของสังคมนั้น ๆ ให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) แบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ (Knowledge sharing) สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ในรูปแบบสังคมแห่งคุณค่า (Value Society)

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. (2553). *ทฤษฎีไร้ระเบียบกับทางแพร่งของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุดมปัญญา.
- พรชัย ศรีประไพ. พร้อมบุญ พานิชภักดิ์. (2555). *ว่าด้วยเรื่อง CSR*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิรักไทย.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). *เบื้องหลังการบัญญัติศัพท์คำว่า New normal*. สืบค้น 31 มกราคม 2564 จาก <https://royalsociety.go.th>
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (มปป). *การจัดการทางสังคม : สังเคราะห์แนวคิดเพื่อการอธิบายการจัดการกลุ่มองค์กรประชาชนในสังคมชนบทไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
- Bill Gross. (2563). *New Normal คืออะไร? วิถีชีวิตใหม่ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน !!*. สืบค้น 31 มกราคม 2564, จาก <https://www.egat.co.th>
- Prter F. Drucker. โดย กนลา สุขพานิช ชันทปราบ. (2546). *การบริหารการจัดการสังคมแห่งอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.อาร์.บีซิเนส เพรช จำกัด.

